

การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ดวงพร สว่างศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

พ.ศ. 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมพัฒนาดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผู้วิจัย นางสาวดวงพร สว่างศรี รหัสนักศึกษา 614240103

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ยุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา)

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิเรก พันเขียว ปีการศึกษา 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ (2) พัฒนา ทดลองใช้ และประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 291 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการพัฒนาและทดลองใช้โครงการ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชน จำนวน 21 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การประชุม แบบประเมินผลโครงการ การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (AIC) การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัญหาการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนความต้องการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีความต้องการสูงที่สุด (2) การพัฒนา ทดลองใช้โครงการและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชน ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้นำความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (3) ผลการประเมินการดำเนินงานของโครงการ ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความรู้การทำน้ำหมักชีวภาพในระดับมากที่สุด การติดตามผลหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ โดยแก้ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตร ทำให้แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคมีสารตกค้างเคมีลดลง และลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีอีกด้วย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การพัฒนาการดำเนินงาน, ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

Dissertation Title: The Participation for the Development of Sufficiency Economy Learning Center, Banjadeekho Community, Tak Province

Researcher: Miss. DOUNGPHORN SAWANGSRI; **Student ID:** 614240103

Degree: Master of Arts Program (Administration and Development Strategy);

Advisor: Dr. Adirek Funkiew, Assistant Professor; **Academic Year:** 2024

Abstract

The purposes of this research were to (1) study the problems and the needs of participation of sufficiency economy learning center, Banjadeekho Community, (2) develop, trial, and evaluate the project for the operation of sufficiency economy learning center, Banjadeekho Community. This research was the participatory action research. The samples were 291 people who lived in Banjadeekho Community. The respondents consisted of 21 leaders and the representatives of the community. The research tools for the data collection included interview forms, questionnaires, meetings, project evaluation forms, in-depth interviews, and appreciation Influence Control (AIC). The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research results showed that (1) in general, the problems of participation of sufficiency economy learning center, Banjadeekho Community was at the high level. The highest mean was the participation of evaluation. The needs of participation of sufficiency economy learning center, was at the high level. The highest mean was the participation of operation. (2) The development, the trial use of the project, and the operation of the participation of sufficiency economy learning center were initiated through the participation of community leaders and representatives who wanted the project of making bio-extract to enable participants to apply their knowledge with making bio-fermented water to their daily lives. (3) The project performance evaluation results revealed that the participants had the highest level of knowledge in making bio-extract. After the trainings, the participants applied the knowledge to solve the problems of chemical use in agriculture. Consequently, that reduced the chemical residues in water sources and livestock and lowered the cost of purchasing chemicals.

Keywords: Participation, Operation Development, Sufficiency Economy Learning Center.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำต่างๆ อย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิเรก พันเขียว และประธานกรรมการ ควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง รวมทั้งได้ช่วยตรวจแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ปรากฏนามในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย และได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ตลอดจนข้อคิดต่อการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และเพื่อนๆ ที่ได้คอยให้การสนับสนุนด้านต่างๆ และได้ให้กำลังใจต่อการศึกษาของผู้วิจัยเป็นอย่างดีขอบคุณทุกคนในครอบครัวที่คอยให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากนี้ขอขอบพระคุณบุคคลท่านอื่นๆ ที่มีได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้ ซึ่งได้มีส่วนร่วมในด้านอื่นขณะเขียนงานฉบับนี้ด้วย

สุดท้ายนี้คุณค่า ความดี และประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์และบุคคลที่ช่วยเหลือให้งานนี้สมบูรณ์ทุกท่าน และหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใดผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ดวงพร สว่างศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	21
ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอมะสอย จังหวัดตาก.....	38
ข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอมะสอย จังหวัดตาก.....	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	51
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการและการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	53
ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	56
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	59
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	62
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	72
ตอนที่ 4 ผลการประเมินโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	
ของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	80
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	86
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผลการวิจัย.....	90
ข้อเสนอแนะ.....	92
บรรณานุกรม.....	94
ภาคผนวก.....	99
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	100
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ.....	102
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	104
ภาคผนวก ง ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม.....	113

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก จ แบบบันทึกข้อมูลการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์.....	120
ภาคผนวก ฉ แบบประเมินโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพ.....	123
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	131

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	60
2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ในภาพรวมและรายด้าน.....	62
3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและ การตัดสินใจ.....	63
4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน.....	64
5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในรับผลประโยชน์.....	65
6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล.....	66
7 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ.....	67
8 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน.....	68
9 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์.....	69
10 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล.....	70
11 แสดงปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการจัดอบรม.....	73
12 แสดงกิจกรรมของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง.....	74
13 แสดงคะแนน ลำดับของโครงการที่คัดเลือก.....	75
14 แสดงตัวชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมาย.....	78

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
15	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ..... 80
16	แสดงคะแนนผลการทดสอบ ก่อน-หลัง เข้าอบรมโครงการของผู้เข้าร่วมอบรมโครงการ.... 82
17	แสดงผลการประเมินด้านพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมหลังการฝึกอบรมตามโครงการ..... 83
18	แสดงผลการวิเคราะห์ด้านผลลัพธ์ที่มีต่อโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการ..... 84

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	16
2 แสดงคุณลักษณะ เจื้อนไข และจุดมุ่งหมายในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	18
3 แสดงโครงสร้างพื้นฐานเทคนิค AIC.....	36
4 แสดงแผนภูมิแสดงรูปแบบการประเมินของเครือกแพทริก.....	36
5 แสดงศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ.....	44
6 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	50

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็น ที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังรวมถึง การวางแผนและการดำเนินการในการตัดสินใจ และการกระทำต่างๆ โดยยึดหลักสายกลางและ ความไม่ประมาท มีความซื่อสัตย์ และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงนั้นถูกพูดถึงอย่างชัดเจนเมื่อปี พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไข ปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย ซึ่งประเทศไทยต้องการที่จะรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพ โดยการยับยั้งในการพึ่งตนเอง และพัฒนานโยบายที่สำคัญเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ จากการสร้างแนวคิดเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ ซึ่งคนไทยจะสามารถเลี้ยงชีพโดยอยู่บนพื้นฐาน ของความพอเพียง เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์และ ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอย่างหนัก นับว่าเป็นบทเรียนสำคัญของการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่เสถียรภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ ของประชาชนส่วนใหญ่ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่ได้คำนึงถึงระดับ ความเหมาะสมกับศักยภาพของประเทศ หรือความพร้อมของคนหรือระบบและอีกส่วนหนึ่ง เกิดจาก การหวังพึ่งพิงจากต่างประเทศมากเกินไปทั้งในด้านความรู้ เงินลงทุน หรือตลาด โดยไม่ได้เตรียมสร้าง พื้นฐานภายในประเทศให้มีความมั่นคงและเข้มแข็ง หรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อให้สามารถพร้อมรับ ความเสี่ยงจากความผันผวนเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกและภายใน (สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม, 2554, หน้า 7-9)

เศรษฐกิจพอเพียงจึงเข้ามามีบทบาทต่อการกำหนดอุดมการณ์การพัฒนาของประเทศ โดยปัญญาชนในสังคมไทยหลายท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยเชื่อมโยงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เข้ากับวัฒนธรรมชุมชน โดยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ของประชาชน ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและ

ภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ เริ่มที่ระดับครอบครัว มีการดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวได้นำไปเป็นแบบอย่าง ยึดหลักความพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักใช้ รู้จักพอ ในระดับชุมชน มีการอยู่ร่วมกันอย่าง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สมัคสมานสามัคคี ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมพัฒนาชุมชนให้มี ความเจริญรุ่งเรือง และระดับประเทศ ผู้นำควรดำเนินงานไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจทุกระดับ ต้องมีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (ปริญญช พินุลสรารูธ, 2552, หน้า 67-71)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ สามารถพึ่งพาตนเอง มีภูมิคุ้มกัน มีเหตุผล เป็นคนดี และรู้จักสามัคคี โดยคนทุกกลุ่ม ทุกอาชีพสามารถน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและเป็นแนวคิดชี้ทางปฏิบัติตนให้อยู่อย่างระมัดระวัง รอบคอบ รู้จักการวางแผนและการดำเนินงานหรือใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลและในองค์กร ตั้งแต่พื้นฐาน คือ ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ ซึ่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นเรื่องของสายกลางที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศ ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้ คือ มีความรู้และทักษะรอบด้านเกี่ยวกับวิชาการที่สามารถนำความรู้มาพัฒนาในการดำเนินงานเพื่อใช้ประกอบการวางแผนก่อนตัดสินใจและลงมือปฏิบัติ ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม เป็นการตระหนักถึงคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต ทั้งในด้านการดำเนินงานและการดำเนินชีวิต ควบคู่ไปกับความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ดังนั้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอันจะนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีการที่จะริเริ่มสร้างกระบวนการขับเคลื่อนเพื่อสานต่อความคิดและขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

ในการดำรงชีวิต และยังเป็นการจุดประกายให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ ในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมไทย โดยเป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง คือ การสร้างกระแสสังคมให้มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบแนวคิดหรือเป็น ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของประชาชนคนไทยทุกคน ซึ่งการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่ (สศช.) ได้ริเริ่ม นี้ จะเป็นไปในลักษณะของการสร้างเครือข่ายและระดมพลังของทุกภาคส่วน เป็นการเสริมพลัง ให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้ดำเนินโครงการจัดทำแปลงเรียนรู้ ควบคู่การผลิตเพื่อเลี้ยงชีพและได้ปรับเปลี่ยนชื่อเป็นโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรและ ประชาชนได้เข้ามาเรียนรู้และเพิ่มทักษะอาชีพเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเปิด โอกาสให้กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมโครงการได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนับแต่การกำหนด หลักสูตร จัดทำ แผนการเรียนรู้ตามความต้องการได้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ในการดำเนินกิจกรรม ทางการเกษตรผ่านกระบวนการกลุ่มและฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมสาธิตในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชน โดยการดำเนินงานที่ผ่านมาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อถ่ายทอด ความรู้ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการฯ ไปแล้วมากกว่าจำนวน 150,000 ราย จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากการดำเนินโครงการฯ ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถลดหนี้สินลง มีความสามารถ ในการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกมีการสร้างรายได้หลักและรายได้เสริมให้กับครัวเรือน รวมทั้งยังช่วยสนับสนุนฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างความสามัคคีในชุมชนครอบครัวมีความสุขเพิ่มขึ้น ชุมชนมีความสงบสุขอีกด้วย (กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน, 2558)

บ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นหมู่บ้านที่มีความ หลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นหมู่บ้านที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีกลุ่มคนเหนือ ร้อยละ 70 กลุ่มชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงร้อยละ 20 กลุ่มชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ร้อยละ 5 และอื่นๆ ร้อยละ 5 จึงทำให้หมู่บ้านเจดีย์โคะมีทุนทางสังคมที่แข็งแกร่งในด้านความสามัคคีร่วมพลัง มีการจัดการ ระบบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีวัฒนธรรม ประเพณีที่หลากหลาย โดยประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 97 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 2 ประกอบอาชีพค้าขาย และร้อยละ 1 ประกอบอาชีพอื่นๆ (องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน, 2562) ซึ่งหมู่บ้านเจดีย์โคะ เป็นหมู่บ้านกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษางานวิจัย โดยศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้รับการคัดเลือกและได้รับการสนับสนุนเข้าร่วมโครงการเศรษฐกิจ พอเพียงในปีงบประมาณ 2558 จนถึงปัจจุบัน และเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ ของชุมชนที่จะสามารถนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่ง เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสืบทอดภูมิปัญญา

วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นการก่อให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และเป็นการมุ่งพัฒนาแบบพึ่งตนเอง โดยภารกิจหลักของศูนย์เพื่อน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติและเป็นการชี้แนวทางตามพระราชดำริเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 33 สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารไทย ซึ่งเดิมพื้นที่แห่งนี้เคยประสบภัยจากธรรมชาติ เช่น ฤดูฝนน้ำท่วม ฤดูแล้งไม่มีน้ำ ทำให้การทำการเกษตรได้ผลผลิตไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ได้ผลผลิตประมาณ 30% ของการทำพืชเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ได้ปริมาณและคุณภาพน้อยฤดูแล้งไม่สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ หลังจากได้รับการได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชผักสวนครัว พืชหมุนเวียน ทำให้ได้ผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพมากขึ้น ทั้งปลอดสารพิษและมีรายได้ตลอดทั้งปี และปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังเป็นศูนย์เกษตรอินทรีย์หนึ่งในอำเภอแม่สอด ที่มีความพร้อมด้านที่ดินแปลงสาธิต มีฐานการเรียนรู้ที่หลากหลาย สภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ที่น่าสนใจ เพราะติดกับภูเขารธรรมชาติ เหมาะแก่การมาศึกษาดูงานพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

จากผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะมีคนเข้ามาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาต่อยอดในเรื่องของการตัดแต่งกิ่งต้นอะโวคาโด และการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้มีการจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อเพิ่มศักยภาพ ความเข้มแข็ง ร่วมถึงการสร้างมาตรฐานคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นตามลำดับ ที่ผ่านมาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังขาดความร่วมมือของคนในชุมชน ที่จะเข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายในท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันยังเป็นขับเคลื่อนของคนเพียงกลุ่มเดียว จึงทำให้ศูนย์การเรียนรู้ฯ ยังขาดการขับเคลื่อนที่เกิดจากความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (เชษฐา แก้วทันคำ, 2565, มกราคม 18) นอกจากนี้การดำเนินงาน ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ยังไม่สามารถเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเป็นแหล่งเรียนรู้ในการทำการเกษตรและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจแก่เกษตรกรและคนในชุมชนได้ และยังขาดความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วม การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะขาดการสื่อสารที่จะสร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกรและคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะให้เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ยังเป็นการดำเนินงานเพียงคนกลุ่มเดียว และมีความต้องการที่จะให้เกษตรกรและคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เกิดกระบวนการพัฒนาจากการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและคนในชุมชน และทำให้เกิดแนวคิดเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวและเกิดการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะอย่างยั่งยืนร่วมกัน

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อทราบปัญหาและความต้องการที่จะนำไปสู่การพัฒนาแผนการดำเนินงาน เพื่อประเมินและหาแนวทางการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เป็นอย่างไร
2. โครงการพัฒนาและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เป็นอย่างไรได้
3. ผลการประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก
2. เพื่อพัฒนาโครงการและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก
3. เพื่อประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Research) โดยพื้นที่การศึกษา คือ ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้

เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำหรับการศึกษาปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีขอบเขตในการศึกษา 4 ด้าน (Cohen & Uphoff, 1981, pp. 213-222) ประกอบด้วย

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,053 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน, 2564)
2. กลุ่มตัวอย่าง 291 คน ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ราษฎรชาวบ้าน สตรี และผู้สูงอายุ (กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของทาโร ยามาเน)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ปัญหาการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
2. ความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

2.1 การพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ได้แก่ เทคนิคการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control: AIC) ประกอบไปด้วย

1. ชื่อโครงการ
2. หลักการและเหตุผล
3. วัตถุประสงค์
4. วิธีการทำและกิจกรรมที่ต้องทำ
5. ชื่อหน่วยงานหรือบุคคลผู้รับผิดชอบโครงการ
6. ระยะเวลาจัดโครงการ
7. สถานที่ดำเนินการจัดโครงการ
8. การวัดประเมินผล
9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ
10. งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะหมู่ 6 จำนวน 1 คน
2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน จำนวน 1 คน
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
4. ผู้นำองค์กรชุมชน ได้แก่
 - 4.1 กลุ่มเกษตรกรบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
 - 4.2 กลุ่มสตรีบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.3 กลุ่มเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.5 กลุ่มกองทุนเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.6 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขสุข จำนวน 1 คน
 - 4.7 ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

จำนวน 1 คน

5. ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน

จำนวน 5 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ โครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

2.2 การดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาได้แก่ โครงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะหมู่ 6 จำนวน 1 คน
2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน จำนวน 1 คน
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
4. ผู้นำองค์กรชุมชน ได้แก่
 - 4.1 กลุ่มเกษตรกรบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
 - 4.2 กลุ่มสตรีบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.3 กลุ่มเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.5 กลุ่มกองทุนเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.6 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขสุข จำนวน 1 คน
 - 4.7 ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

จำนวน 1 คน

5. ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน

จำนวน 5 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

การดำเนินการมีส่วนร่วมตามโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำหรับการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ มีขอบเขตในการประเมิน 4 ด้าน (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2545) ประกอบด้วย

1. การประเมินปฏิกริยา
2. การประเมินการเรียนรู้
3. การประเมินพฤติกรรม
4. การประเมินผลลัพธ์

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลได้แก่ นักวิจัยชาวบ้านที่เข้าร่วมการวิจัยอบรมโครงการ
ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 21 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการประเมินการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ
พอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกต้อง
และเหมาะสมสำหรับชุมชน และเป็นศูนย์กลางการบริการ และแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของ
หน่วยงานต่างๆ กับเกษตรกรในชุมชน โดยดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกร ที่ประสบความสำเร็จ
สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามความ
พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการ
มีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้
ความรอบคอบ ความระมัดระวังรวมถึงการวางแผนและการดำเนินการในการตัดสินใจ และการ
กระทำต่างๆ โดยยึดหลักสายกลางและความไม่ประมาท มีความซื่อสัตย์ และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่
ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่จัดขึ้น ตั้งแต่เริ่ม
จนจบการดำเนินงาน โดยการเข้ามาลงมือปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยประยุกต์ใช้เทคนิค
การประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control: AIC)

3. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน หมายถึง
ข้อขัดข้อง หรืออุปสรรคในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โดยจำแนกเป็น 4 ด้าน

3.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด
ริเริ่มโครงการ โดยมีการอภิปรายถึงปัญหาและความต้องการ มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
การกำหนดทางเลือกกว่าควรจะทำโครงการหรือกิจกรรมใดบ้าง และการตัดสินใจว่าจะทำโครงการ

หรือกิจกรรมใด และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจในระหว่าง การดำเนินงานโครงการด้วย

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมใน ทรัพยากรต่างๆ ให้กับโครงการทั้งในด้านเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมในการบริหาร และประสานงานโครงการต่างๆ

3.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การร่วมรับประโยชน์และ ร่วมรับผลสืบเนื่องในทางลบจากโครงการพัฒนา ผลประโยชน์ที่ได้รับ ได้แก่ ผลประโยชน์ด้านวัตถุ ผลประโยชน์ด้านสังคม และผลประโยชน์ส่วนบุคคล

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการประเมินโครงการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมประเมิน อย่างเป็นทางการ เช่น การประชุมเพื่อทบทวนและประเมินการดำเนินงานที่ผ่านมา การร่วมเป็น คณะทำงานหรือคณะกรรมการในการประเมินผล สำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างไม่เป็น ทางการ เช่น การประชุมกลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการ หรือการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ

4. ความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความปรารถนา หรือความสนใจของชาวบ้านในการพัฒนาและดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อ ยอดและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างวิถีพอเพียง ด้วยการพออยู่ พอกิน และส่วนที่เหลือ ก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล

5. โครงการ หมายถึง การวางแผนกิจกรรมที่ต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความ รับผิดชอบที่ชัดเจนว่าหน่วยงานใดรับผิดชอบ หรือบุคคลใดจะรับทำกิจกรรมนั้นเพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จะต้องมีเครื่องมืออุปกรณ์ ทรัพยากรที่ใช้ สถานที่ ระยะเวลาและงบประมาณตั้ง ไว้ให้สำเร็จตามเป้าหมาย

6. การดำเนินการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง วิธีการที่นักวิจัย สมาชิกศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และผู้ร่วมวิจัยในชุมชน จัดทำโครงการดำเนินงานระยะสั้น ไม่เกิน 1 ปี ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมคิด ร่วมการวิเคราะห์ เพื่อหา แนวทางในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยโครงการ ประกอบด้วย 1) ชื่อ โครงการ 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ 4) เป้าหมายหรือตัวชี้วัด 5) วิธีทำและกิจกรรม

ที่ต้องทำ 6) ชื่อหน่วยงานหรือบุคคลผู้รับผิดชอบโครงการ 7) ระยะเวลาดำเนินงาน 8) งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ 9) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

7. ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การประเมินหรือการตัดสินใจความสำเร็จของการดำเนินงานตามโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่

7.1 การประเมินปฏิกิริยา หมายถึง การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรม ว่ามีความรู้สึกหรือมีความคิดเห็นอย่างไรต่อโครงการที่อบรม

7.2 การประเมินการเรียนรู้ หมายถึง การประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบก่อน-หลัง การอบรม

7.3 การประเมินพฤติกรรม หมายถึง การประเมินพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมอบรม หลังจากจบโครงการว่านำไปปฏิบัติจริง

7.4 การประเมินผลลัพธ์ หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นหลังการเข้าร่วมโครงการ ว่านำผลที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการลดต้นทุนและเพิ่มผลกำไร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ศูนย์การเรียนรู้นำข้อมูลปัญหา ความต้องการไปพัฒนาโครงการภายในศูนย์การเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่แท้จริง

2. ชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะจากการลงมือปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมในการ ขับเคลื่อนศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน

3. ชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้แผน/โครงการที่สามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการ ดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้อย่างยั่งยืน

4. องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน สำนักงานเกษตรและสหกรณ์อำเภอแม่สอด สามารถ นำแผน/โครงการที่ได้จากงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานกับศูนย์การเรียนรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.1 ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.2 หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.3 จุดมุ่งหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.4 การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 - 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.2 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
4. ข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มีนักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญา เป็นแนวคิด ซึ่งแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลและองค์กรทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง คำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพตนเองและสภาวะแวดล้อม ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีโดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการ

ด้วยความรอบคอบและระมัดระวังที่ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรู้ที่ เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2552, หน้า 85-87)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาของประเทศ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 ได้ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เป็นปรัชญานำทางการพัฒนาของประเทศ โดยมีแนวทางดังนี้ 1. ทางสายกลาง ไม่พัฒนาไปในทาง ทิศใดทิศหนึ่งจนเกินไป เช่น ปิดหรือเปิดเสรีเต็มที่ 2. ความสมดุลและความยั่งยืน เน้นการพัฒนา ในลักษณะองค์รวม 3. ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความพอดีทั้งในการผลิตและการบริโภค 4. ภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว 5. การเสริมสร้างคุณภาพคน เน้นให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีตรีน้อมถ่อม เอื้ออาทร มีความเพียร มีวินัย มีสติ ไม่ประมาท พัฒนาปัญญาและความรู้อย่างต่อเนื่อง (สมพร เทพสิทธา, 2548, หน้า 13-14)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาหรือแนวปฏิบัติ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง ประทานจะให้รากแก้วในสังคมได้ยึดเป็นแนวดำรงชีวิตเพื่อความอยู่ดีกินดี ซึ่งองค์ประกอบสำคัญ ของเศรษฐกิจพอเพียงมีด้วยกัน 7 ข้อ คือ พึ่งพาตนเอง พอประมาณ เติบสายกลาง มีภูมิคุ้มกัน มีเหตุผล เป็นคนดี และรู้จักสามัคคี โดยหลักสำคัญทั้ง 7 ข้อนี้ คนทุกกลุ่มทุกอาชีพสามารถน้อมนำไป ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (อำพล เสนาณรงค์, 2550)

“ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาปฏิบัติโดยนำมาใช้ เป็นหลักการพื้นฐานของนโยบายการพัฒนา ซึ่งหมายถึงว่าจะให้ความสำคัญกับการเติบโตอย่างมั่นคง ความมีวินัยของนโยบายเศรษฐกิจมหภาค รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้มีความ เป็นธรรม ซึ่งการเติบโตอย่างมีคุณภาพ หมายถึง การให้ความห่วงใยอย่างยิ่งยวดต่อหลักธรรมาภิบาล และการบริหารความเสี่ยง แต่ความห่วงใยในเรื่องดังกล่าวจะไม่ส่งผลต่อกลไกตลาด หรือแม้แต่ มีอิทธิพลต่อการเปิดของเศรษฐกิจไทยในความเป็นจริงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้นแบบ (สุรยุทธ์ จุลานนท์, 2550)

คนส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ในระดับหนึ่งทว่ายังคงมองว่า เป็นเรื่องของความประหยัดมัธยัสถ์ในการใช้ชีวิตประจำวันหรือ มองว่า เป็นการนำมาประยุกต์ใช้ ในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น ซึ่งอันที่จริงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ในทุกภาคส่วน และนำมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ง่ายในการทำเข้าใจ ในขณะที่

ต่างชาตินักเข้าใจผิดคิดว่าพอเพียง แปลว่า ไม่ก้าวหน้าซึ่งไม่เป็นความจริงอย่าง ที่สุดโลกาภิวัตน์ มีทั้งด้านดีและด้านลบ สิ่งที่ดีก็นำมาประยุกต์ใช้ให้ประเทศก้าวหน้า แต่ความก้าวหน้า ต้องสมดุลกับ ประเทศด้วย ที่สำคัญการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ให้ได้ผล ต้องพยายามลดค่านิยม ด้านวัตถุนิยมที่เน้นความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย พร้อมปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนในเรื่องของการ อื้อเฟ้อ แบ่งปันเสริมเข้าไปด้วยมุ่งหวังให้สังคมไทยรู้จักคำว่า พอเพียงมากขึ้น ไม่หลงตามไปกับ กระแสบริโภคนิยม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเปรียบเสมือนเข็มทิศ เพื่อนำไปสู่หนทางการตัดสินใจ ที่ถูกต้องและยั่งยืน (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2550, หน้า 52-59) และจากการสรุปเนื้อหาปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง นักวิชาการจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย ฯลฯ ได้ร่วมกันแปลงนิยามออกมาเป็นสัญลักษณ์ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เพื่อให้ ง่ายต่อการเข้าใจ จดจำและนำไปปฏิบัติ โดยมีความหมายว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็น เรื่องของทางสายกลาง ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 ข้อ คือ 1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้านความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณา ให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ 2. เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้ สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และมี 3 คุณลักษณะที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันไป คือ 2.1 ความ พอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมี เหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจาก การกระทำ นั้นๆ อย่างรอบคอบ 2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและ การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จะนำชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2549, หน้า 27-28)

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คำว่า ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน ในตัวดีพอสมควร ต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้อง อาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการ ทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล

และพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2550ก, หน้า 78)

เศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับตัวบุคคล และองค์กรทุกระดับ ที่นำไปปฏิบัติเป็นภูมิคุ้มกันและนำมา ซึ่งความสุขเป็นรากฐานรองรับความ เปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจของโลก รวมทั้งไม่เคยทำลายเศรษฐกิจหลักของประเทศเหมือนที่บางคนกล่าวอ้าง แม้สหประชาชาติก็ยังยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้มีเงื่อนไข 3 ประการ คือ เงื่อนไขด้านหลักวิชาการที่จะต้องมีความสมเหตุสมผล เงื่อนไขด้านคุณธรรม และ เงื่อนไขด้านการดำเนินชีวิต เช่น ความอดทน ความเพียร ความขยัน ส่วนเรื่องความพอประมาณ ไม่ใช่ การขี้นี้อยจนสุดโต่ง แต่เป็นทางสายกลาง คือ ความประหยัด พอดี พอเหมาะต่อความจำเป็นตาม อัตภาพ (เกษม วัฒนชัย, 2550, หน้า 89)

จากความหมายดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั้น หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้อง อาศัยความรู้ ความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังรวมถึงการวางแผนและการดำเนินงานในการ ตัดสินใจ และการกระทำต่างๆ โดยยึดหลักสายกลางและความไม่ประมาท มีความซื่อสัตย์ และ มีคุณธรรมเป็นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ โดยมีหลักการพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2551)

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยามความพอเพียง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประชาชนทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร และระดับประเทศได้ โดยคุณลักษณะที่สำคัญ ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ โดยสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นิยามไว้ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง เป็นความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะสังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น การทำอะไรต้องมีความพอดี พอเหมาะพอควรต่อความจำเป็น และไม่น้อยเกินไปจนกระทั่ง

ไม่เพียงพอที่จะดำเนินการได้ ซึ่งการตัดสินใจในระดับพอประมาณนั้นจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบในการวางแผนและตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมด้วย เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ไม่ทำให้สังคมเดือดร้อน ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจ การดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ้วนถี่ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ ครบวงจร บนพื้นฐานของความถูกต้อง ความเป็นจริงตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม ทั้งในระยะยาว ต่อตนเอง ผู้อื่น และส่วนร่วม การคิดพิจารณาแยกแยะให้เห็น การเชื่อมโยงของเหตุปัจจัยต่างๆ อย่างต่อเนื่องเป็นระบบจะทำให้ทำให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดข้อผิดพลาดน้อย การที่จะวางแผนดำเนินการสิ่งใดอย่างสมเหตุสมผล ต้องอาศัยความรู้ ขยันหมั่นเพียร อดทนที่จะจัดเก็บข้อมูลอย่างมีระบบ และแสวงหาความรู้ที่ถูกต้อง อย่างสม่ำเสมอ มีความรอบคอบในความคิด พิจารณาตัดสินใจอย่างมีสติ ปัญญา อย่างเฉลียวฉลาด ในทางที่ถูกที่ควร

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

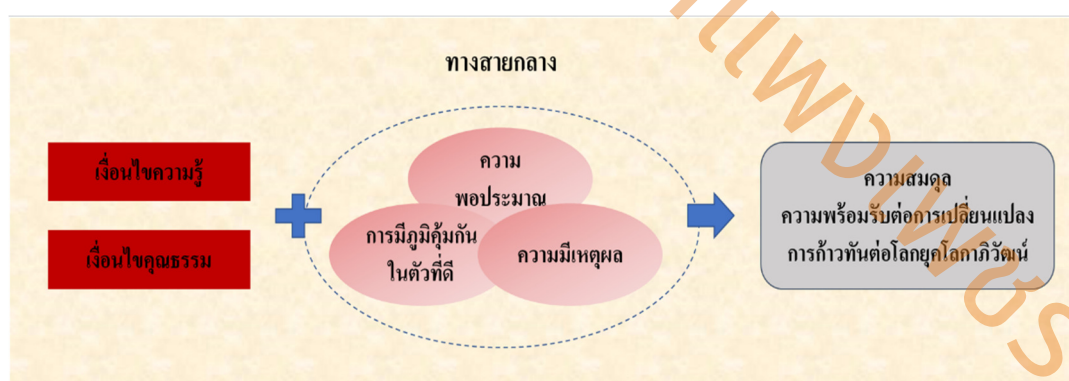
4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

จุดมุ่งหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยและทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป พบว่า มีอยู่ 2 ส่วนด้วยกัน ในส่วนที่หนึ่งปรากฏอยู่ 2 แห่ง ซึ่งมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ และเพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และ

วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี สำหรับในส่วนที่สอง คือ เพื่อให้สมดุลทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งจุดหมายส่วนที่หนึ่งในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่า “เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์” กับ “เพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง” นั้น หากพิจารณาให้ถ่องแท้ จะพบความเกี่ยวโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยในแห่งแรกเป็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายในเพื่อให้ทันและเข้ากับสิ่งภายนอก ในแห่งที่สองเป็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกเพื่อป้องกันไม่ให้อะไรภายในได้รับความกระทบกระเทือนเสียหาย และจุดหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ตามการสังเคราะห์ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วย ความสมดุล การพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และการก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะได้ชัดเจนว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั้น มิได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ ตรงกันข้ามการดำเนินตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความมุ่งหมายเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์อีกด้วย และด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า โลกาภิวัตน์นั้น ก่อให้เกิดผลกระทบได้ทั้งในแง่ดีและในแง่ร้าย คือ มิได้ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในแง่เดียว แต่ในอีกแง่หนึ่งยังทำให้เกิดความเสื่อมถอยตกต่ำทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ดังนั้น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงมุ่งเน้นให้เกิดการพิจารณาอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบระมัดระวังในการดำเนินงาน โดยเลือกรับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบในแง่ดี ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการเปลี่ยนแปลงในแง่ที่ไม่ดีและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ เพื่อจำกัดผลกระทบให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อความเสียหายหรือไม่เป็นอันตรายร้ายแรง ทำให้กิจการยังคงดำเนินต่อไปได้ (สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563)

ภาพที่ 2 แสดงคุณลักษณะ ใจเหนือ และจุดมุ่งหมายในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา : (สถาบันไทยพัฒน์, 2563)

โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายหลัก ดังนี้ (ศศิภรณ์ จุลจงกล, 2560)

1. การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง และทำสิ่งต่างๆ ตามความสามารถของตนเอง รู้จักพัฒนาตนเองด้วยการทำจิตใจให้ผ่องใส พัฒนาความรู้ความสามารถของตนด้วยการเข้าอบรมไฝหาคำความรู้

2. สามารถพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในการดำเนินชีวิตประจำวันเมื่อต้องประสบกับปัญหาทำให้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองหาสาเหตุและแก้ไขปัญหบนพื้นฐานของเหตุและผลด้วยตนเองก่อนที่จะพึ่งพาคนอื่นและเมื่อต้องพึ่งพาผู้อื่น ก็ให้เป็นคนที่มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการปรึกษาหารือช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยจะต้องยึดหลักการพึ่งตนเองในครอบครัวก่อน สมาชิกจะต้องรู้รายรับ-รายจ่ายของครอบครัว สามารถบริหารการเงินในครอบครัวได้ หลีกเลี่ยงการเป็นหนี้และใช้ศักยภาพของตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักยับยั้งใจตนเอง ลดความต้องการของตนเองลงโดยคำนึงถึงความมีอยู่ของตนเอง เช่น คำนึงถึงรายรับหรือรายได้ของตนเองก่อนที่จะตัดสินใจซื้อสิ่งของ ยึดทางสายกลางในการดำเนินชีวิตให้ตนเองอยู่อย่างสมดุลเพื่อการมีความสุขอย่างแท้จริง ไม่รู้สึกขาดแคลน และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น ในสังคมชนบทซึ่งมีที่ดินที่สามารถทำการเพาะปลูกได้ ก็ทำเกษตรแบบพออยู่พอกิน ปลูกผักไว้กินเองก่อน ถ้าหากเหลือก็นำไปขาย แจกจ่ายเพื่อนบ้าน ทำให้เราสามารถลดค่าใช้จ่ายลงได้ และสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้อีกด้วย

จึงกล่าวได้ว่าเป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็เพื่อให้คนไทยอยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีความสุขทุกระดับ ดังนี้

ระดับครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี พึ่งพาตนเองได้ มีความสุขทั้งทางกายและใจ ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่เป็นหนี้ที่ไม่สามารถชำระคืนได้ มีเงินเหลือเป็นเงินออมสำหรับครอบครัว

ระดับชุมชน รวมกลุ่มในการสร้างงานสร้างอาชีพเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สามารถนำทรัพยากรซึ่งเป็นทุนของชุมชนมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีพอเพียงของชุมชนโดยรวม

ระดับสังคม สังคมเข้มแข็ง มีการสร้างงานสร้างอาชีพที่มั่นคง สมาชิกในสังคมมีความเป็นอยู่ที่ดี มีการแลกเปลี่ยนความรู้ เข้ารับการศึกษาอบรม ร่วมกันสืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างเป็นเครือข่ายทั้งในและนอกสังคม

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถที่จะนำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตได้ทั้งในระดับบุคคลและครอบครัว ชุมชนธุรกิจเอกชนและประเทศ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 9-20)

1. ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งกายและใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รู้จักการออม การดูแลสุขภาพ รักษาวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

2. ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์การการเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

3. ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น ด้วยความสุจริตยุติธรรม แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงาน ด้านการขยายธุรกิจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งต้องมีความรู้และความเข้าใจในธุรกิจของตนเอง รู้จักลูกค้า ศึกษาคู่แข่งและเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ ผลิดินสิ่งที่ตนถนัดและทำตามกำลัง สร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้องเสริมสร้างความรู้และจิตสำนึกให้แกพนักงานอย่างเหมาะสม

4. ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศโดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายแห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

5. ความพอเพียงในองค์กรภาครัฐ คือ การที่ทุกคนยึดมั่นในจรรยาบรรณของการเป็นข้าราชการที่ดี โดยระดับองค์กรหรือผู้บริหารต้องบริหารความเสี่ยง ไม่ทำโครงการที่เกินตัวหรือเสี่ยงเกินไป ปรับขนาดองค์กรให้เหมาะสม จัดกำลังคนตามความรู้ ความสามารถ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้วยความโปร่งใสและมีคุณธรรม บริหารจัดการทรัพยากรด้วยความประหยัดและคุ้มค่า และถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติงาน ระดับเจ้าหน้าที่ ควรปฏิบัติและใช้ชีวิตแบบพอเพียง รู้จักพอประมาณและพึ่งตนเองเป็นหลักซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ รอบคอบ ระมัดระวัง ใช้จ่ายอย่างเหมาะสมกับรายได้ พัฒนาตนเองและความรู้อยู่เสมอ หลีกเลี่ยงอบายมุข

รักษาวัฒนธรรมไทย ยึดประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สามัคคี แบ่งปัน ให้บริการและช่วยเหลือประชาชนด้วยน้ำใจไมตรีอย่างรวดเร็วและเสมอภาค

ผลจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปใช้ในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง จะทำให้ประเทศก้าวหน้าไปอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี นำสู่ “ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย” สมดัง พระราชดำรัสพระราชทานในโอกาสต่างๆ “...ประหยัด พอเพียง ทุกสิ่งทุกอย่างที่พอเพียง จะต้องทำจริง แล้วก็พอเพียง ทฤษฎีนี้ใช้ได้...” พระราชดำรัสพระราชทานแก่เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ไทยฯ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 “...ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่าพอสมควร พออยู่พอกิน มีความสงเคราะห์คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวรที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดกาล...” พระราชดำรัสพระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2552

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม ร่วมวางแผน การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง ซึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นการร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การ เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ต่างๆ ดังนี้

การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุกๆ คนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548, หน้า 15)

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน (คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคนอื่นๆ, 2545)

การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในรายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการ นโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจ มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบาย แผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น (ปัทมา สุปก่าปิง, 2554, หน้า 18)

จากความหมายดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิด โอกาสให้ผู้นำชุมชนได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือกัน ตั้งแต่การวางแผน การบริหารงบประมาณ การดำเนินการ และการติดตามและประเมินผล ดังนั้น ผลสำเร็จของการพัฒนาจึงขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนของ ประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โดยประชาชนต้องรู้ว่าพวกตนต้องการอะไร เพื่อการพัฒนาของตนเอง

ลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วม

ลักษณะของการมีส่วนร่วมที่สำคัญของการมีส่วนร่วมว่าเป็นเรื่องของกระบวนการ ซึ่งได้สรุปถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมได้ 4 ขั้นตอนหลักๆ ดังนี้ (จินตวีร์ เกษมสุข, 2554)

1. มีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา และค้นคว้า หาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนความต้องการของ ชุมชน
2. มีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อลดและ แก้ไขปัญหา
3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย
4. มีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงาน การสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องใช้วิธีการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมในการนำพาข่าวสาร จากหน่วยงานภาครัฐบาลหรือเอกชนไปสู่ประชาชนผู้เป็นเป้าหมาย สิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้าง แรงจูงใจให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการสื่อสารนั้น ต้องอาศัย กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะถือว่าเป็นส่วนช่วยให้กระบวนการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ หรือแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในสังคมเป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น กล่าวคือ ประชาชนมี ส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชน ให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาของสังคมและประเทศชาติได้

อิระวัชร จันทระประเสริฐ (2541, อ้างถึงใน ณรงค์ วารีชล, 2551, หน้า 6) กล่าวไว้คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะตัวบุคคล ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ
2. การมีส่วนร่วมในลักษณะของกลุ่มขบวนการ ที่มุ่งสร้างพื้นฐานอำนาจจากการสร้างกลุ่มและโครงสร้างภายในหน่วยงาน
3. การมีส่วนร่วมในลักษณะโครงการให้ความสำคัญที่การจัดโครงการอันก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดี เน้นกลุ่มเป้าหมาย การถ่ายทอดระบบเทคนิค ความรู้ การกระจายอำนาจสู่ประชาชน
4. การมีส่วนร่วมในลักษณะสถาบัน ให้ความสำคัญในแง่ของการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถาบัน มีการถ่ายทอดหรือขยายโครงการสร้างอำนาจของกลุ่ม ผลประโยชน์และชนชั้นทางสังคม
5. การมีส่วนร่วมในลักษณะนโยบาย เน้นเรื่องหลักการยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เสียเปรียบในสังคม และนำมากำหนดนโยบายและแผนงานระดับชาติ

รูปแบบของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนภายในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหานั้นจำเป็นต้องมีความร่วมมือทำพร้อมๆ กันในทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไป (จินตวีร์ เกษมสุข, 2554) สามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการ แจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ
2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือ ระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น
3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้น ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่ คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

3.4 การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่ เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่

จากแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการทั้งหลายได้ให้ทัศนะไว้ในเบื้องต้น ที่กล่าวมา มีความหลากหลายในประเด็นมากพอสมควร แต่อย่างไรก็ตาม หากนำมาประมวลให้เป็นลักษณะที่เป็นระบบตามแนวคิดของ โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1981) จะเห็นว่ามีความเป็นระบบในเรื่องของประเด็นสำคัญ โดยเขาได้มีการนำเอากระบวนการมีส่วนร่วมจากนักวิชาการทั้งหลายมาประมวลเป็นแนวคิดหลัก และได้จำแนกรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งได้อธิบายการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision Making)

การตัดสินใจชนิดนี้ เป็นศูนย์กลางของการเกิดทางเลือกตัดสินใจที่หลากหลาย มีการกำหนดและประเมินทางเลือกและการตัดสินใจเลือก ซึ่งเปรียบได้กับการวางแผนเพื่อนำทางที่เลือกมาสู่การปฏิบัติ สามารถแบ่งการตัดสินใจนี้ออกเป็น 3 ระยะ คือ

1.1 การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น (Initial Decision) เป็นการเริ่มต้นหาความต้องการและวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการที่สำคัญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญที่จะเลือกเอาโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มคนและมีความเป็นรูปธรรม โดยผ่านการใช้กระบวนการตัดสินใจในระยะนี้ สามารถให้ข้อมูลที่สำคัญและเสนอกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหา

1.2 การตัดสินใจในช่วงดำเนินการ (Ongoing Decision) ความสำเร็จในช่วงนี้เกิดขึ้นได้มากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วงเริ่มต้น ซึ่งโครงการจะต้องค้นหาความต้องการ

ของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในภายหลังนี้ และจัดลำดับความสำคัญของโครงการและวิธีการดำเนินโครงการและวิธีการดำเนินโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

1.3 ตัดสินใจในช่วงปฏิบัติการ (Operational Decision) เป็นความเกี่ยวข้องในองค์กรเมื่อโครงการเข้ามามีการเชื่อมโยงโครงการ มีการรวมตัวขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเกณฑ์ สำหรับปฏิบัติกิจกรรมในโครงการกรอบที่สมาชิกยึดถือประกอบการประชุมเพื่อจัดทำนโยบายการคัดเลือกผู้นำที่มีอิทธิพลต่อองค์กร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in Implementation) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติแบ่งได้ 3 ทาง คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ แรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์และข้อมูลข่าวสาร ทั้งหมดนี้เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญเพื่อพัฒนาโครงการส่งเสริมโดยใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดี การบริจาคเงินและวัสดุต่างๆ แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วม สิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมนี้คือ การรู้ว่าใครเป็นผู้สนับสนุนและทำอะไรโดยวิธีการจูงใจ การได้รับค่าตอบแทนหรือโดยการบีบบังคับสนับสนุนเรื่องทรัพยากรบ่อยครั้งที่พบว่ามีความไม่เท่าเทียมกันและแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงาน (Project Administration and Coordination) คนในองค์กรสามารถรวมตัวกันในการปฏิบัติงาน หรือสมาชิกทีมที่ปรึกษาหรือเป็นผู้บริหารโครงการเป็นสมาชิกอาสาซึ่งทำหน้าที่ประสานงานกิจกรรมของโครงการมีการฝึกอบรมให้รู้เทคนิคการปฏิบัติงานในโครงการสำหรับผู้เข้ามาบริหารหรือประสานงานวิธีนี้นอกจากจะเพิ่มความไว้วางใจให้กับคนในองค์กรแล้วยังช่วยให้สมาชิกเกิดความตระหนักถึงปัญหาของตนเองอีกด้วย อีกทั้งยังทำให้เกิดการสื่อสารข้อมูลภายในและได้รับคำแนะนำ ซึ่งเป็นปัญหาของคนในท้องถิ่นตลอดจนผลกระทบที่ได้รับเมื่อโครงการเข้ามา

2.3 การมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือ (Participation in Enlistment) การขอความร่วมมือไม่จำเป็นต้องการผลประโยชน์เสมอไป แต่พิจารณาข้อเท็จจริงที่ว่าผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังนำโครงการมาใช้และผลกระทบต่อคนในองค์กรที่เข้าร่วมโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation In Benefits) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานาน และมีผลในทางเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อการยอมรับเอาโครงการที่สำคัญๆ เข้ามาทั้งที่การตัดสินใจอาจไม่เกิดขึ้นหรือมีขีดจำกัด การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์แบ่งได้ 3 ชนิด

3.1 ผลประโยชน์ด้านวัตถุ (Material Benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล เช่น เป็นการเพิ่มการบริโภค รายได้ ทรัพย์สิน แต่สิ่งเหล่านี้อาจจะทำให้การสรุปข้อมูลล้นเหลือได้ ซึ่งควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าใครคือผู้มีส่วนร่วมและดำเนินการให้เกิดขึ้น

3.2 ผลประโยชน์ด้านสังคม (Social Benefits) เป็นความต้องการด้านพื้นฐานด้านสาธารณะ ได้แก่ บริการหรือความพึงพอใจจากสาธารณูปโภค โดยใช้รูปแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับคนยากจนจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ทั้งในเรื่องปริมาณ การแบ่งผลประโยชน์ และคุณภาพบริการและความพึงพอใจ

3.3 ผลประโยชน์ด้านบุคคล (Personal Benefits) เป็นความปรารถนาที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มหรือได้รับการคัดเลือกเข้ามาเป็นความต้องการอำนาจทางสังคมและการเมือง โดยผ่านความร่วมมือในโครงการ ผลประโยชน์สำคัญที่ได้จากโครงการมี 3 ชนิด คือความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง อำนาจการเมืองและความรู้สึกที่ตนเองทำงานมีประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ควรศึกษาผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังด้วยเพราะอัตราการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์แตกต่างกันจะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางนโยบายหลักที่เกี่ยวข้องว่าจะให้ใครมีส่วนร่วมหากผลออกมาตรงข้ามกับความคาดหวัง จะได้แก้ไขเพื่อหาแนวทางที่มีความเป็นไปได้ ในการวางรูปแบบใหม่

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การมีส่วนร่วมทางตรง และการมีส่วนร่วมทางอ้อมในการประเมินผลด้านงบประมาณ ความพึงพอใจของบุคคลต่อโครงการ การมีส่วนร่วม วิธีการเข้ามามีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่างๆ หรือผ่านตัวแทนที่เลือกเข้าไป เพื่อนำความคิดเห็นไปใช้ประโยชน์

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ซึ่งประโยชน์ของการมีส่วนร่วม มีดังนี้ (จินตวิทย์ เกษมสุข, 2554)

1. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้

2. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4. การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขาก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังสามารถเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่างๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย ที่จะป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

6. การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

7. การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

8. การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นวิธีการ (Means) สำคัญที่จัดว่าเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่ง และเป็นสาระสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมรูปแบบ มีสังกัดประการใดนั้น สามารถพิจารณาได้จากทัศนะของทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) ซึ่งมีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิของประชาชนต่อการตัดสินใจนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรร (Allocation) และการใช้ประโยชน์ (Utilization) ของทรัพยากรเพื่อการผลิต ซึ่งเป็นความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้าร่วมในการวางแผนเพื่อการกินดีอยู่ดี และสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เข้าถึงซึ่งการพัฒนาให้คนจนได้รับประโยชน์เพื่อการผลิต การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะด้วย และการมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในระดับต่างๆ ทางการจัดการบริการทางการเมืองเพื่อกำหนดความต้องการของชุมชนของตน การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนสามารถที่จะแสดงออก ซึ่งความต้องการของตน การจัดลำดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นโดยเน้นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท และเป็นกระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจเพื่อตนเอง ทั้งนี้โดยมิใช่การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก ตามนิยามที่กล่าวถึงนี้ การมีส่วนร่วมทางของประชาชน ในฐานะสมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะเป็นบริบทของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองหรือ

วัฒนธรรม ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงพัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาในการกำหนดชีวิตของตนเอง อย่างเป็นตัวของตนเอง ในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี นอกจากนี้การที่ประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ทรัพยากร ควบคุมการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชาชนได้พัฒนา การรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตน โดยภาครัฐ จะต้องค้ำอำนาจในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ในสังคมได้มีโอกาสในการแสดงความต้องการ แสวงหาทางเลือก หรือเสนอข้อเรียกร้อง เพื่อปกป้อง ผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม และเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน คือ เป็นผู้ กำหนดความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน และเป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็น พื้นฐานและบรรลุวัตถุประสงค์บางประการทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

ในเชิงทฤษฎีแล้ว การมีส่วนร่วมต่อการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการพัฒนานั้น มีหลากหลายมิติ สามารถจำแนกออกได้เป็นมิติต่างๆ ประกอบด้วย

มิติที่หนึ่ง ร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งเป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนร่วมกัน และมี ส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้สภาพ ของชุมชน วิถีชีวิต สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำและ ประกอบการพิจารณาวางแผนงานวิจัย

มิติที่สอง ร่วมวางแผน เป็นการวางแผนการพัฒนาหลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นของ ชุมชนแล้ว และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาปัญหา สาเหตุของปัญหาเรียบร้อยแล้ว ก็นำมาอภิปรายแสดง ความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ การกำหนดวิธีการและ แนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้เพื่อการวิจัย

มิติที่สาม ร่วมดำเนินการ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการ พัฒนา หรือเป็นขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนการวิจัยที่ได้วางไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ประชาชน มีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และ แรงงาน รวมทั้งการเข้าร่วมในการบริหารงาน การประสานขอความช่วยเหลือจากภายนอกในกรณี ที่มีความจำเป็น

มิติที่สี่ ร่วมรับผลประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนด การแจกจ่ายผลประโยชน์จากกิจกรรมการวิจัยในชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย เสมอภาคกัน

มิติที่ห้า เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของ การพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด

อย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป การเปิดให้ประชาชนหรือชาวบ้านที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมกระบวนการวิจัยนั้น นับได้ว่าเป็นคุณค่าโดยแท้ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบนั ซึ่งก่อให้เกิดรากฐานแห่งความยั่งยืนของการพัฒนา

ไพโรจน์ ชลารักษ์ (2548, หน้า 20-21) อธิบายไว้ว่า หากพิจารณาในรูปของกระบวนการวิจัย การมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ สามารถระบุได้ตามลำดับขั้นหรือกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้หลายขั้นตอน ซึ่งช่วยให้เห็นบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่ละฝ่ายได้อย่างชัดเจน และในทางปฏิบัติแล้ว กระบวนการวิจัยก็ต้องดำเนินไปโดยความร่วมมือกับทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. ขั้นการศึกษาบริบท ในขั้นนี้ นักวิจัยจะทำการกำหนดพื้นที่หรืออาณาบริเวณที่จะทำการศึกษาร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจ โดยมีการพัฒนาประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมและชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย

2. ขั้นกำหนดปัญหา ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยสรุปคำถามหรือปัญหา รวมทั้งอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหามาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพและเกิดความเข้าใจตรงกัน ส่วนนักพัฒนาทำความเข้าใจประเด็นปัญหาและมองถึงผลของการวิจัยได้อย่างชัดเจน และครอบคลุมส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ และชาวบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็น/ความต้องการ ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว การวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพจริงที่เกิดขึ้นหรือสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาที่ประสงค์ได้นั้น ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นการที่นักวิจัยจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการสร้างตระหนักรู้ในบทบาทและความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ขั้นการกำหนดปัญหาร่วมกับชาวบ้านในชุมชนจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการให้เกิดผลอย่างแท้จริง ก่อนจะเริ่มดำเนินงานในขั้นตอนอื่น

3. ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัยในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจน รวมทั้งระบุว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไรและอย่างไร เมื่อใดบ้าง พร้อมทั้งแผนการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการวิจัย ส่วนนักพัฒนาจะเข้าร่วมปฏิบัติการวิจัยโดยติดตามผลการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน และคอยตรวจสอบผลของการดำเนินงานว่ามีสิ่งใดที่ผิดพลาด หรือไม่ปฏิบัติตามแผนหรือเป้าหมาย หรือมีสิ่งใดที่เกเรกซ้อนขึ้นมาหรือไม่ โดยชาวบ้านนั้น จะเข้ามามีส่วนร่วมลงมือในการปฏิบัติงานวิจัยตามแผน และตรวจสอบผลว่าพึงพอใจหรือไม่

4. ขั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง รวมทั้งการแก้ไขระหว่างปฏิบัติการปฏิบัติงานวิจัยในขั้นนี้ นักวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานวิจัย ต้องพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติการวิจัยร่วมกันแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยข้อมูลจากทุกฝ่าย แล้วนำมาทำการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ประชาชนหรือชาวบ้านจะเข้าร่วมด้วย

การรับรู้ถึงการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานตามที่นักวิจัยกำหนด รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ที่แสดงถึงความพึงพอใจและความสำเร็จของการดำเนินการวิจัย

5. ขั้นตอนการสรุปผลการวิจัย ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยออกเผยแพร่ นักพัฒนามีส่วนร่วมด้วยการรับทราบและตรวจสอบ ประเมินผลการวิจัยว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง โดยชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับผลของการวิจัยว่าพึงพอใจและได้ผลตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ และแสดงความคิดเห็นอื่นประกอบข้อมูลด้วยว่าเพราะเหตุใด

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถระบุได้ตามระยะการดำเนินงานวิจัย ประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้ (ชัชวาลย์ ทัดศิวัช, 2552, หน้า 15-19)

1. ระยะเตรียมการวิจัย (Pre-research Phase) ในระยะนี้ เป็นการเตรียมชุมชน เพื่อให้มีความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและเป็นแก่นแกนหลักของการวิจัยแบบนี้ โดยการดำเนินงานขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งเน้นสำคัญที่จะให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัย ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน รวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ที่จำเป็นต้องเกี่ยวข้อง ในขั้นเตรียมการนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย กล่าวคือ

1.1 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Build-up Rapport) โดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีที่สุดคือการปฏิบัติตัวของนักวิจัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้ นักวิจัยควรร่วมกิจกรรมทุกอย่างของชุมชนซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้นักวิจัยสามารถทำความเข้าใจโลกทัศน์ของชาวบ้านได้ดีมากขึ้น โดยทั่วไปแล้ว ผู้วิจัยจะลงพื้นที่เพื่อไปพบกับบุคคลต่างๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย หรือเป็นประชาชนกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย พูดคุยแนะนำตัวเองเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความต้องการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมการวิจัย อันจะช่วยให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสามารถทำการวิเคราะห์คาดการณ์สภาพการณ์และปัญหาของการดำเนินงานวิจัยที่อาจเกิดขึ้น และสามารถเตรียมรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การสำรวจศึกษาชุมชน (Surveying and Studying Community) เป็นขั้นตอนของการศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพ และแหล่งทรัพยากรต่างๆ ภายในชุมชน รวมถึงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง ซึ่งโดยมากแล้วผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกต สมุดบันทึก และถ่ายภาพสถานที่ต่างๆ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการหรือจากองค์กรพัฒนาที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีบางโครงการวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน หรือผู้สูงอายุเพื่อทราบประวัติความเป็นมาของชุมชนด้วย ก่อนการคัดเลือกชุมชนนั้น

1.3 คัดเลือกชุมชน (Selecting Community) ได้เสนอความเห็นไว้ว่า โดยทั่วไปแล้ว การคัดเลือกชุมชนจะยึดหลักการเลือกชุมชนที่ด้อยโอกาสในการพัฒนา (Disadvantage Community) เพื่อเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างโอกาสความเท่าเทียมในการพัฒนา กับชุมชนอื่น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยจำนวนมากคัดเลือกชุมชนโดยยึดเอาประเด็นของปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชนและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเยียวยาโดยเร่งด่วน หรือบางกรณีการวิจัยมุ่งหมายกระทำ ต่อชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแข็งขัน เพื่อเป็นชุมชนต้นแบบของการทำวิจัย และ การพัฒนาให้กับชุมชนอื่นด้วยเช่นกัน

1.3.1 การเข้าสู่ชุมชน (Entering Community) ข้อมูลชุมชนนับเป็นสิ่ง สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจกำหนดพื้นที่ดำเนินการ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวควรเป็นข้อมูลที่มีรอบด้าน สำหรับแหล่งข้อมูลในขั้นตอนนี้อาจมาจากส่วนราชการ เช่น ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลจำนวนประชากรและบุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น และอาจเป็นข้อมูลที่ต้องการพัฒนาเอกชนรวบรวมไว้ หรือนักวิจัย จะดำเนินการเก็บข้อมูลเองโดยการสำรวจชุมชน (Community Surveying) ก็ได้

1.3.2 การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ ในขั้นตอนนี้ มักถูก กำหนดให้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของระยะก่อนการวิจัย โดยมุ่งหมายให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการ วิจัยซึ่งเป็นระยะต่อไปและก่อให้เกิดการประสานงานที่ดีเพื่อความสะดวกต่อการดำเนินงานวิจัย ในส่วนของการเตรียมคนนั้น เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับชาวบ้านเพื่อเป็นแกนนำในการปฏิบัติ งานวิจัยร่วมกับนักพัฒนาและคณะผู้วิจัย ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว มักจะมีการเตรียมคน 3 กลุ่ม คือ เตรียมคนในชุมชน คณะนักวิจัยมักจะลงพื้นที่เพื่อจัดประชุมในชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ ชาวบ้านรู้จักและคุ้นเคยกับกระบวนการและการดำเนินงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนและ รวดเร็ว เตรียมนักพัฒนา ด้วยการประชุมร่วมกับนักพัฒนาซึ่งโดยทั่วไปแล้วคนกลุ่มนี้หมายถึง ผู้นำ ชุมชน พัฒนากราอำเภอหรือพัฒนาการอำเภอประจำตำบล และเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น เช่น ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรพัฒนาภายนอกที่มีความสนใจศึกษาาร่วมกัน กิจกรรม สำคัญของการดำเนินงานในขั้นตอนนี้คือการประสานความร่วมมือ การสร้างความเข้าใจในกรอบ ของการทำงานวิจัย และการหาหรือแนวทางพัฒนาชุมชน ซึ่งมักจะรวมถึงการประสานงานเรื่อง การใช้ สถานที่ดำเนินการประชุมด้วย และเตรียมนักวิจัย ด้วยการประชุมปรึกษากันเพื่อให้เกิดความรู้และ ความเข้าใจตรงกันในบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในการทำงานวิจัย

2. ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phase) สำหรับระยะดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (Problem Identification and Diagnosis) ในขั้นนี้ เน้นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและการให้การศึกษากับชุมชน (Community

Education Participation-CEP) โดยเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ โดยวิธีการจะใช้องการอภิปรายถกปัญหา (Dialogue) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน ทั้งที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนระดับบุคคลและระดับกลุ่มบุคคล เพื่อเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Need Assessment) พร้อมไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากร (Resource Assessment) ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติเพื่อที่จะนำทรัพยากรมาใช้ในการกำหนดแผนเพื่อการจัดการต่อไป

2.2 การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ (Project Appraisal and Identification) เมื่อมีการวิเคราะห์โครงการโดยการประเมินความต้องการของชุมชน หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ในความเป็นจริงมักจะมีหลายแนวทาง ชาวบ้านและนักวิจัยจะต้องพิจารณาร่วมกันว่าวิธีการแก้ไขปัญหาใดที่เหมาะสมกับท้องถิ่น หรือมีความเป็นไปได้ โดยชาวบ้านควรมีบทบาทหลักเข้ามีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น และกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการ

2.3 การกำหนดแผนงานโครงการและการจัดการ (Planning Phase) กิจกรรมในช่วงนี้จะเป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกโครงการและกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ ดังนั้น เพื่อความมั่นใจว่าโครงการที่ได้รับการคัดเลือก เป็นโครงการและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ดังนั้น หลังจากที่ผ่านมาขั้นตอน 1 มาแล้ว ผู้วิจัยจะต้องใช้วิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้านมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหา การกำหนดโครงการ และกิจกรรมที่จะดำเนินการ

2.4 การปฏิบัติตามโครงการ (Implementation Phase) เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง โดยคำถามที่ผู้วิจัยจะต้องใช้ถามกันในกลุ่มหรือในคณะทำงานเพื่อการดำเนินการในขั้นนี้คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร

3. ระยะการติดตามและประเมินผลโครงการ (Monitoring and Evaluation Phase) เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวกับการวัดผลสำเร็จของโครงการ ซึ่งหากโครงการสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและอย่างต่อเนื่อง ก็อาจจะเป็นข้อพิสูจน์ถึงความสำเร็จของโครงการได้ในขั้นตอนนี้ โดยมากแล้วคณะผู้วิจัยจะร่วมกับชาวบ้านที่เป็นผู้ร่วมงานวิจัย ทำการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลของการวิจัยว่าครบถ้วนถูกต้องหรือไม่ จากนั้นจะมีการจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยกับชุมชน รวมถึงการสานต่อให้ชาวบ้านนำผลของการวิจัยไปดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนต่อไป อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาของการทำวิจัยและขั้นตอนของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น อาจมีความแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด ซึ่งไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิดหรือถูก หากแต่เป็นความเหมาะสมในบริบทของการดำเนินงานวิจัยที่อาจมีข้อจำกัดที่คณะผู้วิจัยจำเป็นต้องรวมกิจกรรมหลายกิจกรรมไว้ดำเนินการในคาบเวลาที่ใกล้เคียงกัน หรือเป็นความต้องการของชุมชนเองที่จะกระชับขั้นตอนของการดำเนินงาน

วิจัย เพื่อมิให้กระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยจะสั้นหรือยาว มีรายละเอียดมากหรือน้อยเพียงใดจึงอาจจะไม่ใช่เรื่องใหญ่ หากแต่การมุ่งตอบสนองความต้องการ และข้อจำกัดของชุมชน รวมถึงการทำให้ชุมชนได้มองเห็นปัญหาของตนเอง เกิดความต้องการ อย่างแข็งขันและมุ่งมั่นมีส่วนร่วมทั้งในการปฏิบัติงานวิจัยและการนำผลของการวิจัยไปใช้เพื่อปรับปรุง ชุมชนให้ดีขึ้นนั่นเอง นับเป็นเรื่องที่สำคัญมากกว่า

นักวิชาการได้ให้มุมมองในเรื่องขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วมไว้ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นการศึกษาพื้นที่เป้าหมาย ในขั้นนี้นักวิจัยจะทำการกำหนดพื้นที่หรืออาณาบริเวณที่จะทำการศึกษาวิจัย โดยมีตอนสำคัญดังนี้
 - 1.1 ในกรณีพื้นที่วิจัยใหม่ ศึกษาแหล่งข้อมูลพื้นที่เบื้องต้นจากเว็บไซต์และบุคคลที่เป็นผู้นำกลุ่ม ได้แก่ ผู้นำของกลุ่มเป้าหมาย กับผู้นำชุมชน
 - 1.1.1 ประสานงานกับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลโดยตรง
 - 1.1.2 ลงพื้นที่พบปะพูดคุยประเด็นปัญหาวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประเด็นโจทย์งานวิจัย
 - 1.1.3 สังเกตบุคคลที่จะสามารถเป็นผู้ประสานงานในพื้นที่ ซึ่งจะต้องเป็นคนในพื้นที่มีมนุษยสัมพันธ์ กระตือรือร้น และเป็นที่ยอมรับในกลุ่ม
 - 1.2 ในกรณีพื้นที่วิจัยเก่า จะใช้วิธีการโดยการเข้าร่วมศึกษากับทีมวิจัยที่กำลังทำวิจัยในพื้นที่นั้น โดยหาโอกาสพูดคุยกับชุมชนในการพัฒนาโจทย์ใหม่ร่วมกัน
2. ขั้นตอนนี้เมื่อโครงการได้รับการอนุมัติแล้ว ทีมวิจัยจะต้องสรุปคำถามหรือปัญหา รวมทั้งอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหามาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพ และเกิดความเข้าใจตรงกัน ทำความเข้าใจประเด็นปัญหาและมองถึงผลของการวิจัยได้อย่างชัดเจนว่าทุกคนเป็นทีมวิจัยร่วมกัน
3. ก่อนการลงพื้นที่วิจัยแต่ละครั้งนักวิจัยจะต้องมีความชัดเจนในการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจน รวมทั้งระบุด้วยว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไร และอย่างไร เมื่อใดบ้าง และเป้าหมายในการลงพื้นที่แต่ละครั้งจะต้องเห็นผลการวิจัยอย่างชัดเจน และในระหว่างการทำกิจกรรม ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายจะต้องสังเกตและจับประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้น ในขณะที่ดำเนินการ เพราะประเด็นเหล่านี้ จะเป็นข้อค้นพบใหม่ ซึ่งหัวข้อนี้เป็นหัวข้อสำคัญหัวข้อหนึ่งในวิจัยฉบับสมบูรณ์
4. นักวิจัยจะต้องสามารถปรับตัวและแสดงความจริงใจในการลงพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานต้องยึดวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัยอย่างเข้มงวด เนื่องจากในขณะที่ยัง

วิจัยลงพื้นที่ทำงานร่วมกับชุมชน มักจะเกิดความผูกพัน และถูกดึงไปทำกิจกรรมนอกเหนือจากกรอบการวิจัย ซึ่งจะส่งผลทำให้การวิจัยล่าช้าและเกินงบประมาณ

เทคนิคการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control : AIC)

เทคนิค (Appreciation Influence Control : AIC) เป็นกระบวนการประชุมที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อจัดทำแผน โดยเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ นำเสนอข้อมูล ข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ความต้องการข้อจำกัด และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลังสมองในการศึกษา วิเคราะห์พัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเกิดการตัดสินใจร่วมกัน เกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น (สินธุ์ สโรบล, 2552; ประเวศ วะสี และไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, 2537; จิตติ มงคลชัยอรัญญา, 2540; ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่นๆ, 2543) กระบวนการ (Appreciation Influence Control : AIC) เปิดโอกาสให้สมาชิกองค์กรหรือชุมชนทุกระดับ ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ นำมาซึ่งบ่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานร่วมกัน (Interactive Learning through Action) ก่อให้เกิดการระดมสมอง เพื่อร่วมคิดร่วมวิเคราะห์หนทางเลือก หรือหนทางปฏิบัติ เพื่อที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนา

นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของในผลงานที่คนได้มีส่วนร่วม ก่อให้เกิดความผูกพัน มีความรักและห่วงแหน องค์กรหรือชุมชนของตนเอง กระบวนการ AIC มีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้ คือ (ประชาสรรค์ แสนภักดี, 2563)

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความรู้ (Appreciation : A) ขั้นตอนการสร้างความรู้หรือการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตย ยอมรับในความคิดของเพื่อนสมาชิก โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็น และแบ่งเป็น 2 ส่วน

A1 : การวิเคราะห์สภาพการของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ในปัจจุบัน

A2 : การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์ อันเป็นภาพพึงประสงค์ในการพัฒนาว่าต้องการอย่างไร กระบวนการที่ใช้คือ การวาดภาพ ซึ่งมีความสำคัญ คือ

1. การวาดภาพจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถสร้างจินตนาการคิด วิเคราะห์ จนสรุปมา เป็นภาพ และช่วยให้ผู้ไม่ถนัด ในการเขียนสามารถสื่อสารได้
2. ช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมคิดและพูด เพื่ออธิบายภาพซึ่งตนเองวาด นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมอื่นๆ ได้ซักถามข้อมูลจากภาพ เป็นการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน และกระตุ้นให้คนที่ไม่ค่อยกล้าพูด ให้มีโอกาสนำเสนอ

3. การรวมภาพของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นภาพรวมของกลุ่ม จะช่วยให้มีความง่ายต่อการรวบรวมแนวคิดของผู้เข้าร่วมประชุม และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของภาพ (ความคิด) และส่วนร่วมในการสร้างภาพพึงประสงค์ของกลุ่ม

4. จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการประชุมให้มีความสุข และเป็นกันเอง ในบางครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุมมักมองว่าการวาดภาพเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้น วิทยากร กระบวนการจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจและนำเกมต่างๆ เกี่ยวกับการวางแผน การละลายพฤติกรรม กลุ่ม หรือการวาดภาพเพื่อการแนะนำตนเอง หรือวาดภาพสิ่งที่ตนเองชอบหรือไม่ชอบ มาใช้จนเครื่อง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) การสร้างแนวทางการพัฒนาเป็นขั้นตอนการหาวิธีการและเสนอทางเลือกในการพัฒนา ตามที่ได้สร้างภาพพึงประสงค์ หรือที่ได้ช่วยกันกำหนดวิสัยทัศน์ (A2) เป็นขั้นตอนที่จะต้องช่วยกันหามาตรการ วิธีการ และค้นหาเหตุผลเพื่อกำหนดทางเลือกในการพัฒนา กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรม และจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม โครงการโดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

I1 : การคิดเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามภาพพึงประสงค์

I2 : การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม โครงการ โดย

1. กิจกรรม หรือโครงการที่หมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่นทำเองได้เลย
2. กิจกรรมหรือโครงการที่บางส่วนต้องการความร่วมมือ หรือการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่ร่วมทำงานสนับสนุนอยู่
3. กิจกรรมที่หมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ไม่สามารถดำเนินการได้เอง ต้องขอความร่วมมือ เช่น ดำเนินการจากแหล่งอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) การสร้างแนวทางปฏิบัติคือการสร้างการยอมรับและทำงานร่วมกันโดยนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ มาสู่การปฏิบัติ และจัดกลุ่มผู้ดำเนินการ ซึ่งจะรับผิดชอบโครงการ โดยขั้นตอนกิจกรรมประกอบด้วย

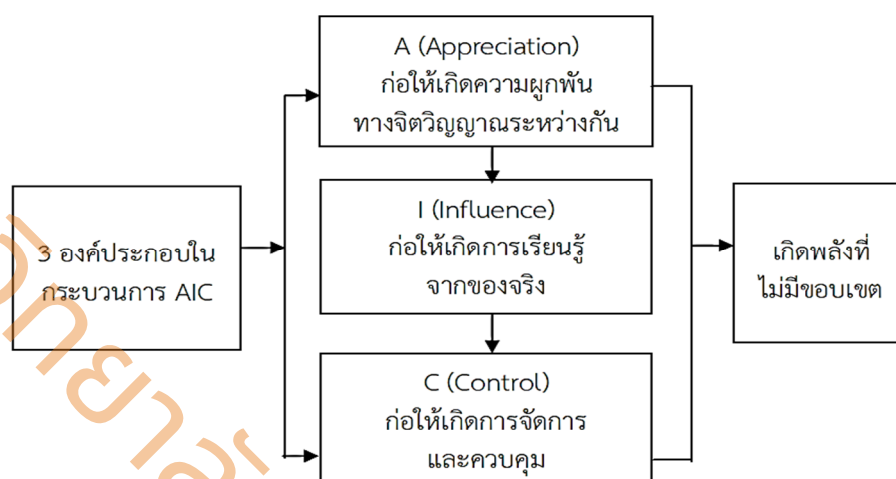
C1 : การแบ่งความรับผิดชอบ

C2 : การตกลงใจในรายละเอียดของการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติ

นอกจากนี้ผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุมคือ

1. รายชื่อกิจกรรมหรือโครงการที่กลุ่ม องค์กรชุมชนดำเนินการได้เอง ภายใต้ความรับผิดชอบและเป็นแผนปฏิบัติการของหมู่บ้าน ชุมชน
2. กิจกรรม โครงการที่ชุมชนหรือองค์กรชุมชน เสนอขอรับการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กร ปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐที่ทำงาน หรือสนับสนุนชุมชน

3. รายชื่อกิจกรรม โครงการที่ชาวบ้านต้องแสวงหาทรัพยากร และ
ประสานงานความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือต่างๆ ทั้งจากภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

ภาพที่ 3 แสดงโครงสร้างพื้นฐานเทคนิค AIC
ที่มา : (ประเวศ วะสี, 2539)

การประเมินผลรูปแบบของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick)

รูปแบบของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) เป็นรูปแบบการประเมินที่นิยมใช้สำหรับ
โครงการหรือหลักสูตรฝึกอบรม เคิร์กแพทริก ได้เสนอแนะการประเมินผลเป็น 4 ระดับ ดังนี้ (ศักดิ์ศรี
ปาณะกุล, 2545)

ภาพที่ 4 แสดงแผนภูมิแสดงรูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก
ที่มา : (อรรณพ พึ่งเพระ และรสาพร หม้อศรีใจ, 2562)

1. การประเมินปฏิกิริยา (Reaction)

เป็นการประเมินปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เข้ารับการอบรมว่ามีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับโครงการ เช่น หลักสูตร/เนื้อหาสาระตรงกับความต้องการหรือไม่ ความคิดเห็นต่อเอกสาร สถานที่ โสตทัศนูปกรณ์ ระยะเวลาของการอบรมเหมาะสมเพียงไร วิทยากรเหมาะสมหรือไม่ได้รับความรู้-ทักษะในระดับใด มีความคาดหวังอย่างไรต่อการนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้งาน เป็นต้น

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นมาตราส่วนประมาณค่า การสัมภาษณ์ แบบสอบถามควรมีคำถามแบบปลายเปิดไว้ตอนท้าย เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นตามที่ต้องการ

2. การประเมินการเรียนรู้ (Learning)

เป็นการประเมินผลการเรียนที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรม เช่น การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ ก่อน-หลังการฝึกอบรม เกี่ยวกับความรู้/ความคิด ทักษะ/ค่านิยม ทักษะ/การปฏิบัติ เป็นต้น

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นแบบทดสอบ (Test) แบบวัดการปฏิบัติ (Performance Test) การสังเกตพฤติกรรม

3. การประเมินพฤติกรรม (Behavior)

เป็นการประเมินพฤติกรรมเมื่อกลับไปปฏิบัติงานว่าเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่ มีการนำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไร เป็นต้น

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกพฤติกรรมของผู้บังคับบัญชา

4. การประเมินผลลัพธ์ (Results)

ผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กรเป็นการประเมินผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดต่อองค์กร อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม เช่น การลดลงของปัจจัยเสี่ยง การเพิ่มของประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงาน/องค์กร การลดลงของต้นทุน การเพิ่มกำไร ประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงาน หรือผู้เกี่ยวข้อง/หน่วยงาน/องค์กร/สถาบัน เป็นต้น

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นแบบบันทึก (รายงาน) การตรวจสอบแบบสอบถามผู้บังคับบัญชาของหน่วยงาน แบบวิเคราะห์ต้นทุน-ผลกำไร แบบบันทึกค่าสถิติหรือดัชนีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอมะสอ จังหวัดตาก

ตำบลมหาวันเดิมเป็นหมู่บ้านหนึ่งซึ่งอยู่ในตำบลแม่กุ อำเภอมะสอ โดยมีผู้มาตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยคนแรก ชื่อ นายมหาวัน ไม่ปรากฏนามสกุล จึงทำให้แยกออกมาเป็นตำบลมหาวัน ตามชื่อของผู้ที่มาอาศัยอยู่คนแรก

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2422 ชาวบ้านได้อาศัยอยู่บริเวณลำห้วยแม่โกนเกน แรกเริ่มมีประชากรทั้งหมด 15 ครอบครัว และเมื่อปี พ.ศ. 2524 มีการแยกจากตำบลแม่กุออกเป็นตำบลมหาวัน และได้ยกฐานะจากสภาตำบลมหาวันเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2539 ในปัจจุบันมีหมู่บ้านทั้งหมด 12 หมู่บ้าน และหนึ่งในนั้นคือหมู่บ้านเจดีย์โคะ ตั้งอยู่หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอมะสอ จังหวัดตาก

ซึ่งชื่อหมู่บ้านไม่มีการปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนถึงช่วงเวลาที่ก่อตั้ง โดยการสันนิษฐานว่าหมู่บ้านเจดีย์โคะอาจจะอยู่มานานกว่า 100 ปี แต่เพิ่งมีการถูกเรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่าหมู่บ้านเจดีย์โคะ เพราะเดิมเป็นหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ซึ่งมีชื่อเดิมว่า “บ้านจิลโคะ” ที่แปลว่า “ทำนาบนภูเขา” และ “เมื่อปี พ.ศ. 2493 มีคนไทยจากพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกันด้วย” นางศรีพันธ์ ปาหา (ผู้ใหญ่บ้าน) เนื่องจากพื้นที่ในหมู่บ้านเจดีย์โคะมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การตั้งรกรากที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพทางการเกษตรได้ แต่ยังมีจำนวนไม่มากนัก จนกระทั่งปี พ.ศ. 2505 ได้มีคนไทยพื้นราบจากต่างจังหวัด และการอพยพเข้ามาอยู่มีหลายชาติพันธุ์ ทำให้หมู่บ้านกลายเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณี วัฒนธรรม อาณาเขต การติดต่อ ทิศเหนือติดกับหมู่บ้านเจดีย์โคะเหนือ ทิศใต้ติดกับหมู่บ้านเจดีย์โคะใหม่ ทิศตะวันออกติดกับหมู่บ้านปางวัว และทิศตะวันตกติดกับหมู่บ้านม่อนหินเหล็กไฟ และมีนางศรีพันธ์ ปาหา ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6

ด้านประชากรและภูมิศาสตร์

1. ด้านประชากร

ประชากรของหมู่บ้านเจดีย์โคะมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 1,722 คน (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2564) แยกเป็น ชาย 890 คน หญิง 832 คน และมีจำนวนครัวเรือน 727 ครัวเรือน โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 509 คน ค้าขาย จำนวน 145 คน และรับจ้างทั่วไปและอื่นๆ จำนวน 73 คน และแบ่งเป็นผู้ว่างงาน จำนวน 172 คน แยกเป็น

กลุ่มอายุ 13-18 ปี	จำนวน 35 คน
กลุ่มอายุ 19-24 ปี	จำนวน 51 คน
กลุ่มอายุ 25 ปี ขึ้นไป	จำนวน 86 คน

2. ด้านภูมิศาสตร์

ในหมู่บ้านเจดีย์เป็นหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยส่วนใหญ่พื้นที่ในหมู่บ้านเจดีย์โคะเป็นที่สูงลาดชันจากทิศตะวันออกลงมาทางทิศตะวันตก และมีลักษณะภูมิศาสตร์ 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ที่เป็นภูเขาสูง ซึ่งมีป่าต้นน้ำลำธารและพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ราบ ลักษณะดินทั่วไปเป็นดินร่วน ซึ่งบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตั้งอยู่ในตำบลมหาวน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ห่างจากอำเภอแม่สอดไปทางทิศเหนือ ประมาณ 22 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดตากไปทางทิศใต้ ประมาณ 90 กิโลเมตร ซึ่งหมู่บ้านเจดีย์โคะมีอาณาเขตติดต่อและมีลักษณะภูมิอากาศ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านหนองน้ำเขียว หมู่ที่ 5 ตำบลแม่กุ

ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านเจดีย์โคะใหม่ หมู่ที่ 7 ตำบลมหาวน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านเจดีย์โคะเหนือ หมู่ที่ 10 ตำบลมหาวน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านม่อนหินเหล็กไฟ หมู่ที่ 3 ตำบลมหาวน

ลักษณะภูมิอากาศในหมู่บ้านเจดีย์โคะ ประกอบไปด้วย 3 ฤดู

ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-พฤษภาคม

ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน-ตุลาคม

ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

1. ด้านสังคม

ในหมู่บ้านเจดีย์โคะมีสถานศึกษาทั้งหมด 2 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเจดีย์โคะ ซึ่งในส่วนของโรงเรียนทั้งสองแห่งได้เข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านศาสนาที่ทางหมู่บ้านได้จัดขึ้น ซึ่งในหมู่บ้านมีสถาบันและองค์กรทางศาสนาอยู่ด้วยกัน 3 แห่ง คือ วัดเจดีย์โคะ สำนักสงฆ์น้ำตกธารารักษ์ และสำนักสงฆ์บ่อลูกวัง และยังมีสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้านหลายแห่ง คือ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ศาลาเอกประสงค์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และป้อมตำรวจเจดีย์โคะ 406

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้านเจดีย์โคะ (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี 65) จำนวน 55,000บาท/คน/ปี และครัวเรือนยากจน (รายได้ไม่ถึง 38,000 บาท คน/ปี) ปี 2565 จำนวน 245 ครัวเรือน

จำนวนกลุ่มกิจกรรม/อาชีพ มีจำนวน 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มแม่บ้าน ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. 2545 สมาชิก จำนวน 70 คน

เงินทุน 600,00 บาท ชื่อประธาน นางจันทร์ สว่างศรี และปัจจุบัน

มีสมาชิกจำนวน 150 คน มีเงินทุน จำนวน 3,000,000 บาท

2. กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. 2558 สมาชิก จำนวน 25 คน

เงินทุน 20,000 บาท ชื่อประธาน ร้อยตรีมานพ พรหมณี

กองทุนในหมู่บ้าน มีจำนวน 3 กลุ่ม คือ กองทุนเงินล้าน กองทุนออมทรัพย์ และ กองทุนออมทรัพย์กองทุนแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ)

2. ลักษณะทางวัฒนธรรมในหมู่บ้าน

ประชากรในหมู่บ้านเจดีย์โคะส่วนใหญ่ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร คือ ภาษาเหนือ ร้อยละ 60 ภาษากระเหรี่ยง ร้อยละ 30 และภาษาม้ง ร้อยละ 10 ซึ่งประชากรในหมู่บ้านอยู่กันอย่างผสมผสานในกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้มีภาษาที่ใช้กันหลากหลายมาก โดยกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาพูดจัดอยู่ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต และภาษาทิเบต-พม่า ซึ่งจะมีชื่อเรียกตนเองว่า ปกาเกอญอ, สะกอ จึงทำให้คนในชุมชนมีการแต่งกายที่สามารถจำแนกออกเป็นชุดประจำของแต่ละชนเผ่า ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ชุดลาลองปกติ และจะมีชุดของชนเผ่ากระเหรี่ยง และชุดชนเผ่าม้ง ปะปนกันในหมู่บ้าน และประเพณีภายในหมู่บ้านเจดีย์โคะ จำแนกออกเป็น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีตานก๋วยสลาก ประเพณีทอดกฐิน/ทอดผ้าป่า ประเพณีตักบาตร เทโวโรหณะ ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุสำนักสงฆ์น้ำตกรารักษ์ ประเพณีหล่อเทียนเข้าพรรษา และประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ซึ่งส่วนมากประชาชนจะดำเนินการตามประเพณีที่สืบทอดกันมา รุ่นต่อรุ่น และจะมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันในแต่ละส่วน และที่สำคัญทางวัดเจดีย์โคะของหมู่บ้าน จะจัดงานประจำปีขึ้นทุกปี ในช่วงเดือนธันวาคม คืองานรับลมหนาววัดเจดีย์โคะ จึงทำให้ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 80 ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 15 และศาสนาอื่นๆ ร้อยละ 5 และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ประชากรในหมู่บ้านเจดีย์โคะได้ร่วมกันอนุรักษ์ ได้แก่ วิธีการทำเครื่องจักรสานใช้สำหรับครีวเรือน วิธีการทำเครื่องสับเสตามตามภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิธีการทำไม้กวาดดอกหญ้า

ด้านเศรษฐกิจ

1. อาชีพ

เกษตรกร	97%
ค้าขาย	2%
ประกอบอาชีพอื่นๆ	1%

2. หน่วยธุรกิจในเขตหมู่บ้านเจดีย์โคะ

โรงแรม	1 แห่ง
ปั้มน้ำมัน	1 แห่ง
โรงสี	3 แห่ง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สภาพภูมิประเทศโดยส่วนใหญ่เป็นที่สูงลาดชันจากทิศตะวันออกลงมาทางทิศตะวันตก และมีลักษณะภูมิศาสตร์ 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ที่เป็นภูเขาสูง ซึ่งมีป่าต้นน้ำลำธาร และพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ราบ ลักษณะดินทั่วไปเป็นดินร่วน โดยแหล่งน้ำในหมู่บ้านเจดีย์โคะมีทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเองในหมู่บ้านโดยแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำน้ำ/ลำห้วย จำนวน 2 แห่ง หนองน้ำ และอื่นๆ จำนวน 5 แห่ง ในส่วนของแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นในหมู่บ้าน ได้แก่ ฝาย จำนวน 10 แห่ง และบ่อโยก จำนวน 4 แห่ง และหมู่บ้านเจดีย์โคะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ น้ำตกธารารักษ์ ซึ่งทางชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการโดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารงานเอง และได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากทางรัฐ หรือสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน

ข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก จุดเริ่มต้นของโครงการฯ เนื่องจากเนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้ แต่ละชุมชนมีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนพัฒนาหมู่บ้าน เป็นสถานที่สร้างสัมมนาชีพให้กับชุมชน ประกอบกับต้องการให้คนในชุมชนมีคุณภาพและวิถีชีวิตที่ดี ควบคู่กับนโยบายรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยเน้นให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชน เพื่อให้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรของชุมชน และเป็นที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตรประกอบกับในสภาวะปัจจุบัน สถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง ปัญหาโรค แมลง และพื้นดิน ขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อย และมีคุณภาพต่ำ (เชษฐา แก้วทันคำ, 2565, มกราคม 18) เกษตรกรส่วนใหญ่จึงประสบกับปัญหาการขาดทุน เกิดหนี้สิน และไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะแห่งนี้ได้รับการคัดเลือกและได้รับการสนับสนุนเข้าร่วมโครงการเศรษฐกิจพอเพียงจาก นพค.33 สนภ.3นทพ. โดยภารกิจหลักของศูนย์เพื่อน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ และ เป็นการชี้แนวทางตามพระราชดำริเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ นพค.33 สนภ.3นทพ. โดยศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะมีหลักสูตรการเรียนรู้ คือ 1. การตรวจวิเคราะห์ดิน/ปุ๋ยสั่งตัด 2. การผลิตสารชีวภัณฑ์ 3. เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน และ 4. วิชาบัญชีต้นทุนอาชีพ ซึ่งพื้นที่แห่งนี้เคยประสบภัยจากธรรมชาติ เช่น ฤดูฝน น้ำท่วม ฤดูแล้งไม่มีน้ำ ทำให้การทำการเกษตรได้ผลผลิตไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ได้ผลผลิตประมาณ

30% ของการทำพืชเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ได้ปริมาณและคุณภาพน้อยฤดูแล้งไม่สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ ภายหลังจากการได้รับการสนับสนุนจาก นพค.33 สนภ.3นทพ. ส่งเสริมให้ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชผักสวนครัว พืชหมุนเวียน ทำให้ได้ผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพมากขึ้น ทั้งปลอดภัยพืช และมีรายได้ตลอดทั้งปี อนึ่งการทำเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงนี้สามารถประสบความสำเร็จได้ดี เนื่องจากได้รับการส่งเสริมจาก นพค.33 สนภ.3นทพ. ในด้านการอบรมศึกษาดูงาน ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้มีโอกาสถ่ายทอด การทำการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้ดำเนินการควบคู่ไปกับศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังเป็นศูนย์เกษตร อินทรีย์หนึ่งเดียวในอำเภอแม่สอด ซึ่งมีความพร้อมด้านที่ดินแปลงสาธิต มีฐานการเรียนรู้ที่ หลากหลาย สภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ที่น่าสนใจ เพราะติดกับภูเขารธรรมชาติ เหมาะแก่การมาศึกษา ดูงานพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

คณะกรรมการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

1. นายเชษฐา แก้วทันคำ ตำแหน่ง ประธานศูนย์ ฯลฯ
2. นางศรีพันธ์ ปาหา ตำแหน่ง รองประธานศูนย์ ฯลฯ
3. นายวิชวน สว่างศรี ตำแหน่ง รองประธานศูนย์ ฯลฯ
4. นางจรรุญ ปาหา ตำแหน่ง กรรมการ
5. นายพยงค์ ภูทอง ตำแหน่ง กรรมการ
6. นางสุนิสา เรือนมวงค์ ตำแหน่ง กรรมการ
7. นางน้ำค้าง จันตาแก้ว ตำแหน่ง กรรมการ
8. นางอนงค์ เสระสาตร์ ตำแหน่ง กรรมการ
9. นางสาวจิรพรรณ ทะแกลัวทหาร ตำแหน่ง กรรมการ
10. นายพีรพล ปาหา ตำแหน่ง กรรมการ

กิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

1. พืชเศรษฐกิจ

พืชเศรษฐกิจ คือ พืชที่ใช้ในการเลี้ยงปากท้อง และยังสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและประเทศได้ ทั้งแบบผลผลิตหรือการนำไปแปรรูป จนกลายมาเป็นพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรสามารถทำเป็นอาชีพได้ ซึ่งพืชเศรษฐกิจที่ทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้ปลูกไว้ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด

2. ไม้ผล

ไม้ผล คือ ต้นไม้ที่ออกลูกออกผลให้เรารับประทาน เราเรียกลูกหรือผลของมันว่า "ลูกไม้" หรือ "ผลไม้" โดยเมืองไทยเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยผลไม้และมีผลไม้ที่หลากหลายออกผลตลอดทั้งปี แถมยังมีประโยชน์ต่อร่างกายเป็นอย่างมาก มีแร่ธาตุและวิตามิน ที่จะทำให้เราแข็งแรง และโตเร็ว เช่น มะม่วง ฝรั่ง อะโวคาโด มะรุ้ม สะเดา มะละกอ มะขาม ชมพู

3. ไม้ยืนต้น

ไม้ยืนต้น เป็นพืชที่มีเนื้อไม้ขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ มีลำต้นเดี่ยวๆ เห็นลำต้นชัดเจน และแตกกิ่งก้านสาขาตอนบนของลำต้น เช่น ไม้พยูง ไม้สัก ไม้ยูคา

4. เลี้ยงสัตว์น้ำ

การเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นการสร้างแหล่งอาหารและผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำในลักษณะที่จะเพิ่มความพร้อมในขณะที่ลดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและปกป้องพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ และปัจจุบันมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหลายประเภทซึ่งแต่ละประเภทมีระดับความยั่งยืนที่แตกต่างกันไป โดยสัตว์น้ำที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้เพาะเลี้ยงไว้ก็เพื่อให้ปลากินพืชในบ่อดิน และเลี้ยงยังมีการยังมีการเลี้ยงหอยขม กุ้ง ปลากระชัง

5. เลี้ยงกบคอนโด

การเลี้ยงกบคอนโดเป็นการลงทุนไม่มาก ทั้งยางรถยนต์และฝาครอบพัดลมสามารถนำของเก่าเหลือทิ้งมาใช้ได้ โดยต้นทุนหลักจึงอยู่ที่ค่าลูกกบและค่าอาหาร ซึ่งกบเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย โตไว และยังเป็นที่ต้องการของตลาดอีกด้วย

6. เลี้ยงไก่พื้นบ้าน

การเลี้ยงไก่ในปัจจุบัน นับว่าเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมเพราะนอกจากจะได้เนื้อและไข่ไว้บริโภคแล้ว ยังสามารถจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ อีกทั้งยังเป็นการลงทุนที่ไม่มาก เลี้ยงง่าย ผู้ที่ไม่มีความชำนาญมากก็สามารถเลี้ยงได้ใช้สถานที่ในการเลี้ยงน้อย และมูลของไก่ยังนำมาให้ประโยชน์ โดยการนำมาทำก๊าซชีวภาพไว้ใช้ในการหุงต้มได้อีกด้วย

7. การปลูกผักสวนครัวแบบผสมผสาน

เป็นการปลูกผักสวนครัวแบบผสมผสานโดยจะให้ผลผลิตตลาดทั้งปี ซึ่งผลผลิตที่ได้สามารถนำมาบริโภคเองและสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ดังนั้นทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะจึงมองเห็นความสำคัญ จึงมีแปลงสาธิตขึ้น เช่น กลั้ว ใผ่หวาน ผักบุ้ง ดอกโสน ถั่วพู ผักชี ชะอม และหอยม

8. การปลูกพืชหมุนเวียน

การปลูกพืชหมุนเวียน ต้องผ่านการวางแผนเป็นอย่างดี เพื่อเลือกปลูกพืชแต่ละชนิดให้ตรงตามฤดูกาล หากมีการบริหารจัดการที่ดีก็จะทำให้ได้พืชผลผลิตตลอดทั้งปี เช่น แป้ง ถั่วเขียว ถั่วปีแดง-ขาว

9. การปลูกพืชสมุนไพร

พืชสมุนไพรเป็นสิ่งที่อยู่กับคนไทยมานาน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทยแสดงให้เห็นถึงการนำสมุนไพรไปใช้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งเป็นอาหารและยา เพื่อใช้ในครัวเรือน ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อ ยารักษาโรคที่มีราคาแพง เช่น ฟ้าทลายโจร ขมิ้นชัน ไพล ว่านหางจระเข้ โดยการปลูกนั้นสามารถทำได้โดยการนำเอาส่วนของพืช เช่น เมล็ด กิ่ง หัว ผ่านการเพาะหรือการชำ หรือวิธีการอื่นๆ ใส่ลงในดิน หรือวัสดุอื่นเพื่องอกหรือเจริญเติบโตต่อไป

10. การปลูกพืชไม้ดอก

เพื่อใช้สอย และล่อแมลงอีกทั้งยังช่วยผสมเกสรพืชผัก เช่น ดอกดาหลา ดอกขุนพล ดอกเข้าพรรษา และดอกปีใหม

ภาพที่ 5 แสดงศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมพัฒนาดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ไว้ดังนี้

นิจิรา คลังสมบัติ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ศึกษาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน และ 3) พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเรียนรู้กลุ่มเป้าหมายและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ชุมชนในตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานีที่ได้คัดเลือก 4 หมู่บ้านได้แก่ บ้านดัวหมู 6 บ้านใหม่หมู 2 บ้านใหม่หมู 13 และบ้านจอมศรี โดยการใช้การเปิดเวทีประชาคมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่ภาครัฐท้องถิ่น 5 คนและผู้อาวุโสในชุมชน 16 คน การเปิดเวทีประชาคม 5 ครั้งมีผู้เข้าร่วม 85 คน จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้ามีผู้เข้าร่วมประชุม 49 คน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในตำบลเมืองพานต้องการมีส่วนร่วมในการร่วมมือกันจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนของตน ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งในธรรมชาติและการทอผ้ามัดหมี่ในวิถีชีวิต ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการทำให้เกิดกลุ่มแกนนำที่สามารถจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นกลุ่มย่อยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น กลุ่มทอผ้าเพื่อการเรียนรู้ กลุ่มทำอาหาร กลุ่มมัคคุเทศก์นำเที่ยว กลุ่มดูแลด้านที่พักในการให้บริการนักท่องเที่ยว ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัยพบว่า จังหวัดอุดรธานีสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ตำบลเมืองพานให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะงานวิจัยครั้งนี้ได้เกิดความคิดประดิษฐ์ลวดลายผ้าทอมัดหมี่ลาย ‘หอนางอุสา’ ซึ่งเป็นโบราณวัตถุเพิงหินที่พักตามตำนาน ‘อุสา-บารส’ อันเลื่องชื่อมีความสวยงามเป็นที่ประทับใจไปในท้องถิ่นเกิดเอกลักษณ์และนวัตกรรมใหม่ที่ส่งเสริมการสร้างการมีขีดความสามารถเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ศตวรรษ ประจักษ์ (2559) เป็นการศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดนครราชสีมา และศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ในการศึกษาคือ ชุมชนตำบลไทยสามัคคี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลไทยสามัคคี จำนวน 364 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด เกษตรจังหวัด การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด พัฒนาการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการนักวิชาการ ผู้นำชุมชน ผู้นำ

ศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งสิ้น 24 คน เก็บข้อมูลโดยการสอบถาม ลงสำรวจพื้นที่ศึกษา สัมภาษณ์เชิงลึก ประชุมกลุ่มย่อยและสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มกราคม 2559- เมษายน 2560 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ จังหวัดนครราชสีมา มีแนวโน้มในการท่องเที่ยวที่ดีเนื่องจากสภาพพื้นที่เหมาะกับการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ ปรัชญาชาวบ้าน ผู้นำชุมชนที่รับผิดชอบ ทางด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต และได้รับการสนับสนุนทั้งจากหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชนและ ประชาชน ตามนโยบายประชารัฐรัฐรัฐรัฐสามัคคี 2) แนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ทำให้ได้รูปแบบ ที่พัฒนาขึ้น คือรูปแบบ พายทรีซีพีเอฟ เอสโมเดล หรือพายสามซีเอสเอส โมเดล “PIE3C4S Model”

พระมหาชนะ ชยธมโม (ชนะชัย) (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น เป็นฐานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมศึกษา โดยมียุทธประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงาน รวมทั้งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นเป็นฐานในโรงเรียน พระปริยัติธรรมปัจฉิมศึกษา แผนกสามัญศึกษา โดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 วงจรกับผู้ร่วมวิจัย 9 รูป/คน ดำเนินการวิจัยในวงจรแรกระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2559 วงจรที่สองระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2560 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานในขั้นตอนการเตรียมการ และในขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลเป็นไปตามแผนที่กำหนด มีการดำเนินงานใน 3 โครงการ คือ (1) โครงการพัฒนาความสามารถในการคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาแบบยืดหยุ่นเป็นฐาน (2) โครงการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นเป็นฐาน และ (3) โครงการพัฒนาการเรียน การสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบบยืดหยุ่นเป็นฐาน ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพ ที่คาดหวังตามเกณฑ์ที่กำหนดที่ระดับ 3.00 ขึ้นไป บุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงานเกิดการเรียนรู้ ว่าการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลต้องยึดถือหลักการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ร่วมงาน เกิดองค์ความรู้ใหม่เป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการระหว่างกิจกรรมต่างๆ ใน 3 โครงการและ กิจกรรมต่างๆ ใน 9 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นำเสนอเป็น “กรอบแนวคิด การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นเป็นฐาน : กรณีที่ประสบ ผลสำเร็จในโรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมศึกษา แผนกสามัญศึกษา”

ปิยะราช เทพสุภา (2560) เป็นการศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางโป้ง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมิน

การดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง ชุมชนตำบลบางโปรง อำเภอมือง จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ 2) ศึกษาปัญหา อุปสรรคทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง โดยใช้ระเบียบวิธีการการวิจัยการประเมินผล (Evaluation Research) ได้นำแบบจำลองการประเมินตัวแบบระบบ (Input-Output Model) มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการประเมิน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง กับโครงการ 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มครัวเรือนผู้อยู่อาศัยในโครงการบ้านมั่นคง จำนวน 150 หน่วย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม 2) คณะกรรมการชุมชนผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่โครงการ จำนวน 8 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ผลการดำเนินงานตามโครงการ โดยภาพรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจสูง ซึ่งค่าเฉลี่ยเกิน 4.5 และจากการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อคิดเห็นในการดำเนินงาน พบว่า สมาชิกในโครงการมีความสามัคคีและมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการเป็นอย่างดี มิติที่ได้จากการประชุมร่วมกันของสมาชิกเป็นแนวทางที่ดีในการดำเนินงานตามโครงการ การอบรมทรัพยากรให้ตรงต่อเวลา เป็นกติกาสมาชิกต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

วนิดา รุ่งโยธิน (2561) เป็นการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 383 คน ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผล มีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก ด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ด้านได้รับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการปฏิบัติการ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ สมรรถภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุธาวี กลิ่นอุบล (2562) เป็นการศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) เปรียบเทียบ

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจากผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด
2. พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพในชุมชนและการเข้าร่วมเป็นสมาชิก กลุ่มต่างๆ ในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน ขณะที่ ประชาชนที่มีอายุอาชีพ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการ พัฒนาชุมชนต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3. พบว่า ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผู้นำชุมชนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ และคนในชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ชุมชนมีการรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนจนเกิดเป็นเครือข่าย มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้อย่างเป็น รูปธรรมและเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ไอลดา แก้วโพธิ์ และสงวน อินทร์รักษ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการ : โครงการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน วัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินโครงการศาสตร์พระราชาเพื่อ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) ด้านบริบท 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ 4) ด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) จำนวน 260 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านบริบท ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิต แนวทางการพัฒนาการดำเนินโครงการศาสตร์ พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรดำเนินการดังนี้

- 1) ด้านบริบท โรงเรียนควรมีการวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนและชุมชนเพื่อปรับปรุงและพัฒนา ขีดความสามารถในการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนในทุกๆ ด้าน 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหาร สถานศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการมีการพัฒนาตนเอง เกี่ยวกับความรู้และความสามารถในการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านกระบวนการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการ มีการพัฒนา ตัวเองเกี่ยวกับความรู้และความสามารถในการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านผลผลิต

โรงเรียนควรจัดกิจกรรมโครงการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

นัชชา ทิพนตร (2565) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา งานวิจัยนี้

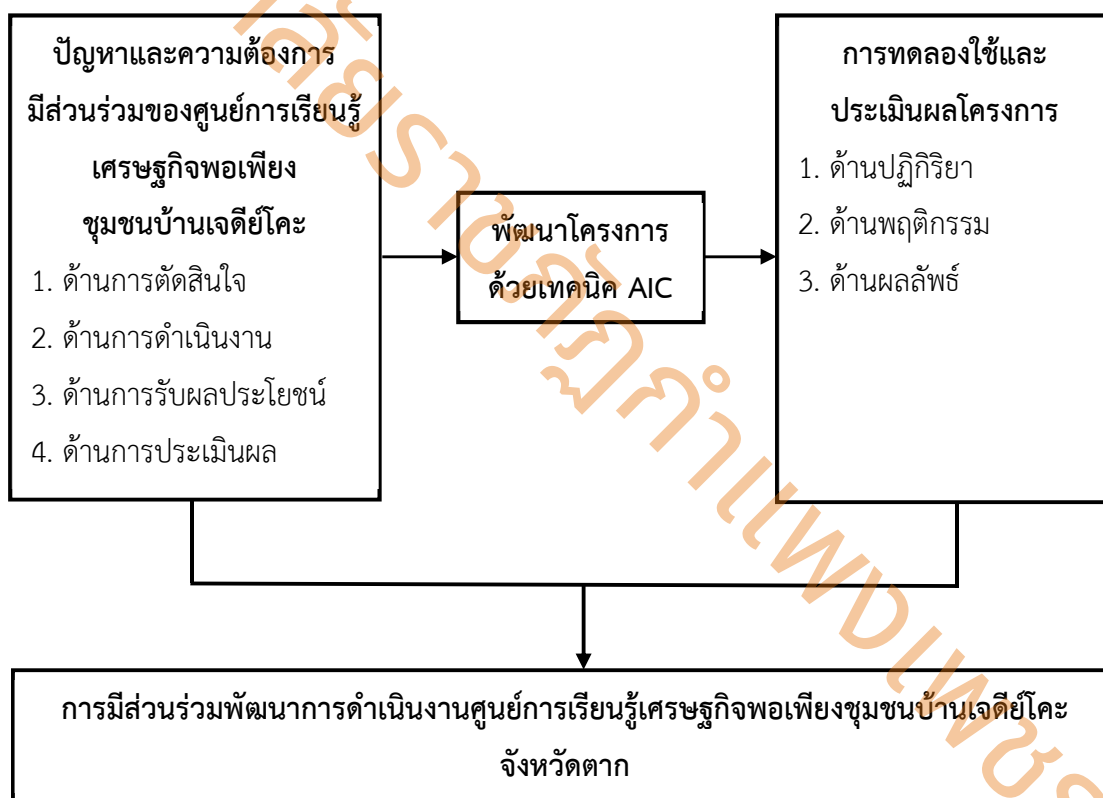
มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล 2) เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถี่ถ้อยพหุคูณและการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการมีส่วนร่วม ในด้านในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในด้านการให้ข้อมูลข่าวสารและการรับฟังความคิดเห็นส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) องค์ประกอบส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นของคน

พระณัฐกฤต จະติ (2565) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส และ 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชาชนและกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวน 304 คน การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยและปัจจัยด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยและปัจจัยด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-

วัดฉิมทายกาวาสอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ 0.10 3) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส ได้แก่ การเพิ่มรูปแบบการประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และการให้ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายชุมชนอย่างอิสระ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อนำมาศึกษาการมีส่วนร่วมพัฒนาดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการและการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาปัญหาและความต้องการในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก คือ ชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,053 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,053 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Margan, 1970, pp. 608-609) จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน

291 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ปราชญ์ชาวบ้าน สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เป็นแบบสอบถามสร้างขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รวม 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ปัญหาการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 4 ด้าน ด้าน รวม 25 ข้อ ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

5 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด

4 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมาก

3 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงปานกลาง

2 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงน้อย

1 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก 4 ด้าน รวม 19 ข้อ ใช้แบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก จำนวน 4 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ปราชญ์ชาวบ้าน สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชน จำนวน 291 คน ซึ่งได้กลับคืนมา 291 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายตัวอย่างตาม (ดาราวรรณ พรหมกัลป์, 2551) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการและการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วม

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

2.1 การพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ประชาชนชาวบ้าน สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชน จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะหมู่ 6 จำนวน 1 คน
2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน จำนวน 1 คน
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
4. ผู้นำองค์กรชุมชน ได้แก่
 - 4.1 กลุ่มเกษตรกรบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
 - 4.2 กลุ่มสตรีบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.3 กลุ่มเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.5 กลุ่มกองทุนเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.6 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 1 คน
 - 4.7 ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน

1 คน

5. ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน บ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก คือ การบันทึกประชุมแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แบบเก็บข้อมูลด้วยเทคนิค AIC (Appreciation-Influence-Control)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการประชุมแบบมีส่วนร่วม (AIC) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่และ 6 ขั้นตอนเล็ก คือ A-1, A-2, I-1, I-2, C-1, C-2

1. ขั้นตอน A-1 การสร้างความรู้ ความเข้าใจ โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการเพื่อนำไปพัฒนาแผนในการขับเคลื่อนศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ
2. ขั้นตอน A-2 กำหนดวิสัยทัศน์และความคาดหวังที่มีความเป็นไปได้ที่สามารถพัฒนาแผนในการขับเคลื่อนศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แล้วนำมาแลกเปลี่ยน อธิบาย เพื่อรวมกันเป็นภาพเดียวของกลุ่มแล้วนำเสนอที่ประชุม
3. ขั้นตอน I-1 การคิดหาวิธี (Solution Design) โดยเขียนกิจกรรมที่คิดว่าต้องทำ เพื่อเกิดผลสำเร็จ ให้ได้ภาพรวมของ A-2 แล้วนำเสนอต่อที่ประชุมรวม
4. ขั้นตอน I-2 การจัดความสำคัญ จำแนกกิจกรรม (Priority) โดยเลือกกิจกรรมตามความถนัดว่ากิจกรรมใดสำคัญ และเป็นไปได้ที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะสามารถทำได้ แยกออกเป็น 1. กิจกรรมที่จะทำได้เอง 2. กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับคนอื่น
5. ขั้นตอน C-1 การวางแผน หาผู้รับผิดชอบ (Responsibility) โดยทุกคนเลือกหาหัวข้อกลวิธี กิจกรรมที่ได้จาก I-2 เพื่อเลือกตามบทบาท หน้าที่ ความสามารถที่จะทำได้เอง หรือร่วมทำกับใคร หรือต้องขอให้ใครทำให้
6. ขั้นตอน C-2 การจัดทำแผน / กิจกรรม / โครงการ (Action Plan) โดยการแบ่งกลุ่มให้เข้าตามระดับงานที่รับผิดชอบ ขั้นตอนนี้สำคัญเพราะต้องร่วมกันเขียนแผนงาน / โครงการ ตามรูปแบบมาตรฐาน คือ
 - 6.1 ชื่อโครงการ
 - 6.2 หลักการและเหตุผล
 - 6.3 วัตถุประสงค์
 - 6.4 วิธีการทำและกิจกรรมที่ต้องทำ
 - 6.5 ชื่อหน่วยงานหรือบุคคลผู้รับผิดชอบโครงการ
 - 6.6 ระยะเวลาจัดโครงการ
 - 6.7 สถานที่ดำเนินการจัดโครงการ

6.8 การวัดประเมินผล

6.9 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

6.10 งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม Appreciation-Influence-Control (AIC) มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำข้อมูลมาสรุปผลที่ได้จากการประชุมโดยการนำเสนอเป็นความเรียง

2.2 การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมตามโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการดำเนินการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ปราชญ์ชาวบ้าน สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชน จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะหมู่ 6 จำนวน 1 คน
2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน จำนวน 1 คน
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
4. ผู้นำองค์กรชุมชน ได้แก่
 - 4.1 กลุ่มเกษตรกรบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
 - 4.2 กลุ่มสตรีบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.3 กลุ่มเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.5 กลุ่มกองทุนเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.6 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 1 คน
 - 4.7 ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน

1 คน

5. ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ โครงการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานตามโครงการ โดยการลงมือปฏิบัติของกลุ่มชาวบ้าน ภายวันที่ขอบเขตกิจกรรม และระยะเวลาที่กำหนดไว้ในโครงการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ดังนี้

1. การลงทะเบียน
2. การทำแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม
3. เปิดโครงการ โดยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลมหาวัน
4. การรับฟังบรรยายความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ
5. พักรับประทานอาหารกลางวัน 15-20 นาที
6. รับฟังบรรยายความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ (ต่อ)
7. รับประทานอาหารกลางวัน
8. ลงมือปฏิบัติการทำน้ำหมักชีวภาพ
9. ทำแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม
10. สรุปผลการฝึกอบรม และถ่ายรูปรวมเพื่อปิดโครงการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการลงมือปฏิบัติโครงการขับเคลื่อนกับกลุ่มชาวบ้านที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำข้อมูลมาเขียนความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

กลุ่มให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่ นักวิจัยชาวบ้านที่เข้าร่วมการวิจัย ประกอบด้วย ประธานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ สมาชิกศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และชาวบ้านชุมชนเจดีย์โคะที่เข้าร่วมอบรม จำนวน 21 คน

1. ประธานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
2. สมาชิกศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
3. ชาวบ้านชุมชนเจดีย์โคะ จำนวน 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก แบ่งออกเป็น 1 ตอน 4 ประเด็น คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าอบรม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์เกี่ยวกับการทำนํ้าหมักชีวภาพ รวม 5 ข้อ

ประเด็นที่ 1 แบบประเมินด้านปฏิกิริยา เป็นการประเมินความพึงพอใจในการเข้าอบรมโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก 4 ด้าน รวม 20 ข้อ

ประเด็นที่ 2 แบบประเมินด้านการเรียนรู้ เป็นการประเมินจากการทดสอบก่อนและหลังการอบรม โดยใช้แบบทดสอบกากบาทข้อที่ถูก จำนวน 10 ข้อ

ประเด็นที่ 3 แบบประเมินด้านพฤติกรรม เป็นการประเมินพฤติกรรมของผู้อบรม หลังจบโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 14 ข้อ

ประเด็นที่ 4 แบบประเมินด้านผลลัพธ์ เป็นการประเมินผลสิ่งที่ได้เรียนรู้นำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จำนวน 14 ข้อ

โดยประเด็นที่ 1, 3 และ 4 ใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

5 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการมากที่สุด

4 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการมาก

3 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการปานกลาง

2 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการน้อย

1 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยก่อนเริ่มเปิดโครงการผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบ และหลังจบโครงการผู้วิจัยได้แจกแบบประเมิน จำนวน 21 ชุด โดยผู้วิจัยจะแจกแบบประเมินให้ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก 2) การพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก และ 3) การประเมินโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ตอนที่ 4 ผลการประเมินโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	132	45.36
หญิง	159	54.64
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	30	10.31
20-30 ปี	43	14.77
31-40 ปี	57	19.59
41-50 ปี	79	27.15
มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	82	28.18
3. สถานภาพ		
โสด	63	21.65
สมรส	147	50.52
หม้าย/หย่าร้าง	54	18.55
แยกกันอยู่	27	9.28
4. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	60	20.62
ประถมศึกษา	75	25.77
มัธยมศึกษาตอนต้น	57	19.59
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	50	17.18
อนุปริญญา/ปวส.	19	6.53
ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	30	10.31

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. อาชีพ		
เกษตรกร	131	45.02
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	43	14.78
ข้าราชการ	22	7.56
รับจ้างทั่วไป	33	11.34
นักเรียน/นักศึกษา	26	8.93
ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ	36	12.37
6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	68	23.37
5,000-10,000 บาท	98	33.68
10,001-15,000	35	12.03
15,001-20,000	31	10.65
20,001-25,000	25	8.59
25,001-30,000	19	6.53
มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป	15	5.15
รวม	291	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 54.64) มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 27.15 และมากกว่า 50 ปีขึ้นไป จำนวนเท่าๆ กัน (ร้อยละ 28.18) สถานภาพสมรสแล้ว (ร้อยละ 50.52) ระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 25.77) อาชีพเป็นเกษตรกร (ร้อยละ 45.02) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 5,000-10,000 (ร้อยละ 33.68)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผลการศึกษาปัญหาความ ต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของ
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นชาวบ้านในชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ในภาพรวมและรายด้าน ปรากฏดังตารางที่ 2-6

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ในภาพรวมและรายด้าน

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ	3.94	0.68	มาก
2.	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.96	0.63	มาก
3.	ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.15	0.63	น้อย
4.	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.02	0.69	มาก
รวมเฉลี่ย		3.53	0.65	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย
ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 4.02$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ย
ในระดับน้อยได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 2.15$)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและ
การตัดสินใจ

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ไม่มีการจัดเวทีการประชุมเพื่อชี้แจงและสร้างการมีส่วนร่วมกับ ชุมชน	3.56	0.53	มาก
2.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกใน คณะกรรมการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงฯ	3.44	0.73	ปานกลาง
3.	ไม่มีกิจกรรมเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้แสดงความ คิดเห็น หรือร่วมตัดสินใจภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านเจดีย์โคะ	3.78	0.67	มาก
4.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ตัดสินใจ ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/โครงการที่สำคัญ	3.67	0.87	มาก
5.	การตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ส่วนใหญ่มาจากนโยบาย ของหน่วยงานภาครัฐ	4.33	0.71	มาก
6.	ขาดกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการทำ ประชาคมติของชุมชน	4.44	0.53	มาก
7.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.33	0.71	มาก
เฉลี่ยรวม		3.94	0.68	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ
โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดได้แก่
การขาดกลไกสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการทำประชาคมติของชุมชน ($\bar{X} = 4.44$)
รองลงมาได้แก่ การตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ส่วนใหญ่มาจากนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ
และชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะ ($\bar{X} = 4.33$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางคือ ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คน

ในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
($\bar{X} = 3.44$)

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ขาดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอด ภูมิปัญญา ของชุมชน	3.67	0.50	มาก
2.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	3.89	0.78	มาก
3.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการ ดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.56	0.53	มากที่สุด
4.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้ จากหน่วยงานต้นสังกัด	4.22	0.67	มาก
5.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกฎหมาย ระเบียบ หรือ มาตรการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกำหนดขึ้น	3.22	0.67	ปานกลาง
6.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนว ทางการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐในการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	3.22	0.67	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม				

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 3.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากได้แก่ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไข
ปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
($\bar{X} = 4.56$) รองลงมาได้แก่ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้จาก
หน่วยงานต้นสังกัด ($\bar{X} = 4.22$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางคือ ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการ
ดำเนินงานตามกฎหมาย ระเบียบ หรือมาตรการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกำหนดขึ้น ($\bar{X} = 3.22$)

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในรับผลประโยชน์

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	2.44	0.73	น้อย
2.	ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำการเกษตรได้	2.22	0.67	น้อย
3.	ไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้	2.11	0.60	น้อย
4.	ไม่มีส่วนร่วมในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ต่อยอดในทางอาชีพและการทำงาน	2.11	0.78	น้อย
5.	ไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น	2.00	0.50	น้อย
6.	ไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนรอบข้าง	2.00	0.50	น้อย
เฉลี่ยรวม		2.15	0.63	น้อย

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดได้แก่ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ($\bar{X} = 2.44$) รองลงมาได้แก่ ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำการเกษตรได้ ($\bar{X} = 2.22$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับน้อยคือ ไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น และไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนรอบข้าง ($\bar{X} = 2.00$)

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลจากโครงการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.67	0.50	มาก
2.	ไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทางศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.11	0.94	มาก
3.	ไม่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและตรวจสอบข้อผิดพลาดในประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.22	0.67	มาก
4.	ยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมยังการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.33	0.71	มาก
5.	ยังไม่มีเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เข้าร่วมการประเมินผล	3.11	0.60	ปานกลาง
6.	ยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.67	0.71	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.02	0.69	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากได้แก่ ยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ($\bar{X} = 4.67$) รองลงมาได้แก่ ยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมยังการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ($\bar{X} = 4.33$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางคือ ยังไม่มีการเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เข้าร่วมการประเมินผล ($\bar{X} = 3.11$)

2.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผลการวิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ปรากฏดังตารางที่ 7-10

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ข้อ	ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
1.	ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อผู้รับผิดชอบ- หน้าที่ในการดูแลกิจกรรม/โครงการภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงบ้านเจดีย์โคะจากคนในชุมชน	227	78.28
2.	ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจ	217	74.83
3.	ต้องการให้มีการจัดประชุม หรือเวทีแสดงประชาพิจารณ์ของชุมชน	202	69.66
4.	ต้องการให้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน เช่น กล่องแสดงความคิดเห็น	147	50.69
5.	ต้องการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/ โครงการที่สำคัญ	156	53.79
6.	ต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook, Line	125	43.10

จากตารางที่ 7 พบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ
พอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
โดยภาพรวมมีความต้องการมาก พบว่า ข้อที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วม
ในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อผู้รับผิดชอบ-หน้าที่ในการดูแลกิจกรรม/โครงการภายในศูนย์การ (ร้อยละ
78.28) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการให้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นของคน
ในชุมชน เช่น กล่องแสดงความคิดเห็น (ร้อยละ 50.69)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ข้อ	ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
1.	ต้องการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะจัดขึ้น	256	88.97
2.	ต้องการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนร่วมแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	177	61.03
3.	ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	265	91.38
4.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	165	56.90
5.	ต้องการมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายหรือรับผิดชอบของงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	134	46.21
6.	ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	245	84.48

จากตารางที่ 8 พบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยภาพรวมมีความต้องการมาก พบว่า ข้อที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ร้อยละ 91.38) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายหรือรับผิดชอบของงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ (ร้อยละ 46.21)

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ข้อ	ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
1.	ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงชีพในครัวเรือน	246	84.83
2.	ต้องการนำความรู้ที่ได้สามารถนำไปปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม เช่น ไปปฏิบัติตนให้มีความประหยัด ซื่อสัตย์ ไม่โกง เป็นต้น	124	42.76
3.	ต้องการให้มีการประกาศ ยกย่องบุคคลต้นแบบของชุมชนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	112	38.62
4.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น	234	80.69
5.	ต้องการให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ จัดกิจกรรม ส่งเสริมให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	222	76.55
6.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้	213	45.17

จากตารางที่ 9 พบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมมีความต้องการมาก พบว่า ข้อที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงชีพในครัวเรือน (ร้อยละ 84.83) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการนำความรู้ที่ได้สามารถนำไปปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม เช่น ไปปฏิบัติตนให้มีความประหยัด ซื่อสัตย์ ไม่โกง เป็นต้น (ร้อยละ 42.76)

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อ	ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
1.	ต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	224	77.24
2.	ต้องการให้มีแบบประเมินผลที่มีคุณภาพ เช่น เนื้อหาครบถ้วนตามโครงการหรือแผนงานต่างๆ	215	74.14
3.	ต้องการให้มีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบการประเมินผลโดยตรง	108	37.24
4.	ต้องการให้คนในชุมชนเข้าร่วมการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	178	61.38
5.	ต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรม สามารถนำไปปรับปรุงการจัดโครงการและแผนงานในครั้งต่อไป	255	87.93
6.	ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	106	36.55
7.	ต้องการตอบกลับของข้อมูลที่เป็นช่องทางออนไลน์	98	33.79

จากตารางที่ 10 พบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมมีความต้องการมาก พบว่า ข้อที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรม สามารถนำไปปรับปรุงการจัดโครงการและแผนงานในครั้งต่อไป (ร้อยละ 87.93) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการให้มีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบการประเมินผลโดยตรง (ร้อยละ 37.24)

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก แสดงได้ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

1.1 ต้องการให้มีการจัดประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้าและสรุปผลรายงานประจำเดือน

1.2 ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มการจัดโครงการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์

1.3 ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดใช้ทรัพยากรที่จะใช้ในการจัดโครงการ/กิจกรรม

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2.1 ต้องการมีส่วนร่วมในการลงมือและออกแรงในการทำโครงการ/กิจกรรม

2.2 ต้องการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและหน่วยงานอื่นๆ

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

3.1 ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากโครงการที่ทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้จัดขึ้น

3.2 ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการที่เกิดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปต่อยอดในการสร้างรายได้

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

4.1 ต้องการมีส่วนร่วมในตั้งแต่การสังเกตการณ์ของการทำงานจากหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

4.2 ต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของคณะกรรมการภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

4.3 ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยกำหนดให้มีการประเมินทุกๆ 6 เดือน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

3.1 การพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยการดำเนินการกระบวนการ AIC

โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และได้ประยุกต์ใช้วิธีการประชุมแบบมีส่วนร่วม (AIC) ซึ่งคัดเลือกผู้เข้าร่วมจากวิธีการดำเนินงานบทที่ 3 จำนวน 21 คน แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ A-1, A-2, I-1, I-2, C-1, C-2 มีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

จากการจัดประชุมในวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 เวลา 08.00 น. ผู้วิจัยได้มีการจัดสถานที่และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะจัดประชุม ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยเชิญชวนผู้เข้าร่วมจากวิธีการดำเนินงานบทที่ 3 ซึ่งก่อนเริ่มเข้ากระบวนการ (AIC) ผู้วิจัยได้แนะนำตนอย่างเป็นทางการ และชี้แจงความเป็นมา วัตถุประสงค์เกี่ยวกับกระบวนการ AIC ให้กับผู้เข้าร่วมประชุมได้ทราบเพื่อจะนำไปปรับใช้ในการทำโครงการได้ และให้ผู้เข้าร่วมสามารถซักถามข้อสงสัยเพื่อให้เข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริงหลังจากจบการจัดประชุม

1. ขั้น A (Appreciation)

1.1 ขั้น A-1 ขั้นตอนนี้จะให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการตระหนักถึง ปัญหาและความต้องการที่จะนำไปพัฒนาโครงการในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระภายใต้กรอบเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

จากการประชุมดังกล่าว ทีมวิจัยและทีมงานได้แบ่งผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่ม ให้แสดงความคิดเห็นถึงประเด็นปัญหา และความต้องการในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ สรุปได้ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการจัดอบรม

กลุ่มที่	ปัญหา	ความต้องการ
1	ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้เงินฟุ่มเฟือยกับการซื้อสารเคมีในการทำการเกษตร	อยากให้มีการสอนวิธีการกำจัดศัตรูพืชโดยชาวบ้านสามารถทำได้และลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
2	ไม่มีโครงการที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม	อยากให้มีการจัดโครงการที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย
3	ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการกำจัดแมลงและวัชพืช	อยากให้หน่วยงานมาให้ความรู้เกี่ยวกับในเรื่องการกำจัดวัชพืชโดยวิธีธรรมชาติแทนการใช้สารเคมี
4	โครงการที่จัดยังไม่ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน	อยากให้มีโครงการที่ตรงกับสิ่งที่ชาวบ้านสนใจและอยากเข้าร่วมโดยการซักถามความต้องการของชาวบ้านก่อนจัดโครงการ

1.2 ชั้น A-2 ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้มีการกำหนดความคาดหวังที่มีความเป็นไปได้ร่วมกันกับคนในชุมชนที่จะสามารถพัฒนาโครงการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

จากการประชุมดังกล่าว ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังที่ว่าจะเป็นไปได้ โดยผู้ร่วมประชุมได้มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป โดยส่วนใหญ่จะพูดถึงการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และการจัดโครงการที่เอื้อประโยชน์แก่ชาวบ้านจริงๆ และชาวบ้านสามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ “การดำรงชีวิตแบบวิถีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการลดรายจ่ายและสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนได้ (จากการเก็บผักสวนครัวมาขายได้)” ถ้าเรารู้จักและเข้าใจในการนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และบางคนยังแสดงความคิดเห็นอีกว่า “ในปัจจุบันมีการใช้สารเคมีในพืชผักทางการเกษตรเยอะ และมองว่าการลดสารเคมีให้น้อยที่สุด” และ “การที่ดินดีก็จะทำให้พืชผลทางการเกษตรดีขึ้นด้วย” โดยหันมาใช้สารอินทรีย์ที่ทำจากของเหลือทิ้งในบ้าน เช่น ผัก ผลไม้ หรือแม้แต่ข้าว เพื่อให้ความเป็นอยู่ของคนในครัวเรือนและคนในชุมชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและไม่พึ่งสารเคมีมากเกินไป และบางคนยังพูดถึงการปลูกพืชแบบยืนต้น โดยเห็นว่า อะโวคาโดเป็นพืชที่มีคุณประโยชน์ทางโภชนาการสูงและยังเป็นผลไม้เพื่อสุขภาพเพราะอุดมไปด้วยแร่ธาตุ สารอาหารที่จำเป็นในร่างกาย

จากการสังเกตจึงสรุปได้ว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสุขภาพร่างกายและการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต “ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ปราศจากสารเคมี สุขภาพดีตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง”

2. ชั้น I (Influence)

2.1 ชั้น I-1 ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ปรึกษาหาแนวคิดร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จากวิสัยทัศน์ที่ได้จากชั้น A-2 “ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ปราศจากสารเคมี สุขภาพดีตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” สามารถนำมาเขียนกิจกรรมที่คิดว่าต้องทำ เพื่อเกิดผลสำเร็จและนำเสนอขึ้นมา พบว่า กิจกรรมที่แต่ละกลุ่มได้คิดขึ้นมามีด้วยกัน 4 กิจกรรม สรุปได้ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงกิจกรรมของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่	กิจกรรม
1	กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและนำกลับไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
2	กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เพื่อบำรุงพืชผักผลไม้และลดค่าใช้จ่าย
3	กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืชจากข้าวสุก เพื่อป้องกันและกำจัดโรคเหี่ยว รากเน่า โคนเน่าในพืชผัก พืชไร่ และไม้ดอก
4	กิจกรรมอบรมและส่งเสริมการปลูกอะโวคาโดโดยการเทียบกิ่ง เพื่อหารายได้เสริมและสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย

2.2 ชั้น I-2 ขั้นตอนนี้เป็นการจัดลำดับความสำคัญ จำแนกกิจกรรม (Priority) โดยเลือกกิจกรรมตามความถนัดว่ากิจกรรมใดสำคัญ และเป็นไปได้ที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะสามารถทำได้ แยกออกเป็น 1. กิจกรรมที่จะทำได้เอง 2. กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับคนอื่น ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

กิจกรรมที่จะทำได้เอง

กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและนำกลับไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับคนอื่น

1. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เพื่อบำรุงพืชผักผลไม้และลดค่าใช้จ่าย
2. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืชจากข้าวสุก เพื่อป้องกันและกำจัดโรคเหี่ยว รากเน่า โคนเน่าในพืชผัก พืชไร่ และไม้ดอก
3. กิจกรรมอบรมและส่งเสริมการปลูกอะโวคาโดโดยการเทียบกิ่ง เพื่อหารายได้เสริมและสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย

เมื่อจำแนกกิจกรรมที่จะทำได้เอง และกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับคนอื่นได้แล้ว ทางผู้วิจัยสร้างการมีส่วนร่วมกับชาวบ้านโดยจัดลำดับความสำคัญของแต่ละกิจกรรมโดยการลงคะแนนแบบยกมือเลือกกิจกรรมที่ต้องการทำจริง โดยผู้เข้าร่วมประชุมมีสิทธิลงคะแนน 1 คน มี 1 คะแนน สรุปได้ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงคะแนน ลำดับของโครงการที่คัดเลือก

โครงการ	คะแนน	ลำดับที่	หมายเหตุ
1. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3	3	-
2. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม	11	1	เป็นโครงการที่จัดทำ
3. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืชจากข้าวสุก	5	2	-
4. กิจกรรมอบรมและส่งเสริมการปลูกอะโวคาโดโดยการเทียบกิ่ง	2	4	-

หลังจากสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ชาวบ้านที่เข้าร่วมการอบรมได้ลงคะแนนเลือกกิจกรรม พบว่า กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะมาเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งได้คะแนนถึง 11 คะแนน จากผู้เข้าร่วมอบรมทั้งหมด 21 คน ดังนั้นจึงเลือกโครงการนี้มาช่วยกันเขียนโครงการในลำดับขั้นตอนต่อไป

3. ชั้น C (Control)

3.1 C-1 ขั้นตอนนี้เป็นการหาผู้รับผิดชอบโดยเลือกจากกิจกรรมที่ได้จาก I-2 โดยทำการเลือกตามบทบาท หน้าที่ และความสามารถที่จะทำได้เอง หรือร่วมทำกับหน่วยงานอื่น โดยการจัดทำแผนปฏิบัติการหรือโครงการ ทางผู้วิจัยจึงได้ระดมความคิดร่วมกับผู้เข้าร่วมประชุม ให้เข้าใจถึงรูปแบบของแผนโครงการที่จะจัดขึ้นว่ามีวิธีการอย่างไรบ้าง ซึ่งได้ข้อสรุปในการหาผู้รับผิดชอบกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น โดยทำร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน โดยมีผู้รับผิดชอบร่วมกันคือ คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน

3.2 ชั้น C-2 เป็นขั้นตอนการจัดทำร่างโครงการปฏิบัติที่ผู้ร่วมประชุมได้เลือกไว้ โดยการร่วมกันเขียนกิจกรรมของโครงการ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ชื่อโครงการ

โครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม

2. หลักการเหตุผล

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะมีความจำเป็นในการดำเนินโครงการเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้ โดยมองเห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพึ่งพาสารเคมีมากเกินไป และแก้ไขปัญหาการกำจัดขยะของคนในชุมชน ซึ่งขยะส่วนใหญ่เป็นพืชผัก ผลไม้ทางการเกษตรที่ถูกทิ้งของแต่ละครัวเรือน

ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะจึงจัดกิจกรรมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เพื่อลดปริมาณขยะเปียก ขยะทั่วไป และลดการใช้สารเคมี โดยสามารถนำน้ำหมักชีวภาพที่ได้ไปใช้ในการเกษตร สารบำบัดน้ำเสียและขจัดกลิ่นเหม็น ซึ่งเป็นวิธีการเพิ่มมูลค่าคุณภาพของผลผลิตที่ปราศจากสารพิษตกค้างในพืชผลผลิตในครัวเรือน

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อจัดอบรมเชิงปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมในการทำน้ำหมักชีวภาพไว้ในครัวเรือน

3.2 เพื่อสร้างทักษะ ความรู้ ให้กับชาวบ้านนำไปปรับใช้และพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

3.3 เพื่อให้ชาวบ้านมีความตระหนักในการใช้น้ำหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมีในการเกษตร

3.4 เพื่อลดต้นทุนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช

3.5 เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนในการทำน้ำหมักชีวภาพไปต่อยอด
เชิงพาณิชย์

4. วิธีการทำและกิจกรรมที่ต้องทำ

4.1 ประสานงานกับนักพัฒนาชุมชนเพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำ
น้ำหมักชีวภาพ แนวทางปฏิบัติ และจุดมุ่งหมายในการจัดโครงการ และแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบ
โดยผู้วิจัยเป็นผู้จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และนักพัฒนาชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้ในการทำน้ำหมักชีวภาพ

4.2 ประสานงานกับผู้นำชุมชนให้ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านที่สนใจร่วม
โครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

4.3 ดำเนินการฝึกอบรมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพ
อย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยมีกิจกรรมดังนี้

08.00-08.30 ลงทะเบียน

08.31-09.00 พิธีเปิดโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมัก
ชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ

09.00-10.00 บรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ

10.01-10.15 รับประทานอาหารว่าง

10.16-12.00 ฝึกปฏิบัติการทำน้ำหมักชีวภาพจากพืชผักผลไม้

12.01-13.00 พิธีปิดการอบรมพร้อมรับประทานอาหารกลางวัน

5. ชื่อหน่วยงาน หรือบุคคล ผู้รับผิดชอบโครงการ

คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ
องค์การบริหารส่วนตำบลมหวาน

6. ระยะเวลาจัดโครงการ

จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้โครงการและสาธิตการทำน้ำหมัก
ชีวภาพ วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2566

7. สถานที่ดำเนินการจัดโครงการ

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

8. การวัดประเมินผล

ตารางที่ 14 แสดงตัวชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมาย

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	เป้าหมาย
1. ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรมโครงการไม่น้อยกว่าระดับดี	ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป
2. ระดับความรู้ในการทำน้ำหมักของผู้เข้าร่วมอบรมโครงการ	ร้อยละ 100
3. ร้อยละพฤติกรรมหลังการอบรมโครงการของผู้เข้าร่วมอบรม	ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
4. ร้อยละการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้เข้าร่วมอบรม	ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 9.1 ผู้เข้าร่วมอบรมได้ได้นำความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- 9.2 ผู้เข้าร่วมอบรมได้ลดปริมาณขยะที่ตกค้างในครัวเรือน
- 9.3 ผู้เข้าร่วมอบรมสามารถนำขยะที่เหลือทิ้งจากครัวเรือนกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยการทำน้ำหมักชีวภาพ
- 9.4 ผู้เข้าร่วมอบรมได้ดีมีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการใช้น้ำหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมี

10. งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์

ค่าวิทยากร	1,000 บาท
ค่าสถานที่	500 บาท
ค่าอาหารว่าง	750 บาท
ค่าอาหารกลางวัน	1,250 บาท
ค่าวัสดุและอื่นๆ	2,200 บาท
รวมทั้งสิ้น	5,700 บาท

หลังจากผู้เข้าร่วมประชุมได้ช่วยกันเขียนโครงการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทางผู้วิจัยจึงได้ให้ตัวแทนออกมาสรุปโครงการที่ร่วมกันเขียนต่อหน้าผู้ร่วมประชุมทุกท่าน เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนแนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยการจัดกิจกรรมนี้เพื่อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและเริ่มทำโครงการร่วมกัน จึงได้เกิดเป็นโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

หลังจากการประชุมจบลง จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ รู้สึกตื่นเต้นและภูมิใจในการเขียนโครงการร่วมกัน โดยการระดมความคิดและแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นแบบอิสระ โดยการเปิดโอกาสให้เสนอหัวข้อโครงการด้วยตนเอง ซึ่งเกิดจากความคิดของคนในชุมชนเองที่มองเห็นถึงความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นแบบเป็นรูปธรรมชัดเจน ตรงตามความต้องการของคนในชุมชน และเป็นโครงการที่สามารถนำไปใช้ได้จริงโดยมีหน่วยงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลมาวันเข้ามาคอยสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรอีกด้วย

3.2 การดำเนินงานตามโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

การดำเนินงานที่สำคัญของโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การบรรยายให้ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ

ก่อนการบรรยายผู้วิจัยได้เชิญ นางศรีพันธ์ ปาหา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ได้กล่าวเปิดพิธีโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้ทราบวัตถุประสงค์ของโครงการและประโยชน์ที่จะได้รับในการจัดโครงการ และเข้าสู่การบรรยายให้ความรู้ เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพโดยใช้พืชผักผลไม้มาใช้ในการทำน้ำหมักและใส่สารเร่ง พด.2 ในการหมัก

ขั้นที่ 2 การลงมือปฏิบัติการทำน้ำหมักชีวภาพ

โดยเริ่มตั้งแต่วิธีการนำสารเร่งซูเปอร์ พด.2 กวนในกากน้ำตาลและเติมน้ำเปล่า ปริมาตร 2 ลิตร เพื่อให้จุลินทรีย์ปรับสภาพ และเป็นการปลูกให้จุลินทรีย์มีชีวิต โดย สารเร่งซูเปอร์ พด.2 นี้ เป็นจุลินทรีย์รวม 5 สายพันธุ์ ทั้งยีสต์ที่ผลิตแอลกอฮอล์ ผลิตกรดอินทรีย์ และเป็นแบคทีเรียที่ผลิตกรดอินทรีย์ สลายไขมัน สลายโปรตีน และละลายอินทรีย์ฟอสฟอรัสรวมอยู่ด้วย ต่อมานำเศษผักและผลไม้ที่ล้างสะอาดมาทำให้ละเอียดมากที่สุดด้วยการสับ และนำไปใส่ในภาชนะสำหรับหมักที่เตรียมไว้ ความละเอียดมีผลต่อระยะเวลาการย่อยสลาย เนื่องจากจะเพิ่มพื้นที่ผิวให้จุลินทรีย์ทำการย่อยได้มากขึ้นส่งผลให้การย่อยสลายเกิดเร็วขึ้นนั่นเองหลังจากนั้นนำสารเร่งและกากน้ำตาลที่กวนไว้มาคลุกเคล้าเข้ากับเศษพืชผัก ผลไม้ที่เตรียมไว้ให้ทั่ว กากน้ำตาลนี้เป็นอาหารเร่งด่วนให้แก่จุลินทรีย์ ทำให้จุลินทรีย์เพิ่มจำนวนเซลล์ได้มากขึ้น หากปริมาณน้ำในถังมีความสูงน้อยกว่าเศษวัสดุให้เติมน้ำเปล่าจนท่วมผิววัสดุ เพื่อให้จุลินทรีย์ทำงานได้ดีนั่นเอง สุดท้ายปิดฝาแบบหลวมๆ เพื่อให้สามารถระบายแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากการย่อยสลายของจุลินทรีย์ได้ นอกจากนี้ให้เก็บถังหมักไว้ในที่ร่มและต้องคนปุ๋ยหมักทุกวันเป็นเวลา 7 วัน เพื่อเร่งการย่อยสลายของจุลินทรีย์และเป็นการระบายแก๊ส หลังจากผ่านไป 7 วันจะพบว่าแอลกอฮอล์ลดลง คราบเชื้อบนผิวน้ำหายไป และเศษผักเปียกยุ่ย ซึ่งนั่นเป็นสัญญาณที่บ่งบอกว่าน้ำหมักพร้อมใช้งานแล้ว โดยหลังการจัดอบรมผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามความพึงพอใจและแบบทดสอบหลังอบรมเพื่อวัดผลคะแนนการเรียนรู้ และ

หลังจากผ่านการอบรมประมาณ 1 เดือน ผู้วิจัยได้ทำการประเมินพฤติกรรมและผลลัพธ์ของผู้เข้าร่วมอบรมเพื่อนำไปแปรผลต่อไป

ตอนที่ 4 ผลการประเมินโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยประเมิน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การประเมินผลด้านปฏิกิริยา (วัดความพึงพอใจ) 2) การประเมินผลด้านการเรียนรู้ 3) การประเมินผลด้านพฤติกรรม 4) การประเมินผลด้านผลลัพธ์

4.1 การประเมินผลด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้าหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

การประเมินผลด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้าหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แสดงได้ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านวิทยากรและความรู้ความเข้าใจ			
1. วิทยากรมีความรู้ ความสามารถในการบรรยาย	4.55	0.52	มากที่สุด
2. วิทยากรให้คำแนะนำและตอบข้อซักถามได้ดี	4.45	0.52	มาก
3. ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.73	0.47	มากที่สุด
4. บุคลิกภาพของวิทยากร	4.64	0.67	มากที่สุด
5. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมแสดงความคิดเห็น	4.55	0.52	มากที่สุด
6. ยกตัวอย่างประกอบได้ชัดเจน	4.45	0.69	มาก

ตารางที่ 15 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก			
7. วัสดุ อุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติมีความเหมาะสม	4.64	0.50	มากที่สุด
8. อุปกรณ์ที่นำมาใช้มีจำนวนเพียงพอ	4.82	0.40	มากที่สุด
9. สื่อและเอกสารที่ใช้มีความชัดเจน และเข้าใจง่าย	4.64	0.67	มากที่สุด
10. สื่อและเอกสารที่ใช้มีจำนวนเพียงพอ	4.55	0.52	มากที่สุด
11. สื่อและเอกสารที่ใช้มีความทันสมัยและเหมาะสม	4.18	0.87	มาก
12. การอำนวยความสะดวกในการอบรมมีความเหมาะสม	4.64	0.50	มากที่สุด
ด้านสถานที่ อาหาร และระยะเวลา			
13. ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้จัดโครงการ	4.64	0.67	มากที่สุด
14. การบริการอาหารและน้ำดื่ม	4.45	0.52	มาก
15. ระยะเวลาในการจัดอบรมเหมาะสม	4.36	0.67	มาก
ด้านการนำความรู้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์			
16. มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าอย่างทั่วถึง	4.45	0.52	มาก
17. การดำเนินการฝึกอบรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย	4.27	0.65	มาก
18. ดำเนินการฝึกอบรมเป็นลำดับขั้นตอนและเข้าใจง่าย	4.64	0.67	มากที่สุด
19. บรรยากาศในการฝึกอบรมเป็นกันเอง	4.73	0.47	มากที่สุด
20. กิจกรรมในการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน	4.45	0.52	มาก
รวมเฉลี่ย	4.54	0.58	มากที่สุด

จากตารางที่ 15 แสดงว่า ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรมโดยภาพรวม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดในด้าน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.58$)

4.2 การประเมินผลด้านการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำ น้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

การประเมินผลด้านการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมัก
ชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แสดงได้ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดงคะแนนผลการทดสอบ ก่อน-หลัง เข้าอบรมโครงการของผู้เข้าร่วมอบรมโครงการ

คนที่	ทดสอบก่อนอบรม	ทดสอบหลังอบรม
	คะแนนเต็ม 10 คะแนน	คะแนนเต็ม 10 คะแนน
1.	4	8
2.	4	9
3.	6	10
4.	6	9
5.	4	10
6.	7	10
7.	4	8
8.	9	10
9.	4	8
10.	4	8
11.	6	8
12.	3	7
13.	5	6
14.	5	7
15.	3	7
16.	5	10
17.	6	9
18.	4	8
19.	4	7
20.	8	10
21.	3	7
คะแนนเฉลี่ย	4.95	8.36

จากตารางที่ 16 แสดงผลคะแนนการทดสอบวัดผลความรู้ก่อนและหลังการอบรมเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ จากแบบทดสอบชุดเดียวกัน จำนวน 10 ข้อ จากผลการทดสอบ พบว่าหลังการอบรม ผู้เข้าร่วมอบรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนที่สูงขึ้นกว่าก่อนอบรม โดยค่าเฉลี่ยคะแนนหลังอบรมเท่ากับ 8.36 และค่าเฉลี่ยก่อนอบรมเท่ากับ 4.95 และผู้เข้าอบรมมีคะแนนเพิ่มขึ้น 21 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4.3 ผลการประเมินผลด้านพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมหลังการฝึกอบรมตามโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ผลการประเมินผลด้านพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมหลังการฝึกอบรมตามโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แสดงได้ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แสดงผลการประเมินด้านพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมหลังการฝึกอบรมตามโครงการ

พฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโครงการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ได้รับความรู้และทักษะในเรื่องที่อบรม	4.45	0.69	มาก
2. สามารถอธิบายวิธีทำน้ำหมักชีวภาพได้	4.18	0.87	มาก
3. สามารถบอกประโยชน์จากน้ำหมักชีวภาพได้	4.45	0.69	มาก
4. ได้รู้วิธีการทำน้ำหมักชีวภาพที่ถูกต้อง	4.27	0.90	มาก
5. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดให้เพื่อนบ้าน	4.09	0.94	มาก
6. ได้นำน้ำหมักชีวภาพมาประยุกต์ใช้กับการเกษตร	4.18	0.40	มาก
7. ได้รู้ถึงปัญหาและอุปสรรคของการใช้สารเคมี	4.45	0.69	มาก
8. ได้ลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร	4.18	0.75	มาก
9. ได้ตระหนักถึงการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี	4.55	0.69	มากที่สุด
10. ได้รับประทานอาหารที่ปลอดภัย	4.09	0.54	มาก
11. ได้นำพืชผักผลไม้ที่เหลือใช้มาทำน้ำหมักชีวภาพ	4.18	0.87	มาก
12. สามารถสร้างประโยชน์จากของเหลือใช้	4.27	0.90	มาก
13. ได้ปลูกผักปลอดสารพิษโดยการใช้ น้ำหมักชีวภาพ	3.82	0.98	มาก
14. สามารถเกิดการปรับตัวในการกลับมาใช้สารอินทรีย์	4.27	0.90	มาก
รวมเฉลี่ย	4.25	0.78	มาก

จากตารางที่ 17 พบว่า ผลการประเมินพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมอบรมหลังจากจัดโครงการอบรม และนำความรู้ไปใช้ในการทำน้ำหมักชีวภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้เข้าร่วมอบรม มีความคิดเห็นว่าหลังจากจบการฝึกอบรมปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.82-4.55 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน (3.51) พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ทุกข้อ จึงสรุปได้ว่าพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ มีผลการประเมินอยู่ในระดับผ่าน ($\bar{X} = 4.25$)

4.4 ผลการประเมินผลลัพธ์ที่มีต่อโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ผลการประเมินผลลัพธ์ที่มีต่อโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แสดงได้ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงผลการวิเคราะห์ด้านผลลัพธ์ที่มีต่อโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการ

ผลลัพธ์ของผู้เข้าร่วมโครงการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. สามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้	4.00	0.63	มาก
2. สามารถต่อยอดเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน	4.00	0.63	มาก
3. มีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น	4.27	0.47	มาก
4. มีความรู้ ความเข้าใจในการทำน้ำหมักชีวภาพ	4.36	0.81	มาก
5. ห่างไกลจากโรคร้ายที่เกิดจากการใช้สารเคมี	4.09	0.54	มาก
6. แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคและอุปโภคไม่มีสารเคมีตกค้างทำให้สุขภาพดีขึ้น	4.27	0.79	มาก
7. สามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารเคมีได้	3.91	0.70	มาก
8. ลดรายจ่ายในการซื้อสารเคมีได้	4.00	0.77	มาก
9. ช่วยในการปรับปรุงดินจากการใช้น้ำหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมี	4.27	0.79	มาก
10. ช่วยรักษาระบบนิเวศให้สมดุล สามารถอยู่ได้อย่างปลอดภัย	4.09	0.83	มาก
11. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านช่วยลดปริมาณขยะได้	4.09	0.94	มาก

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ผลลัพธ์ของผู้เข้าร่วมโครงการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
12. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านช่วยลดโลกร้อนจากการใช้สารอินทรีย์	4.27	0.65	มาก
13. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านได้นำความรู้มาปรับใช้ในอาชีพ	4.18	0.75	มาก
14. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านมีส่วนร่วมกับศูนย์การเรียนรู้	4.36	0.67	มาก
รวมเฉลี่ย	4.16	0.71	มาก

จากตารางที่ 18 พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรมการทำน้ำหมักชีวภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก หากพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีทักษะความรู้ในการทำน้ำหมักชีวภาพ ทำให้ลดการใช้สารเคมีและยังปรับปรุงหน้าดินเพื่อทำการเกษตรแบบอินทรีย์ และทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้มีส่วนร่วมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ส่งผลให้ศูนย์การเรียนรู้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จึงสรุปได้ว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ อยู่ในระดับผ่าน ($\bar{X} = 4.16$)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1. ศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก 2. พัฒนาโครงการและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก และ 3. ประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตากดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 291 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบแจกแจงความถี่ ในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการคำนวณ ค่าความถี่ ร้อยละ

ตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 21 คน ซึ่งใช้กระบวนการ AIC เพื่อให้เกิดโครงการที่ตรงกับความต้องการของชาวบ้านในชุมชน

ตอนที่ 3 การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยการจัดโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมมีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 21 คน

ตอนที่ 4 ประเมินโครงการดำเนินงานของ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยใช้แบบประเมินโครงการ 4 ระดับ คือ การประเมินปฏิกิริยา ประเมินการเรียนรู้ ประเมินพฤติกรรม และประเมินผลลัพธ์ จากกลุ่มผู้เข้าร่วมอบรมโครงการ จำนวน 21 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

1.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

1.1.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ยังขาดกลไกในการสร้างความมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมกันตัดสินใจดำเนินงานและทางศูนย์ไม่มีการจัดเวทีเพื่อให้ชาวบ้านมารวมกลุ่มวางแผนซึ่งทำให้ไม่มีประชาติของศูนย์ที่ชัดเจน ทำให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะไม่ค่อยมีข้อเสนอแนะต่อการวางแผนการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

1.1.2 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และขาดการหารือเพื่อแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่ทำร่วมกับหน่วยงานภายนอก จึงขาดการพัฒนาโครงการที่จะส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะที่จัดให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้คนในชุมชนไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต การทำการเกษตรได้ และไม่ได้นำความรู้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและคนรอบข้างได้

1.1.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้น ซึ่งเกิดจากการยังไม่มีโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่เข้าร่วมประเมินผลโครงการหรือกิจกรรม และร่วมติดตามผลการประเมินที่เกิดขึ้นหลังการจัดโครงการ

1.2 ความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

1.2.1 ความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ส่วนใหญ่มีความต้องการมากเมื่อเทียบกับร้อยละของผลที่ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า คนในชุมชนมีความ

ต้องการที่อยากมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบโครงการหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกโครงการที่จะเข้ามาในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ รวมทั้งสามารถแสดงความคิดเห็นโดยการจัดประชุมและมีการแสดงเวทีที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและมีช่องทางการแสดงความคิดเห็นหลายๆช่องทางเพื่อให้ชาวบ้านและศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะมีการวางแผนและการตัดสินใจร่วมกัน

1.2.2 ความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่มีความต้องการมากเมื่อเทียบกับร้อยละของผลที่ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการของคนในชุมชนไปในทิศทางเดียวกันซึ่งมีความต้องการเป็นผู้เข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดจากการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตลอดจนมีส่วนรับผิดชอบมอบหมายงานที่มีส่วนช่วยให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะพัฒนาขึ้นจนถึงการเบิกจ่ายงบประมาณต่างๆ ที่ทางหน่วยงานรัฐมอบให้ ซึ่งความต้องการนี้จะนำไปสู่ผลที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ร่วมกันได้

1.2.3 ความต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนใหญ่มีความต้องการมากเมื่อเทียบกับร้อยละของผลที่ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า คนในชุมชนมีความต้องการที่จะนำประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะมาใช้ในการประกอบอาชีพและหารายได้เพื่อเลี้ยงครุเรือน เนื่องจากส่วนใหญ่คนในชุมชนมีฐานะปานกลางไปจนถึงมีรายได้น้อย จึงทำให้คนในชุมชนเองอยากสร้างรายได้จากมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรม และมีความต้องการให้หน่วยงานเข้ามาส่งเสริมในคนในชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่น

1.2.4 ความต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนใหญ่มีความต้องการมากเมื่อเทียบกับร้อยละของผลที่ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และติดตามความก้าวหน้าของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้จัดกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถนำมาปรับปรุงแก้ไขในการทำงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะที่จะจัดขึ้นในครั้งต่อไป

2. ผลการพัฒนาโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

จากการจัดประชุมแบบระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (AIC) ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 เวลา 08.00 น. ผู้วิจัยได้ใช้สถานที่ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

บ้านเจดีย์โคะในการจัดประชุม มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 21 คน และจากการจัดประชุมได้หัวข้อโครงการมาทั้งหมด 4 โครงการ คือ

1. โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม
3. โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืชจากข้าวสาก
4. โครงการ/กิจกรรมอบรมและส่งเสริมการปลูกอะโวคาโดโดยการเทียบกิ่ง

และโครงการที่เลือกในการจัดอบรมคือ โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม เพราะเป็นโครงการที่ผู้เข้าร่วมประชุมมีความคิดเห็นตรงกันและสนใจมากที่สุด

3. ผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

จากการจัดโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมขึ้นในวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 โดยมีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 21 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดทำโครงการขึ้น โดยมีผู้บรรยายให้ความรู้เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ คือ นายเชษฐา แก้วทันคำ และลงมือปฏิบัติการทำน้ำหมักชีวภาพ จากผลการดำเนินโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมอบรมได้นำความรู้ และทักษะในการทำน้ำหมักชีวภาพไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้และสร้างรายได้จากการนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ผลการประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

จากผลการประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) เพื่อประเมินความพึงพอใจ ความรู้ พฤติกรรมหลังฝึกอบรม และผลลัพธ์ที่ได้จากการฝึกอบรมของผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 21 คน สรุปได้ดังนี้

4.1 ผลการประเมินด้านปฏิกิริยา ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และสิ่งที่ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก

4.2 ผลประเมินด้านความรู้ จากการประเมินผลความรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการโดยการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยมีจำนวนทั้งหมด 10 ข้อ ซึ่งผู้เข้าร่วมอบรมที่ค่าเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นจากก่อนฝึกอบรม โดยค่าเฉลี่ยหลังฝึกอบรม มีค่าเท่ากับ 4.95

4.3 ผลประเมินด้านพฤติกรรม จากผลการประเมินพฤติกรรมหลังเข้ารับการฝึกอบรมผ่านไป 3 เดือน พบว่า ผู้ที่ได้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น โดยส่วนใหญ่ได้นำความรู้ที่ได้รับไปปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการเกษตร การรับประทานอาหาร และการนำของเหลือทิ้งกลับมาใช้ประโยชน์โดยการดัดแปลงมาทำน้ำหมักชีวภาพไว้ในครัวเรือน และแปลงเกษตรในครัวเรือนของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเอง ซึ่งผู้เข้าร่วมฝึกอบรมยังได้นำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับชาวบ้านและเพื่อนบ้านให้ทราบถึงประโยชน์และการนำไปใช้อีกด้วย

4.4 ผลประเมินด้านผลลัพธ์ จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรมเองอยู่ในระดับมาก ข้อสูงที่สุดคือ ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ ความเข้าใจในการทำน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งเมื่อพิจารณาภาพรวมแล้วผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีทักษะความรู้จากการทำน้ำหมักชีวภาพ ทำให้สามารถแก้ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรได้มากขึ้น แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคก็ไม่มีสารตกค้างเคมี และเมื่อนำไปใช้ในการเกษตรก็ช่วยปรับปรุงหน้าดินให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี และเพิ่มรายได้ให้กับผู้เข้าร่วมฝึกอบรมในการนำน้ำหมักชีวภาพมาต่อยอดสร้างรายได้ ส่งผลดีให้ชุมชนลดปริมาณขยะและลดโลกร้อนได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามประเด็นต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

ประเด็นที่หนึ่ง ปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากการวิจัยพบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดจะเป็นด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมประเมินผลและไม่มีการจัดประชุมที่ช่วยติดตามผลที่เกิดจากการที่ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วม เพราะ จากการฝึกอบรมหรือการเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมที่ทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้จัดขึ้น ชาวบ้านได้นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการใช้ประโยชน์ทั้งในครัวเรือนและเผยแพร่ความรู้ให้กับคนรอบข้างอีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้จากการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ส่งผลให้ปัญหาการรับผลประโยชน์ มีปัญหาน้อยที่สุด และในส่วนของความต้องการโดยภาพรวมนั้น ชาวบ้านมีความต้องการมากในด้านการมีส่วนร่วม

ในการดำเนินงาน ที่เป็นเช่นนั้น อาจเป็นเพราะชาวบ้านมีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เพื่อเป็นการส่งเสริมในคนในชุมชนได้นำความรู้ ความเข้าใจที่ทางศูนย์การเรียนรู้จัดขึ้นทั้งจากงบประมาณรัฐ และเอกชนที่เข้ามาจัดโครงการหรือกิจกรรมกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์โดยอิงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ซึ่งสอดคล้องกับผลที่ได้จากการศึกษาปัญหาเพราะด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จึงส่งผลให้ด้านนี้มีความต้องการน้อยที่สุดเช่นกัน

และจากการศึกษาปัญหาและความต้องการผู้วิจัยจึงได้นำผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลเพื่อทำการศึกษาด้านการพัฒนาและดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมส่งผลให้เกิดการศึกษาประเด็นที่สอง คือ การพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้วิธีการประชุมแบบมีส่วนร่วม (AIC) และได้จัดการประชุมแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะขึ้น โดยให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ เพื่อให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นขึ้น โดยได้มีการจัดการวิเคราะห์ถึงปัญหาและความต้องการ เพื่อให้ได้เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งโครงการที่ชาวบ้านได้ช่วยกันลงความคิดเห็นคัดเลือกจากการจัดประชุมครั้งนี้ คือโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำนาหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม เป็นโครงการที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับชาวบ้านและศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้เกิดการพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการที่จัดขึ้น และได้นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล จุลศิลป์ (2553, หน้า 30) ที่ได้นำการประชุมแบบมีส่วนร่วม AIC มาใช้ในงานวิจัย ที่ได้กล่าวไว้ว่าการประชุมแบบมีส่วนร่วมเป็นการระดมสมองเพื่อแก้ไขปัญหา และความต้องการเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาโครงการ

ซึ่งผลที่ได้จากการประชุมนี้เกิดจากแนวคิดร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน ส่งผลให้เกิดเป็นประเด็นที่สาม คือ การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้วิธีการประเมินผลจากแนวคิดของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย (1) การประเมินผลด้านปฏิกิริยา (2) การประเมินผลด้านการเรียนรู้ (3) การประเมินผลด้านพฤติกรรม (4) การประเมินผลด้านผลลัพธ์ ซึ่งจากการประเมินผลทั้ง 4 ด้าน พบว่า การประเมินปฏิกิริยาการตอบสนองของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโครงการนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้รู้ว่าผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจ และมีความรู้สึกร้อย่างไรกับการฝึกอบรม เช่น วิทยากร วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ อาหาร ระยะเวลา ฯลฯ ว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด ซึ่งจากการประเมินปฏิกิริยาโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำนาหมักชีวภาพนั้น มีปฏิกิริยาอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

และจากผลการประเมินโครงการการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมในภาพรวมที่พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ในเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพในระดับมาก การประเมินผลพฤติกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน และการติดตามผลหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้จริง โดยนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรได้มากขึ้น แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคก็มีสารตกค้างทางเคมีลดลง และเมื่อนำไปใช้ในการเกษตรก็ช่วยปรับปรุงหน้าดินให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี สอดคล้องกับแนวคิดของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) โดยการประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังอบรมมีทิศทางที่ดีตามวัตถุประสงค์ของการประเมินผลด้านพฤติกรรม และในที่สุดท้ายของการประเมินคือ การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังการอบรมของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมโครงการ โดยภาพรวมมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้นจากการนำทักษะความรู้เรื่องการฝึกอบรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอยากเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการที่ทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงจัดขึ้นจึงส่งผลให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและได้รับความสนใจมากขึ้นจากคนในชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าจากผลการประเมินตามโครงการ อยู่ในระดับสูง เป็นเพราะโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพที่จัดขึ้นนั้น เกิดจากความต้องการของชาวบ้านที่ช่วยกันแสดงความคิดเห็นโดยผ่านการมีส่วนร่วมจากการประชุมด้วยเทคนิค AIC ทำให้เกิดโครงการที่ตอบสนองความต้องการของชาวบ้านโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุพัชร คุรุตาประภา (2566, หน้า 63) ได้มีการกล่าวถึงการประเมินผลการฝึกอบรมโดยใช้เทคนิคของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) ซึ่งพบว่าการประเมินผลโดยใช้เทคนิคนี้สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นกับตัวองค์กรหรือตัวอย่างที่ทำการวิจัยให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการที่อยากเข้ามามีส่วนร่วมภายในศูนย์ฯ ตั้งแต่เริ่มกระบวนการตัดสินใจจนถึงการประเมินผล ซึ่งในแต่ละที่มีบทบาทและบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้นควรทำการศึกษาปัญหาและความต้องการโดยวิธีการสัมภาษณ์ด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก
2. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอื่นๆ ควรให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมภายในศูนย์ฯ อย่างสม่ำเสมอ และเกิดการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องตามผลการประเมินของโครงการ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนอื่นในชุมชนหันมาสนใจและอยากเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

3. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอื่น สามารถเพิ่มองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ โดยการสร้างความร่วมมือและระบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส สามารถให้ชุมชนตรวจสอบได้โดยการจัดทำแผนการดำเนินงาน งบประมาณ และการประเมินผลที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการศึกษาวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมโดยการจัดโครงการอบรมเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้ามามีบทบาทร่วมด้วย
2. จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการประเมินโครงการของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดอบรมโครงการที่เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่สำเร็จ เพื่อเป็นต้นแบบในจัดโครงการภายในศูนย์อื่นๆ ต่อไป
3. เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างภายในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังชุมชนอื่นๆ ที่มีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลายมากขึ้น

บรรณานุกรม

- เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ป.). แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.
กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม วัฒนชัย. (2550). **องคมนตรีระบุเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ทำลายเศรษฐกิจประเทศอย่างคนกล่าวหา**. [Online]. Available: <http://www.manager.co.th/ViewNews.aspx>. [2563 สิงหาคม 22].
- คณินิจ ศรีบัวเอี่ยม และคนอื่นๆ. (2545). **แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก**.
นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- จารุพัชร คุรุตาประภา. (2566). **การประเมินผลโครงการฝึกอบรมหลักสูตรปฐมนิเทศข้าราชการ พนักงานราชการ และพนักงานส่วนท้องถิ่นก่อนเริ่มปฏิบัติงาน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้**. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2540). **การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จินตวิทย์ เกษมสุข. (2554). **การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2549, ตุลาคม-ธันวาคม). เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. **วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ**, 4(4), 27-28.
- _____. (2550). **เปิดตัวโครงการ “พ.ศ. พอเพียง” ขยายเครือข่ายการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง**. [Online]. Available: <http://www.manager.co.th/MetroLife/ViewNews.aspx>. [2563 สิงหาคม 17].
- ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. (2552). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) : มิติใหม่ของรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น**.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เชษฐา แก้วทันคำ. (2565, มกราคม 18). **ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแม่สอด**.
สัมภาษณ์.

ณรงค์ วาริชล. (2551). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่ “เมืองน่าอยู่”

กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษ
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา.

ดราวรรณ พรหมกัลป์. (2551). การศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา
: หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษา
นโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

ไทยพัฒน์, สถาบัน. (2563). หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิ
บูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.

นโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน, กอง. (2558). โครงการศูนย์เรียนรู้
เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน. กรุงเทพฯ: กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและ
เกษตรกรรมยั่งยืนสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

นัชชา ทิพนตร. (2565, สิงหาคม). การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อ
การพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,
9(8), 395-413.

นิจิรา คลังสมบัติ. (2557). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์
การกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บวรศักดิ์ อวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory
Democracy). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, สถาบัน. (2551). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหาร
การพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ประชาสรรค์ แสนภักดี. (2563). เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม. [Online].

Available: <http://www.prachasan.com/mindmapknowledge/aic.html>. [2565,
สิงหาคม 18].

ประเวศ วะสี และไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2537). เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม.

[Online]. Available: www.rta.mi.th/630a0u/file/Lt.sompong.doc. [2565, ตุลาคม 2].

ประเวศ วะสี. (2539). **ปฏิรูปการศึกษาไทย : หนทางสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานอำนวยการ
โครงการมูลนิธิสตรี้-สฤษดีวงศ์.

ปริญญ พินุลสรารุช. (2552). **คลังหลวงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ:
โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง.

ปัทมา สุปก่าปิง. (2554). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ**.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่นๆ. (2543). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ปิยะราช เทพสุภา. (2560). **การประเมินโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางโป้ง
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์.

พระณัฐกฤต จະติ. (2565). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-
วัดฉิมทายกาवास**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสยาม.

พระมหาชนะ ชยธมโม (ชนะชัย). (2560). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการ
เรียนรู้แบบยึดปัญหาเป็นฐานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมเขียงยีน**. ดุษฎีนิพนธ์
ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการ. (2550). **การสร้างกระบวนการ
ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ไพโรจน์ ชลารักษ์. (2548, กรกฎาคม-ธันวาคม). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. **วารสาร
ราชภัฏตะวันตก**, 1(1), 20-21.

วนิดา รุ่งไธสิน. (2561). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบล
บ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี**. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง
การปกครอง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศดรธม ประจงค์. (2559). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
โดยชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน จังหวัด
นครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศศิภรณ์ จุลจงกล. (2560). **เศรษฐกิจพอเพียง**. [Online]. Available. <https://sites.google.com/site/allaboutsufficienteconomy/home/khwam-sakhay-khunkha-laea-pravochn-khxng-prachya-sersthkic-phx-pheiyng>. [2563, มกราคม 20].

ศศิวิมล จุลศิลป์. (2553). **การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้กระบวนการเอไอซี**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. (2545). **การประเมินหลักสูตร**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมพร เทพสิทธิ์า, (2548 ก), **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กองทุนอริยมรรค.

สรรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม. (2554). **การวางแผนพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

สินธุ์ สโรบล. (2552). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ**. เชียงใหม่: โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุธาวิ กลิ่นอุบล. (2562). **การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านห้วยเขย่ง ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุเมธ ตันติเวชกุล, (2550). **การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุรยุทธ์ จุลานนท์. (2550). **นายกฯ เดินสายเจ้านักลงทุนย้าปี 50 เร่งปฏิรูปเศรษฐกิจพอเพียง** **อำ แขนรับต่างชาติ**. [Online]. Available: <http://www.naewna.com/new.asp>. [2565 สิงหาคม 22].

องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน. (2562). **แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ 2562**. ตาก: องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน.

_____. (2566). **แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ 2566**. ตาก: องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน.

อรรธรณ ฟังเพระ และรสาพร หม้อศรีใจ. (2562). **เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล : การสัมภาษณ์**. [Online]. Available. <https://northnfe.blogspot.com/2019/08/ED256212.html>. [2565, มิถุนายน 11].

อำพล เสนาณรงค์. (2550). **องค์มนตรีของคนไทยช่วยกันเผยแพร่เศรษฐกิจพอเพียง**. [Online].

Available: [http://www.manager.co.th/QOL/View News.aspx](http://www.manager.co.th/QOL/View%20News.aspx). [2563, สิงหาคม 17].

ไอลดา แก้วโพธิ์ และสงวน อินทร์รักษ์. (2564, มกราคม-มิถุนายน). การประเมินโครงการ : โครงการ
ศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน
วัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ). **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 12(1), 55-70.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). **Rural Development Participation: Concept and
Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural
Development Committee Center for international Studies**. New York:
Cornell University Press.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970, September). Determining Sample Size for
Research Activities. **Journal of Education and Psychological
Measurement**, 30(3), 608-609.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ที่ อว ๐๖๑๕/ว ๒๕๕๙

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
อ.เมือง จ.กำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	จำนวน	๑	ฉบับ
	๓. เครื่องมือสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพ	จำนวน	๑	ฉบับ

ด้วย นางสาวดวงพร สว่างศรี นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา สังกัดคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิเรก พันเขียว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ดังแนบมาพร้อมนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสิฐ ธัญญะวัน)

รองอธิการบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๖

Signature Code : F+๙bY๕๖yl๗AB๓QXJbD+M

งานทะเบียนและประมวลผล

โทร ๐๕๕-๗๐๖๕๕๕ ต่อ ๑๔๗๗-๑๔๗๘, ๑๔๖๐

โทรสาร ๐๕๕-๗๐๖๕๕๘

"ราชภัฏ รวมพลัง ยับยั้งทุจริต"

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. นายขวัญชัย บัวกล้า	รักษาราชการแทนพัฒนาการอำเภอแม่สอด
2. นางสาวฝน หริคม	นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ
3. นายเชษฐา แก้วทันคำ	ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแม่สอด
เกษตรกรต้นแบบ
4. รองศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ชุนทอง	สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ สโรจน์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามให้ในครั้งนี้อย่างตรงกับความจริงมากที่สุด โดยคำตอบของท่านจะถือเป็นความลับเฉพาะผู้วิจัยและจะไม่มีผลใดๆ ต่อท่าน ตลอดจนทั้งผลการศึกษาค้างนี้จะใช้ในงานวิจัยเท่านั้น ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

จึงเรียนมาโปรดให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ขอขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้

นางสาวดวงพร สว่างศรี

นักศึกษาระดับปริญญาโท

สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับท่านตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ

☐ ต่ำกว่า 20 ปี

☐ 20-30 ปี

☐ 31-40 ปี

☐ 41-50 ปี

☐ มากกว่า 50 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพ

☐ โสด

☐ สมรส

☐ หม้าย/หย่าร้าง

☐ แยกกันอยู่

4. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ต่ำกว่าประถมศึกษา

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษาตอนต้น

☐ มัธยมปลาย/ปวช.

☐ อนุปริญญา/ปวส.

☐ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

5. อาชีพ

☐ เกษตรกร

☐ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

☐ ข้าราชการ

☐ รับจ้าง

☐ นักเรียน/นักศึกษา

☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ

☐ อื่นๆ

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท

☐ 5,000-10,000 บาท

☐ 10,001-15,000 บาท

☐ 15,001-20,000 บาท

☐ 20,001-25,000 บาท

☐ 25,001-30,000 บาท

☐ มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 ปัญหาการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมที่สุดของแต่ละข้อความ ตามระดับความคิดเห็นของท่านที่มีต่อสภาพปัจจุบันในด้านต่างๆ

ข้อ	ปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ระดับปัญหา				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ						
1.	ไม่มีการจัดเวทีการประชุมเพื่อชี้แจงและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน					
2.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
3.	ไม่มีกิจกรรมเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือร่วมตัดสินใจภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
4.	ยังไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/โครงการที่สำคัญ					
5.	การตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ส่วนใหญ่มาจากนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ					
6.	ขาดกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการทำประชาคมติของชุมชน					
7.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในวางแผนบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน						
8.	ขาดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชน					
9.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					

ข้อ	ปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ระดับปัญหา				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
10.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
11.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้จากหน่วยงานต้นสังกัด					
12.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกฎ ระเบียบ หรือมาตรการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกำหนดขึ้น					
13.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐในการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์						
14.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
15.	ยังไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำการเกษตรได้					
16.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้					
17.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ต่อยอดในทางอาชีพและการทำงาน					
18.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น					
19.	ยังไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนรอบข้าง					

ข้อ	ปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ระดับปัญหา				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล						
20.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลจากโครงการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
21.	ยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทางศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
22.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและตรวจสอบข้อผิดพลาดในประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
23.	ยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมยังการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
24.	ยังไม่มีเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เข้าร่วมการประเมินผล					
25.	ยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					

ตอนที่ 3 ความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อผู้รับผิดชอบ-หน้าที่ในการดูแล
กิจกรรม/โครงการภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะจากคน
ในชุมชน
- ☐ ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจ
- ☐ ต้องการให้มีการจัดประชุม หรือเวทีแสดงประชาพิจารณ์ของชุมชน
- ☐ ต้องการให้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน เช่น กล้องแสดง
ความคิดเห็น
- ☐ ต้องการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/โครงการ
ที่สำคัญ
- ☐ ต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook, Line
- ☐ ความต้องการอื่นๆ โปรดระบุ
- ☐ ไม่ต้องการมีส่วนร่วม

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ต้องการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะจัดขึ้น
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนร่วมความรู้ แบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตาม
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับกับ
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายหรือรับผิดชอบของงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ

- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
- ☐ ความต้องการอื่นๆ โปรดระบุ
- ☐ ไม่ต้องการมีส่วนร่วม

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงชีพในครัวเรือน
- ☐ ต้องการนำความรู้ที่ได้สามารถนำไปปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม เช่น ไปปฏิบัติตนให้มีความประหยัด ซื่อสัตย์ ไม่งอ เป็นต้น
- ☐ ต้องการให้มีการประกาศ ยกย่องบุคคลต้นแบบของชุมชนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ☐ ต้องมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น
- ☐ ต้องการให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ จัดกิจกรรม ส่งเสริมให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้
- ☐ ความต้องการอื่นๆ โปรดระบุ
- ☐ ไม่ต้องการมีส่วนร่วม

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน
- ☐ ต้องการให้มีแบบประเมินผลที่มีคุณภาพ เช่น เนื้อหาครบถ้วนตามโครงการหรือแผนงานต่างๆ
- ☐ ต้องการให้มีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบการประเมินผลโดยตรง
- ☐ ต้องการให้คนในชุมชนเข้าร่วมการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
- ☐ ต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรม สามารถนำไปปรับปรุงการจัดโครงการและแผนงานในครั้งต่อไป

- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทาง
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
- ☐ ต้องการตอบกลับของข้อมูลที่เป็นช่องทางออนไลน์
- ☐ ความต้องการอื่นๆ โปรดระบุ
- ☐ ไม่ต้องการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

4.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

4.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

4.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

4.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ภาคผนวก ง

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัญหาการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ								
1.	ไม่มีการจัดเวทีการประชุมเพื่อชี้แจงและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3.	ไม่มีกิจกรรมเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือร่วมตัดสินใจภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่สำคัญ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
5.	การตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ส่วนใหญ่มาจากนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6.	ขาดกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการทำประชาคมของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
7.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน								
8.	ขาดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1		ใช้ได้
9.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
10.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
11.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้จากหน่วยงานต้นสังกัด	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
12.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกฎระเบียบ หรือมาตรการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกำหนดขึ้น	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
13.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์								
14.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
15.	ยังไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำการเกษตรได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
16.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
17.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ต่อยอดในทางอาชีพ และการทำงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
18.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
19.	ยังไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนรอบข้าง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล								
20.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลจากโครงการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
21.	ยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการติดตามผลความก้าวหน้าหรือกิจกรรมของทางศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
22.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและตรวจสอบข้อผิดพลาดในการประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
23.	ยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมการประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
24.	ยังไม่มีเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่เข้าร่วมการประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
25.	ยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้

ตอนที่ 3 ความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ								
1.	ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อผู้รับผิดชอบ-หน้าที่ในการดูแลกิจกรรม/โครงการภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ จากคนในชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2.	ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3.	ต้องการให้มีการจัดประชุม หรือมีเวทีแสดงประชาพิจารณ์ของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4.	ต้องการให้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน เช่น กล่องแสดงความคิดเห็น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5.	ต้องการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/โครงการที่สำคัญ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6.	ต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook, Line	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน								
7.	ต้องการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะจัดขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
8.	ต้องการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนร่วมความรู้ แบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
9.	ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
10.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
11.	ต้องการมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายหรือรับผิดชอบของงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
12.	ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์								
13.	ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงชีพในครัวเรือน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
14.	ต้องการนำความรู้ที่ได้สามารถนำไปปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม เช่น ไปปฏิบัติตนให้มีความประหยัด ซื่อสัตย์ ไม่โกง เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
15.	ต้องการให้มีการประกาศ ยกย่องบุคคลต้นแบบของชุมชนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
16.	ต้องมีมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
17.	ต้องการให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
18.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล								
19.	ต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
20.	ต้องการให้มีแบบประเมินผลที่มีคุณภาพ เช่น เนื้อหาครบถ้วนตามโครงการหรือแผนงานต่างๆ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
21.	ต้องการให้มีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบการประเมินผลโดยตรง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
22.	ต้องการให้คนในชุมชนเข้าร่วมการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
23.	ต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรม สามารถนำไปปรับปรุงการจัดโครงการและแผนงานในครั้งต่อไป	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
24.	ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
25.	ต้องการตอบกลับของข้อมูลที่เป็นช่องทางออนไลน์	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ภาคผนวก จ

แบบบันทึกข้อมูลการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์

แบบเก็บข้อมูลด้วยเทคนิค (Appreciation Influence Control : AIC)

1. ชั้น A (Appreciation)

1.1 ชั้น A-1 การตระหนักถึงปัญหาและความต้องการ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ชั้น A-2 การกำหนดความคาดหวังที่มีความเป็นไปได้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ชั้น I (Influence)

2.1 ชั้น I-1 การเขียนกิจกรรม/โครงการที่จะทำ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ชั้น I-2 การจัดลำดับความสำคัญ และจำแนกกิจกรรม/โครงการ

3. ชั้น C (Control)

3.1 ชั้น C-1 การหาผู้รับผิดชอบกิจกรรม/โครงการ

3.2 ชั้น C-2 การร่างโครงการที่จะปฏิบัติที่เลือกดำเนินการ

ภาคผนวก ฉ

แบบประเมินโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับท่านตามความเป็นจริง

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ

() ต่ำกว่า 20 ปี

() 20-30 ปี

() 31-40 ปี

() 41-50 ปี

() มากกว่า 50 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

() ต่ำกว่าประถมศึกษา

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษาตอนต้น

() มัธยมปลาย/ปวช.

() อนุปริญญา/ปวส.

() ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. อาชีพ

() เกษตรกร

() ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

() ข้าราชการ

() รับจ้าง

() นักเรียน/นักศึกษา

() ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ

() อื่นๆ

5. ประสบการณ์เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ

เคยเข้าอบรม

() เคย

() ไม่เคย

เคยผลิตใช้เอง

() เคย

() ไม่เคย

เคยนำไปใช้ประโยชน์

() เคย

() ไม่เคย

ส่วนที่ 1 ด้านปฏิภิกิริยาสนอง (Reaction Evaluation) หมายถึง การประเมินความพึงพอใจในการ
 เข้ารับการอบรมโครงการในด้านวิทยาการ วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่
 อาหารและระยะเวลา และการดำเนินการฝึกอบรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นวัดความพึงพอใจ	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
ด้านวิทยาการ					
1. วิทยาการมีความรู้ ความสามารถในการบรรยาย					
2. วิทยาการให้คำแนะนำและตอบข้อซักถามได้ดี					
3. ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย					
4. บุคลิกภาพของวิทยาการ					
5. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมแสดงความคิดเห็น					
6. ยกตัวอย่างประกอบได้ชัดเจน					
ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก					
7. วัสดุ อุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติมีความเหมาะสม					
8. อุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสม					
9. สื่อและเอกสารที่ใช้มีความชัดเจน และเข้าใจง่าย					
10. สื่อและเอกสารที่ใช้มีจำนวนเพียงพอ					
11. สื่อและเอกสารที่ใช้มีความทันสมัยและเหมาะสม					
12. การอำนวยความสะดวกในการอบรมมีความเหมาะสม					
ด้านสถานที่ อาหาร และระยะเวลา					
13. ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้จัดโครงการ					
14. การบริการอาหารและน้ำดื่ม					
15. ระยะเวลาในการจัดอบรมเหมาะสม					
ด้านการดำเนินการฝึกอบรม					
16. มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าอย่างทั่วถึง					
17. การดำเนินการฝึกอบรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย					
18. ดำเนินการฝึกอบรมเป็นลำดับขั้นตอนและเข้าใจง่าย					

ประเด็นวัดความพึงพอใจ	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
19. บรรยากาศในการฝึกอบรมเป็นกันเอง					
20. กิจกรรมในการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 ด้านการเรียนรู้ (Learning Evaluation) หมายถึง การประเมินที่ได้จากการทดสอบ

ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของผู้เข้าฝึกอบรม โดยการทดสอบก่อนการอบรมโครงการ

ปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย X หน้าคำตอบที่ตรงกับความเข้าใจและความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ () ชาย () หญิง

2. อายุ.....ปี

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ

1. น้ำหมักชีวภาพ หมายถึง ข้อใด

ก. มูลสัตว์ เช่น ขี้ไก่ ขี้วัว

ข. การไถกลบพืชลงดิน

ค. เศษหญ้าหมักกับมูลสัตว์

ง. เกิดจากเศษพืชผักผลไม้ สัตว์ชนิดต่างๆ มาหมักรวมกับกากน้ำตาลทำให้เกิด
จุลินทรีย์

2. น้ำหมักชีวภาพ มีกี่ประเภท

ก. 1 ประเภท

ข. 2 ประเภท

ค. 3 ประเภท

ง. 4 ประเภท

3. ส่วนประกอบใดที่ไม่เหมาะกับการทำน้ำหมักชีวภาพ

ก. กากน้ำตาล

ข. เศษผักและผลไม้

ค. ปลา

ง. เศษพลาสติก

4. สารจุลินทรีย์สำหรับการทำน้ำหมักชีวภาพ คือข้อใด

ก. ยาคุมกำเนิด

ข. เชื้อเร่ง พ.ด.2

ค. ลูกแป้งข้าวหมาก

ง. ถูกทุกข้อ

5. เราควรนำส่วนที่เหลือทิ้ง พวกเศษพืชผัก ผลไม้ สัตว์ต่างๆ มาใช้ประโยชน์ในด้านใดมากที่สุด
 - ก. เลี้ยงสัตว์
 - ข. ทำน้ำหมักและปุ๋ยหมักชีวภาพ
 - ค. ของใช้ต่างๆ
 - ง. ไม่มีข้อใดถูก
6. ก่อนนำน้ำหมักชีวภาพไปใช้ควรปรับสภาพความเป็นกรด-ด่าง ประมาณเท่าไร
 - ก. 3-3.5 pH
 - ข. 4-4.5 pH
 - ค. 5-5.5 pH
 - ง. 6-6.5 pH
7. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ
 - ก. ควรใช้เศษพืชผักผลไม้ที่ยังไม่เน่าบูด
 - ข. ควรใช้จำพวกเปลือกส้มในการหมักเพราะมีน้ำมันที่ผิว
 - ค. ควรเก็บไว้ในที่ร่มอย่าให้ถูกฝนและแดดจัดๆ เพราะจะทำให้จุลินทรีย์ตาย
 - ง. ข้อ ก. และ ค. ถูก
8. น้ำหมักชีวภาพที่ใช้ผักและผลไม้ในการหมักต้องใช้เวลามากนานเท่าไร
 - ก. 1 สัปดาห์
 - ข. 2 สัปดาห์
 - ค. 3 สัปดาห์
 - ง. 4 สัปดาห์
9. จุลินทรีย์จะสร้างสารตัวใดมาเพื่อย่อยสลายเศษพืชผักผลไม้
 - ก. เอนไซม์
 - ข. แมกนีเซียม
 - ค. ฟอสฟอรัส
 - ง. กรดซัลเฟอร์
10. ข้อใดคือประโยชน์ของน้ำหมักชีวภาพ
 - ก. เร่งการเจริญเติบโตของพืช
 - ข. ปรับสภาพน้ำเสียให้ดีขึ้น
 - ค. ปรับสภาพความเป็นกรด-ด่างในดินและน้ำ
 - ง. ถูกทุกข้อ

ส่วนที่ 3 ด้านพฤติกรรม (Behavior Evaluation) หมายถึง พฤติกรรมหลังฝึกอบรมของผู้เข้าร่วม
อบรมเกี่ยวกับการได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นพฤติกรรม	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
1. ท่านได้รับความรู้และทักษะในเรื่องที่อบรม					
2. ท่านสามารถอธิบายวิธีทำน้ำหมักชีวภาพได้					
3. ท่านสามารถบอกประโยชน์จากน้ำหมักชีวภาพได้					
4. ท่านได้รู้วิธีการทำน้ำหมักชีวภาพที่ถูกต้อง					
5. ท่านสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดให้เพื่อนบ้าน					
6. ท่านนำน้ำหมักชีวภาพมาประยุกต์ใช้กับการเกษตร					
7. ท่านรับรู้ได้ถึงปัญหาและอุปสรรคของการใช้สารเคมี					
8. ท่านลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร					
9. ท่านตระหนักถึงการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี					
10. ท่านได้รับประทานอาหารที่ปลอดสารพิษ					
11. ท่านนำพืชผักผลไม้ที่เหลือใช้มาทำน้ำหมักชีวภาพ					
12. ท่านสร้างประโยชน์จากของเหลือใช้					
13. ท่านปลูกผักปลอดสารพิษโดยการใช้ น้ำหมักชีวภาพ					
14. ท่านเกิดการปรับตัวในการกลับมาใช้สารอินทรีย์					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 ด้านผลลัพธ์ (Results Evaluation) หมายถึง การประเมินผลของการใช้สิ่งที่ได้จากเรียนรู้
ไปปฏิบัติจริง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็น	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ท่านสามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้					
2. ท่านสามารถต่อยอดเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน					
3. ท่านมีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น					
4. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในการทำน้ำหมักชีวภาพ					
5. ท่านห่างไกลจากโรคภัยที่เกิดจากการใช้สารเคมี					
6. แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคและอุปโภคไม่มีสารเคมีตกค้าง					
7. ท่านแก้ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารเคมีได้					
8. ลดรายจ่ายในการซื้อสารเคมีได้					
9. ช่วยปรับปรุงดินจากการใช้น้ำหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมี					
10. ท่านช่วยรักษาระบบนิเวศให้สมดุล สามารถอยู่ได้อย่างปลอดภัย					
11. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านช่วยลดปริมาณขยะได้					
12. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านช่วยลดโลกร้อนจากการใช้สารอินทรีย์					
13. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านได้นำความรู้มาปรับใช้ในอาชีพ					
14. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านมีส่วนร่วมกับศูนย์การเรียนรู้					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ข้อมูล

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวดวงพร สว่างศรี

สถานที่เกิด

อำเภอแม่สอก จังหวัดตาก

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

172 หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สออด จังหวัดตาก 63110

เบอร์โทรศัพท์ 096-2062852

E-mail Duangporn.1996@yahoo.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2557

ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนภัทรวิทยา จังหวัดตาก

พ.ศ. 2561

ระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชาเคมี

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

พ.ศ. 2568

ระดับปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.)

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2566-ปัจจุบัน

ประกอบอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ดวงพร สว่างศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
พ.ศ. 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมพัฒนาดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผู้วิจัย นางสาวดวงพร สว่างศรี รหัสนักศึกษา 614240103

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ยุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา)

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิเรก พันเชื้อ ปีการศึกษา 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ (2) พัฒนา ทดลองใช้ และประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 291 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการพัฒนาและทดลองใช้โครงการ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชน จำนวน 21 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การประชุม แบบประเมินผลโครงการ การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (AIC) การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัญหาการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนความต้องการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีความต้องการสูงที่สุด (2) การพัฒนา ทดลองใช้โครงการและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชน ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้นำความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (3) ผลการประเมินการดำเนินงานของโครงการ ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความรู้การทำน้ำหมักชีวภาพในระดับมากที่สุด การติดตามผลหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ โดยแก้ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตร ทำให้แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคมีสารตกค้างเคมีลดลง และลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีอีกด้วย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การพัฒนาการดำเนินงาน, ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

Dissertation Title: The Participation for the Development of Sufficiency Economy Learning Center, Banjadeekho Community, Tak Province

Researcher: Miss. DOUNGPHORN SAWANGSRI; **Student ID:** 614240103

Degree: Master of Arts Program (Administration and Development Strategy);

Advisor: Dr. Adirek Funkiew, Assistant Professor; **Academic Year:** 2024

Abstract

The purposes of this research were to (1) study the problems and the needs of participation of sufficiency economy learning center, Banjadeekho Community, (2) develop, trial, and evaluate the project for the operation of sufficiency economy learning center, Banjadeekho Community. This research was the participatory action research. The samples were 291 people who lived in Banjadeekho Community. The respondents consisted of 21 leaders and the representatives of the community. The research tools for the data collection included interview forms, questionnaires, meetings, project evaluation forms, in-depth interviews, and appreciation Influence Control (AIC). The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research results showed that (1) in general, the problems of participation of sufficiency economy learning center, Banjadeekho Community was at the high level. The highest mean was the participation of evaluation. The needs of participation of sufficiency economy learning center, was at the high level. The highest mean was the participation of operation. (2) The development, the trial use of the project, and the operation of the participation of sufficiency economy learning center were initiated through the participation of community leaders and representatives who wanted the project of making bio-extract to enable participants to apply their knowledge with making bio-fermented water to their daily lives. (3) The project performance evaluation results revealed that the participants had the highest level of knowledge in making bio-extract. After the trainings, the participants applied the knowledge to solve the problems of chemical use in agriculture. Consequently, that reduced the chemical residues in water sources and livestock and lowered the cost of purchasing chemicals.

Keywords: Participation, Operation Development, Sufficiency Economy Learning Center.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำต่างๆ อย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิเรก พันเขียว และประธานกรรมการ ควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง รวมทั้งได้ช่วยตรวจแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ปรากฏนามในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย และได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ตลอดจนข้อคิดต่อการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และเพื่อนๆ ที่ได้คอยให้การสนับสนุนด้านต่างๆ และได้ให้กำลังใจต่อการศึกษาของผู้วิจัยเป็นอย่างดีขอบคุณทุกคนในครอบครัวที่คอยให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากนี้ขอขอบพระคุณบุคคลท่านอื่นๆ ที่มีได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้ ซึ่งได้มีส่วนร่วมในด้านอื่นขณะเขียนงานฉบับนี้ด้วย

สุดท้ายนี้คุณค่า ความดี และประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์และบุคคลที่ช่วยเหลือให้งานนี้สมบูรณ์ทุกท่าน และหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใดผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ดวงพร สว่างศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	21
ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอมะสอย จังหวัดตาก.....	38
ข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอมะสอย จังหวัดตาก.....	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	51
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการและการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	53
ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	56
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	59
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	62
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	72
ตอนที่ 4 ผลการประเมินโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	
ของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	80
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	86
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผลการวิจัย.....	90
ข้อเสนอแนะ.....	92
บรรณานุกรม.....	94
ภาคผนวก.....	99
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	100
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ.....	102
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	104
ภาคผนวก ง ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม.....	113

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก จ แบบบันทึกข้อมูลการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์.....	120
ภาคผนวก ฉ แบบประเมินโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพ.....	123
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	131

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	60
2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ในภาพรวมและรายด้าน.....	62
3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและ การตัดสินใจ.....	63
4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน.....	64
5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในรับผลประโยชน์.....	65
6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล.....	66
7 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ.....	67
8 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน.....	68
9 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์.....	69
10 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล.....	70
11 แสดงปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการจัดอบรม.....	73
12 แสดงกิจกรรมของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง.....	74
13 แสดงคะแนน ลำดับของโครงการที่คัดเลือก.....	75
14 แสดงตัวชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมาย.....	78

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
15	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ..... 80
16	แสดงคะแนนผลการทดสอบ ก่อน-หลัง เข้าอบรมโครงการของผู้เข้าร่วมอบรมโครงการ.... 82
17	แสดงผลการประเมินด้านพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมหลังการฝึกอบรมตามโครงการ..... 83
18	แสดงผลการวิเคราะห์ด้านผลลัพธ์ที่มีต่อโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการ..... 84

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	16
2 แสดงคุณลักษณะ เจื้อนไข และจุดมุ่งหมายในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	18
3 แสดงโครงสร้างพื้นฐานเทคนิค AIC.....	36
4 แสดงแผนภูมิแสดงรูปแบบการประเมินของเครือกแพทริก.....	36
5 แสดงศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ.....	44
6 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	50

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็น ที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังรวมถึง การวางแผนและการดำเนินการในการตัดสินใจ และการกระทำต่างๆ โดยยึดหลักสายกลางและ ความไม่ประมาท มีความซื่อสัตย์ และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงนั้นถูกพูดถึงอย่างชัดเจนเมื่อปี พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไข ปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย ซึ่งประเทศไทยต้องการที่จะรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพ โดยการยับยั้งการฟุ้งเฟ้อ และพัฒนานโยบายที่สำคัญเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ จากการสร้างแนวคิดเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ ซึ่งคนไทยจะสามารถเลี้ยงชีพโดยอยู่บนพื้นฐาน ของความพอเพียง เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์และ ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอย่างหนัก นับว่าเป็นบทเรียนสำคัญของการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่เสถียรภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ ของประชาชนส่วนใหญ่ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่ได้คำนึงถึงระดับ ความเหมาะสมกับศักยภาพของประเทศ หรือความพร้อมของคนหรือระบบและอีกส่วนหนึ่ง เกิดจาก การหวังพึ่งพิงจากต่างประเทศมากเกินไปทั้งในด้านความรู้ เงินลงทุน หรือตลาด โดยไม่ได้เตรียมสร้าง พื้นฐานภายในประเทศให้มีความมั่นคงและเข้มแข็ง หรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อให้สามารถพร้อมรับ ความเสี่ยงจากความผันผวนเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกและภายใน (สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม, 2554, หน้า 7-9)

เศรษฐกิจพอเพียงจึงเข้ามามีบทบาทต่อการกำหนดอุดมการณ์การพัฒนาของประเทศ โดยปัญญาชนในสังคมไทยหลายท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยเชื่อมโยงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เข้ากับวัฒนธรรมชุมชน โดยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ของประชาชน ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและ

ภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ เริ่มที่ระดับครอบครัว มีการดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวได้นำไปเป็นแบบอย่าง ยึดหลักความพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักใช้ รู้จักพอ ในระดับชุมชน มีการอยู่ร่วมกันอย่าง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สมัคสมานสามัคคี ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมพัฒนาชุมชนให้มี ความเจริญรุ่งเรือง และระดับประเทศ ผู้นำควรดำเนินงานไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจทุกระดับ ต้องมีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (ปริญญช พินุลสรวราฐ, 2552, หน้า 67-71)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ สามารถพึ่งพาตนเอง มีภูมิคุ้มกัน มีเหตุผล เป็นคนดี และรู้รักสามัคคี โดยคนทุกกลุ่ม ทุกอาชีพสามารถน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและเป็นแนวคิดชี้ทางปฏิบัติตนให้อยู่อย่างระมัดระวัง รอบคอบ รู้จักการวางแผนและการดำเนินงานหรือใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลและในองค์กร ตั้งแต่พื้นฐาน คือ ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ ซึ่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นเรื่องของสายกลางที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศ ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้ คือ มีความรู้และทักษะรอบด้านเกี่ยวกับวิชาการที่สามารถนำความรู้มาพัฒนาในการดำเนินงานเพื่อใช้ประกอบการวางแผนก่อนตัดสินใจและลงมือปฏิบัติ ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม เป็นการตระหนักถึงคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต ทั้งในด้านการดำเนินงานและการดำเนินชีวิต ควบคู่ไปกับความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ดังนั้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอันจะนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีการที่จะริเริ่มสร้างกระบวนการขับเคลื่อนเพื่อสานต่อความคิดและขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

ในการดำรงชีวิต และยังเป็นการจุดประกายให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ ในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมไทย โดยเป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง คือ การสร้างกระแสสังคมให้มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบแนวคิดหรือเป็น ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของประชาชนคนไทยทุกคน ซึ่งการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่ (สศช.) ได้ริเริ่ม นี้ จะเป็นไปในลักษณะของการสร้างเครือข่ายและระดมพลังของทุกภาคส่วน เป็นการเสริมพลัง ให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้ดำเนินโครงการจัดทำแปลงเรียนรู้ ควบคู่การผลิตเพื่อเลี้ยงชีพและได้ปรับเปลี่ยนชื่อเป็นโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรและ ประชาชนได้เข้ามาเรียนรู้และเพิ่มทักษะอาชีพเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเปิด โอกาสให้กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมโครงการได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนับแต่การกำหนด หลักสูตร จัดทำ แผนการเรียนรู้ตามความต้องการได้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ในการดำเนินกิจกรรม ทางการเกษตรผ่านกระบวนการกลุ่มและฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมสาธิตในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชน โดยการดำเนินงานที่ผ่านมาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อถ่ายทอด ความรู้ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการฯ ไปแล้วมากกว่าจำนวน 150,000 ราย จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากการดำเนินโครงการฯ ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถลดหนี้สินลง มีความสามารถ ในการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกมีการสร้างรายได้หลักและรายได้เสริมให้กับครัวเรือน รวมทั้งยังช่วยสนับสนุนฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างความสามัคคีในชุมชนครอบครัวมีความสุขเพิ่มขึ้น ชุมชนมีความสงบสุขอีกด้วย (กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน, 2558)

บ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นหมู่บ้านที่มีความ หลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นหมู่บ้านที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีกลุ่มคนเหนือ ร้อยละ 70 กลุ่มชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงร้อยละ 20 กลุ่มชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ร้อยละ 5 และอื่นๆ ร้อยละ 5 จึงทำให้หมู่บ้านเจดีย์โคะมีทุนทางสังคมที่แข็งแกร่งในด้านความสามัคคีร่วมพลัง มีการจัดการ ระบบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีวัฒนธรรม ประเพณีที่หลากหลาย โดยประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 97 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 2 ประกอบอาชีพค้าขาย และร้อยละ 1 ประกอบอาชีพอื่นๆ (องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน, 2562) ซึ่งหมู่บ้านเจดีย์โคะ เป็นหมู่บ้านกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษางานวิจัย โดยศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้รับการคัดเลือกและได้รับการสนับสนุนเข้าร่วมโครงการเศรษฐกิจ พอเพียงในปีงบประมาณ 2558 จนถึงปัจจุบัน และเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ ของชุมชนที่จะสามารถนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่ง เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสืบทอดภูมิปัญญา

วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นการก่อให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และเป็นการมุ่งพัฒนาแบบพึ่งตนเอง โดยภารกิจหลักของศูนย์เพื่อน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติและเป็นการชี้แนวทางตามพระราชดำริเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 33 สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารไทย ซึ่งเดิมพื้นที่แห่งนี้เคยประสบภัยจากธรรมชาติ เช่น ฤดูฝนน้ำท่วม ฤดูแล้งไม่มีน้ำ ทำให้การทำการเกษตรได้ผลผลิตไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ได้ผลผลิตประมาณ 30% ของการทำพืชเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ได้ปริมาณและคุณภาพน้อยฤดูแล้งไม่สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ หลังจากได้รับการได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชผักสวนครัว พืชหมุนเวียน ทำให้ได้ผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพมากขึ้น ทั้งปลอดสารพิษและมีรายได้ตลอดทั้งปี และปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังเป็นศูนย์เกษตรอินทรีย์หนึ่งในอำเภอแม่สอด ที่มีความพร้อมด้านที่ดินแปลงสาธิต มีฐานการเรียนรู้ที่หลากหลาย สภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ที่น่าสนใจ เพราะติดกับภูเขารธรรมชาติ เหมาะแก่การมาศึกษาดูงานพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

จากผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะมีคนเข้ามาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาต่อยอดในเรื่องของการตัดแต่งกิ่งต้นอะโวคาโด และการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้มีการจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อเพิ่มศักยภาพ ความเข้มแข็ง ร่วมถึงการสร้างมาตรฐานคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นตามลำดับ ที่ผ่านมาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังขาดความร่วมมือของคนในชุมชน ที่จะเข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายในท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันยังเป็นขับเคลื่อนของคนเพียงกลุ่มเดียว จึงทำให้ศูนย์การเรียนรู้ฯ ยังขาดการขับเคลื่อนที่เกิดจากความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (เชษฐา แก้วทันคำ, 2565, มกราคม 18) นอกจากนี้การดำเนินงาน ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ยังไม่สามารถเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเป็นแหล่งเรียนรู้ในการทำการเกษตรและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจแก่เกษตรกรและคนในชุมชนได้ และยังขาดความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วม การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะขาดการสื่อสารที่จะสร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกรและคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะให้เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ยังเป็นการดำเนินงานเพียงคนกลุ่มเดียว และมีความต้องการที่จะให้เกษตรกรและคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เกิดกระบวนการพัฒนาจากการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและคนในชุมชน และทำให้เกิดแนวคิดเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวและเกิดการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะอย่างยั่งยืนร่วมกัน

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อทราบปัญหาและความต้องการที่จะนำไปสู่การพัฒนาแผนการดำเนินงาน เพื่อประเมินและหาแนวทางการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เป็นอย่างไร
2. โครงการพัฒนาและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เป็นอย่างไรได้
3. ผลการประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก
2. เพื่อพัฒนาโครงการและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก
3. เพื่อประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Research) โดยพื้นที่การศึกษา คือ ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้

เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำหรับการศึกษาปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีขอบเขตในการศึกษา 4 ด้าน (Cohen & Uphoff, 1981, pp. 213-222) ประกอบด้วย

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,053 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน, 2564)
2. กลุ่มตัวอย่าง 291 คน ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ราษฎรชาวบ้าน สตรี และผู้สูงอายุ (กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของทาโร ยามาเน)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ปัญหาการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
2. ความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

2.1 การพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ได้แก่ เทคนิคการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control: AIC) ประกอบไปด้วย

1. ชื่อโครงการ
2. หลักการและเหตุผล
3. วัตถุประสงค์
4. วิธีการทำและกิจกรรมที่ต้องทำ
5. ชื่อหน่วยงานหรือบุคคลผู้รับผิดชอบโครงการ
6. ระยะเวลาจัดโครงการ
7. สถานที่ดำเนินการจัดโครงการ
8. การวัดประเมินผล
9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ
10. งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะหมู่ 6 จำนวน 1 คน
2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน จำนวน 1 คน
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
4. ผู้นำองค์กรชุมชน ได้แก่
 - 4.1 กลุ่มเกษตรกรบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
 - 4.2 กลุ่มสตรีบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.3 กลุ่มเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.5 กลุ่มกองทุนเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.6 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 1 คน
 - 4.7 ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

จำนวน 1 คน

5. ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน

จำนวน 5 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ โครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

2.2 การดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาได้แก่ โครงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะหมู่ 6 จำนวน 1 คน
2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน จำนวน 1 คน
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
4. ผู้นำองค์กรชุมชน ได้แก่
 - 4.1 กลุ่มเกษตรกรบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
 - 4.2 กลุ่มสตรีบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.3 กลุ่มเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.5 กลุ่มกองทุนเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.6 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 1 คน
 - 4.7 ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

จำนวน 1 คน

5. ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน

จำนวน 5 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

การดำเนินการมีส่วนร่วมตามโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำหรับการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ มีขอบเขตในการประเมิน 4 ด้าน (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2545) ประกอบด้วย

1. การประเมินปฏิกริยา
2. การประเมินการเรียนรู้
3. การประเมินพฤติกรรม
4. การประเมินผลลัพธ์

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลได้แก่ นักวิจัยชาวบ้านที่เข้าร่วมการวิจัยอบรมโครงการ
ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 21 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการประเมินการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ
พอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกต้อง
และเหมาะสมสำหรับชุมชน และเป็นศูนย์กลางการบริการ และแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของ
หน่วยงานต่างๆ กับเกษตรกรในชุมชน โดยดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกร ที่ประสบความสำเร็จ
สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามความ
พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการ
มีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้
ความรอบคอบ ความระมัดระวังรวมถึงการวางแผนและการดำเนินการในการตัดสินใจ และการ
กระทำต่างๆ โดยยึดหลักสายกลางและความไม่ประมาท มีความซื่อสัตย์ และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่
ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่จัดขึ้น ตั้งแต่เริ่ม
จนจบการดำเนินงาน โดยการเข้ามาลงมือปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยประยุกต์ใช้เทคนิค
การประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control: AIC)

3. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน หมายถึง
ข้อขัดข้อง หรืออุปสรรคในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โดยจำแนกเป็น 4 ด้าน

3.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด
ริเริ่มโครงการ โดยมีการอภิปรายถึงปัญหาและความต้องการ มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
การกำหนดทางเลือกกว่าควรจะทำโครงการหรือกิจกรรมใดบ้าง และการตัดสินใจว่าจะทำโครงการ

หรือกิจกรรมใด และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจในระหว่าง การดำเนินงานโครงการด้วย

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมใน ทรัพยากรต่างๆ ให้กับโครงการทั้งในด้านเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมในการบริหาร และประสานงานโครงการต่างๆ

3.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การร่วมรับประโยชน์และ ร่วมรับผลสืบเนื่องในทางลบจากโครงการพัฒนา ผลประโยชน์ที่ได้รับ ได้แก่ ผลประโยชน์ด้านวัตถุ ผลประโยชน์ด้านสังคม และผลประโยชน์ส่วนบุคคล

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการประเมินโครงการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมประเมิน อย่างเป็นทางการ เช่น การประชุมเพื่อทบทวนและประเมินการดำเนินงานที่ผ่านมา การร่วมเป็น คณะทำงานหรือคณะกรรมการในการประเมินผล สำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างไม่เป็น ทางการ เช่น การประชุมกลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการ หรือการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ

4. ความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความปรารถนา หรือความสนใจของชาวบ้านในการพัฒนาและดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อ ยอดและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างวิถีพอเพียง ด้วยการพออยู่ พอกิน และส่วนที่เหลือ ก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล

5. โครงการ หมายถึง การวางแผนกิจกรรมที่ต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความ รับผิดชอบที่ชัดเจนว่าหน่วยงานใดรับผิดชอบ หรือบุคคลใดจะรับทำกิจกรรมนั้นเพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จะต้องมีเครื่องมืออุปกรณ์ ทรัพยากรที่ใช้ สถานที่ ระยะเวลาและงบประมาณตั้ง ไว้ให้สำเร็จตามเป้าหมาย

6. การดำเนินการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง วิธีการที่นักวิจัย สมาชิกศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และผู้ร่วมวิจัยในชุมชน จัดทำโครงการดำเนินงานระยะสั้น ไม่เกิน 1 ปี ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมคิด ร่วมการวิเคราะห์ เพื่อหา แนวทางในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยโครงการ ประกอบด้วย 1) ชื่อ โครงการ 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ 4) เป้าหมายหรือตัวชี้วัด 5) วิธีทำและกิจกรรม

ที่ต้องทำ 6) ชื่อหน่วยงานหรือบุคคลผู้รับผิดชอบโครงการ 7) ระยะเวลาดำเนินงาน 8) งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ 9) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

7. ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การประเมินหรือการตัดสินใจความสำเร็จของการดำเนินงานตามโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่

7.1 การประเมินปฏิกิริยา หมายถึง การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรม ว่ามีความรู้สึกหรือมีความคิดเห็นอย่างไรต่อโครงการที่อบรม

7.2 การประเมินการเรียนรู้ หมายถึง การประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบก่อน-หลัง การอบรม

7.3 การประเมินพฤติกรรม หมายถึง การประเมินพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมอบรม หลังจากจบโครงการว่านำไปปฏิบัติจริง

7.4 การประเมินผลลัพธ์ หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นหลังการเข้าร่วมโครงการ ว่านำผลที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการลดต้นทุนและเพิ่มผลกำไร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ศูนย์การเรียนรู้นำข้อมูลปัญหา ความต้องการไปพัฒนาโครงการภายในศูนย์การเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่แท้จริง

2. ชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะจากการลงมือปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมในการ ขับเคลื่อนศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน

3. ชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้แผน/โครงการที่สามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการ ดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้อย่างยั่งยืน

4. องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน สำนักงานเกษตรและสหกรณ์อำเภอแม่สอด สามารถ นำแผน/โครงการที่ได้จากงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานกับศูนย์การเรียนรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.1 ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.2 หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.3 จุดมุ่งหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.4 การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 - 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.2 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
4. ข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มีนักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญา เป็นแนวคิด ซึ่งแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลและองค์กรทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง คำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพตนเองและสภาวะแวดล้อม ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีโดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการ

ด้วยความรอบคอบและระมัดระวังที่ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรู้ที่ เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2552, หน้า 85-87)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาของประเทศ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 ได้ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เป็นปรัชญานำทางการพัฒนาของประเทศ โดยมีแนวทางดังนี้ 1. ทางสายกลาง ไม่พัฒนาไปในทาง ทิศใดทิศหนึ่งจนเกินไป เช่น ปิดหรือเปิดเสรีเต็มที่ 2. ความสมดุลและความยั่งยืน เน้นการพัฒนา ในลักษณะองค์รวม 3. ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความพอดีทั้งในการผลิตและการบริโภค 4. ภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว 5. การเสริมสร้างคุณภาพคน เน้นให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีตรีน้อมถ่อม เอื้ออาทร มีความเพียร มีวินัย มีสติ ไม่ประมาท พัฒนาปัญญาและความรู้อย่างต่อเนื่อง (สมพร เทพสิทธา, 2548, หน้า 13-14)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาหรือแนวปฏิบัติ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง ประทานจะให้รากแก้วในสังคมได้ยึดเป็นแนวดำรงชีวิตเพื่อความอยู่ดีกินดี ซึ่งองค์ประกอบสำคัญ ของเศรษฐกิจพอเพียงมีด้วยกัน 7 ข้อ คือ พึ่งพาตนเอง พอประมาณ เติบสายกลาง มีภูมิคุ้มกัน มีเหตุผล เป็นคนดี และรู้จักสามัคคี โดยหลักสำคัญทั้ง 7 ข้อนี้ คนทุกกลุ่มทุกอาชีพสามารถน้อมนำไป ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (อำพล เสนาณรงค์, 2550)

“ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาปฏิบัติโดยนำมาใช้ เป็นหลักการพื้นฐานของนโยบายการพัฒนา ซึ่งหมายถึงว่าจะให้ความสำคัญกับการเติบโตอย่างมั่นคง ความมีวินัยของนโยบายเศรษฐกิจมหภาค รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้มีความ เป็นธรรม ซึ่งการเติบโตอย่างมีคุณภาพ หมายถึง การให้ความห่วงใยอย่างยิ่งยวดต่อหลักธรรมาภิบาล และการบริหารความเสี่ยง แต่ความห่วงใยในเรื่องดังกล่าวจะไม่ส่งผลต่อกลไกตลาด หรือแม้แต่ มีอิทธิพลต่อการเปิดของเศรษฐกิจไทยในความเป็นจริงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้นแบบ (สุรยุทธ์ จุลานนท์, 2550)

คนส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ในระดับหนึ่งทว่ายังคงมองว่า เป็นเรื่องของความประหยัดมัธยัสถ์ในการใช้ชีวิตประจำวันหรือ มองว่า เป็นการนำมาประยุกต์ใช้ ในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น ซึ่งอันที่จริงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ในทุกภาคส่วน และนำมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ง่ายในการทำความเข้าใจ ในขณะที่

ต่างชาตินักเข้าใจผิดคิดว่าพอเพียง แปลว่า ไม่ก้าวหน้าซึ่งไม่เป็นความจริงอย่าง ที่สุดโลกาภิวัตน์ มีทั้งด้านดีและด้านลบ สิ่งที่ดีก็นำมาประยุกต์ใช้ให้ประเทศก้าวหน้า แต่ความก้าวหน้า ต้องสมดุลกับ ประเทศด้วย ที่สำคัญการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ให้ได้ผล ต้องพยายามลดค่านิยม ด้านวัตถุนิยมที่เน้นความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย พร้อมปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนในเรื่องของการ อื้อเฟ้อ แบ่งปันเสริมเข้าไปด้วยมุ่งหวังให้สังคมไทยรู้จักคำว่า พอเพียงมากขึ้น ไม่หลงตามไปกับ กระแสบริโภคนิยม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเปรียบเสมือนเข็มทิศ เพื่อนำไปสู่หนทางการตัดสินใจ ที่ถูกต้องและยั่งยืน (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2550, หน้า 52-59) และจากการสรุปเนื้อหาปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง นักวิชาการจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย ฯลฯ ได้ร่วมกันแปลงนิยามออกมาเป็นสัญลักษณ์ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เพื่อให้ ง่ายต่อการเข้าใจ จดจำและนำไปปฏิบัติ โดยมีความหมายว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็น เรื่องของทางสายกลาง ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 ข้อ คือ 1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้านความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณา ให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ 2. เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้ สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และมี 3 คุณลักษณะที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันไป คือ 2.1 ความ พอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมี เหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจาก การกระทำ นั้นๆ อย่างรอบคอบ 2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและ การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จะนำชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2549, หน้า 27-28)

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คำว่า ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน ในตัวดีพอสมควร ต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้อง อาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการ ทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล

และพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2550ก, หน้า 78)

เศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับตัวบุคคล และองค์กรทุกระดับ ที่นำไปปฏิบัติเป็นภูมิคุ้มกันและนำมา ซึ่งความสุขเป็นรากฐานรองรับความ เปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจของโลก รวมทั้งไม่เคยทำลายเศรษฐกิจหลักของประเทศเหมือนที่บางคนกล่าวอ้าง แม้สหประชาชาติก็ยังยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้มีเงื่อนไข 3 ประการ คือ เงื่อนไขด้านหลักวิชาการที่จะต้องมีความสมเหตุสมผล เงื่อนไขด้านคุณธรรม และ เงื่อนไขด้านการดำเนินชีวิต เช่น ความอดทน ความเพียร ความขยัน ส่วนเรื่องความพอประมาณ ไม่ใช่ การขี้นิยจนสุดโต่ง แต่เป็นทางสายกลาง คือ ความประหยัด พอดี พอเหมาะต่อความจำเป็นตาม อรรถภาพ (เกษม วัฒนชัย, 2550, หน้า 89)

จากความหมายดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั้น หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้อง อาศัยความรู้ ความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังรวมถึงการวางแผนและการดำเนินงานในการ ตัดสินใจ และการกระทำต่างๆ โดยยึดหลักสายกลางและความไม่ประมาท มีความซื่อสัตย์ และ มีคุณธรรมเป็นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ โดยมีหลักการพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2551)

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยามความพอเพียง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประชาชนทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร และระดับประเทศได้ โดยคุณลักษณะที่สำคัญ ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ โดยสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นิยามไว้ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง เป็นความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะสังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น การทำอะไรต้องมีความพอดี พอเหมาะพอควรต่อความจำเป็น และไม่น้อยเกินไปจนกระทั่ง

ไม่เพียงพอที่จะดำเนินการได้ ซึ่งการตัดสินใจในระดับพอประมาณนั้นจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบในการวางแผนและตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมด้วย เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ไม่ทำให้สังคมเดือดร้อน ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจ การดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ้วนถี่ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ ครบวงจร บนพื้นฐานของความถูกต้อง ความเป็นจริงตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม ทั้งในระยะยาว ต่อตนเอง ผู้อื่น และส่วนร่วม การคิดพิจารณาแยกแยะให้เห็น การเชื่อมโยงของเหตุปัจจัยต่างๆ อย่างต่อเนื่องเป็นระบบจะทำให้ทำให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดข้อผิดพลาดน้อย การที่จะวางแผนดำเนินการสิ่งใดอย่างสมเหตุสมผล ต้องอาศัยความรู้ ขยันหมั่นเพียร อดทนที่จะจัดเก็บข้อมูลอย่างมีระบบ และแสวงหาความรู้ที่ถูกต้อง อย่างสม่ำเสมอ มีความรอบคอบในความคิด พิจารณาตัดสินใจอย่างมีสติ ปัญญา อย่างละเอียดลออ ในทางที่ถูกที่ควร

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

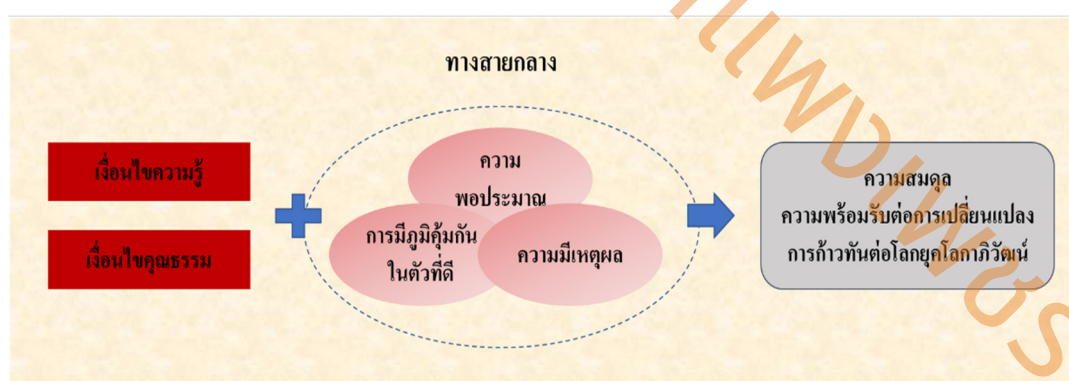
4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

จุดมุ่งหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยและทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป พบว่า มีอยู่ 2 ส่วนด้วยกัน ในส่วนที่หนึ่งปรากฏอยู่ 2 แห่ง ซึ่งมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ และเพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และ

วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี สำหรับในส่วนที่สอง คือ เพื่อให้สมดุลทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งจุดหมายส่วนที่หนึ่งในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่า “เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์” กับ “เพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง” นั้น หากพิจารณาให้ถ่องแท้ จะพบความเกี่ยวโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยในแห่งแรกเป็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายในเพื่อให้ทันและเข้ากับสิ่งภายนอก ในแห่งที่สองเป็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกเพื่อป้องกันไม่ให้อะไรภายในได้รับความกระทบกระเทือนเสียหาย และจุดหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ตามการสังเคราะห์ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วย ความสมดุล การพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และการก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะได้ชัดเจนว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั้น มิได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ ตรงกันข้ามการดำเนินตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความมุ่งหมายเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์อีกด้วย และด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า โลกาภิวัตน์นั้น ก่อให้เกิดผลกระทบได้ทั้งในแง่ดีและในแง่ร้าย คือ มิได้ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในแง่เดียว แต่ในอีกแง่หนึ่งยังทำให้เกิดความเสื่อมถอยตกต่ำทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ดังนั้น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงมุ่งเน้นให้เกิดการพิจารณาอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบระมัดระวังในการดำเนินงาน โดยเลือกรับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบในแง่ดี ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการเปลี่ยนแปลงในแง่ที่ไม่ดีและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ เพื่อจำกัดผลกระทบให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อความเสียหายหรือไม่เป็นอันตรายร้ายแรง ทำให้กิจการยังคงดำเนินต่อไปได้ (สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563)

ภาพที่ 2 แสดงคุณลักษณะ ใจ และจุดมุ่งหมายในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา : (สถาบันไทยพัฒน์, 2563)

โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายหลัก ดังนี้ (ศศิภรณ์ จุลจงกล, 2560)

1. การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง และทำสิ่งต่างๆ ตามความสามารถของตนเอง รู้จักพัฒนาตนเองด้วยการทำจิตใจให้ผ่องใส พัฒนาความรู้ความสามารถของตนด้วยการเข้าอบรมใฝ่หาความรู้

2. สามารถพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในการดำเนินชีวิตประจำวันเมื่อต้องประสบกับปัญหาทำให้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองหาสาเหตุและแก้ไขปัญหบนพื้นฐานของเหตุและผลด้วยตนเองก่อนที่จะพึ่งพาคนอื่นและเมื่อต้องพึ่งพาผู้อื่น ก็ให้เป็นคนที่มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการปรึกษาหารือช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยจะต้องยึดหลักการพึ่งตนเองในครอบครัวก่อน สมาชิกจะต้องรู้รายรับ-รายจ่ายของครอบครัว สามารถบริหารการเงินในครอบครัวได้ หลีกเลี่ยงการเป็นหนี้และใช้ศักยภาพของตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักยับยั้งใจตนเอง ลดความต้องการของตนเองลงโดยคำนึงถึงความมีอยู่ของตนเอง เช่น คำนึงถึงรายรับหรือรายได้ของตนเองก่อนที่จะตัดสินใจซื้อสิ่งของ ยึดทางสายกลางในการดำเนินชีวิตให้ตนเองอยู่อย่างสมดุลเพื่อการมีความสุขอย่างแท้จริง ไม่รู้สึกขาดแคลน และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น ในสังคมชนบทซึ่งมีที่ดินที่สามารถทำการเพาะปลูกได้ ก็ทำเกษตรแบบพออยู่พอกิน ปลูกผักไว้กินเองก่อน ถ้าหากเหลือก็นำไปขาย แจกจ่ายเพื่อนบ้าน ทำให้เราสามารถลดค่าใช้จ่ายลงได้ และสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้อีกด้วย

จึงกล่าวได้ว่าเป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็เพื่อให้คนไทยอยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีความสุขทุกระดับ ดังนี้

ระดับครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี พึ่งพาตนเองได้ มีความสุขทั้งทางกายและใจ ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่เป็นหนี้ที่ไม่สามารถชำระคืนได้ มีเงินเหลือเป็นเงินออมสำหรับครอบครัว

ระดับชุมชน รวมกลุ่มในการสร้างงานสร้างอาชีพเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สามารถนำทรัพยากรซึ่งเป็นทุนของชุมชนมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีพอเพียงของชุมชนโดยรวม

ระดับสังคม สังคมเข้มแข็ง มีการสร้างงานสร้างอาชีพที่มั่นคง สมาชิกในสังคมมีความเป็นอยู่ที่ดี มีการแลกเปลี่ยนความรู้ เข้ารับการศึกษาอบรม ร่วมกันสืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างเป็นเครือข่ายทั้งในและนอกสังคม

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถที่จะนำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตได้ทั้งในระดับบุคคลและครอบครัว ชุมชนธุรกิจเอกชนและประเทศ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 9-20)

1. ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งกายและใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รู้จักการออม การดูแลสุขภาพ รักษาวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

2. ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์การการเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

3. ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น ด้วยความสุจริตยุติธรรม แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงาน ด้านการขยายธุรกิจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งต้องมีความรู้และความเข้าใจในธุรกิจของตนเอง รู้จักลูกค้า ศึกษาคู่แข่งและเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ ผลิดินสิ่งที่ตนถนัดและทำตามกำลัง สร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้องเสริมสร้างความรู้และจิตสวัสดิการให้แก่พนักงานอย่างเหมาะสม

4. ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศโดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายแห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

5. ความพอเพียงในองค์กรภาครัฐ คือ การที่ทุกคนยึดมั่นในจรรยาบรรณของการเป็นข้าราชการที่ดี โดยระดับองค์กรหรือผู้บริหารต้องบริหารความเสี่ยง ไม่ทำโครงการที่เกินตัวหรือเสี่ยงเกินไป ปรับขนาดองค์กรให้เหมาะสม จัดกำลังคนตามความรู้ ความสามารถ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้วยความโปร่งใสและมีคุณธรรม บริหารจัดการทรัพยากรด้วยความประหยัดและคุ้มค่า และถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติงาน ระดับเจ้าหน้าที่ ควรปฏิบัติและใช้ชีวิตแบบพอเพียง รู้จักพอประมาณและพึ่งตนเองเป็นหลักซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ รอบคอบ ระมัดระวัง ใช้จ่ายอย่างเหมาะสมกับรายได้ พัฒนาตนเองและความรู้อยู่เสมอ หลีกเลี่ยงอบายมุข

รักษาวัฒนธรรมไทย ยึดประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สามัคคี แบ่งปัน ให้บริการและช่วยเหลือประชาชนด้วยน้ำใจไมตรีอย่างรวดเร็วและเสมอภาค

ผลจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปใช้ในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง จะทำให้ประเทศก้าวหน้าไปอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี นำสู่ “ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย” สมดัง พระราชดำรัสพระราชทานในโอกาสต่างๆ “...ประหยัด พอเพียง ทุกสิ่งทุกอย่างที่พอเพียง จะต้องทำจริง แล้วก็พอเพียง ทฤษฎีนี้ใช้ได้...” พระราชดำรัสพระราชทานแก่เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ไทยฯ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 “...ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่าพอสมควร พออยู่พอกิน มีความสงเคราะห์คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวรที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดกาล...” พระราชดำรัสพระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2552

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม ร่วมวางแผน การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง ซึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นการร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การ เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ต่างๆ ดังนี้

การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุกๆ คนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548, หน้า 15)

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน (คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคนอื่นๆ, 2545)

การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในรายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการ นโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจ มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบาย แผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น (ปัทมา สุปกัมปิง, 2554, หน้า 18)

จากความหมายดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิด โอกาสให้ผู้นำชุมชนได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือกัน ตั้งแต่การวางแผน การบริหารงบประมาณ การดำเนินการ และการติดตามและประเมินผล ดังนั้น ผลสำเร็จของการพัฒนาจึงขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนของ ประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โดยประชาชนต้องรู้ว่าพวกตนต้องการอะไร เพื่อการพัฒนาของตนเอง

ลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วม

ลักษณะของการมีส่วนร่วมที่สำคัญของการมีส่วนร่วมว่าเป็นเรื่องของกระบวนการ ซึ่งได้สรุปถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมได้ 4 ขั้นตอนหลักๆ ดังนี้ (จินตวีร์ เกษมสุข, 2554)

1. มีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา และค้นคว้า หาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนความต้องการของ ชุมชน
2. มีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อลดและ แก้ไขปัญหา
3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย
4. มีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงาน การสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องใช้วิธีการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมในการนำพาข่าวสาร จากหน่วยงานภาครัฐบาลหรือเอกชนไปสู่ประชาชนผู้เป็นเป้าหมาย สิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้าง แรงจูงใจให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการสื่อสารนั้น ต้องอาศัย กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะถือว่าเป็นส่วนช่วยให้กระบวนการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ หรือแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในสังคมเป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น กล่าวคือ ประชาชนมี ส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชน ให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาของสังคมและประเทศชาติได้

อิระวัชร จันทระประเสริฐ (2541, อ้างถึงใน ณรงค์ วารีชล, 2551, หน้า 6) กล่าวไว้คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะตัวบุคคล ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ
2. การมีส่วนร่วมในลักษณะของกลุ่มขบวนการ ที่มุ่งสร้างพื้นฐานอำนาจจากการสร้างกลุ่มและโครงสร้างภายในหน่วยงาน
3. การมีส่วนร่วมในลักษณะโครงการให้ความสำคัญที่การจัดโครงการอันก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดี เน้นกลุ่มเป้าหมาย การถ่ายทอดระบบเทคนิค ความรู้ การกระจายอำนาจสู่ประชาชน
4. การมีส่วนร่วมในลักษณะสถาบัน ให้ความสำคัญในแง่ของการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถาบัน มีการถ่ายทอดหรือขยายโครงการสร้างอำนาจของกลุ่ม ผลประโยชน์และชนชั้นทางสังคม
5. การมีส่วนร่วมในลักษณะนโยบาย เน้นเรื่องหลักการยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เสียเปรียบในสังคม และนำมากำหนดนโยบายและแผนงานระดับชาติ

รูปแบบของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนภายในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหานั้นจำเป็นต้องมีความร่วมมือทำพร้อมๆ กันในทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไป (จินตวีร์ เกษมสุข, 2554) สามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการ แจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินการโครงการ
2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือ ระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น
3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้น ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่ คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

3.4 การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่ เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่

จากแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการทั้งหลายได้ให้ทัศนะไว้ในเบื้องต้น ที่กล่าวมา มีความหลากหลายในประเด็นมากพอสมควร แต่อย่างไรก็ตาม หากนำมาประมวลให้เป็นลักษณะที่เป็นระบบตามแนวคิดของ โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1981) จะเห็นว่ามีความเป็นระบบในเรื่องของประเด็นสำคัญ โดยเขาได้มีการนำเอากระบวนการมีส่วนร่วมจากนักวิชาการทั้งหลายมาประมวลเป็นแนวคิดหลัก และได้จำแนกรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งได้อธิบายการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision Making)

การตัดสินใจชนิดนี้ เป็นศูนย์กลางของการเกิดทางเลือกตัดสินใจที่หลากหลาย มีการกำหนดและประเมินทางเลือกและการตัดสินใจเลือก ซึ่งเปรียบได้กับการวางแผนเพื่อนำทางที่เลือกมาสู่การปฏิบัติ สามารถแบ่งการตัดสินใจนี้ออกเป็น 3 ระยะ คือ

1.1 การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น (Initial Decision) เป็นการเริ่มต้นหาความต้องการและวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการที่สำคัญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญที่จะเลือกเอาโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มคนและมีความเป็นรูปธรรม โดยผ่านการใช้กระบวนการตัดสินใจในระยะนี้ สามารถให้ข้อมูลที่สำคัญและเสนอกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหา

1.2 การตัดสินใจในช่วงดำเนินการ (Ongoing Decision) ความสำเร็จในช่วงนี้เกิดขึ้นได้มากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วงเริ่มต้น ซึ่งโครงการจะต้องค้นหาความต้องการ

ของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในภายหลังนี้ และจัดลำดับความสำคัญของโครงการและวิธีการดำเนินโครงการและวิธีการดำเนินโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

1.3 ตัดสินใจในช่วงปฏิบัติการ (Operational Decision) เป็นความเกี่ยวข้องในองค์กรเมื่อโครงการเข้ามามีการเชื่อมโยงโครงการ มีการรวมตัวขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเกณฑ์ สำหรับปฏิบัติกิจกรรมในโครงการกรอบที่สมาชิกยึดถือประกอบการประชุมเพื่อจัดทำนโยบายการคัดเลือกผู้นำที่มีอิทธิพลต่อองค์กร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in Implementation) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติแบ่งได้ 3 ทาง คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ แรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์และข้อมูลข่าวสาร ทั้งหมดนี้เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญเพื่อพัฒนาโครงการส่งเสริมโดยใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดี การบริจาคเงินและวัสดุต่างๆ แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วม สิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมนี้คือ การรู้ว่าใครเป็นผู้สนับสนุนและทำอะไรโดยวิธีการจูงใจ การได้รับค่าตอบแทนหรือโดยการบีบบังคับสนับสนุนเรื่องทรัพยากรบ่อยครั้งที่พบว่ามีความไม่เท่าเทียมกันและแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงาน (Project Administration and Coordination) คนในองค์กรสามารถรวมตัวกันในการปฏิบัติงาน หรือสมาชิกทีมที่ปรึกษาหรือเป็นผู้บริหารโครงการเป็นสมาชิกอาสาซึ่งทำหน้าที่ประสานงานกิจกรรมของโครงการมีการฝึกอบรมให้รู้เทคนิคการปฏิบัติงานในโครงการสำหรับผู้เข้ามาบริหารหรือประสานงานวิธีนี้นอกจากจะเพิ่มความไว้วางใจให้กับคนในองค์กรแล้วยังช่วยให้สมาชิกเกิดความตระหนักถึงปัญหาของตนเองอีกด้วย อีกทั้งยังทำให้เกิดการสื่อสารข้อมูลภายในและได้รับคำแนะนำ ซึ่งเป็นปัญหาของคนในท้องถิ่นตลอดจนผลกระทบที่ได้รับเมื่อโครงการเข้ามา

2.3 การมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือ (Participation in Enlistment) การขอความร่วมมือไม่จำเป็นต้องการผลประโยชน์เสมอไป แต่พิจารณาข้อเท็จจริงที่ว่าผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังนำโครงการมาใช้และผลกระทบต่อคนในองค์กรที่เข้าร่วมโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation In Benefits) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานาน และมีผลในทางเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อการยอมรับเอาโครงการที่สำคัญๆ เข้ามาทั้งที่การตัดสินใจอาจไม่เกิดขึ้นหรือมีขีดจำกัด การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์แบ่งได้ 3 ชนิด

3.1 ผลประโยชน์ด้านวัตถุ (Material Benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล เช่น เป็นการเพิ่มการบริโภค รายได้ ทรัพย์สิน แต่สิ่งเหล่านี้อาจจะทำให้การสรุปข้อมูลล้นเหลือได้ ซึ่งควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าใครคือผู้มีส่วนร่วมและดำเนินการให้เกิดขึ้น

3.2 ผลประโยชน์ด้านสังคม (Social Benefits) เป็นความต้องการด้านพื้นฐานด้านสาธารณะ ได้แก่ บริการหรือความพึงพอใจจากสาธารณูปโภค โดยใช้รูปแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับคนยากจนจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ทั้งในเรื่องปริมาณ การแบ่งผลประโยชน์ และคุณภาพบริการและความพึงพอใจ

3.3 ผลประโยชน์ด้านบุคคล (Personal Benefits) เป็นความปรารถนาที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มหรือได้รับการคัดเลือกเข้ามาเป็นความต้องการอำนาจทางสังคมและการเมือง โดยผ่านความร่วมมือในโครงการ ผลประโยชน์สำคัญที่ได้จากโครงการมี 3 ชนิด คือความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง อำนาจการเมืองและความรู้สึกที่ตนเองทำงานมีประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ควรศึกษาผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังด้วยเพราะอัตราการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์แตกต่างกันจะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางนโยบายหลักที่เกี่ยวข้องว่าจะให้ใครมีส่วนร่วมหากผลออกมาตรงข้ามกับความคาดหวัง จะได้แก้ไขเพื่อหาแนวทางที่มีความเป็นไปได้ ในการวางรูปแบบใหม่

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การมีส่วนร่วมทางตรง และการมีส่วนร่วมทางอ้อมในการประเมินผลด้านงบประมาณ ความพึงพอใจของบุคคลต่อโครงการ การมีส่วนร่วม วิธีการเข้ามามีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่างๆ หรือผ่านตัวแทนที่เลือกเข้าไป เพื่อนำความคิดเห็นไปใช้ประโยชน์

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ซึ่งประโยชน์ของการมีส่วนร่วม มีดังนี้ (จินตวิทย์ เกษมสุข, 2554)

1. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้

2. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4. การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขาก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังสามารถเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่างๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย ที่จะป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

6. การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

7. การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

8. การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นวิธีการ (Means) สำคัญที่จัดว่าเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่ง และเป็นสาระสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมรูปแบบ มีสังกัดประการใดนั้น สามารถพิจารณาได้จากทัศนะของทริทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) ซึ่งมีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิของประชาชนต่อการตัดสินใจนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรร (Allocation) และการใช้ประโยชน์ (Utilization) ของทรัพยากรเพื่อการผลิต ซึ่งเป็นความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้าร่วมในการวางแผนเพื่อการกินดีอยู่ดี และสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เข้าถึงซึ่งการพัฒนาให้คนจนได้รับประโยชน์เพื่อการผลิต การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะด้วย และการมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในระดับต่างๆ ทางการจัดการบริการทางการเมืองเพื่อกำหนดความต้องการของชุมชนของตน การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนสามารถที่จะแสดงออก ซึ่งความต้องการของตน การจัดลำดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นโดยเน้นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท และเป็นกระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจเพื่อตนเอง ทั้งนี้โดยมิใช่การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก ตามนิยามที่กล่าวถึงนี้ การมีส่วนร่วมทางของประชาชน ในฐานะสมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะเป็นบริบทของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองหรือ

วัฒนธรรม ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงพัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาในการกำหนดชีวิตของตนเอง อย่างเป็นตัวของตนเอง ในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี นอกจากนี้การที่ประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ทรัพยากร ควบคุมการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชาชนได้พัฒนา การรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตน โดยภาครัฐ จะต้องค้ำอำนาจในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ในสังคมได้มีโอกาสในการแสดงความต้องการ แสวงหาทางเลือก หรือเสนอข้อเรียกร้อง เพื่อปกป้อง ผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม และเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน คือ เป็นผู้ กำหนดความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน และเป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็น พื้นฐานและบรรลุวัตถุประสงค์บางประการทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

ในเชิงทฤษฎีแล้ว การมีส่วนร่วมต่อการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการพัฒนานั้น มีหลากหลายมิติ สามารถจำแนกออกได้เป็นมิติต่างๆ ประกอบด้วย

มิติที่หนึ่ง ร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งเป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนร่วมกัน และมี ส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้สภาพ ของชุมชน วิถีชีวิต สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำและ ประกอบการพิจารณาวางแผนงานวิจัย

มิติที่สอง ร่วมวางแผน เป็นการวางแผนการพัฒนาหลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นของ ชุมชนแล้ว และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาปัญหา สาเหตุของปัญหาเรียบร้อยแล้ว ก็นำมาอภิปรายแสดง ความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ การกำหนดวิธีการและ แนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้เพื่อการวิจัย

มิติที่สาม ร่วมดำเนินการ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการ พัฒนา หรือเป็นขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนการวิจัยที่ได้วางไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ประชาชน มีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และ แรงงาน รวมทั้งการเข้าร่วมในการบริหารงาน การประสานขอความช่วยเหลือจากภายนอกในกรณี ที่มีความจำเป็น

มิติที่สี่ ร่วมรับผลประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนด การแจกจ่ายผลประโยชน์จากกิจกรรมการวิจัยในชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย เสมอภาคกัน

มิติที่ห้า เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของ การพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด

อย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป การเปิดให้ประชาชนหรือชาวบ้านที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมกระบวนการวิจัยนั้น นับได้ว่าเป็นคุณค่าโดยแท้ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบนั ซึ่งก่อให้เกิดรากฐานแห่งความยั่งยืนของการพัฒนา

ไพโรจน์ ชลารักษ์ (2548, หน้า 20-21) อธิบายไว้ว่า หากพิจารณาในรูปของกระบวนการวิจัย การมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ สามารถระบุได้ตามลำดับขั้นหรือกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้หลายขั้นตอน ซึ่งช่วยให้เห็นบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่ละฝ่ายได้อย่างชัดเจน และในทางปฏิบัติแล้ว กระบวนการวิจัยก็ต้องดำเนินไปโดยความร่วมมือกับทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. ขั้นการศึกษาบริบท ในขั้นนี้ นักวิจัยจะทำการกำหนดพื้นที่หรืออาณาบริเวณที่จะทำการศึกษาร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจ โดยมีการพัฒนาประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมและชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย

2. ขั้นกำหนดปัญหา ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยสรุปคำถามหรือปัญหา รวมทั้งอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหามาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพและเกิดความเข้าใจตรงกัน ส่วนนักพัฒนาทำความเข้าใจประเด็นปัญหาและมองถึงผลของการวิจัยได้อย่างชัดเจน และครอบคลุมส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ และชาวบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็น/ความต้องการ ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว การวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพจริงที่เกิดขึ้นหรือสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาที่ประสงค์ได้นั้น ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นการที่นักวิจัยจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการสร้างตระหนักรู้ในบทบาทและความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ขั้นการกำหนดปัญหาร่วมกับชาวบ้านในชุมชนจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการให้เกิดผลอย่างแท้จริง ก่อนจะเริ่มดำเนินงานในขั้นตอนอื่น

3. ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัยในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจน รวมทั้งระบุว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไรและอย่างไร เมื่อใดบ้าง พร้อมทั้งแผนการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการวิจัย ส่วนนักพัฒนาจะเข้าร่วมปฏิบัติการวิจัยโดยติดตามผลการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน และคอยตรวจสอบผลของการดำเนินงานว่ามีสิ่งใดที่ผิดพลาด หรือไม่ปฏิบัติตามแผนหรือเป้าหมาย หรือมีสิ่งใดที่เกเรกซ้อนขึ้นมาหรือไม่ โดยชาวบ้านนั้น จะเข้ามามีส่วนร่วมลงมือในการปฏิบัติงานวิจัยตามแผน และตรวจสอบผลว่าพึงพอใจหรือไม่

4. ขั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง รวมทั้งการแก้ไขระหว่างปฏิบัติการปฏิบัติงานวิจัยในขั้นนี้ นักวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานวิจัย ต้องพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติการวิจัยร่วมกันแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยข้อมูลจากทุกฝ่าย แล้วนำมาทำการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ประชาชนหรือชาวบ้านจะเข้าร่วมด้วย

การรับรู้ถึงการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานตามที่นักวิจัยกำหนด รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ที่แสดงถึงความพึงพอใจและความสำเร็จของการดำเนินการวิจัย

5. ขั้นตอนการสรุปผลการวิจัย ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยออกเผยแพร่ นักพัฒนามีส่วนร่วมด้วยการรับทราบและตรวจสอบประเมินผลการวิจัยว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง โดยชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับผลของการวิจัยว่าพึงพอใจและได้ผลตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ และแสดงความคิดเห็นอื่นประกอบข้อมูลด้วยว่าเพราะเหตุใด

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถระบุได้ตามระยะการดำเนินงานวิจัย ประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้ (ชัชวาลย์ ทัดศิริช, 2552, หน้า 15-19)

1. ระยะเตรียมการวิจัย (Pre-research Phase) ในระยะนี้ เป็นการเตรียมชุมชนเพื่อให้มีความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและเป็นแก่นแกนหลักของการวิจัยแบบนี้ โดยการดำเนินงานขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งเน้นสำคัญที่จะให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัย ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน รวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ที่จำเป็นต้องเกี่ยวข้อง ในขั้นเตรียมการนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย กล่าวคือ

1.1 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Build-up Rapport) โดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีที่สุดคือการปฏิบัติตัวของนักวิจัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้ นักวิจัยควรร่วมกิจกรรมทุกอย่างของชุมชนซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้ นักวิจัยสามารถทำความเข้าใจโลกทัศน์ของชาวบ้านได้ดีมากขึ้น โดยทั่วไปแล้ว ผู้วิจัยจะลงพื้นที่เพื่อไปพบกับบุคคลต่างๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย หรือเป็นประชาชนกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย พูดคุยแนะนำตัวเองเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความต้องการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมการวิจัย อันจะช่วยให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสามารถทำการวิเคราะห์คาดหมายสภาพการณ์และปัญหาของการดำเนินงานวิจัยที่อาจเกิดขึ้น และสามารถเตรียมรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การสำรวจศึกษาชุมชน (Surveying and Studying Community) เป็นขั้นตอนของการศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพ และแหล่งทรัพยากรต่างๆ ภายในชุมชน รวมถึงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง ซึ่งโดยมากแล้วผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกต สมุดบันทึก และถ่ายภาพสถานที่ต่างๆ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการหรือจากองค์กรพัฒนาที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีบางโครงการวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน หรือผู้สูงอายุเพื่อทราบประวัติความเป็นมาของชุมชนด้วย ก่อนการคัดเลือกชุมชนนั้น

1.3 คัดเลือกชุมชน (Selecting Community) ได้เสนอความเห็นไว้ว่า โดยทั่วไปแล้ว การคัดเลือกชุมชนจะยึดหลักการเลือกชุมชนที่ด้อยโอกาสในการพัฒนา (Disadvantage Community) เพื่อเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างโอกาสความเท่าเทียมในการพัฒนา กับชุมชนอื่น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยจำนวนมากคัดเลือกชุมชนโดยยึดเอาประเด็นของปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชนและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเยียวยาโดยเร่งด่วน หรือบางกรณีการวิจัยมุ่งหมายกระทำ ต่อชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแข็งขัน เพื่อเป็นชุมชนต้นแบบของการทำวิจัย และ การพัฒนาให้กับชุมชนอื่นด้วยเช่นกัน

1.3.1 การเข้าสู่ชุมชน (Entering Community) ข้อมูลชุมชนนับเป็นสิ่ง สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจกำหนดพื้นที่ดำเนินการ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวควรเป็นข้อมูลที่มีรอบด้าน สำหรับแหล่งข้อมูลในขั้นตอนนี้อาจมาจากส่วนราชการ เช่น ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลจำนวนประชากรและบุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น และอาจเป็นข้อมูลที่ต้องการพัฒนาเอกชนรวบรวมไว้ หรือนักวิจัย จะดำเนินการเก็บข้อมูลเองโดยการสำรวจชุมชน (Community Surveying) ก็ได้

1.3.2 การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ ในขั้นตอนนี้ มักถูก กำหนดให้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของระยะก่อนการวิจัย โดยมุ่งหมายให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการ วิจัยซึ่งเป็นระยะต่อไปและก่อให้เกิดการประสานงานที่ดีเพื่อความสะดวกต่อการดำเนินงานวิจัย ในส่วนของการเตรียมคนนั้น เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับชาวบ้านเพื่อเป็นแกนนำในการปฏิบัติ งานวิจัยร่วมกับนักพัฒนาและคณะผู้วิจัย ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว มักจะมีการเตรียมคน 3 กลุ่ม คือ เตรียมคนในชุมชน คณะนักวิจัยมักจะลงพื้นที่เพื่อจัดประชุมในชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ ชาวบ้านรู้จักและคุ้นเคยกับกระบวนการและการดำเนินงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนและ รวดเร็ว เตรียมนักพัฒนา ด้วยการประชุมร่วมกับนักพัฒนาซึ่งโดยทั่วไปแล้วคนกลุ่มนี้หมายถึง ผู้นำ ชุมชน พัฒนากราอำเภอหรือพัฒนาการอำเภอประจำตำบล และเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น เช่น ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรพัฒนาภายนอกที่มีความสนใจศึกษาร่วมกัน กิจกรรม สำคัญของการดำเนินงานในขั้นตอนนี้คือการประสานความร่วมมือ การสร้างความเข้าใจในกรอบ ของการทำงานวิจัย และการหาหรือแนวทางพัฒนาชุมชน ซึ่งมักจะรวมถึงการประสานงานเรื่อง การใช้ สถานที่ดำเนินการประชุมด้วย และเตรียมนักวิจัย ด้วยการประชุมปรึกษากันเพื่อให้เกิดความรู้และ ความเข้าใจตรงกันในบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในการทำงานวิจัย

2. ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phase) สำหรับระยะดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (Problem Identification and Diagnosis) ในขั้นนี้ เน้นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและการให้การศึกษากับชุมชน (Community

Education Participation-CEP) โดยเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ โดยวิธีการจะใช้องการอภิปรายถกปัญหา (Dialogue) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน ทั้งที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนระดับบุคคลและระดับกลุ่มบุคคล เพื่อเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Need Assessment) พร้อมไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากร (Resource Assessment) ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติเพื่อที่จะนำทรัพยากรมาใช้ในการกำหนดแผนเพื่อการจัดการต่อไป

2.2 การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ (Project Appraisal and Identification) เมื่อมีการวิเคราะห์โครงการโดยการประเมินความต้องการของชุมชน หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ในความเป็นจริงมักจะมีหลายแนวทาง ชาวบ้านและนักวิจัยจะต้องพิจารณาร่วมกันว่าวิธีการแก้ไขปัญหาใดที่เหมาะสมกับท้องถิ่น หรือมีความเป็นไปได้ โดยชาวบ้านควรมีบทบาทหลักเข้ามีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น และกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการ

2.3 การกำหนดแผนงานโครงการและการจัดการ (Planning Phase) กิจกรรมในช่วงนี้จะเป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกโครงการและกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ ดังนั้น เพื่อความมั่นใจว่าโครงการที่ได้รับการคัดเลือก เป็นโครงการและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ดังนั้น หลังจากที่ผ่านมาขั้นตอน 1 มาแล้ว ผู้วิจัยจะต้องใช้วิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้านมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหา การกำหนดโครงการ และกิจกรรมที่จะดำเนินการ

2.4 การปฏิบัติตามโครงการ (Implementation Phase) เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง โดยคำถามที่ผู้วิจัยจะต้องใช้ถามกันในกลุ่มหรือในคณะทำงานเพื่อการดำเนินการในขั้นนี้คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร

3. ระยะการติดตามและประเมินผลโครงการ (Monitoring and Evaluation Phase) เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวกับการวัดผลสำเร็จของโครงการ ซึ่งหากโครงการสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและอย่างต่อเนื่อง ก็อาจจะเป็นข้อพิสูจน์ถึงความสำเร็จของโครงการได้ในขั้นตอนนี้ โดยมากแล้วคณะผู้วิจัยจะร่วมกับชาวบ้านที่เป็นผู้ร่วมงานวิจัย ทำการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลของการวิจัยว่าครบถ้วนถูกต้องหรือไม่ จากนั้นจะมีการจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยกับชุมชน รวมถึงการสานต่อให้ชาวบ้านนำผลของการวิจัยไปดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนต่อไป อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาของการทำวิจัยและขั้นตอนของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น อาจมีความแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด ซึ่งไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิดหรือถูก หากแต่เป็นความเหมาะสมในบริบทของการดำเนินงานวิจัยที่อาจมีข้อจำกัดที่คณะผู้วิจัยจำเป็นต้องรวมกิจกรรมหลายกิจกรรมไว้ดำเนินการในคาบเวลาที่ใกล้เคียงกัน หรือเป็นความต้องการของชุมชนเองที่จะกระชับขั้นตอนของการดำเนินงาน

วิจัย เพื่อมิให้กระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยจะสั้นหรือยาว มีรายละเอียดมากหรือน้อยเพียงใดจึงอาจจะไม่ใช่เรื่องใหญ่ หากแต่การมุ่งตอบสนองความต้องการ และข้อจำกัดของชุมชน รวมถึงการทำให้ชุมชนได้มองเห็นปัญหาของตนเอง เกิดความต้องการ อย่างแข็งขันและมุ่งมั่นมีส่วนร่วมทั้งในการปฏิบัติงานวิจัยและการนำผลของการวิจัยไปใช้เพื่อปรับปรุง ชุมชนให้ดีขึ้นนั่นเอง นับเป็นเรื่องที่สำคัญมากกว่า

นักวิชาการได้ให้มุมมองในเรื่องขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วมไว้ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นการศึกษาพื้นที่เป้าหมาย ในขั้นนี้นักวิจัยจะทำการกำหนดพื้นที่หรืออาณาบริเวณที่จะทำการศึกษาวิจัย โดยมีตอนสำคัญดังนี้
 - 1.1 ในกรณีพื้นที่วิจัยใหม่ ศึกษาแหล่งข้อมูลพื้นที่เบื้องต้นจากเว็บไซต์และบุคคลที่เป็นผู้นำกลุ่ม ได้แก่ ผู้นำของกลุ่มเป้าหมาย กับผู้นำชุมชน
 - 1.1.1 ประสานงานกับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลโดยตรง
 - 1.1.2 ลงพื้นที่พบปะพูดคุยประเด็นปัญหาวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประเด็นโจทย์งานวิจัย
 - 1.1.3 สังเกตบุคคลที่จะสามารถเป็นผู้ประสานงานในพื้นที่ ซึ่งจะต้องเป็นคนในพื้นที่มีมนุษยสัมพันธ์ กระตือรือร้น และเป็นที่ยอมรับในกลุ่ม
 - 1.2 ในกรณีพื้นที่วิจัยเก่า จะใช้วิธีการโดยการเข้าร่วมศึกษากับทีมวิจัยที่กำลังทำวิจัยในพื้นที่นั้น โดยหาโอกาสพูดคุยกับชุมชนในการพัฒนาโจทย์ใหม่ร่วมกัน
2. ขั้นตอนนี้เมื่อโครงการได้รับการอนุมัติแล้ว ทีมวิจัยจะต้องสรุปคำถามหรือปัญหา รวมทั้งอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหามาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพ และเกิดความเข้าใจตรงกัน ทำความเข้าใจประเด็นปัญหาและมองถึงผลของการวิจัยได้อย่างชัดเจนว่าทุกคนเป็นทีมวิจัยร่วมกัน
3. ก่อนการลงพื้นที่วิจัยแต่ละครั้งนักวิจัยจะต้องมีความชัดเจนในการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจน รวมทั้งระบุด้วยว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไร และอย่างไร เมื่อใดบ้าง และเป้าหมายในการลงพื้นที่แต่ละครั้งจะต้องเห็นผลการวิจัยอย่างชัดเจน และในระหว่างการทำกิจกรรม ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายจะต้องสังเกตและจับประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้น ในขณะที่ดำเนินการ เพราะประเด็นเหล่านี้ จะเป็นข้อค้นพบใหม่ ซึ่งหัวข้อนี้เป็นหัวข้อสำคัญหัวข้อหนึ่งในวิจัยฉบับสมบูรณ์
4. นักวิจัยจะต้องสามารถปรับตัวและแสดงความจริงใจในการลงพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานต้องยึดวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัยอย่างเข้มงวด เนื่องจากในขณะที่ยัง

วิจัยลงพื้นที่ทำงานร่วมกับชุมชน มักจะเกิดความผูกพัน และถูกดึงไปทำกิจกรรมนอกเหนือจากกรอบการวิจัย ซึ่งจะส่งผลทำให้การวิจัยล่าช้าและเกินงบประมาณ

เทคนิคการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control : AIC)

เทคนิค (Appreciation Influence Control : AIC) เป็นกระบวนการประชุมที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อจัดทำแผน โดยเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ นำเสนอข้อมูล ข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ความต้องการข้อจำกัด และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลังสมองในการศึกษา วิเคราะห์พัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเกิดการตัดสินใจร่วมกัน เกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น (สินธุ์ สโรบล, 2552; ประเวศ วะสี และไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, 2537; จิตติ มงคลชัยอรัญญา, 2540; ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่นๆ, 2543) กระบวนการ (Appreciation Influence Control : AIC) เปิดโอกาสให้สมาชิกองค์กรหรือชุมชนทุกระดับ ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ นำมาซึ่งบ่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานร่วมกัน (Interactive Learning through Action) ก่อให้เกิดการระดมสมอง เพื่อร่วมคิดร่วมวิเคราะห์หนทางเลือก หรือหนทางปฏิบัติ เพื่อที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนา

นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของในผลงานที่คนได้มีส่วนร่วม ก่อให้เกิดความผูกพัน มีความรักและห่วงแหน องค์กรหรือชุมชนของตนเอง กระบวนการ AIC มีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้ คือ (ประชาสรรค์ แสนภักดี, 2563)

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความรู้ (Appreciation : A) ขั้นตอนการสร้างความรู้หรือการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตย ยอมรับในความคิดของเพื่อนสมาชิก โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็น และแบ่งเป็น 2 ส่วน

A1 : การวิเคราะห์สภาพการของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ในปัจจุบัน

A2 : การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์ อันเป็นภาพพึงประสงค์ในการพัฒนาว่าต้องการอย่างไร กระบวนการที่ใช้คือ การวาดภาพ ซึ่งมีความสำคัญ คือ

1. การวาดภาพจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถสร้างจินตนาการคิด วิเคราะห์ จนสรุปมา เป็นภาพ และช่วยให้ผู้ไม่ถนัด ในการเขียนสามารถสื่อสารได้
2. ช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมคิดและพูด เพื่ออธิบายภาพซึ่งตนเองวาด นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมอื่นๆ ได้ซักถามข้อมูลจากภาพ เป็นการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน และกระตุ้นให้คนที่ไม่ค่อยกล้าพูด ให้มีโอกาสนำเสนอ

3. การรวมภาพของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นภาพรวมของกลุ่ม จะช่วยให้มีความง่ายต่อการรวบรวมแนวคิดของผู้เข้าร่วมประชุม และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของภาพ (ความคิด) และส่วนร่วมในการสร้างภาพพึงประสงค์ของกลุ่ม

4. จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการประชุมให้มีความสุข และเป็นกันเอง ในบางครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุมมักมองว่าการวาดภาพเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้น วิทยากร กระบวนการจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจและนำเกมต่างๆ เกี่ยวกับการวางแผน การละลายพฤติกรรม กลุ่ม หรือการวาดภาพเพื่อการแนะนำตนเอง หรือวาดภาพสิ่งที่ตนเองชอบหรือไม่ชอบ มาใช้จนเครื่อง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) การสร้างแนวทางการพัฒนาเป็นขั้นตอนการหาวิธีการและเสนอทางเลือกในการพัฒนา ตามที่ได้สร้างภาพพึงประสงค์ หรือที่ได้ช่วยกันกำหนดวิสัยทัศน์ (A2) เป็นขั้นตอนที่จะต้องช่วยกันหามาตรการ วิธีการ และค้นหาเหตุผลเพื่อกำหนดทางเลือกในการพัฒนา กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรม และจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม โครงการโดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

I1 : การคิดเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามภาพพึงประสงค์

I2 : การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม โครงการ โดย

1. กิจกรรม หรือโครงการที่หมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่นทำเองได้เลย
2. กิจกรรมหรือโครงการที่บางส่วนต้องการความร่วมมือ หรือการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่ร่วมทำงานสนับสนุนอยู่
3. กิจกรรมที่หมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ไม่สามารถดำเนินการได้เอง ต้องขอความร่วมมือ เช่น ดำเนินการจากแหล่งอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) การสร้างแนวทางปฏิบัติคือการสร้างการยอมรับและทำงานร่วมกันโดยนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ มาสู่การปฏิบัติ และจัดกลุ่มผู้ดำเนินการ ซึ่งจะรับผิดชอบโครงการ โดยขั้นตอนกิจกรรมประกอบด้วย

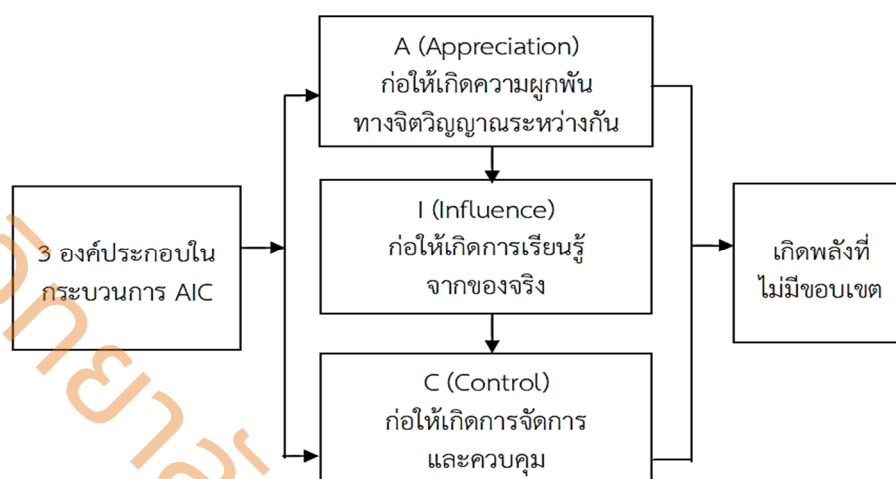
C1 : การแบ่งความรับผิดชอบ

C2 : การตกลงใจในรายละเอียดของการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติ

นอกจากนี้ผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุมคือ

1. รายชื่อกิจกรรมหรือโครงการที่กลุ่ม องค์กรชุมชนดำเนินการได้เอง ภายใต้ความรับผิดชอบและเป็นแผนปฏิบัติการของหมู่บ้าน ชุมชน
2. กิจกรรม โครงการที่ชุมชนหรือองค์กรชุมชน เสนอขอรับการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กร ปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐที่ทำงาน หรือสนับสนุนชุมชน

3. รายชื่อกิจกรรม โครงการที่ชาวบ้านต้องแสวงหาทรัพยากร และ
ประสานงานความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือต่างๆ ทั้งจากภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

ภาพที่ 3 แสดงโครงสร้างพื้นฐานเทคนิค AIC
ที่มา : (ประเวศ วะสี, 2539)

การประเมินผลรูปแบบของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick)

รูปแบบของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) เป็นรูปแบบการประเมินที่นิยมใช้สำหรับ
โครงการหรือหลักสูตรฝึกอบรม เคิร์กแพทริก ได้เสนอแนะการประเมินผลเป็น 4 ระดับ ดังนี้ (ศักดิ์ศรี
ปาณะกุล, 2545)

ภาพที่ 4 แสดงแผนภูมิแสดงรูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก
ที่มา : (อรรณ พิงพะระ และรสาพร หม้อศรีใจ, 2562)

1. การประเมินปฏิกิริยา (Reaction)

เป็นการประเมินปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เข้ารับการอบรมว่ามีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับโครงการ เช่น หลักสูตร/เนื้อหาสาระตรงกับความต้องการหรือไม่ ความคิดเห็นต่อเอกสาร สถานที่ โสตทัศนูปกรณ์ ระยะเวลาของการอบรมเหมาะสมเพียงไร วิทยากรเหมาะสมหรือไม่ได้รับความรู้-ทักษะในระดับใด มีความคาดหวังอย่างไรต่อการนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้งาน เป็นต้น

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นมาตราส่วนประมาณค่า การสัมภาษณ์ แบบสอบถามควรมีคำถามแบบปลายเปิดไว้ตอนท้าย เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นตามที่ต้องการ

2. การประเมินการเรียนรู้ (Learning)

เป็นการประเมินผลการเรียนที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรม เช่น การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ ก่อน-หลังการฝึกอบรม เกี่ยวกับความรู้/ความคิด ทักษะ/ค่านิยม ทักษะ/การปฏิบัติ เป็นต้น

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นแบบทดสอบ (Test) แบบวัดการปฏิบัติ (Performance Test) การสังเกตพฤติกรรม

3. การประเมินพฤติกรรม (Behavior)

เป็นการประเมินพฤติกรรมเมื่อกลับไปปฏิบัติงานว่าเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่ มีการนำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไร เป็นต้น

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกพฤติกรรมของผู้บังคับบัญชา

4. การประเมินผลลัพธ์ (Results)

ผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กรเป็นการประเมินผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดต่อองค์กร อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม เช่น การลดลงของปัจจัยเสี่ยง การเพิ่มของประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงาน/องค์กร การลดลงของต้นทุน การเพิ่มกำไร ประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงาน หรือผู้เกี่ยวข้อง/หน่วยงาน/องค์กร/สถาบัน เป็นต้น

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นแบบบันทึก (รายงาน) การตรวจสอบแบบสอบถามผู้บังคับบัญชาของหน่วยงาน แบบวิเคราะห์ต้นทุน-ผลกำไร แบบบันทึกค่าสถิติหรือดัชนีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอมะสอ จังหวัดตาก

ตำบลมหาวันเดิมเป็นหมู่บ้านหนึ่งซึ่งอยู่ในตำบลแม่กุ อำเภอมะสอ โดยมีผู้มาตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยคนแรก ชื่อ นายมหาวัน ไม่ปรากฏนามสกุล จึงทำให้แยกออกมาเป็นตำบลมหาวัน ตามชื่อของผู้ที่มาอาศัยอยู่คนแรก

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2422 ชาวบ้านได้อาศัยอยู่บริเวณลำห้วยแม่โกนเกน แรกเริ่มมีประชากรทั้งหมด 15 ครอบครัว และเมื่อปี พ.ศ. 2524 มีการแยกจากตำบลแม่กุออกเป็นตำบลมหาวัน และได้ยกฐานะจากสภาตำบลมหาวันเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2539 ในปัจจุบันมีหมู่บ้านทั้งหมด 12 หมู่บ้าน และหนึ่งในนั้นคือหมู่บ้านเจดีย์โคะ ตั้งอยู่หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอมะสอ จังหวัดตาก

ซึ่งชื่อหมู่บ้านไม่มีการปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนถึงช่วงเวลาที่ก่อตั้ง โดยการสันนิษฐานว่าหมู่บ้านเจดีย์โคะอาจจะอยู่มานานกว่า 100 ปี แต่เพิ่งมีการถูกเรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่าหมู่บ้านเจดีย์โคะ เพราะเดิมเป็นหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ซึ่งมีชื่อเดิมว่า “บ้านจิลโคะ” ที่แปลว่า “ทำนาบนภูเขา” และ “เมื่อปี พ.ศ. 2493 มีคนไทยจากพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกันด้วย” นางศรีพันธ์ ปาหา (ผู้ใหญ่บ้าน) เนื่องจากพื้นที่ในหมู่บ้านเจดีย์โคะมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การตั้งรกรากที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพทางการเกษตรได้ แต่ยังมีจำนวนไม่มากนัก จนกระทั่งปี พ.ศ. 2505 ได้มีคนไทยพื้นราบจากต่างจังหวัด และการอพยพเข้ามาอยู่มีหลายชาติพันธุ์ ทำให้หมู่บ้านกลายเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณี วัฒนธรรม อาณาเขต การติดต่อ ทิศเหนือติดกับหมู่บ้านเจดีย์โคะเหนือ ทิศใต้ติดกับหมู่บ้านเจดีย์โคะใหม่ ทิศตะวันออกติดกับหมู่บ้านปางวัว และทิศตะวันตกติดกับหมู่บ้านม่อนหินเหล็กไฟ และมีนางศรีพันธ์ ปาหา ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6

ด้านประชากรและภูมิศาสตร์

1. ด้านประชากร

ประชากรของหมู่บ้านเจดีย์โคะมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 1,722 คน (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2564) แยกเป็น ชาย 890 คน หญิง 832 คน และมีจำนวนครัวเรือน 727 ครัวเรือน โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 509 คน ค้าขาย จำนวน 145 คน และรับจ้างทั่วไปและอื่นๆ จำนวน 73 คน และแบ่งเป็นผู้ว่างงาน จำนวน 172 คน แยกเป็น

กลุ่มอายุ 13-18 ปี	จำนวน 35 คน
กลุ่มอายุ 19-24 ปี	จำนวน 51 คน
กลุ่มอายุ 25 ปี ขึ้นไป	จำนวน 86 คน

2. ด้านภูมิศาสตร์

ในหมู่บ้านเจดีย์เป็นหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยส่วนใหญ่พื้นที่ในหมู่บ้านเจดีย์โคะเป็นที่สูงลาดชันจากทิศตะวันออกลงมาทางทิศตะวันตก และมีลักษณะภูมิศาสตร์ 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ที่เป็นภูเขาสูง ซึ่งมีป่าต้นน้ำลำธารและพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ราบ ลักษณะดินทั่วไปเป็นดินร่วน ซึ่งบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตั้งอยู่ในตำบลมหาวน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ห่างจากอำเภอแม่สอดไปทางทิศเหนือ ประมาณ 22 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดตากไปทางทิศใต้ ประมาณ 90 กิโลเมตร ซึ่งหมู่บ้านเจดีย์โคะมีอาณาเขตติดต่อและมีลักษณะภูมิอากาศ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านหนองน้ำเขียว หมู่ที่ 5 ตำบลแม่กุ

ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านเจดีย์โคะใหม่ หมู่ที่ 7 ตำบลมหาวน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านเจดีย์โคะเหนือ หมู่ที่ 10 ตำบลมหาวน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านม่อนหินเหล็กไฟ หมู่ที่ 3 ตำบลมหาวน

ลักษณะภูมิอากาศในหมู่บ้านเจดีย์โคะ ประกอบไปด้วย 3 ฤดู

ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-พฤษภาคม

ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน-ตุลาคม

ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

1. ด้านสังคม

ในหมู่บ้านเจดีย์โคะมีสถานศึกษาทั้งหมด 2 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเจดีย์โคะ ซึ่งในส่วนของโรงเรียนทั้งสองแห่งได้เข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านศาสนาที่ทางหมู่บ้านได้จัดขึ้น ซึ่งในหมู่บ้านมีสถาบันและองค์กรทางศาสนาอยู่ด้วยกัน 3 แห่ง คือ วัดเจดีย์โคะ สำนักสงฆ์น้ำตกธารารักษ์ และ สำนักสงฆ์บ่อลูกวัง และยังมีสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้านหลายแห่ง คือ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ศาลาเอกประสงค์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และป้อมตำรวจเจดีย์โคะ 406

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้านเจดีย์โคะ (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี 65) จำนวน 55,000บาท/คน/ปี และครัวเรือนยากจน (รายได้ไม่ถึง 38,000 บาท คน/ปี) ปี 2565 จำนวน 245 ครัวเรือน

จำนวนกลุ่มกิจกรรม/อาชีพ มีจำนวน 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มแม่บ้าน ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. 2545 สมาชิก จำนวน 70 คน

เงินทุน 600,00 บาท ชื่อประธาน นางจันทร์ สว่างศรี และปัจจุบัน

มีสมาชิกจำนวน 150 คน มีเงินทุน จำนวน 3,000,000 บาท

2. กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. 2558 สมาชิก จำนวน 25 คน

เงินทุน 20,000 บาท ชื่อประธาน ร้อยตรีมานพ พรหมณี

กองทุนในหมู่บ้าน มีจำนวน 3 กลุ่ม คือ กองทุนเงินล้าน กองทุนออมทรัพย์ และ กองทุนออมทรัพย์กองทุนแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ)

2. ลักษณะทางวัฒนธรรมในหมู่บ้าน

ประชากรในหมู่บ้านเจดีย์โคะส่วนใหญ่ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร คือ ภาษาเหนือ ร้อยละ 60 ภาษากระเหรี่ยง ร้อยละ 30 และภาษาม้ง ร้อยละ 10 ซึ่งประชากรในหมู่บ้านอยู่กันอย่างผสมผสานในกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้มีภาษาที่ใช้กันหลากหลายมาก โดยกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาพูดจัดอยู่ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต และภาษาทิเบต-พม่า ซึ่งจะมีชื่อเรียกตนเองว่า ปกาเกอญอ, สะกอ จึงทำให้คนในชุมชนมีการแต่งกายที่สามารถจำแนกออกเป็นชุดประจำของแต่ละชนเผ่า ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ชุดลาลองปกติ และจะมีชุดของชนเผ่ากระเหรี่ยง และชุดชนเผ่าม้งปะปนกันในหมู่บ้าน และประเพณีภายในหมู่บ้านเจดีย์โคะ จำแนกออกเป็น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีตานก๋วยสลาก ประเพณีทอดกฐิน/ทอดผ้าป่า ประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุสำนักสงฆ์น้ำตกรารักษ์ ประเพณีหล่อเทียนเข้าพรรษา และประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ซึ่งส่วนมากประชาชนจะดำเนินการตามประเพณีที่สืบทอดกันมา รุ่นต่อรุ่น และจะมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันในแต่ละส่วน และที่สำคัญทางวัดเจดีย์โคะของหมู่บ้าน จะจัดงานประจำปีขึ้นทุกปี ในช่วงเดือนธันวาคม คืองานรับลมหนาววัดเจดีย์โคะ จึงทำให้ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 80 ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 15 และศาสนาอื่นๆ ร้อยละ 5 และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ประชากรในหมู่บ้านเจดีย์โคะได้ร่วมกันอนุรักษ์ ได้แก่ วิธีการทำเครื่องจักรสานใช้สำหรับครีวเรือน วิธีการทำเครื่องสืบเสาะตามภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิธีการทำไม้กวาดดอกหญ้า

ด้านเศรษฐกิจ

1. อาชีพ

เกษตรกร	97%
ค้าขาย	2%
ประกอบอาชีพอื่นๆ	1%

2. หน่วยธุรกิจในเขตหมู่บ้านเจดีย์โคะ

โรงแรม	1 แห่ง
ปั้มน้ำมัน	1 แห่ง
โรงสี	3 แห่ง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สภาพภูมิประเทศโดยส่วนใหญ่เป็นที่สูงลาดชันจากทิศตะวันออกลงมาทางทิศตะวันตก และมีลักษณะภูมิศาสตร์ 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ที่เป็นภูเขาสูง ซึ่งมีป่าต้นน้ำลำธาร และพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ราบ ลักษณะดินทั่วไปเป็นดินร่วน โดยแหล่งน้ำในหมู่บ้านเจดีย์โคะมีทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเองในหมู่บ้านโดยแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำน้ำ/ลำห้วย จำนวน 2 แห่ง หนองน้ำ และอื่นๆ จำนวน 5 แห่ง ในส่วนของแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นในหมู่บ้าน ได้แก่ ฝาย จำนวน 10 แห่ง และบ่อโยก จำนวน 4 แห่ง และหมู่บ้านเจดีย์โคะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ น้ำตกธารารักษ์ ซึ่งทางชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการโดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารงานเอง และได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากทางรัฐ หรือสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน

ข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก จุดเริ่มต้นของโครงการฯ เนื่องจากเนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้ แต่ละชุมชนมีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนพัฒนาหมู่บ้าน เป็นสถานที่สร้างสัมมนาชีพให้กับชุมชน ประกอบกับต้องการให้คนในชุมชนมีคุณภาพและวิถีชีวิตที่ดี ควบคู่กับนโยบายรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยเน้นให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชน เพื่อให้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรของชุมชน และเป็นที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตรประกอบกับในสภาวะปัจจุบัน สถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง ปัญหาโรค แมลง และพื้นดิน ขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อย และมีคุณภาพต่ำ (เชษฐา แก้วทันคำ, 2565, มกราคม 18) เกษตรกรส่วนใหญ่จึงประสบกับปัญหาการขาดทุน เกิดหนี้สิน และไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะแห่งนี้ได้รับการคัดเลือกและได้รับการสนับสนุนเข้าร่วมโครงการเศรษฐกิจพอเพียงจาก นพค.33 สนภ.3นทพ. โดยภารกิจหลักของศูนย์เพื่อน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ และ เป็นการชี้แนวทางตามพระราชดำริเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ นพค.33 สนภ.3นทพ. โดยศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะมีหลักสูตรการเรียนรู้ คือ 1. การตรวจวิเคราะห์ดิน/ปุ๋ยสั่งตัด 2. การผลิตสารชีวภัณฑ์ 3. เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน และ 4. วิชาบัญชีต้นทุนอาชีพ ซึ่งพื้นที่แห่งนี้เคยประสบภัยจากธรรมชาติ เช่น ฤดูฝน น้ำท่วม ฤดูแล้งไม่มีน้ำ ทำให้การทำการเกษตรได้ผลผลิตไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ได้ผลผลิตประมาณ

30% ของการทำพืชเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ได้ปริมาณและคุณภาพน้อยฤดูแล้งไม่สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ ภายหลังจากการได้รับการสนับสนุนจาก นพค.33 สนภ.3นทพ. ส่งเสริมให้ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชผักสวนครัว พืชหมุนเวียน ทำให้ได้ผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพมากขึ้น ทั้งปลอดภัยพืช และมีรายได้ตลอดทั้งปี อนึ่งการทำเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงนี้สามารถประสบความสำเร็จได้ดี เนื่องจากได้รับการส่งเสริมจาก นพค.33 สนภ.3นทพ. ในด้านการอบรมศึกษาดูงาน ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้มีโอกาสถ่ายทอด การทำการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้ดำเนินการควบคู่ไปกับศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังเป็นศูนย์เกษตร อินทรีย์หนึ่งเดียวในอำเภอแม่สอด ซึ่งมีความพร้อมด้านที่ดินแปลงสาธิต มีฐานการเรียนรู้ที่ หลากหลาย สภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ที่น่าสนใจ เพราะติดกับภูเขารธรรมชาติ เหมาะแก่การมาศึกษา ดูงานพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

คณะกรรมการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

1. นายเชษฐา แก้วทันคำ ตำแหน่ง ประธานศูนย์ ฯลฯ
2. นางศรีพันธ์ ปาหา ตำแหน่ง รองประธานศูนย์ ฯลฯ
3. นายวิชวน สว่างศรี ตำแหน่ง รองประธานศูนย์ ฯลฯ
4. นางจรรุญ ปาหา ตำแหน่ง กรรมการ
5. นายพยงค์ ภูทอง ตำแหน่ง กรรมการ
6. นางสุนิสา เรือนมวงค์ ตำแหน่ง กรรมการ
7. นางน้ำค้าง จันตาแก้ว ตำแหน่ง กรรมการ
8. นางอนงค์ เสระสาตร์ ตำแหน่ง กรรมการ
9. นางสาวจิรพรรณ ทะแกลัวทหาร ตำแหน่ง กรรมการ
10. นายพีรพล ปาหา ตำแหน่ง กรรมการ

กิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

1. พืชเศรษฐกิจ

พืชเศรษฐกิจ คือ พืชที่ใช้ในการเลี้ยงปากท้อง และยังสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและประเทศได้ ทั้งแบบผลผลิตหรือการนำไปแปรรูป จนกลายมาเป็นพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรสามารถทำเป็นอาชีพได้ ซึ่งพืชเศรษฐกิจที่ทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้ปลูกไว้ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด

2. ไม้ผล

ไม้ผล คือ ต้นไม้ที่ออกลูกออกผลให้เรารับประทาน เราเรียกลูกหรือผลของมันว่า "ลูกไม้" หรือ "ผลไม้" โดยเมืองไทยเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยผลไม้และมีผลไม้ที่หลากหลายออกผลตลอดทั้งปี แถมยังมีประโยชน์ต่อร่างกายเป็นอย่างมาก มีแร่ธาตุและวิตามิน ที่จะทำให้เราแข็งแรง และโตเร็ว เช่น มะม่วง ฝรั่ง อะโวคาโด มะรุ้ม สะเดา มะละกอ มะขาม ชมพู

3. ไม้ยืนต้น

ไม้ยืนต้น เป็นพืชที่มีเนื้อไม้ขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ มีลำต้นเดี่ยวๆ เห็นลำต้นชัดเจน และแตกกิ่งก้านสาขาตอนบนของลำต้น เช่น ไม้พุ่ม ไม้สัก ไม้ยูคา

4. เลี้ยงสัตว์น้ำ

การเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นการสร้างแหล่งอาหารและผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำในลักษณะที่จะเพิ่มความพร้อมในขณะที่ลดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและปกป้องพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ และปัจจุบันมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหลายประเภทซึ่งแต่ละประเภทมีระดับความยั่งยืนที่แตกต่างกันไป โดยสัตว์น้ำที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้เพาะเลี้ยงไว้ก็เพื่อให้ปลากินพืชในบ่อดิน และเลี้ยงยังมีการยังมีการเลี้ยงหอยขม กุ้ง ปลากระชัง

5. เลี้ยงกบคอนโด

การเลี้ยงกบคอนโดเป็นการลงทุนไม่มาก ทั้งยางรถยนต์และฝาครอบพัดลมสามารถนำของเก่าเหลือทิ้งมาใช้ได้ โดยต้นทุนหลักจึงอยู่ที่ค่าลูกกบและค่าอาหาร ซึ่งกบเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย โตไว และยังเป็นที่ต้องการของตลาดอีกด้วย

6. เลี้ยงไก่พื้นบ้าน

การเลี้ยงไก่ในปัจจุบัน นับว่าเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมเพราะนอกจากจะได้เนื้อและไข่ไว้บริโภคแล้ว ยังสามารถจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ อีกทั้งยังเป็นการลงทุนที่ไม่มาก เลี้ยงง่าย ผู้ที่ไม่มีความชำนาญมากก็สามารถเลี้ยงได้ใช้สถานที่ในการเลี้ยงน้อย และมูลของไก่ยังนำมาให้ประโยชน์ โดยการนำมาทำก๊าซชีวภาพไว้ใช้ในการหุงต้มได้อีกด้วย

7. การปลูกผักสวนครัวแบบผสมผสาน

เป็นการปลูกผักสวนครัวแบบผสมผสานโดยจะให้ผลผลิตตลาดทั้งปี ซึ่งผลผลิตที่ได้สามารถนำมาบริโภคเองและสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ดังนั้นทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะจึงมองเห็นความสำคัญ จึงมีแปลงสาธิตขึ้น เช่น กลั้ว ใผ่หวาน ผักบุ้ง ดอกโสน ถั่วพู ผักชี ชะอม และหอยม

8. การปลูกพืชหมุนเวียน

การปลูกพืชหมุนเวียน ต้องผ่านการวางแผนเป็นอย่างดี เพื่อเลือกปลูกพืชแต่ละชนิดให้ตรงตามฤดูกาล หากมีการบริหารจัดการที่ดีก็จะทำให้ได้พืชผลผลิตตลอดทั้งปี เช่น แป้ง ถั่วเขียว ถั่วปีแดง-ขาว

9. การปลูกพืชสมุนไพร

พืชสมุนไพรเป็นสิ่งที่อยู่กับคนไทยมานาน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทยแสดงให้เห็นถึงการนำสมุนไพรไปใช้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งเป็นอาหารและยา เพื่อใช้ในครัวเรือน ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อ ยารักษาโรคที่มีราคาแพง เช่น ฟ้าทลายโจร ขมิ้นชัน ไพล ว่านหางจระเข้ โดยการปลูกนั้นสามารถทำได้โดยการนำเอาส่วนของพืช เช่น เมล็ด กิ่ง หัว ผ่านการเพาะหรือการชำ หรือวิธีการอื่นๆ ใส่ลงในดิน หรือวัสดุอื่นเพื่องอกหรือเจริญเติบโตต่อไป

10. การปลูกพืชไม้ดอก

เพื่อใช้สอย และล่อแมลงอีกทั้งยังช่วยผสมเกสรพืชผัก เช่น ดอกดาหลา ดอกขุนพล ดอกเข้าพรรษา และดอกปีใหม้

ภาพที่ 5 แสดงศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมพัฒนาดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ไว้ดังนี้

นิจิรา คลังสมบัติ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ศึกษาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน และ 3) พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเรียนรู้กลุ่มเป้าหมายและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ชุมชนในตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานีที่ได้คัดเลือก 4 หมู่บ้านได้แก่ บ้านดัวหมู 6 บ้านใหม่หมู 2 บ้านใหม่หมู 13 และบ้านจอมศรี โดยการใช้การเปิดเวทีประชาคมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่ภาครัฐท้องถิ่น 5 คนและผู้อาวุโสในชุมชน 16 คน การเปิดเวทีประชาคม 5 ครั้งมีผู้เข้าร่วม 85 คน จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้ามีผู้เข้าร่วมประชุม 49 คน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในตำบลเมืองพานต้องการมีส่วนร่วมในการร่วมมือกันจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนของตน ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งในธรรมชาติและการทอผ้ามัดหมี่ในวิถีชีวิต ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการทำให้เกิดกลุ่มแกนนำที่สามารถจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นกลุ่มย่อยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น กลุ่มทอผ้าเพื่อการเรียนรู้ กลุ่มทำอาหาร กลุ่มมัคคุเทศก์นำเที่ยว กลุ่มดูแลด้านที่พักในการให้บริการนักท่องเที่ยว ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัยพบว่า จังหวัดอุดรธานีสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ตำบลเมืองพานให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะงานวิจัยครั้งนี้ได้เกิดความคิดประดิษฐ์ลวดลายผ้าทอมัดหมี่ลาย ‘หอนางอุสา’ ซึ่งเป็นโบราณวัตถุเพิงหินที่พักตามตำนาน ‘อุสา-บารส’ อันเลื่องชื่อมีความสวยงามเป็นที่ประทับใจไปในท้องถิ่นเกิดเอกลักษณ์และนวัตกรรมใหม่ที่ส่งเสริมการสร้างการมีขีดความสามารถเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ศตวรรษ ประจักษ์ (2559) เป็นการศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดนครราชสีมา และศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ในการศึกษาคือ ชุมชนตำบลไทยสามัคคี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลไทยสามัคคี จำนวน 364 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด เกษตรจังหวัด การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด พัฒนาการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการนักวิชาการ ผู้นำชุมชน ผู้นำ

ศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งสิ้น 24 คน เก็บข้อมูลโดยการสอบถาม ลงสำรวจพื้นที่ศึกษา สัมภาษณ์เชิงลึก ประชุมกลุ่มย่อยและสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มกราคม 2559- เมษายน 2560 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ จังหวัดนครราชสีมา มีแนวโน้มในการท่องเที่ยวที่ดีเนื่องจากสภาพพื้นที่เหมาะกับการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ ปรัชญาชาวบ้าน ผู้นำชุมชนที่รับผิดชอบ ทางด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต และได้รับการสนับสนุนทั้งจากหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชนและ ประชาชน ตามนโยบายประชารัฐรัฐรัฐรัฐสามัคคี 2) แนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ทำให้ได้รูปแบบ ที่พัฒนาขึ้น คือรูปแบบ พายทรีซีพีเอฟ เอสโมเดล หรือพายสามซีสี่เอส โมเดล “PIE3C4S Model”

พระมหาชนะ ชยธมโม (ชนะชัย) (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น เป็นฐานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมศึกษา เชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงาน รวมทั้งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นเป็นฐานในโรงเรียน พระปริยัติธรรมปัจฉิมศึกษา แผนกสามัญศึกษา โดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 วงจรกับผู้ร่วมวิจัย 9 รูป/คน ดำเนินการวิจัยในวงจรแรกระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2559 วงจรที่สองระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2560 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานในขั้นตอนการเตรียมการ และในขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลเป็นไปตามแผนที่กำหนด มีการดำเนินงานใน 3 โครงการ คือ (1) โครงการพัฒนาความสามารถในการคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาแบบยืดหยุ่นเป็นฐาน (2) โครงการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นเป็นฐาน และ (3) โครงการพัฒนาการเรียน การสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบบยืดหยุ่นเป็นฐาน ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพ ที่คาดหวังตามเกณฑ์ที่กำหนดที่ระดับ 3.00 ขึ้นไป บุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงานเกิดการเรียนรู้ ว่าการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลต้องยึดถือหลักการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ร่วมงาน เกิดองค์ความรู้ใหม่เป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการระหว่างกิจกรรมต่างๆ ใน 3 โครงการและ กิจกรรมต่างๆ ใน 9 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นำเสนอเป็น “กรอบแนวคิด การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นเป็นฐาน : กรณีที่ประสบ ผลสำเร็จในโรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมศึกษา เชียงใหม่ แผนกสามัญศึกษา”

ปิยะราช เทพสุภา (2560) เป็นการศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางโป้ง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมิน

การดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง ชุมชนตำบลบางโปรง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ 2) ศึกษาปัญหา อุปสรรคทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง โดยใช้ระเบียบวิธีการการวิจัยการประเมินผล (Evaluation Research) ได้นำแบบจำลองการประเมินตัวแบบระบบ (Input-Output Model) มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการประเมิน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง กับโครงการ 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มครัวเรือนผู้อยู่อาศัยในโครงการบ้านมั่นคง จำนวน 150 หน่วย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม 2) คณะกรรมการชุมชนผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่โครงการ จำนวน 8 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ผลการดำเนินงานตามโครงการ โดยภาพรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจสูง ซึ่งค่าเฉลี่ยเกิน 4.5 และจากการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อคิดเห็นในการดำเนินงาน พบว่า สมาชิกในโครงการมีความสามัคคีและมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการเป็นอย่างดี มิติที่ได้จากการประชุมร่วมกันของสมาชิกเป็นแนวทางที่ดีในการดำเนินงานตามโครงการ การอบรมทรัพยากรให้ตรงต่อเวลา เป็นกติกาสมาชิกต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

วนิดา รุ่งโยธิน (2561) เป็นการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 383 คน ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผล มีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก ด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ด้านได้รับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการปฏิบัติการ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ สมรรถภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุธาวี กลิ่นอุบล (2562) เป็นการศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) เปรียบเทียบ

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจากผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด
2. พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพในชุมชนและการเข้าร่วมเป็นสมาชิก กลุ่มต่างๆ ในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน ขณะที่ ประชาชนที่มีอายุอาชีพ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการ พัฒนาชุมชนต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3. พบว่า ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผู้นำชุมชนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ และคนในชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ชุมชนมีการรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนจนเกิดเป็นเครือข่าย มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้อย่างเป็น รูปธรรมและเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ไอลดา แก้วโพธิ์ และสงวน อินทร์รักษ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการ : โครงการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน วัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินโครงการศาสตร์พระราชาเพื่อ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) ด้านบริบท 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ 4) ด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) จำนวน 260 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านบริบท ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิต แนวทางการพัฒนาการดำเนินโครงการศาสตร์ พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรดำเนินการดังนี้

- 1) ด้านบริบท โรงเรียนควรมีการวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนและชุมชนเพื่อปรับปรุงและพัฒนา ขีดความสามารถในการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนในทุกๆ ด้าน 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหาร สถานศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการมีการพัฒนาตนเอง เกี่ยวกับความรู้และความสามารถในการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านกระบวนการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการ มีการพัฒนา ตัวเองเกี่ยวกับความรู้และความสามารถในการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านผลผลิต

โรงเรียนควรจัดกิจกรรมโครงการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

นัชชา ทิพนตร (2565) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา งานวิจัยนี้

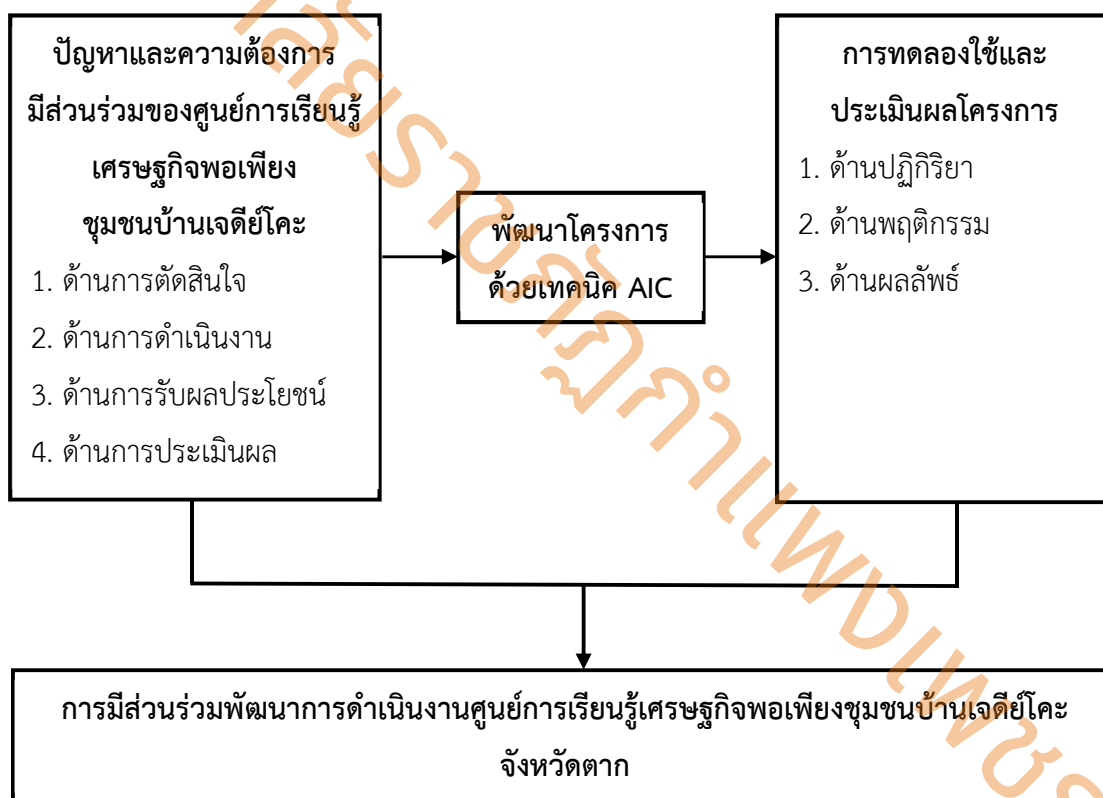
มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล 2) เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถี่ถ้อยพหุคูณและการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการมีส่วนร่วม ในด้านในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในด้านการให้ข้อมูลข่าวสารและการรับฟังความคิดเห็นส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) องค์ประกอบส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นของคน

พระณัฐกฤต จະติ (2565) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาवास งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาवास 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาवास และ 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาवास โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชาชนและกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาवास แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวน 304 คน การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยและปัจจัยด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยและปัจจัยด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-

วัดฉิมทายกาวาสอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ 0.10 3) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดพิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส ได้แก่ การเพิ่มรูปแบบการประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และการให้ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายชุมชนอย่างอิสระ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อนำมาศึกษา การมีส่วนร่วมพัฒนาดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการและการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาปัญหาและความต้องการในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก คือ ชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,053 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,053 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Margan, 1970, pp. 608-609) จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน

291 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ปราชญ์ชาวบ้าน สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เป็นแบบสอบถามสร้างขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รวม 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ปัญหาการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 4 ด้าน ด้าน รวม 25 ข้อ ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

5 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด

4 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมาก

3 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงปานกลาง

2 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงน้อย

1 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก 4 ด้าน รวม 19 ข้อ ใช้แบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก จำนวน 4 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ปราชญ์ชาวบ้าน สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชน จำนวน 291 คน ซึ่งได้กลับคืนมา 291 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายตัวอย่างตาม (ดาราวรรณ พรหมกัลป์, 2551) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการและการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วม

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

2.1 การพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ประชาชนชาวบ้าน สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชน จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะหมู่ 6 จำนวน 1 คน
2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน จำนวน 1 คน
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
4. ผู้นำองค์กรชุมชน ได้แก่
 - 4.1 กลุ่มเกษตรกรบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
 - 4.2 กลุ่มสตรีบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.3 กลุ่มเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.5 กลุ่มกองทุนเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.6 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 1 คน
 - 4.7 ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน

1 คน

5. ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน บ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก คือ การบันทึกประชุมแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แบบเก็บข้อมูลด้วยเทคนิค AIC (Appreciation-Influence-Control)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการประชุมแบบมีส่วนร่วม (AIC) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่และ 6 ขั้นตอนเล็ก คือ A-1, A-2, I-1, I-2, C-1, C-2

1. ขั้นตอน A-1 การสร้างความรู้ ความเข้าใจ โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการเพื่อนำไปพัฒนาแผนในการขับเคลื่อนศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ
2. ขั้นตอน A-2 กำหนดวิสัยทัศน์และความคาดหวังที่มีความเป็นไปได้ที่สามารถพัฒนาแผนในการขับเคลื่อนศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แล้วนำมาแลกเปลี่ยน อธิบาย เพื่อรวมกันเป็นภาพเดียวของกลุ่มแล้วนำเสนอที่ประชุม
3. ขั้นตอน I-1 การคิดหาวิธี (Solution Design) โดยเขียนกิจกรรมที่คิดว่าต้องทำ เพื่อเกิดผลสำเร็จ ให้ได้ภาพรวมของ A-2 แล้วนำเสนอต่อที่ประชุมรวม
4. ขั้นตอน I-2 การจัดความสำคัญ จำแนกกิจกรรม (Priority) โดยเลือกกิจกรรมตามความถนัดว่ากิจกรรมใดสำคัญ และเป็นไปได้ที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะสามารถทำได้ แยกออกเป็น 1. กิจกรรมที่จะทำได้เอง 2. กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับคนอื่น
5. ขั้นตอน C-1 การวางแผน หาผู้รับผิดชอบ (Responsibility) โดยทุกคนเลือกหาหัวข้อกลวิธี กิจกรรมที่ได้จาก I-2 เพื่อเลือกตามบทบาท หน้าที่ ความสามารถที่จะทำได้เอง หรือร่วมทำกับใคร หรือต้องขอให้ใครทำให้
6. ขั้นตอน C-2 การจัดทำแผน / กิจกรรม / โครงการ (Action Plan) โดยการแบ่งกลุ่มให้เข้าตามระดับงานที่รับผิดชอบ ขั้นตอนนี้สำคัญเพราะต้องร่วมกันเขียนแผนงาน / โครงการ ตามรูปแบบมาตรฐาน คือ
 - 6.1 ชื่อโครงการ
 - 6.2 หลักการและเหตุผล
 - 6.3 วัตถุประสงค์
 - 6.4 วิธีการทำและกิจกรรมที่ต้องทำ
 - 6.5 ชื่อหน่วยงานหรือบุคคลผู้รับผิดชอบโครงการ
 - 6.6 ระยะเวลาจัดโครงการ
 - 6.7 สถานที่ดำเนินการจัดโครงการ

6.8 การวัดประเมินผล

6.9 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

6.10 งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม Appreciation-Influence-Control (AIC) มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำข้อมูลมาสรุปผลที่ได้จากการประชุมโดยการนำเสนอเป็นความเรียง

2.2 การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมตามโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการดำเนินการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ปราชญ์ชาวบ้าน สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชน จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะหมู่ 6 จำนวน 1 คน
2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน จำนวน 1 คน
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
4. ผู้นำองค์กรชุมชน ได้แก่
 - 4.1 กลุ่มเกษตรกรบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
 - 4.2 กลุ่มสตรีบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.3 กลุ่มเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.5 กลุ่มกองทุนเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.6 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 1 คน
 - 4.7 ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน

1 คน

5. ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ โครงการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานตามโครงการ โดยการลงมือปฏิบัติของกลุ่มชาวบ้าน ภายวันที่ขอบเขตกิจกรรม และระยะเวลาที่กำหนดไว้ในโครงการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ดังนี้

1. การลงทะเบียน
2. การทำแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม
3. เปิดโครงการ โดยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลมหาวัน
4. การรับฟังบรรยายความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ
5. พักรับประทานอาหารกลางวัน 15-20 นาที
6. รับฟังบรรยายความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ (ต่อ)
7. รับประทานอาหารกลางวัน
8. ลงมือปฏิบัติการทำน้ำหมักชีวภาพ
9. ทำแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม
10. สรุปผลการฝึกอบรม และถ่ายรูปรวมเพื่อปิดโครงการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการลงมือปฏิบัติโครงการขับเคลื่อนกับกลุ่มชาวบ้านที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำข้อมูลมาเขียนความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

กลุ่มให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่ นักวิจัยชาวบ้านที่เข้าร่วมการวิจัย ประกอบด้วย ประธานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ สมาชิกศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และชาวบ้านชุมชนเจดีย์โคะที่เข้าร่วมอบรม จำนวน 21 คน

1. ประธานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
2. สมาชิกศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
3. ชาวบ้านชุมชนเจดีย์โคะ จำนวน 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก แบ่งออกเป็น 1 ตอน 4 ประเด็น คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าอบรม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์เกี่ยวกับการทำนํ้าหมักชีวภาพ รวม 5 ข้อ

ประเด็นที่ 1 แบบประเมินด้านปฏิกิริยา เป็นการประเมินความพึงพอใจในการเข้าอบรมโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก 4 ด้าน รวม 20 ข้อ

ประเด็นที่ 2 แบบประเมินด้านการเรียนรู้ เป็นการประเมินจากการทดสอบก่อนและหลังการอบรม โดยใช้แบบทดสอบกากบาทข้อที่ถูก จำนวน 10 ข้อ

ประเด็นที่ 3 แบบประเมินด้านพฤติกรรม เป็นการประเมินพฤติกรรมของผู้อบรม หลังจบโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 14 ข้อ

ประเด็นที่ 4 แบบประเมินด้านผลลัพธ์ เป็นการประเมินผลสิ่งที่ได้เรียนรู้นำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จำนวน 14 ข้อ

โดยประเด็นที่ 1, 3 และ 4 ใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

5 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการมากที่สุด

4 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการมาก

3 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการปานกลาง

2 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการน้อย

1 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยก่อนเริ่มเปิดโครงการผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าอบรม ทำแบบทดสอบ และหลังจบโครงการผู้วิจัยได้แจกแบบประเมิน จำนวน 21 ชุด โดยผู้วิจัย จะแจกแบบประเมินให้ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก 2) การพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก และ 3) การประเมินโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ตอนที่ 4 ผลการประเมินโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	132	45.36
หญิง	159	54.64
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	30	10.31
20-30 ปี	43	14.77
31-40 ปี	57	19.59
41-50 ปี	79	27.15
มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	82	28.18
3. สถานภาพ		
โสด	63	21.65
สมรส	147	50.52
หม้าย/หย่าร้าง	54	18.55
แยกกันอยู่	27	9.28
4. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	60	20.62
ประถมศึกษา	75	25.77
มัธยมศึกษาตอนต้น	57	19.59
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	50	17.18
อนุปริญญา/ปวส.	19	6.53
ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	30	10.31

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. อาชีพ		
เกษตรกร	131	45.02
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	43	14.78
ข้าราชการ	22	7.56
รับจ้างทั่วไป	33	11.34
นักเรียน/นักศึกษา	26	8.93
ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ	36	12.37
6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	68	23.37
5,000-10,000 บาท	98	33.68
10,001-15,000	35	12.03
15,001-20,000	31	10.65
20,001-25,000	25	8.59
25,001-30,000	19	6.53
มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป	15	5.15
รวม	291	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 54.64) มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 27.15 และมากกว่า 50 ปีขึ้นไป จำนวนเท่าๆ กัน (ร้อยละ 28.18) สถานภาพสมรสแล้ว (ร้อยละ 50.52) ระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 25.77) อาชีพเป็นเกษตรกร (ร้อยละ 45.02) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 5,000-10,000 (ร้อยละ 33.68)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผลการศึกษาปัญหาความ ต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของ
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นชาวบ้านในชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ในภาพรวมและรายด้าน ปรากฏดังตารางที่ 2-6

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ในภาพรวมและรายด้าน

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ	3.94	0.68	มาก
2.	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.96	0.63	มาก
3.	ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.15	0.63	น้อย
4.	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.02	0.69	มาก
รวมเฉลี่ย		3.53	0.65	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย
ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 4.02$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ย
ในระดับน้อยได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 2.15$)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและ
การตัดสินใจ

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ไม่มีการจัดเวทีการประชุมเพื่อชี้แจงและสร้างการมีส่วนร่วมกับ ชุมชน	3.56	0.53	มาก
2.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกใน คณะกรรมการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงฯ	3.44	0.73	ปานกลาง
3.	ไม่มีกิจกรรมเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้แสดงความ คิดเห็น หรือร่วมตัดสินใจภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านเจดีย์โคะ	3.78	0.67	มาก
4.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ตัดสินใจ ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/โครงการที่สำคัญ	3.67	0.87	มาก
5.	การตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ส่วนใหญ่มาจากนโยบาย ของหน่วยงานภาครัฐ	4.33	0.71	มาก
6.	ขาดกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการทำ ประชาคมติของชุมชน	4.44	0.53	มาก
7.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.33	0.71	มาก
เฉลี่ยรวม		3.94	0.68	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ
โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดได้แก่
การขาดกลไกสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการทำประชาคมติของชุมชน ($\bar{X} = 4.44$)
รองลงมาได้แก่ การตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ส่วนใหญ่มาจากนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ
และชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะ ($\bar{X} = 4.33$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางคือ ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คน

ในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
($\bar{X} = 3.44$)

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ขาดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอด ภูมิปัญญา ของชุมชน	3.67	0.50	มาก
2.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	3.89	0.78	มาก
3.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการ ดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.56	0.53	มากที่สุด
4.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้ จากหน่วยงานต้นสังกัด	4.22	0.67	มาก
5.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกฎหมาย ระเบียบ หรือ มาตรการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกำหนดขึ้น	3.22	0.67	ปานกลาง
6.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนว ทางการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐในการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	3.22	0.67	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม				

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 3.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากได้แก่ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไข
ปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
($\bar{X} = 4.56$) รองลงมาได้แก่ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้จาก
หน่วยงานต้นสังกัด ($\bar{X} = 4.22$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางคือ ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการ
ดำเนินงานตามกฎหมาย ระเบียบ หรือมาตรการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกำหนดขึ้น ($\bar{X} = 3.22$)

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในรับผลประโยชน์

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	2.44	0.73	น้อย
2.	ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำการเกษตรได้	2.22	0.67	น้อย
3.	ไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้	2.11	0.60	น้อย
4.	ไม่มีส่วนร่วมในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ต่อยอดในทางอาชีพและการทำงาน	2.11	0.78	น้อย
5.	ไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น	2.00	0.50	น้อย
6.	ไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนรอบข้าง	2.00	0.50	น้อย
เฉลี่ยรวม		2.15	0.63	น้อย

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดได้แก่ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ($\bar{X} = 2.44$) รองลงมาได้แก่ ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำการเกษตรได้ ($\bar{X} = 2.22$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับน้อยคือ ไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น และไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนรอบข้าง ($\bar{X} = 2.00$)

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลจากโครงการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.67	0.50	มาก
2.	ไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทางศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.11	0.94	มาก
3.	ไม่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและตรวจสอบข้อผิดพลาดในประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.22	0.67	มาก
4.	ยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมยังการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.33	0.71	มาก
5.	ยังไม่มีเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เข้าร่วมการประเมินผล	3.11	0.60	ปานกลาง
6.	ยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.67	0.71	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.02	0.69	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากได้แก่ ยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ($\bar{X} = 4.67$) รองลงมาได้แก่ ยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมยังการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ($\bar{X} = 4.33$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางคือ ยังไม่มีการเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เข้าร่วมการประเมินผล ($\bar{X} = 3.11$)

2.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผลการวิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ปรากฏดังตารางที่ 7-10

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ข้อ	ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
1.	ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อผู้รับผิดชอบ- หน้าที่ในการดูแลกิจกรรม/โครงการภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงบ้านเจดีย์โคะจากคนในชุมชน	227	78.28
2.	ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจ	217	74.83
3.	ต้องการให้มีการจัดประชุม หรือเวทีแสดงประชาพิจารณ์ของชุมชน	202	69.66
4.	ต้องการให้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน เช่น กล่องแสดงความคิดเห็น	147	50.69
5.	ต้องการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/ โครงการที่สำคัญ	156	53.79
6.	ต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook, Line	125	43.10

จากตารางที่ 7 พบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ
พอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
โดยภาพรวมมีความต้องการมาก พบว่า ข้อที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วม
ในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อผู้รับผิดชอบ-หน้าที่ในการดูแลกิจกรรม/โครงการภายในศูนย์การ (ร้อยละ
78.28) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการให้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นของคน
ในชุมชน เช่น กล่องแสดงความคิดเห็น (ร้อยละ 50.69)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ข้อ	ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
1.	ต้องการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะจัดขึ้น	256	88.97
2.	ต้องการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนร่วมแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	177	61.03
3.	ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	265	91.38
4.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	165	56.90
5.	ต้องการมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายหรือรับผิดชอบของงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	134	46.21
6.	ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	245	84.48

จากตารางที่ 8 พบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยภาพรวมมีความต้องการมาก พบว่า ข้อที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ร้อยละ 91.38) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายหรือรับผิดชอบของงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ (ร้อยละ 46.21)

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ข้อ	ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
1.	ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงชีพในครัวเรือน	246	84.83
2.	ต้องการนำความรู้ที่ได้สามารถนำไปปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม เช่น ไปปฏิบัติตนให้มีความประหยัด ซื่อสัตย์ ไม่โกง เป็นต้น	124	42.76
3.	ต้องการให้มีการประกาศ ยกย่องบุคคลต้นแบบของชุมชนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	112	38.62
4.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น	234	80.69
5.	ต้องการให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ จัดกิจกรรม ส่งเสริมให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	222	76.55
6.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้	213	45.17

จากตารางที่ 9 พบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมมีความต้องการมาก พบว่า ข้อที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงชีพในครัวเรือน (ร้อยละ 84.83) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการนำความรู้ที่ได้สามารถนำไปปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม เช่น ไปปฏิบัติตนให้มีความประหยัด ซื่อสัตย์ ไม่โกง เป็นต้น (ร้อยละ 42.76)

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อ	ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
1.	ต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	224	77.24
2.	ต้องการให้มีแบบประเมินผลที่มีคุณภาพ เช่น เนื้อหาครบถ้วนตามโครงการหรือแผนงานต่างๆ	215	74.14
3.	ต้องการให้มีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบการประเมินผลโดยตรง	108	37.24
4.	ต้องการให้คนในชุมชนเข้าร่วมการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	178	61.38
5.	ต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรม สามารถนำไปปรับปรุงการจัดโครงการและแผนงานในครั้งต่อไป	255	87.93
6.	ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	106	36.55
7.	ต้องการตอบกลับของข้อมูลที่เป็นช่องทางออนไลน์	98	33.79

จากตารางที่ 10 พบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมมีความต้องการมาก พบว่า ข้อที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรม สามารถนำไปปรับปรุงการจัดโครงการและแผนงานในครั้งต่อไป (ร้อยละ 87.93) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการให้มีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบการประเมินผลโดยตรง (ร้อยละ 37.24)

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก แสดงได้ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
 - 1.1 ต้องการให้มีการจัดประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้าและสรุปผลรายงานประจำเดือน
 - 1.2 ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มการจัดโครงการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์
 - 1.3 ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดใช้ทรัพยากรที่จะใช้ในการจัดโครงการ/กิจกรรม
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
 - 2.1 ต้องการมีส่วนร่วมในการลงมือและออกแรงในการทำโครงการ/กิจกรรม
 - 2.2 ต้องการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.3 ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและหน่วยงานอื่นๆ
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
 - 3.1 ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากโครงการที่ทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้จัดขึ้น
 - 3.2 ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการที่เกิดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปต่อยอดในการสร้างรายได้
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
 - 4.1 ต้องการมีส่วนร่วมในตั้งแต่การสังเกตการณ์ของการทำงานจากหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.2 ต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของคณะกรรมการภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.3 ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยกำหนดให้มีการประเมินทุกๆ 6 เดือน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

3.1 การพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยการดำเนินการกระบวน AIC

โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และได้ประยุกต์ใช้วิธีการประชุมแบบมีส่วนร่วม (AIC) ซึ่งคัดเลือกผู้เข้าร่วมจากวิธีการดำเนินงานบทที่ 3 จำนวน 21 คน แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ A-1, A-2, I-1, I-2, C-1, C-2 มีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

จากการจัดประชุมในวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 เวลา 08.00 น. ผู้วิจัยได้มีการจัดสถานที่และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะจัดประชุม ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยเชิญชวนผู้เข้าร่วมจากวิธีการดำเนินงานบทที่ 3 ซึ่งก่อนเริ่มเข้ากระบวนการ (AIC) ผู้วิจัยได้แนะนำตนอย่างเป็นทางการ และชี้แจงความเป็นมา วัตถุประสงค์เกี่ยวกับกระบวนการ AIC ให้กับผู้เข้าร่วมประชุมได้ทราบเพื่อจะนำไปปรับใช้ในการทำโครงการได้ และให้ผู้เข้าร่วมสามารถซักถามข้อสงสัยเพื่อให้เข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริงหลังจากจบการจัดประชุม

1. ขั้น A (Appreciation)

1.1 ขั้น A-1 ขั้นตอนนี้จะให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการตระหนักถึง ปัญหาและความต้องการที่จะนำไปพัฒนาโครงการในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระภายใต้กรอบเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

จากการประชุมดังกล่าว ทีมวิจัยและทีมงานได้แบ่งผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่ม ให้แสดงความคิดเห็นถึงประเด็นปัญหา และความต้องการในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ สรุปได้ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการจัดอบรม

กลุ่มที่	ปัญหา	ความต้องการ
1	ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้เงินฟุ่มเฟือยกับการซื้อสารเคมีในการทำการเกษตร	อยากให้มีการสอนวิธีการกำจัดศัตรูพืชโดยชาวบ้านสามารถทำได้และลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
2	ไม่มีโครงการที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม	อยากให้มีการจัดโครงการที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย
3	ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการกำจัดแมลงและวัชพืช	อยากให้หน่วยงานมาให้ความรู้เกี่ยวกับในเรื่องการกำจัดวัชพืชโดยวิธีธรรมชาติแทนการใช้สารเคมี
4	โครงการที่จัดยังไม่ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน	อยากให้มีโครงการที่ตรงกับสิ่งที่ชาวบ้านสนใจและอยากเข้าร่วมโดยการซักถามความต้องการของชาวบ้านก่อนจัดโครงการ

1.2 ชั้น A-2 ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้มีการกำหนดความคาดหวังที่มีความเป็นไปได้ร่วมกันกับคนในชุมชนที่จะสามารถพัฒนาโครงการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

จากการประชุมดังกล่าว ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังที่น่าจะเป็นไปได้ โดยผู้ร่วมประชุมได้มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป โดยส่วนใหญ่จะพูดถึงการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และการจัดโครงการที่เอื้อประโยชน์แก่ชาวบ้านจริงๆ และชาวบ้านสามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ “การดำรงชีวิตแบบวิถีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการลดรายจ่ายและสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนได้ (จากการเก็บผักสวนครัวมาขายได้)” ถ้าเรารู้จักและเข้าใจในการนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และบางคนยังแสดงความคิดเห็นอีกว่า “ในปัจจุบันมีการใช้สารเคมีในพืชผักทางการเกษตรเยอะ และมองว่าการลดสารเคมีให้น้อยที่สุด” และ “การที่ดินดีก็จะทำให้พืชผลทางการเกษตรดีขึ้นด้วย” โดยหันมาใช้สารอินทรีย์ที่ทำจากของเหลือทิ้งในบ้าน เช่น ผัก ผลไม้ หรือแม้แต่ข้าว เพื่อให้ความเป็นอยู่ของคนในครัวเรือนและคนในชุมชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและไม่พึ่งสารเคมีมากเกินไป และบางคนยังพูดถึงการปลูกพืชแบบยืนต้น โดยเห็นว่า อะโวคาโดเป็นพืชที่มีคุณประโยชน์ทางโภชนาการสูงและยังเป็นผลไม้เพื่อสุขภาพเพราะอุดมไปด้วยแร่ธาตุ สารอาหารที่จำเป็นในร่างกาย

จากการสังเกตจึงสรุปได้ว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสุขภาพร่างกายและการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต “ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ปราศจากสารเคมี สุขภาพดีตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง”

2. ชั้น I (Influence)

2.1 ชั้น I-1 ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ปรึกษาหาแนวคิดร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จากวิสัยทัศน์ที่ได้จากชั้น A-2 “ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ปราศจากสารเคมี สุขภาพดีตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” สามารถนำมาเขียนกิจกรรมที่คิดว่าต้องทำ เพื่อเกิดผลสำเร็จและนำเสนอขึ้นมา พบว่า กิจกรรมที่แต่ละกลุ่มได้คิดขึ้นมามีด้วยกัน 4 กิจกรรม สรุปได้ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงกิจกรรมของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่	กิจกรรม
1	กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและนำกลับไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
2	กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เพื่อบำรุงพืชผักผลไม้และลดค่าใช้จ่าย
3	กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืชจากข้าวสุก เพื่อป้องกันและกำจัดโรคเหี่ยว รากเน่า โคนเน่าในพืชผัก พืชไร่ และไม้ดอก
4	กิจกรรมอบรมและส่งเสริมการปลูกอะโวคาโดโดยการเทียบกิ่ง เพื่อหารายได้เสริมและสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย

2.2 ชั้น I-2 ขั้นตอนนี้เป็นการจัดลำดับความสำคัญ จำแนกกิจกรรม (Priority) โดยเลือกกิจกรรมตามความถนัดว่ากิจกรรมใดสำคัญ และเป็นไปได้ที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะสามารถทำได้ แยกออกเป็น 1. กิจกรรมที่จะทำได้เอง 2. กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับคนอื่น ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

กิจกรรมที่จะทำได้เอง

กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและนำกลับไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับคนอื่น

1. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เพื่อบำรุงพืชผักผลไม้และลดค่าใช้จ่าย
2. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืชจากข้าวสุก เพื่อป้องกันและกำจัดโรคเหี่ยว รากเน่า โคนเน่าในพืชผัก พืชไร่ และไม้ดอก
3. กิจกรรมอบรมและส่งเสริมการปลูกอะโวคาโดโดยการเทียบกิ่ง เพื่อหารายได้เสริมและสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย

เมื่อจำแนกกิจกรรมที่จะทำได้เอง และกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับคนอื่นได้แล้ว ทางผู้วิจัยสร้างการมีส่วนร่วมกับชาวบ้านโดยจัดลำดับความสำคัญของแต่ละกิจกรรมโดยการลงคะแนนแบบยกมือเลือกกิจกรรมที่ต้องการทำจริง โดยผู้เข้าร่วมประชุมมีสิทธิลงคะแนน 1 คน มี 1 คะแนน สรุปได้ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงคะแนน ลำดับของโครงการที่คัดเลือก

โครงการ	คะแนน	ลำดับที่	หมายเหตุ
1. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3	3	-
2. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม	11	1	เป็นโครงการที่จัดทำ
3. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืชจากข้าวสุก	5	2	-
4. กิจกรรมอบรมและส่งเสริมการปลูกอะโวคาโดโดยการเทียบกิ่ง	2	4	-

หลังจากสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ชาวบ้านที่เข้าร่วมการอบรมได้ลงคะแนนเลือกกิจกรรม พบว่า กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะมาเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งได้คะแนนถึง 11 คะแนน จากผู้เข้าร่วมอบรมทั้งหมด 21 คน ดังนั้นจึงเลือกโครงการนี้มาช่วยกันเขียนโครงการในลำดับขั้นตอนต่อไป

3. ชั้น C (Control)

3.1 C-1 ขั้นตอนนี้เป็นการหาผู้รับผิดชอบโดยเลือกจากกิจกรรมที่ได้จาก I-2 โดยทำการเลือกตามบทบาท หน้าที่ และความสามารถที่จะทำได้เอง หรือร่วมทำกับหน่วยงานอื่น โดยการจัดทำแผนปฏิบัติการหรือโครงการ ทางผู้วิจัยจึงได้ระดมความคิดร่วมกับผู้เข้าร่วมประชุม ให้เข้าใจถึงรูปแบบของแผนโครงการที่จะจัดขึ้นว่ามีวิธีการอย่างไรบ้าง ซึ่งได้ข้อสรุปในการหาผู้รับผิดชอบกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น โดยทำร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน โดยมีผู้รับผิดชอบร่วมกันคือ คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน

3.2 ชั้น C-2 เป็นขั้นตอนการจัดทำร่างโครงการปฏิบัติที่ผู้ร่วมประชุมได้เลือกไว้ โดยการร่วมกันเขียนกิจกรรมของโครงการ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ชื่อโครงการ

โครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม

2. หลักการเหตุผล

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะมีความจำเป็นในการดำเนินโครงการเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้ โดยมองเห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพึ่งพาสารเคมีมากเกินไป และแก้ไขปัญหาการกำจัดขยะของคนในชุมชน ซึ่งขยะส่วนใหญ่เป็นพืชผัก ผลไม้ทางการเกษตรที่ถูกทิ้งของแต่ละครัวเรือน

ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะจึงจัดกิจกรรมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เพื่อลดปริมาณขยะเปียก ขยะทั่วไป และลดการใช้สารเคมี โดยสามารถนำน้ำหมักชีวภาพที่ได้ไปใช้ในการเกษตร สารบำบัดน้ำเสียและขจัดกลิ่นเหม็น ซึ่งเป็นวิธีการเพิ่มมูลค่าคุณภาพของผลผลิตที่ปราศจากสารพิษตกค้างในพืชผลผลิตในครัวเรือน

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อจัดอบรมเชิงปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมในการทำน้ำหมักชีวภาพไว้ในครัวเรือน

3.2 เพื่อสร้างทักษะ ความรู้ ให้กับชาวบ้านนำไปปรับใช้และพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

3.3 เพื่อให้ชาวบ้านมีความตระหนักในการใช้น้ำหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมีในการเกษตร

3.4 เพื่อลดต้นทุนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช

3.5 เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนในการทำน้ำหมักชีวภาพไปต่อยอด
เชิงพาณิชย์

4. วิธีการทำและกิจกรรมที่ต้องทำ

4.1 ประสานงานกับนักพัฒนาชุมชนเพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำ
น้ำหมักชีวภาพ แนวทางปฏิบัติ และจุดมุ่งหมายในการจัดโครงการ และแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบ
โดยผู้วิจัยเป็นผู้จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และนักพัฒนาชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้ในการทำน้ำหมักชีวภาพ

4.2 ประสานงานกับผู้นำชุมชนให้ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านที่สนใจร่วม
โครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

4.3 ดำเนินการฝึกอบรมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพ
อย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยมีกิจกรรมดังนี้

08.00-08.30 ลงทะเบียน

08.31-09.00 พิธีเปิดโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมัก
ชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ

09.00-10.00 บรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ

10.01-10.15 รับประทานอาหารว่าง

10.16-12.00 ฝึกปฏิบัติการทำน้ำหมักชีวภาพจากพืชผักผลไม้

12.01-13.00 พิธีปิดการอบรมพร้อมรับประทานอาหารกลางวัน

5. ชื่อหน่วยงาน หรือบุคคล ผู้รับผิดชอบโครงการ

คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ
องค์การบริหารส่วนตำบลมหวาน

6. ระยะเวลาจัดโครงการ

จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้โครงการและสาธิตการทำน้ำหมัก
ชีวภาพ วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2566

7. สถานที่ดำเนินการจัดโครงการ

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

8. การวัดประเมินผล

ตารางที่ 14 แสดงตัวชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมาย

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	เป้าหมาย
1. ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรมโครงการไม่น้อยกว่าระดับดี	ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป
2. ระดับความรู้ในการทำน้ำหมักของผู้เข้าร่วมอบรมโครงการ	ร้อยละ 100
3. ร้อยละพฤติกรรมหลังการอบรมโครงการของผู้เข้าร่วมอบรม	ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
4. ร้อยละการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้เข้าร่วมอบรม	ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 9.1 ผู้เข้าร่วมอบรมได้ได้นำความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- 9.2 ผู้เข้าร่วมอบรมได้ลดปริมาณขยะที่ตกค้างในครัวเรือน
- 9.3 ผู้เข้าร่วมอบรมสามารถนำขยะที่เหลือทิ้งจากครัวเรือนกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยการทำน้ำหมักชีวภาพ
- 9.4 ผู้เข้าร่วมอบรมได้ดีมีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการใช้น้ำหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมี

10. งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์

ค่าวิทยากร	1,000 บาท
ค่าสถานที่	500 บาท
ค่าอาหารว่าง	750 บาท
ค่าอาหารกลางวัน	1,250 บาท
ค่าวัสดุและอื่นๆ	2,200 บาท
รวมทั้งสิ้น	5,700 บาท

หลังจากผู้เข้าร่วมประชุมได้ช่วยกันเขียนโครงการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทางผู้วิจัยจึงได้ให้ตัวแทนออกมาสรุปโครงการที่ร่วมกันเขียนต่อหน้าผู้ร่วมประชุมทุกท่าน เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนแนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยการจัดกิจกรรมนี้เพื่อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและเริ่มทำโครงการร่วมกัน จึงได้เกิดเป็นโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

หลังจากการประชุมจบลง จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ รู้สึกตื่นเต้นและภูมิใจในการเขียนโครงการร่วมกัน โดยการระดมความคิดและแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นแบบอิสระ โดยการเปิดโอกาสให้เสนอหัวข้อโครงการด้วยตนเอง ซึ่งเกิดจากความคิดของคนในชุมชนเองที่มองเห็นถึงความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นแบบเป็นรูปธรรมชัดเจน ตรงตามความต้องการของคนในชุมชน และเป็นโครงการที่สามารถนำไปใช้ได้จริงโดยมีหน่วยงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลมาวันเข้ามาคอยสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรอีกด้วย

3.2 การดำเนินงานตามโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

การดำเนินงานที่สำคัญของโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การบรรยายให้ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ

ก่อนการบรรยายผู้วิจัยได้เชิญ นางศรีพันธ์ ปาหา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ได้กล่าวเปิดพิธีโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้ทราบวัตถุประสงค์ของโครงการและประโยชน์ที่จะได้รับในการจัดโครงการ และเข้าสู่การบรรยายให้ความรู้ เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพโดยใช้พืชผักผลไม้มาใช้ในการทำน้ำหมักและใส่สารเร่ง พด.2 ในการหมัก

ขั้นที่ 2 การลงมือปฏิบัติการทำน้ำหมักชีวภาพ

โดยเริ่มตั้งแต่วิธีการนำสารเร่งซูเปอร์ พด.2 กวนในกากน้ำตาลและเติมน้ำเปล่า ปริมาตร 2 ลิตร เพื่อให้จุลินทรีย์ปรับสภาพ และเป็นการปลูกให้จุลินทรีย์มีชีวิต โดย สารเร่งซูเปอร์ พด.2 นี้ เป็นจุลินทรีย์รวม 5 สายพันธุ์ ทั้งยีสต์ที่ผลิตแอลกอฮอล์ ผลิตกรดอินทรีย์ และเป็นแบคทีเรียที่ผลิตกรดอินทรีย์ สลายไขมัน สลายโปรตีน และละลายอินทรีย์ฟอสฟอรัสรวมอยู่ด้วย ต่อมานำเศษผักและผลไม้ที่ล้างสะอาดมาทำให้ละเอียดมากที่สุดด้วยการสับ และนำไปใส่ในภาชนะสำหรับหมักที่เตรียมไว้ ความละเอียดมีผลต่อระยะเวลาการย่อยสลาย เนื่องจากจะเพิ่มพื้นที่ผิวให้จุลินทรีย์ทำการย่อยได้มากขึ้นส่งผลให้การย่อยสลายเกิดเร็วขึ้นนั่นเองหลังจากนั้นนำสารเร่งและกากน้ำตาลที่กวนไว้มาคลุกเคล้าเข้ากับเศษพืชผัก ผลไม้ที่เตรียมไว้ให้ทั่ว กากน้ำตาลนี้เป็นอาหารเร่งด่วนให้แก่จุลินทรีย์ ทำให้จุลินทรีย์เพิ่มจำนวนเซลล์ได้มากขึ้น หากปริมาณน้ำในถังมีความสูงน้อยกว่าเศษวัสดุให้เติมน้ำเปล่าจนท่วมผิววัสดุ เพื่อให้จุลินทรีย์ทำงานได้ดีนั่นเอง สุดท้ายปิดฝาแบบหลวมๆ เพื่อให้สามารถระบายแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากการย่อยสลายของจุลินทรีย์ได้ นอกจากนี้ให้เก็บถังหมักไว้ในที่ร่มและต้องคนปุ๋ยหมักทุกวันเป็นเวลา 7 วัน เพื่อเร่งการย่อยสลายของจุลินทรีย์และเป็นการระบายแก๊ส หลังจากผ่านไป 7 วันจะพบว่าแอลกอฮอล์ลดลง คราบเชื้อบนผิวน้ำหายไป และเศษผักเปื่อยยุ่ย ซึ่งนั่นเป็นสัญญาณที่บ่งบอกว่าน้ำหมักพร้อมใช้งานแล้ว โดยหลังการจัดอบรมผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามความพึงพอใจและแบบทดสอบหลังอบรมเพื่อวัดผลคะแนนการเรียนรู้ และ

หลังจากผ่านการอบรมประมาณ 1 เดือน ผู้วิจัยได้ทำการประเมินพฤติกรรมและผลลัพธ์ของผู้เข้าร่วมอบรมเพื่อนำไปแปรผลต่อไป

ตอนที่ 4 ผลการประเมินโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยประเมิน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การประเมินผลด้านปฏิกิริยา (วัดความพึงพอใจ) 2) การประเมินผลด้านการเรียนรู้ 3) การประเมินผลด้านพฤติกรรม 4) การประเมินผลด้านผลลัพธ์

4.1 การประเมินผลด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้าหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

การประเมินผลด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้าหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แสดงได้ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านวิทยากรและความรู้ความเข้าใจ			
1. วิทยากรมีความรู้ ความสามารถในการบรรยาย	4.55	0.52	มากที่สุด
2. วิทยากรให้คำแนะนำและตอบข้อซักถามได้ดี	4.45	0.52	มาก
3. ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.73	0.47	มากที่สุด
4. บุคลิกภาพของวิทยากร	4.64	0.67	มากที่สุด
5. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมแสดงความคิดเห็น	4.55	0.52	มากที่สุด
6. ยกตัวอย่างประกอบได้ชัดเจน	4.45	0.69	มาก

ตารางที่ 15 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก			
7. วัสดุ อุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติมีความเหมาะสม	4.64	0.50	มากที่สุด
8. อุปกรณ์ที่นำมาใช้มีจำนวนเพียงพอ	4.82	0.40	มากที่สุด
9. สื่อและเอกสารที่ใช้มีความชัดเจน และเข้าใจง่าย	4.64	0.67	มากที่สุด
10. สื่อและเอกสารที่ใช้มีจำนวนเพียงพอ	4.55	0.52	มากที่สุด
11. สื่อและเอกสารที่ใช้มีความทันสมัยและเหมาะสม	4.18	0.87	มาก
12. การอำนวยความสะดวกในการอบรมมีความเหมาะสม	4.64	0.50	มากที่สุด
ด้านสถานที่ อาหาร และระยะเวลา			
13. ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้จัดโครงการ	4.64	0.67	มากที่สุด
14. การบริการอาหารและน้ำดื่ม	4.45	0.52	มาก
15. ระยะเวลาในการจัดอบรมเหมาะสม	4.36	0.67	มาก
ด้านการนำความรู้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์			
16. มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าอย่างทั่วถึง	4.45	0.52	มาก
17. การดำเนินการฝึกอบรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย	4.27	0.65	มาก
18. ดำเนินการฝึกอบรมเป็นลำดับขั้นตอนและเข้าใจง่าย	4.64	0.67	มากที่สุด
19. บรรยากาศในการฝึกอบรมเป็นกันเอง	4.73	0.47	มากที่สุด
20. กิจกรรมในการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน	4.45	0.52	มาก
รวมเฉลี่ย	4.54	0.58	มากที่สุด

จากตารางที่ 15 แสดงว่า ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรมโดยภาพรวม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดในด้าน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.58$)

4.2 การประเมินผลด้านการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

การประเมินผลด้านการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แสดงได้ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดงคะแนนผลการทดสอบ ก่อน-หลัง เข้าอบรมโครงการของผู้เข้าร่วมอบรมโครงการ

คนที่	ทดสอบก่อนอบรม	ทดสอบหลังอบรม
	คะแนนเต็ม 10 คะแนน	คะแนนเต็ม 10 คะแนน
1.	4	8
2.	4	9
3.	6	10
4.	6	9
5.	4	10
6.	7	10
7.	4	8
8.	9	10
9.	4	8
10.	4	8
11.	6	8
12.	3	7
13.	5	6
14.	5	7
15.	3	7
16.	5	10
17.	6	9
18.	4	8
19.	4	7
20.	8	10
21.	3	7
คะแนนเฉลี่ย	4.95	8.36

จากตารางที่ 16 แสดงผลคะแนนการทดสอบวัดผลความรู้ก่อนและหลังการอบรมเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ จากแบบทดสอบชุดเดียวกัน จำนวน 10 ข้อ จากผลการทดสอบ พบว่าหลังการอบรม ผู้เข้าร่วมอบรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนที่สูงขึ้นกว่าก่อนอบรม โดยค่าเฉลี่ยคะแนนหลังอบรมเท่ากับ 8.36 และค่าเฉลี่ยก่อนอบรมเท่ากับ 4.95 และผู้เข้าอบรมมีคะแนนเพิ่มขึ้น 21 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4.3 ผลการประเมินผลด้านพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมหลังการฝึกอบรมตามโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ผลการประเมินผลด้านพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมหลังการฝึกอบรมตามโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แสดงได้ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แสดงผลการประเมินด้านพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมหลังการฝึกอบรมตามโครงการ

พฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโครงการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ได้รับความรู้และทักษะในเรื่องที่อบรม	4.45	0.69	มาก
2. สามารถอธิบายวิธีทำน้ำหมักชีวภาพได้	4.18	0.87	มาก
3. สามารถบอกประโยชน์จากน้ำหมักชีวภาพได้	4.45	0.69	มาก
4. ได้รู้วิธีการทำน้ำหมักชีวภาพที่ถูกต้อง	4.27	0.90	มาก
5. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดให้เพื่อนบ้าน	4.09	0.94	มาก
6. ได้นำน้ำหมักชีวภาพมาประยุกต์ใช้กับการเกษตร	4.18	0.40	มาก
7. ได้รู้ถึงปัญหาและอุปสรรคของการใช้สารเคมี	4.45	0.69	มาก
8. ได้ลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร	4.18	0.75	มาก
9. ได้ตระหนักถึงการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี	4.55	0.69	มากที่สุด
10. ได้รับประทานอาหารที่ปลอดภัย	4.09	0.54	มาก
11. ได้นำพืชผักผลไม้ที่เหลือใช้มาทำน้ำหมักชีวภาพ	4.18	0.87	มาก
12. สามารถสร้างประโยชน์จากของเหลือใช้	4.27	0.90	มาก
13. ได้ปลูกผักปลอดสารพิษโดยการใช้ น้ำหมักชีวภาพ	3.82	0.98	มาก
14. สามารถเกิดการปรับตัวในการกลับมาใช้สารอินทรีย์	4.27	0.90	มาก
รวมเฉลี่ย	4.25	0.78	มาก

จากตารางที่ 17 พบว่า ผลการประเมินพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมอบรมหลังจากจัดโครงการอบรม และนำความรู้ไปใช้ในการทำน้ำหมักชีวภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้เข้าร่วมอบรม มีความคิดเห็นว่าหลังจากจบการฝึกอบรมปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.82-4.55 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน (3.51) พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ทุกข้อ จึงสรุปได้ว่าพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ มีผลการประเมินอยู่ในระดับผ่าน ($\bar{X} = 4.25$)

4.4 ผลการประเมินผลลัพธ์ที่มีต่อโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ผลการประเมินผลลัพธ์ที่มีต่อโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แสดงได้ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงผลการวิเคราะห์ด้านผลลัพธ์ที่มีต่อโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการ

ผลลัพธ์ของผู้เข้าร่วมโครงการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. สามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้	4.00	0.63	มาก
2. สามารถต่อยอดเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน	4.00	0.63	มาก
3. มีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น	4.27	0.47	มาก
4. มีความรู้ ความเข้าใจในการทำน้ำหมักชีวภาพ	4.36	0.81	มาก
5. ห่างไกลจากโรคร้ายที่เกิดจากการใช้สารเคมี	4.09	0.54	มาก
6. แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคและอุปโภคไม่มีสารเคมีตกค้างทำให้สุขภาพดีขึ้น	4.27	0.79	มาก
7. สามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารเคมีได้	3.91	0.70	มาก
8. ลดรายจ่ายในการซื้อสารเคมีได้	4.00	0.77	มาก
9. ช่วยในการปรับปรุงดินจากการใช้น้ำหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมี	4.27	0.79	มาก
10. ช่วยรักษาระบบนิเวศให้สมดุล สามารถอยู่ได้อย่างปลอดภัย	4.09	0.83	มาก
11. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านช่วยลดปริมาณขยะได้	4.09	0.94	มาก

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ผลลัพธ์ของผู้เข้าร่วมโครงการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
12. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านช่วยลดโลกร้อนจากการใช้สารอินทรีย์	4.27	0.65	มาก
13. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านได้นำความรู้มาปรับใช้ในอาชีพ	4.18	0.75	มาก
14. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านมีส่วนร่วมกับศูนย์การเรียนรู้	4.36	0.67	มาก
รวมเฉลี่ย	4.16	0.71	มาก

จากตารางที่ 18 พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรมการทำน้ำหมักชีวภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก หากพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีทักษะความรู้ในการทำน้ำหมักชีวภาพ ทำให้ลดการใช้สารเคมีและยังปรับปรุงหน้าดินเพื่อทำการเกษตรแบบอินทรีย์ และทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้มีส่วนร่วมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ส่งผลให้ศูนย์การเรียนรู้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จึงสรุปได้ว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ อยู่ในระดับผ่าน ($\bar{X} = 4.16$)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1. ศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก 2. พัฒนาโครงการและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก และ 3. ประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตากดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 291 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบแจกแจงความถี่ ในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการคำนวณ ค่าความถี่ ร้อยละ

ตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 21 คน ซึ่งใช้กระบวนการ AIC เพื่อให้เกิดโครงการที่ตรงกับความต้องการของชาวบ้านในชุมชน

ตอนที่ 3 การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยการจัดโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมมีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 21 คน

ตอนที่ 4 ประเมินโครงการดำเนินงานของ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยใช้แบบประเมินโครงการ 4 ระดับ คือ การประเมินปฏิกิริยา ประเมินการเรียนรู้ ประเมินพฤติกรรม และประเมินผลลัพธ์ จากกลุ่มผู้เข้าร่วมอบรมโครงการ จำนวน 21 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

1.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

1.1.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ยังขาดกลไกในการสร้างความมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมกันตัดสินใจดำเนินงานและทางศูนย์ไม่มีการจัดเวทีเพื่อให้ชาวบ้านมารวมกลุ่มวางแผนซึ่งทำให้ไม่มีประชาติของศูนย์ที่ชัดเจน ทำให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะไม่ค่อยมีข้อเสนอแนะต่อการวางแผนการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

1.1.2 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และขาดการหารือเพื่อแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่ทำร่วมกับหน่วยงานภายนอก จึงขาดการพัฒนาโครงการที่จะส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะที่จัดให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้คนในชุมชนไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต การทำการเกษตรได้ และไม่ได้นำความรู้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและคนรอบข้างได้

1.1.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้น ซึ่งเกิดจากการยังไม่มีโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่เข้าร่วมประเมินผลโครงการหรือกิจกรรม และร่วมติดตามผลการประเมินที่เกิดขึ้นหลังการจัดโครงการ

1.2 ความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

1.2.1 ความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ส่วนใหญ่มีความต้องการมากเมื่อเทียบกับร้อยละของผลที่ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า คนในชุมชนมีความ

ต้องการที่อยากมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบโครงการหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกโครงการที่จะเข้ามาในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ รวมทั้งสามารถแสดงความคิดเห็นโดยการจัดประชุมและมีการแสดงเวทีที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและมีช่องทางการแสดงความคิดเห็นหลายๆช่องทางเพื่อให้ชาวบ้านและศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะมีการวางแผนและการตัดสินใจร่วมกัน

1.2.2 ความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่มีความต้องการมากเมื่อเทียบกับร้อยละของผลที่ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการของคนในชุมชนไปในทิศทางเดียวกันซึ่งมีความต้องการเป็นผู้เข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดจากการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตลอดจนมีส่วนรับผิดชอบมอบหมายงานที่มีส่วนช่วยให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะพัฒนาขึ้นจนถึงการเบิกจ่ายงบประมาณต่างๆ ที่ทางหน่วยงานรัฐมอบให้ ซึ่งความต้องการนี้จะนำไปสู่ผลที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ร่วมกันได้

1.2.3 ความต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนใหญ่มีความต้องการมากเมื่อเทียบกับร้อยละของผลที่ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า คนในชุมชนมีความต้องการที่จะนำประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะมาใช้ในการประกอบอาชีพและหารายได้เพื่อเลี้ยงครุเรือน เนื่องจากส่วนใหญ่คนในชุมชนมีฐานะปานกลางไปจนถึงมีรายได้น้อย จึงทำให้คนในชุมชนเองอยากสร้างรายได้จากมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรม และมีความต้องการให้หน่วยงานเข้ามาส่งเสริมในคนในชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่น

1.2.4 ความต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนใหญ่มีความต้องการมากเมื่อเทียบกับร้อยละของผลที่ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และติดตามความก้าวหน้าของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้จัดกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถนำมาปรับปรุงแก้ไขในการทำงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะที่จะจัดขึ้นในครั้งต่อไป

2. ผลการพัฒนาโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

จากการจัดประชุมแบบระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (AIC) ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 เวลา 08.00 น. ผู้วิจัยได้ใช้สถานที่ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

บ้านเจดีย์โคะในการจัดประชุม มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 21 คน และจากการจัดประชุมได้หัวข้อโครงการมาทั้งหมด 4 โครงการ คือ

1. โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม
3. โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืชจากข้าวสาก
4. โครงการ/กิจกรรมอบรมและส่งเสริมการปลูกอะโวคาโดโดยการเทียบกิ่ง

และโครงการที่เลือกในการจัดอบรมคือ โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม เพราะเป็นโครงการที่ผู้เข้าร่วมประชุมมีความคิดเห็นตรงกันและสนใจมากที่สุด

3. ผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

จากการจัดโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมขึ้นในวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 โดยมีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 21 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดทำโครงการขึ้น โดยมีผู้บรรยายให้ความรู้เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ คือ นายเชษฐา แก้วทันคำ และลงมือปฏิบัติการทำน้ำหมักชีวภาพ จากผลการดำเนินโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมอบรมได้นำความรู้ และทักษะในการทำน้ำหมักชีวภาพไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้และสร้างรายได้จากการนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ผลการประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

จากผลการประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) เพื่อประเมินความพึงพอใจ ความรู้ พฤติกรรมหลังฝึกอบรม และผลลัพธ์ที่ได้จากการฝึกอบรมของผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 21 คน สรุปได้ดังนี้

4.1 ผลการประเมินด้านปฏิกิริยา ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และสิ่งที่ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก

4.2 ผลประเมินด้านความรู้ จากการประเมินผลความรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการโดยการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยมีจำนวนทั้งหมด 10 ข้อ ซึ่งผู้เข้าร่วมอบรมที่ค่าเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นจากก่อนฝึกอบรม โดยค่าเฉลี่ยหลังฝึกอบรม มีค่าเท่ากับ 4.95

4.3 ผลประเมินด้านพฤติกรรม จากผลการประเมินพฤติกรรมหลังเข้ารับการฝึกอบรมผ่านไป 3 เดือน พบว่า ผู้ที่ได้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น โดยส่วนใหญ่ได้นำความรู้ที่ได้รับไปปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการเกษตร การรับประทานอาหาร และการนำของเหลือทิ้งกลับมาใช้ประโยชน์โดยการดัดแปลงมาทำน้ำหมักชีวภาพไว้ในครัวเรือน และแปลงเกษตรในครัวเรือนของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเอง ซึ่งผู้เข้าร่วมฝึกอบรมยังได้นำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับชาวบ้านและเพื่อนบ้านให้ทราบถึงประโยชน์และการนำไปใช้อีกด้วย

4.4 ผลประเมินด้านผลลัพธ์ จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรมเองอยู่ในระดับมาก ข้อสูงที่สุดคือ ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ ความเข้าใจในการทำน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งเมื่อพิจารณาภาพรวมแล้วผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีทักษะความรู้จากการทำน้ำหมักชีวภาพ ทำให้สามารถแก้ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรได้มากขึ้น แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคก็ไม่มีสารตกค้างเคมี และเมื่อนำไปใช้ในการเกษตรก็ช่วยปรับปรุงหน้าดินให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี และเพิ่มรายได้ให้กับผู้เข้าร่วมฝึกอบรมในการนำน้ำหมักชีวภาพมาต่อยอดสร้างรายได้ ส่งผลดีให้ชุมชนลดปริมาณขยะและลดโลกร้อนได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามประเด็นต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

ประเด็นที่หนึ่ง ปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากการวิจัยพบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดจะเป็นด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมประเมินผลและไม่มีการจัดประชุมที่ช่วยติดตามผลที่เกิดจากการที่ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วม เพราะ จากการฝึกอบรมหรือการเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมที่ทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้จัดขึ้น ชาวบ้านได้นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการใช้ประโยชน์ทั้งในครัวเรือนและเผยแพร่ความรู้ให้กับคนรอบข้างอีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้จากการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ส่งผลให้ปัญหาการรับผลประโยชน์ มีปัญหาน้อยที่สุด และในส่วนของความต้องการโดยภาพรวมนั้น ชาวบ้านมีความต้องการมากในด้านการมีส่วนร่วม

ในการดำเนินงาน ที่เป็นเช่นนั้น อาจเป็นเพราะชาวบ้านมีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เพื่อเป็นการส่งเสริมในคนในชุมชนได้นำความรู้ ความเข้าใจที่ทางศูนย์การเรียนรู้จัดขึ้นทั้งจากงบประมาณรัฐ และเอกชนที่เข้ามาจัดโครงการหรือกิจกรรมกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์โดยอิงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ซึ่งสอดคล้องกับผลที่ได้จากการศึกษาปัญหาเพราะด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จึงส่งผลให้ด้านนี้มีความต้องการน้อยที่สุดเช่นกัน

และจากการศึกษาปัญหาและความต้องการผู้วิจัยจึงได้นำผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลเพื่อทำการศึกษาด้านการพัฒนาและดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมส่งผลให้เกิดการศึกษา ประเด็นที่สอง คือ การพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้วิธีการประชุมแบบมีส่วนร่วม (AIC) และได้จัดการประชุมแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะขึ้น โดยให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ เพื่อให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นขึ้น โดยได้มีการจัดการวิเคราะห์ถึงปัญหาและความต้องการ เพื่อให้ได้เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งโครงการที่ชาวบ้านได้ช่วยกันลงความคิดเห็นคัดเลือกจากการจัดประชุมครั้งนี้ คือโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำนาหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม เป็นโครงการที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับชาวบ้านและศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้เกิดการพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการที่จัดขึ้น และได้นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล จุลศิลป์ (2553, หน้า 30) ที่ได้นำการประชุมแบบมีส่วนร่วม AIC มาใช้ในงานวิจัย ที่ได้กล่าวไว้ว่าการประชุมแบบมีส่วนร่วมเป็นการระดมสมองเพื่อแก้ไขปัญหา และความต้องการเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาโครงการ

ซึ่งผลที่ได้จากการประชุมนี้เกิดจากแนวคิดร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน ส่งผลให้เกิดเป็นประเด็นที่สาม คือ การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้วิธีการประเมินผลจากแนวคิดของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย (1) การประเมินผลด้านปฏิกิริยา (2) การประเมินผลด้านการเรียนรู้ (3) การประเมินผลด้านพฤติกรรม (4) การประเมินผลด้านผลลัพธ์ ซึ่งจากการประเมินผลทั้ง 4 ด้าน พบว่า การประเมินปฏิกิริยาการตอบสนองของผู้เข้ารับการศึกษาโครงการนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้รู้ว่าผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจ และมีความรู้สึกร้อย่างไรกับการฝึกอบรม เช่น วิทยากร วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ อาหาร ระยะเวลา ฯลฯ ว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด ซึ่งจากการประเมินปฏิกิริยาโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำนาหมักชีวภาพนั้น มีปฏิกิริยาอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

และจากผลการประเมินโครงการการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมในภาพรวมที่พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ในเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพในระดับมาก การประเมินผลพฤติกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน และการติดตามผลหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้จริง โดยนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรได้มากขึ้น แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคก็มีสารตกค้างทางเคมีลดลง และเมื่อนำไปใช้ในการเกษตรก็ช่วยปรับปรุงหน้าดินให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี สอดคล้องกับแนวคิดของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) โดยการประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังอบรมมีทิศทางที่ดีตามวัตถุประสงค์ของการประเมินผลด้านพฤติกรรม และในที่สุดท้ายของการประเมินคือ การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังการอบรมของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมโครงการ โดยภาพรวมมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้นจากการนำทักษะความรู้เรื่องการฝึกอบรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอยากเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการที่ทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงจัดขึ้นจึงส่งผลให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและได้รับความสนใจมากขึ้นจากคนในชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าจากผลการประเมินตามโครงการ อยู่ในระดับสูง เป็นเพราะโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพที่จัดขึ้นนั้น เกิดจากความต้องการของชาวบ้านที่ช่วยกันแสดงความคิดเห็นโดยผ่านการมีส่วนร่วมจากการประชุมด้วยเทคนิค AIC ทำให้เกิดโครงการที่ตอบสนองความต้องการของชาวบ้านโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุพัชร คุรุตาประภา (2566, หน้า 63) ได้มีการกล่าวถึงการประเมินผลการฝึกอบรมโดยใช้เทคนิคของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) ซึ่งพบว่าการประเมินผลโดยใช้เทคนิคนี้สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นกับตัวองค์กรหรือตัวอย่างที่ทำการวิจัยให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการที่อยากเข้ามามีส่วนร่วมภายในศูนย์ฯ ตั้งแต่เริ่มกระบวนการตัดสินใจจนถึงการประเมินผล ซึ่งในแต่ละที่มีบทบาทและบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้นควรทำการศึกษาปัญหาและความต้องการโดยวิธีการสัมภาษณ์ด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก
2. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอื่นๆ ควรให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมภายในศูนย์ฯ อย่างสม่ำเสมอ และเกิดการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องตามผลการประเมินของโครงการ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนอื่นในชุมชนหันมาสนใจและอยากเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

3. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอื่น สามารถเพิ่มองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ โดยการสร้างความร่วมมือและระบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส สามารถให้ชุมชนตรวจสอบได้โดยการจัดทำแผนการดำเนินงาน งบประมาณ และการประเมินผลที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการศึกษาวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมโดยการจัดโครงการอบรมเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้ามามีบทบาทร่วมด้วย
2. จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการประเมินโครงการของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดอบรมโครงการที่เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่สำเร็จ เพื่อเป็นต้นแบบในจัดโครงการภายในศูนย์อื่นๆ ต่อไป
3. เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างภายในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังชุมชนอื่นๆ ที่มีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลายมากขึ้น

บรรณานุกรม

- เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ป.). แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.
กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม วัฒนชัย. (2550). **องคมนตรีระบุเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ทำลายเศรษฐกิจประเทศอย่างคนกล่าวหา**. [Online]. Available: <http://www.manager.co.th/ViewNews.aspx>. [2563 สิงหาคม 22].
- คณิศร ศรีบัวเอี่ยม และคนอื่นๆ. (2545). **แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก**.
นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- จารุพัชร คุรุตาประภา. (2566). **การประเมินผลโครงการฝึกอบรมหลักสูตรปฐมนิเทศข้าราชการ พนักงานราชการ และพนักงานส่วนท้องถิ่นก่อนเริ่มปฏิบัติงาน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้**. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2540). **การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จินตวิทย์ เกษมสุข. (2554). **การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2549, ตุลาคม-ธันวาคม). เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. **วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ**, 4(4), 27-28.
- _____. (2550). **เปิดตัวโครงการ “พ.ศ. พอเพียง” ขยายเครือข่ายการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง**. [Online]. Available: <http://www.manager.co.th/MetroLife/ViewNews.aspx>. [2563 สิงหาคม 17].
- ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. (2552). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) : มิติใหม่ของรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น**.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เชษฐา แก้วทันคำ. (2565, มกราคม 18). **ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแม่สอด**.
สัมภาษณ์.

ณรงค์ วาริชล. (2551). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่ “เมืองน่าอยู่”

กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษ
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา.

ดราวรรณ พรหมกัลป์. (2551). การศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา
: หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษา
นโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

ไทยพัฒน์, สถาบัน. (2563). หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิ
บูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.

นโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน, กอง. (2558). โครงการศูนย์เรียนรู้
เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน. กรุงเทพฯ: กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและ
เกษตรกรรมยั่งยืนสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

นัชชา ทิพนตร. (2565, สิงหาคม). การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อ
การพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,
9(8), 395-413.

นิจิรา คลังสมบัติ. (2557). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์
การกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บวรศักดิ์ อวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory
Democracy). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, สถาบัน. (2551). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหาร
การพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ประชาสรรค์ แสนภักดี. (2563). เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม. [Online].

Available: <http://www.prachasan.com/mindmapknowledge/aic.html>. [2565,
สิงหาคม 18].

ประเวศ วะสี และไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2537). เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม.

[Online]. Available: www.rta.mi.th/630a0u/file/Lt.sompong.doc. [2565, ตุลาคม 2].

ประเวศ วะสี. (2539). **ปฏิรูปการศึกษาไทย : หนทางสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานอำนวยการ
โครงการมูลนิธิสตรี้-สฤตวิงศ์.

ปริญญ พินุลสรารุ. (2552). **คลังหลวงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ:
โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง.

ปัทมา สุปก่าปิง. (2554). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ**.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่นๆ. (2543). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ปิยะราช เทพสุภา. (2560). **การประเมินโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางโป้ง
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์.

พระณัฐกฤต จະติ. (2565). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-
วัดฉิมทายกาवास**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสยาม.

พระมหาชนะ ชยธมโม (ชนะชัย). (2560). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการ
เรียนรู้แบบยึดปัญหาเป็นฐานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมเขียงยีน**. ดุษฎีนิพนธ์
ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการ. (2550). **การสร้างกระบวนการ
ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ไพโรจน์ ชลารักษ์. (2548, กรกฎาคม-ธันวาคม). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. **วารสาร
ราชภัฏตะวันตก**, 1(1), 20-21.

วนิดา รุ่งไธสิน. (2561). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบล
บ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี**. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง
การปกครอง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศดรธม ประจงค์. (2559). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
โดยชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน จังหวัด
นครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศศิภรณ์ จุลจงกล. (2560). **เศรษฐกิจพอเพียง**. [Online]. Available. <https://sites.google.com/site/allaboutsufficienteconomy/home/khwam-sakhay-khunkha-laea-pravochn-khxng-prachya-sersthkic-phx-pheiyng>. [2563, มกราคม 20].

ศศิวิมล จุลศิลป์. (2553). **การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้กระบวนการเอไอซี**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. (2545). **การประเมินหลักสูตร**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมพร เทพสิทธิ์า, (2548 ก), **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กองทุนอริยมรรค.

สรรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม. (2554). **การวางแผนพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

สินธุ์ สโรบล. (2552). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ**. เชียงใหม่: โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุธาวิ กลิ่นอุบล. (2562). **การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopaktho จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุเมธ ตันติเวชกุล, (2550). **การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุรยุทธ์ จุลานนท์. (2550). **นายกฯ เดินสายเจ้านักลงทุนย้าปี 50 เร่งปฏิรูปเศรษฐกิจพอเพียง** **อำ แขนรับต่างชาติ**. [Online]. Available: <http://www.naewna.com/new.asp>. [2565 สิงหาคม 22].

องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน. (2562). **แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ 2562**. ตาก: องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน.

_____. (2566). **แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ 2566**. ตาก: องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน.

อรรวรรณ ฟังเพราะ และรสาพร หม้อศรีใจ. (2562). **เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล : การสัมภาษณ์**. [Online]. Available. <https://northnfe.blogspot.com/2019/08/ED256212.html>. [2565, มิถุนายน 11].

อำพล เสนาณรงค์. (2550). **องค์มนตรีของคนไทยช่วยกันเผยแพร่เศรษฐกิจพอเพียง**. [Online].

Available: [http://www.manager.co.th/QOL/View News.aspx](http://www.manager.co.th/QOL/View%20News.aspx). [2563, สิงหาคม 17].

ไอลดา แก้วโพธิ์ และสงวน อินทร์รักษ์. (2564, มกราคม-มิถุนายน). การประเมินโครงการ : โครงการ
ศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน
วัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ). **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 12(1), 55-70.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). **Rural Development Participation: Concept and
Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural
Development Committee Center for international Studies**. New York:
Cornell University Press.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970, September). Determining Sample Size for
Research Activities. **Journal of Education and Psychological
Measurement**, 30(3), 608-609.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

ที่ อว ๐๖๑๕/ว ๒๕๕๙

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
อ.เมือง จ.กำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	จำนวน	๑	ฉบับ
	๓. เครื่องมือสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพ	จำนวน	๑	ฉบับ

ด้วย นางสาวดวงพร สว่างศรี นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา สังกัดคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิเรก พันเขียว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ดังแนบมาพร้อมนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสิฐ ธีญะวัน)

รองอธิการบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๖

Signature Code : F+๙bY๕๖yl๗AB๓QXJbD+M

งานทะเบียนและประมวลผล

โทร ๐๕๕-๗๐๖๕๕๕ ต่อ ๑๔๗๗-๑๔๗๘, ๑๔๖๐

โทรสาร ๐๕๕-๗๐๖๕๕๘

"ราชภัฏ รวมพลัง ยับยั้งทุจริต"

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือ

1. นายขวัญชัย บัวกล้า	รักษาราชการแทนพัฒนาการอำเภอแม่สอด
2. นางสาวฝน หริคม	นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ
3. นายเชษฐา แก้วทันคำ	ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแม่สอด
เกษตรกรต้นแบบ
4. รองศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ชุนทอง	สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ สโรจน์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามให้ในครั้งนี้อย่างตรงกับความจริงมากที่สุด โดยคำตอบของท่านจะถือเป็นความลับเฉพาะผู้วิจัยและจะไม่มีผลใดๆ ต่อท่าน ตลอดจนทั้งผลการศึกษาค้างนี้จะใช้ในงานวิจัยเท่านั้น ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

จึงเรียนมาโปรดให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ขอขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้

นางสาวดวงพร สว่างศรี

นักศึกษาระดับปริญญาโท

สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับท่านตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ

☐ ต่ำกว่า 20 ปี

☐ 20-30 ปี

☐ 31-40 ปี

☐ 41-50 ปี

☐ มากกว่า 50 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพ

☐ โสด

☐ สมรส

☐ หม้าย/หย่าร้าง

☐ แยกกันอยู่

4. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ต่ำกว่าประถมศึกษา

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษาตอนต้น

☐ มัธยมปลาย/ปวช.

☐ อนุปริญญา/ปวส.

☐ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

5. อาชีพ

☐ เกษตรกร

☐ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

☐ ข้าราชการ

☐ รับจ้าง

☐ นักเรียน/นักศึกษา

☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ

☐ อื่นๆ

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท

☐ 5,000-10,000 บาท

☐ 10,001-15,000 บาท

☐ 15,001-20,000 บาท

☐ 20,001-25,000 บาท

☐ 25,001-30,000 บาท

☐ มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 ปัญหาการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมที่สุดของแต่ละข้อความ ตามระดับความคิดเห็นของท่านที่มีต่อสภาพปัจจุบันในด้านต่างๆ

ข้อ	ปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ระดับปัญหา				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ						
1.	ไม่มีการจัดเวทีการประชุมเพื่อชี้แจงและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน					
2.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
3.	ไม่มีกิจกรรมเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือร่วมตัดสินใจภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
4.	ยังไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/โครงการที่สำคัญ					
5.	การตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ส่วนใหญ่มาจากนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ					
6.	ขาดกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการทำประชาคมติของชุมชน					
7.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในวางแผนบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน						
8.	ขาดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชน					
9.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					

ข้อ	ปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ระดับปัญหา				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
10.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
11.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้จากหน่วยงานต้นสังกัด					
12.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกฎ ระเบียบ หรือมาตรการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกำหนดขึ้น					
13.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐในการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์						
14.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
15.	ยังไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำการเกษตรได้					
16.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้					
17.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ต่อยอดในทางอาชีพและการทำงาน					
18.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น					
19.	ยังไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนรอบข้าง					

ข้อ	ปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ระดับปัญหา				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล						
20.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลจากโครงการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
21.	ยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทางศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
22.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและตรวจสอบข้อผิดพลาดในประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
23.	ยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมยังการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
24.	ยังไม่มีเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เข้าร่วมการประเมินผล					
25.	ยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					

ตอนที่ 3 ความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อผู้รับผิดชอบ-หน้าที่ในการดูแล
กิจกรรม/โครงการภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะจากคน
ในชุมชน
- ☐ ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจ
- ☐ ต้องการให้มีการจัดประชุม หรือเวทีแสดงประชาพิจารณ์ของชุมชน
- ☐ ต้องการให้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน เช่น กล้องแสดง
ความคิดเห็น
- ☐ ต้องการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/โครงการ
ที่สำคัญ
- ☐ ต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook, Line
- ☐ ความต้องการอื่นๆ โปรดระบุ
- ☐ ไม่ต้องการมีส่วนร่วม

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ต้องการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะจัดขึ้น
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนร่วมความรู้ แบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตาม
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับกับ
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายหรือรับผิดชอบของงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ

- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
- ☐ ความต้องการอื่นๆ โปรดระบุ
- ☐ ไม่ต้องการมีส่วนร่วม

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงชีพในครัวเรือน
- ☐ ต้องการนำความรู้ที่ได้สามารถนำไปปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม เช่น ไปปฏิบัติตนให้มีความประหยัด ซื่อสัตย์ ไม่งอ เป็นต้น
- ☐ ต้องการให้มีการประกาศ ยกย่องบุคคลต้นแบบของชุมชนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ☐ ต้องมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น
- ☐ ต้องการให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ จัดกิจกรรม ส่งเสริมให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้
- ☐ ความต้องการอื่นๆ โปรดระบุ
- ☐ ไม่ต้องการมีส่วนร่วม

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน
- ☐ ต้องการให้มีแบบประเมินผลที่มีคุณภาพ เช่น เนื้อหาครบถ้วนตามโครงการหรือแผนงานต่างๆ
- ☐ ต้องการให้มีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบการประเมินผลโดยตรง
- ☐ ต้องการให้คนในชุมชนเข้าร่วมการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
- ☐ ต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรม สามารถนำไปปรับปรุงการจัดโครงการและแผนงานในครั้งต่อไป

- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทาง
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
- ☐ ต้องการตอบกลับของข้อมูลที่เป็นช่องทางออนไลน์
- ☐ ความต้องการอื่นๆ โปรดระบุ
- ☐ ไม่ต้องการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

4.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

4.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

4.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

4.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ภาคผนวก ง

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัญหาการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ								
1.	ไม่มีการจัดเวทีการประชุมเพื่อชี้แจงและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3.	ไม่มีกิจกรรมเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือร่วมตัดสินใจภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่สำคัญ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
5.	การตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ส่วนใหญ่มาจากนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6.	ขาดกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการทำประชาคมของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
7.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน								
8.	ขาดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1		ใช้ได้
9.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
10.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
11.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้จากหน่วยงานต้นสังกัด	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
12.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกฎระเบียบ หรือมาตรการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกำหนดขึ้น	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
13.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์								
14.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
15.	ยังไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำการเกษตรได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
16.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
17.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ต่อยอดในทางอาชีพ และการทำงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
18.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
19.	ยังไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนรอบข้าง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล								
20.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลจากโครงการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
21.	ยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการติดตามผลความก้าวหน้าหรือกิจกรรมของทางศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
22.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและตรวจสอบข้อผิดพลาดในการประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
23.	ยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมการประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
24.	ยังไม่มีเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่เข้าร่วมการประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
25.	ยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้

ตอนที่ 3 ความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ								
1.	ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อผู้รับผิดชอบ-หน้าที่ในการดูแลกิจกรรม/โครงการภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ จากคนในชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2.	ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3.	ต้องการให้มีการจัดประชุม หรือมีเวทีแสดงประชาพิจารณ์ของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4.	ต้องการให้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน เช่น กล่องแสดงความคิดเห็น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5.	ต้องการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/โครงการที่สำคัญ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6.	ต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook, Line	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน								
7.	ต้องการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะจัดขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
8.	ต้องการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนร่วมความรู้ แบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
9.	ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
10.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
11.	ต้องการมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายหรือรับผิดชอบของงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
12.	ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์								
13.	ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงชีพในครัวเรือน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
14.	ต้องการนำความรู้ที่ได้สามารถนำไปปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม เช่น ไปปฏิบัติตนให้มีความประหยัด ซื่อสัตย์ ไม่โกง เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
15.	ต้องการให้มีการประกาศ ยกย่องบุคคลต้นแบบของชุมชนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
16.	ต้องมีมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
17.	ต้องการให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
18.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล								
19.	ต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
20.	ต้องการให้มีแบบประเมินผลที่มีคุณภาพ เช่น เนื้อหาครบถ้วนตามโครงการหรือแผนงานต่างๆ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
21.	ต้องการให้มีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบการประเมินผลโดยตรง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
22.	ต้องการให้คนในชุมชนเข้าร่วมการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
23.	ต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรม สามารถนำไปปรับปรุงการจัดโครงการและแผนงานในครั้งต่อไป	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
24.	ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
25.	ต้องการตอบกลับของข้อมูลที่เป็นช่องทางออนไลน์	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ภาคผนวก จ

แบบบันทึกข้อมูลการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์

แบบเก็บข้อมูลด้วยเทคนิค (Appreciation Influence Control : AIC)

1. ชั้น A (Appreciation)

1.1 ชั้น A-1 การตระหนักถึงปัญหาและความต้องการ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ชั้น A-2 การกำหนดความคาดหวังที่มีความเป็นไปได้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ชั้น I (Influence)

2.1 ชั้น I-1 การเขียนกิจกรรม/โครงการที่จะทำ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ชั้น I-2 การจัดลำดับความสำคัญ และจำแนกกิจกรรม/โครงการ

3. ชั้น C (Control)

3.1 ชั้น C-1 การหาผู้รับผิดชอบกิจกรรม/โครงการ

3.2 ชั้น C-2 การร่างโครงการที่จะปฏิบัติที่เลือกดำเนินการ

ภาคผนวก ฉ

แบบประเมินโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับท่านตามความเป็นจริง

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ

() ต่ำกว่า 20 ปี

() 20-30 ปี

() 31-40 ปี

() 41-50 ปี

() มากกว่า 50 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

() ต่ำกว่าประถมศึกษา

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษาตอนต้น

() มัธยมปลาย/ปวช.

() อนุปริญญา/ปวส.

() ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. อาชีพ

() เกษตรกร

() ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

() ข้าราชการ

() รับจ้าง

() นักเรียน/นักศึกษา

() ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ

() อื่นๆ

5. ประสบการณ์เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ

เคยเข้าอบรม

() เคย

() ไม่เคย

เคยผลิตใช้เอง

() เคย

() ไม่เคย

เคยนำไปใช้ประโยชน์

() เคย

() ไม่เคย

ส่วนที่ 1 ด้านปฏิกิริยาสนอง (Reaction Evaluation) หมายถึง การประเมินความพึงพอใจในการ
 เข้ารับการอบรมโครงการในด้านวิทยาการ วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่
 อาหารและระยะเวลา และการดำเนินการฝึกอบรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นวัดความพึงพอใจ	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
ด้านวิทยาการ					
1. วิทยาการมีความรู้ ความสามารถในการบรรยาย					
2. วิทยาการให้คำแนะนำและตอบข้อซักถามได้ดี					
3. ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย					
4. บุคลิกภาพของวิทยาการ					
5. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมแสดงความคิดเห็น					
6. ยกตัวอย่างประกอบได้ชัดเจน					
ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก					
7. วัสดุ อุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติมีความเหมาะสม					
8. อุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสม					
9. สื่อและเอกสารที่ใช้มีความชัดเจน และเข้าใจง่าย					
10. สื่อและเอกสารที่ใช้มีจำนวนเพียงพอ					
11. สื่อและเอกสารที่ใช้มีความทันสมัยและเหมาะสม					
12. การอำนวยความสะดวกในการอบรมมีความเหมาะสม					
ด้านสถานที่ อาหาร และระยะเวลา					
13. ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้จัดโครงการ					
14. การบริการอาหารและน้ำดื่ม					
15. ระยะเวลาในการจัดอบรมเหมาะสม					
ด้านการดำเนินการฝึกอบรม					
16. มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าอย่างทั่วถึง					
17. การดำเนินการฝึกอบรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย					
18. ดำเนินการฝึกอบรมเป็นลำดับขั้นตอนและเข้าใจง่าย					

ประเด็นวัดความพึงพอใจ	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
19. บรรยากาศในการฝึกอบรมเป็นกันเอง					
20. กิจกรรมในการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 ด้านการเรียนรู้ (Learning Evaluation) หมายถึง การประเมินที่ได้จากการทดสอบ

ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของผู้เข้าฝึกอบรม โดยการทดสอบก่อนการอบรมโครงการ

ปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย X หน้าคำตอบที่ตรงกับความเข้าใจและความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ () ชาย () หญิง

2. อายุ.....ปี

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ

1. น้ำหมักชีวภาพ หมายถึง ข้อใด

ก. มูลสัตว์ เช่น ชีไก่ ชีวัว

ข. การไถกลบพืชลงดิน

ค. เศษหญ้าหมักกับมูลสัตว์

ง. เกิดจากเศษพืชผักผลไม้ สัตว์ชนิดต่างๆ มาหมักรวมกับกากน้ำตาลทำให้เกิด
จุลินทรีย์

2. น้ำหมักชีวภาพ มีกี่ประเภท

ก. 1 ประเภท

ข. 2 ประเภท

ค. 3 ประเภท

ง. 4 ประเภท

3. ส่วนประกอบใดที่ไม่เหมาะกับการทำน้ำหมักชีวภาพ

ก. กากน้ำตาล

ข. เศษผักและผลไม้

ค. ปลา

ง. เศษพลาสติก

4. สารจุลินทรีย์สำหรับการทำน้ำหมักชีวภาพ คือข้อใด

ก. ยาคุมกำเนิด

ข. เชื้อเร่ง พ.ด.2

ค. ลูกแป้งข้าวหมาก

ง. ถูกทุกข้อ

5. เราควรนำส่วนที่เหลือทิ้ง พวกเศษพืชผัก ผลไม้ สัตว์ต่างๆ มาใช้ประโยชน์ในด้านใดมากที่สุด
 - ก. เลี้ยงสัตว์
 - ข. ทำน้ำหมักและปุ๋ยหมักชีวภาพ
 - ค. ของใช้ต่างๆ
 - ง. ไม่มีข้อใดถูก
6. ก่อนนำน้ำหมักชีวภาพไปใช้ควรปรับสภาพความเป็นกรด-ด่าง ประมาณเท่าไร
 - ก. 3-3.5 pH
 - ข. 4-4.5 pH
 - ค. 5-5.5 pH
 - ง. 6-6.5 pH
7. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ
 - ก. ควรใช้เศษพืชผักผลไม้ที่ยังไม่เน่าบูด
 - ข. ควรใช้จำพวกเปลือกส้มในการหมักเพราะมีน้ำมันที่ผิว
 - ค. ควรเก็บไว้ในที่ร่มอย่าให้ถูกฝนและแดดจัดๆ เพราะจะทำให้จุลินทรีย์ตาย
 - ง. ข้อ ก. และ ค. ถูก
8. น้ำหมักชีวภาพที่ใช้ผักและผลไม้ในการหมักต้องใช้เวลามากน้อยเท่าไร
 - ก. 1 สัปดาห์
 - ข. 2 สัปดาห์
 - ค. 3 สัปดาห์
 - ง. 4 สัปดาห์
9. จุลินทรีย์จะสร้างสารตัวใดมาเพื่อย่อยสลายเศษพืชผักผลไม้
 - ก. เอนไซม์
 - ข. แมกนีเซียม
 - ค. ฟอสฟอรัส
 - ง. กรดซัลเฟอร์
10. ข้อใดคือประโยชน์ของน้ำหมักชีวภาพ
 - ก. เร่งการเจริญเติบโตของพืช
 - ข. ปรับสภาพน้ำเสียให้ดีขึ้น
 - ค. ปรับสภาพความเป็นกรด-ด่างในดินและน้ำ
 - ง. ถูกทุกข้อ

ส่วนที่ 3 ด้านพฤติกรรม (Behavior Evaluation) หมายถึง พฤติกรรมหลังฝึกอบรมของผู้เข้าร่วม
อบรมเกี่ยวกับการได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นพฤติกรรม	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
1. ท่านได้รับความรู้และทักษะในเรื่องที่อบรม					
2. ท่านสามารถอธิบายวิธีทำน้ำหมักชีวภาพได้					
3. ท่านสามารถบอกประโยชน์จากน้ำหมักชีวภาพได้					
4. ท่านได้รู้วิธีการทำน้ำหมักชีวภาพที่ถูกต้อง					
5. ท่านสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดให้เพื่อนบ้าน					
6. ท่านนำน้ำหมักชีวภาพมาประยุกต์ใช้กับการเกษตร					
7. ท่านรับรู้ได้ถึงปัญหาและอุปสรรคของการใช้สารเคมี					
8. ท่านลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร					
9. ท่านตระหนักถึงการใช้อินทรีย์แทนสารเคมี					
10. ท่านได้รับประทานอาหารที่ปลอดสารพิษ					
11. ท่านนำพืชผักผลไม้ที่เหลือใช้มาทำน้ำหมักชีวภาพ					
12. ท่านสร้างประโยชน์จากของเหลือใช้					
13. ท่านปลูกผักปลอดสารพิษโดยการใช้ น้ำหมักชีวภาพ					
14. ท่านเกิดการปรับตัวในการกลับมาใช้อินทรีย์					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 ด้านผลลัพธ์ (Results Evaluation) หมายถึง การประเมินผลของการใช้สิ่งที่ได้จากเรียนรู้
ไปปฏิบัติจริง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็น	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ท่านสามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้					
2. ท่านสามารถต่อยอดเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน					
3. ท่านมีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น					
4. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในการทำน้ำหมักชีวภาพ					
5. ท่านห่างไกลจากโรคภัยที่เกิดจากการใช้สารเคมี					
6. แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคและอุปโภคไม่มีสารเคมีตกค้าง					
7. ท่านแก้ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารเคมีได้					
8. ลดรายจ่ายในการซื้อสารเคมีได้					
9. ช่วยปรับปรุงดินจากการใช้น้ำหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมี					
10. ท่านช่วยรักษาระบบนิเวศให้สมดุล สามารถอยู่ได้อย่างปลอดภัย					
11. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านช่วยลดปริมาณขยะได้					
12. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านช่วยลดโลกร้อนจากการใช้สารอินทรีย์					
13. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านได้นำความรู้มาปรับใช้ในอาชีพ					
14. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านมีส่วนร่วมกับศูนย์การเรียนรู้					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ข้อมูล

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวดวงพร สว่างศรี
สถานที่เกิด	อำเภอแม่สอก จังหวัดตาก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	172 หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอ จังหวัดตาก 63110 เบอร์โทรศัพท์ 096-2062852 E-mail Duangporn.1996@yahoo.com
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2557	ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนภัทรวิทยา จังหวัดตาก
พ.ศ. 2561	ระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) สาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
พ.ศ. 2568	ระดับปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2566-ปัจจุบัน	ประกอบอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว

การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ดวงพร สว่างศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
พ.ศ. 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมพัฒนาดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผู้วิจัย นางสาวดวงพร สว่างศรี รหัสนักศึกษา 614240103

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ยุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา)

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิเรก พันเชื้อ ปีการศึกษา 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ (2) พัฒนา ทดลองใช้ และประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 291 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการพัฒนาและทดลองใช้โครงการ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชน จำนวน 21 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การประชุม แบบประเมินผลโครงการ การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (AIC) การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัญหาการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนความต้องการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีความต้องการสูงที่สุด (2) การพัฒนา ทดลองใช้โครงการและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและตัวแทนชุมชน ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้นำความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (3) ผลการประเมินการดำเนินงานของโครงการ ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความรู้การทำน้ำหมักชีวภาพในระดับมากที่สุด การติดตามผลหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ โดยแก้ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตร ทำให้แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคมีสารตกค้างเคมีลดลง และลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีอีกด้วย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การพัฒนาการดำเนินงาน, ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

Dissertation Title: The Participation for the Development of Sufficiency Economy Learning Center, Banjadeekho Community, Tak Province

Researcher: Miss. DOUNGPHORN SAWANGSRI; **Student ID:** 614240103

Degree: Master of Arts Program (Administration and Development Strategy);

Advisor: Dr. Adirek Funkiew, Assistant Professor; **Academic Year:** 2024

Abstract

The purposes of this research were to (1) study the problems and the needs of participation of sufficiency economy learning center, Banjadeekho Community, (2) develop, trial, and evaluate the project for the operation of sufficiency economy learning center, Banjadeekho Community. This research was the participatory action research. The samples were 291 people who lived in Banjadeekho Community. The respondents consisted of 21 leaders and the representatives of the community. The research tools for the data collection included interview forms, questionnaires, meetings, project evaluation forms, in-depth interviews, and appreciation Influence Control (AIC). The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research results showed that (1) in general, the problems of participation of sufficiency economy learning center, Banjadeekho Community was at the high level. The highest mean was the participation of evaluation. The needs of participation of sufficiency economy learning center, was at the high level. The highest mean was the participation of operation. (2) The development, the trial use of the project, and the operation of the participation of sufficiency economy learning center were initiated through the participation of community leaders and representatives who wanted the project of making bio-extract to enable participants to apply their knowledge with making bio-fermented water to their daily lives. (3) The project performance evaluation results revealed that the participants had the highest level of knowledge in making bio-extract. After the trainings, the participants applied the knowledge to solve the problems of chemical use in agriculture. Consequently, that reduced the chemical residues in water sources and livestock and lowered the cost of purchasing chemicals.

Keywords: Participation, Operation Development, Sufficiency Economy Learning Center.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำต่างๆ อย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิเรก พันเขียว และประธานกรรมการ ควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง รวมทั้งได้ช่วยตรวจแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ปรากฏนามในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย และได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ตลอดจนข้อคิดต่อการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และเพื่อนๆ ที่ได้คอยให้การสนับสนุนด้านต่างๆ และได้ให้กำลังใจต่อการศึกษาของผู้วิจัยเป็นอย่างดีขอบคุณทุกคนในครอบครัวที่คอยให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากนี้ขอขอบพระคุณบุคคลท่านอื่นๆ ที่มีได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้ ซึ่งได้มีส่วนร่วมในด้านอื่นขณะเขียนงานฉบับนี้ด้วย

สุดท้ายนี้คุณค่า ความดี และประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์และบุคคลที่ช่วยเหลือให้งานนี้สมบูรณ์ทุกท่าน และหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใดผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ดวงพร สว่างศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	21
ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอมะสอย จังหวัดตาก.....	38
ข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอมะสอย จังหวัดตาก.....	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	51
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการและการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	53
ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	56
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	59
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	62
ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้	
เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	72
ตอนที่ 4 ผลการประเมินโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	
ของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก.....	80
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	86
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผลการวิจัย.....	90
ข้อเสนอแนะ.....	92
บรรณานุกรม.....	94
ภาคผนวก.....	99
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	100
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ.....	102
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	104
ภาคผนวก ง ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม.....	113

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก จ แบบบันทึกข้อมูลการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์.....	120
ภาคผนวก ฉ แบบประเมินโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพ.....	123
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	131

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 60
2	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ในภาพรวมและรายด้าน..... 62
3	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและ การตัดสินใจ..... 63
4	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน..... 64
5	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในรับผลประโยชน์..... 65
6	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล..... 66
7	แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ..... 67
8	แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน..... 68
9	แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์..... 69
10	แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล..... 70
11	แสดงปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการจัดอบรม..... 73
12	แสดงกิจกรรมของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง..... 74
13	แสดงคะแนน ลำดับของโครงการที่คัดเลือก..... 75
14	แสดงตัวชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมาย..... 78

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
15	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ..... 80
16	แสดงคะแนนผลการทดสอบ ก่อน-หลัง เข้าอบรมโครงการของผู้เข้าร่วมอบรมโครงการ.... 82
17	แสดงผลการประเมินด้านพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมหลังการฝึกอบรมตามโครงการ..... 83
18	แสดงผลการวิเคราะห์ด้านผลลัพธ์ที่มีต่อโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการ..... 84

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	16
2 แสดงคุณลักษณะ เจื้อนไข และจุดมุ่งหมายในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	18
3 แสดงโครงสร้างพื้นฐานเทคนิค AIC.....	36
4 แสดงแผนภูมิแสดงรูปแบบการประเมินของเครือกแพทริก.....	36
5 แสดงศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ.....	44
6 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	50

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็น ที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังรวมถึง การวางแผนและการดำเนินการในการตัดสินใจ และการกระทำต่างๆ โดยยึดหลักสายกลางและ ความไม่ประมาท มีความซื่อสัตย์ และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงนั้นถูกพูดถึงอย่างชัดเจนเมื่อปี พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไข ปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย ซึ่งประเทศไทยต้องการที่จะรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพ โดยการยืนหยัดในการพึ่งตนเอง และพัฒนานโยบายที่สำคัญเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ จากการสร้างแนวคิดเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ ซึ่งคนไทยจะสามารถเลี้ยงชีพโดยอยู่บนพื้นฐาน ของความพอเพียง เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์และ ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอย่างหนัก นับว่าเป็นบทเรียนสำคัญของการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่เสถียรภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ ของประชาชนส่วนใหญ่ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่ได้คำนึงถึงระดับ ความเหมาะสมกับศักยภาพของประเทศ หรือความพร้อมของคนหรือระบบและอีกส่วนหนึ่ง เกิดจาก การหวังพึ่งพิงจากต่างประเทศมากเกินไปทั้งในด้านความรู้ เงินลงทุน หรือตลาด โดยไม่ได้เตรียมสร้าง พื้นฐานภายในประเทศให้มีความมั่นคงและเข้มแข็ง หรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อให้สามารถพร้อมรับ ความเสี่ยงจากความผันผวนเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกและภายใน (สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม, 2554, หน้า 7-9)

เศรษฐกิจพอเพียงจึงเข้ามามีบทบาทต่อการกำหนดอุดมการณ์การพัฒนาของประเทศ โดยปัญญาชนในสังคมไทยหลายท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยเชื่อมโยงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เข้ากับวัฒนธรรมชุมชน โดยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ของประชาชน ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและ

ภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ เริ่มที่ระดับครอบครัว มีการดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวได้นำไปเป็นแบบอย่าง ยึดหลักความพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักใช้ รู้จักพอ ในระดับชุมชน มีการอยู่ร่วมกันอย่าง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สมัคสมานสามัคคี ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมพัฒนาชุมชนให้มี ความเจริญรุ่งเรือง และระดับประเทศ ผู้นำควรดำเนินงานไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจทุกระดับ ต้องมีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (ปริญญช พินุลสรวราฐ, 2552, หน้า 67-71)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ สามารถพึ่งพาตนเอง มีภูมิคุ้มกัน มีเหตุผล เป็นคนดี และรู้รักสามัคคี โดยคนทุกกลุ่ม ทุกอาชีพสามารถน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและเป็นแนวคิดชี้ทางปฏิบัติตนให้อยู่อย่างระมัดระวัง รอบคอบ รู้จักการวางแผนและการดำเนินงานหรือใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลและในองค์กร ตั้งแต่พื้นฐาน คือ ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ ซึ่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นเรื่องของสายกลางที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศ ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้ คือ มีความรู้และทักษะรอบด้านเกี่ยวกับวิชาการที่สามารถนำความรู้มาพัฒนาในการดำเนินงานเพื่อใช้ประกอบการวางแผนก่อนตัดสินใจและลงมือปฏิบัติ ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม เป็นการตระหนักถึงคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต ทั้งในด้านการดำเนินงานและการดำเนินชีวิต ควบคู่ไปกับความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ดังนั้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอันจะนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีการที่จะริเริ่มสร้างกระบวนการขับเคลื่อนเพื่อสานต่อความคิดและขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

ในการดำรงชีวิต และยังเป็นการจุดประกายให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ ในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมไทย โดยเป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง คือ การสร้างกระแสสังคมให้มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบแนวคิดหรือเป็น ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของประชาชนคนไทยทุกคน ซึ่งการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงที่ (สศช.) ได้ริเริ่ม นี้ จะเป็นไปในลักษณะของการสร้างเครือข่ายและระดมพลังของทุกภาคส่วน เป็นการเสริมพลัง ให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้ดำเนินโครงการจัดทำแปลงเรียนรู้ ควบคู่การผลิตเพื่อเลี้ยงชีพและได้ปรับเปลี่ยนชื่อเป็นโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรและ ประชาชนได้เข้ามาเรียนรู้และเพิ่มทักษะอาชีพเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเปิด โอกาสให้กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมโครงการได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนับแต่การกำหนด หลักสูตร จัดทำ แผนการเรียนรู้ตามความต้องการได้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ในการดำเนินกิจกรรม ทางการเกษตรผ่านกระบวนการกลุ่มและฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมสาธิตในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชน โดยการดำเนินงานที่ผ่านมาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อถ่ายทอด ความรู้ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการฯ ไปแล้วมากกว่าจำนวน 150,000 ราย จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากการดำเนินโครงการฯ ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถลดหนี้สินลง มีความสามารถ ในการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกมีการสร้างรายได้หลักและรายได้เสริมให้กับครัวเรือน รวมทั้งยังช่วยสนับสนุนฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างความสามัคคีในชุมชนครอบครัวมีความสุขเพิ่มขึ้น ชุมชนมีความสงบสุขอีกด้วย (กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน, 2558)

บ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นหมู่บ้านที่มีความ หลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นหมู่บ้านที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีกลุ่มคนเหนือ ร้อยละ 70 กลุ่มชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงร้อยละ 20 กลุ่มชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ร้อยละ 5 และอื่นๆ ร้อยละ 5 จึงทำให้หมู่บ้านเจดีย์โคะมีทุนทางสังคมที่แข็งแกร่งในด้านความสามัคคีร่วมพลัง มีการจัดการ ระบบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีวัฒนธรรม ประเพณีที่หลากหลาย โดยประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 97 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 2 ประกอบอาชีพค้าขาย และร้อยละ 1 ประกอบอาชีพอื่นๆ (องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน, 2562) ซึ่งหมู่บ้านเจดีย์โคะ เป็นหมู่บ้านกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษางานวิจัย โดยศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้รับการคัดเลือกและได้รับการสนับสนุนเข้าร่วมโครงการเศรษฐกิจ พอเพียงในปีงบประมาณ 2558 จนถึงปัจจุบัน และเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ ของชุมชนที่จะสามารถนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่ง เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสืบทอดภูมิปัญญา

วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นการก่อให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และเป็นการมุ่งพัฒนาแบบพึ่งตนเอง โดยภารกิจหลักของศูนย์เพื่อน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติและเป็นการชี้แนวทางตามพระราชดำริเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 33 สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารไทย ซึ่งเดิมพื้นที่แห่งนี้เคยประสบภัยจากธรรมชาติ เช่น ฤดูฝนน้ำท่วม ฤดูแล้งไม่มีน้ำ ทำให้การทำการเกษตรได้ผลผลิตไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ได้ผลผลิตประมาณ 30% ของการทำพืชเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ได้ปริมาณและคุณภาพน้อยฤดูแล้งไม่สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ หลังจากได้รับการได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชผักสวนครัว พืชหมุนเวียน ทำให้ได้ผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพมากขึ้น ทั้งปลอดสารพิษและมีรายได้ตลอดทั้งปี และปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังเป็นศูนย์เกษตรอินทรีย์หนึ่งในอำเภอแม่สอด ที่มีความพร้อมด้านที่ดินแปลงสาธิต มีฐานการเรียนรู้ที่หลากหลาย สภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ที่น่าสนใจ เพราะติดกับภูเขารธรรมชาติ เหมาะแก่การมาศึกษาดูงานพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

จากผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะมีคนเข้ามาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาต่อยอดในเรื่องของการตัดแต่งกิ่งต้นอะโวคาโด และการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้มีการจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อเพิ่มศักยภาพ ความเข้มแข็ง ร่วมถึงการสร้างมาตรฐานคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นตามลำดับ ที่ผ่านมาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังขาดความร่วมมือของคนในชุมชน ที่จะเข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายในท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันยังเป็นขับเคลื่อนของคนเพียงกลุ่มเดียว จึงทำให้ศูนย์การเรียนรู้ฯ ยังขาดการขับเคลื่อนที่เกิดจากความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (เชษฐา แก้วทันคำ, 2565, มกราคม 18) นอกจากนี้การดำเนินงาน ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ยังไม่สามารถเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเป็นแหล่งเรียนรู้ในการทำการเกษตรและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจแก่เกษตรกรและคนในชุมชนได้ และยังขาดความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วม การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะขาดการสื่อสารที่จะสร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกรและคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะให้เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ยังเป็นการดำเนินงานเพียงคนกลุ่มเดียว และมีความต้องการที่จะให้เกษตรกรและคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เกิดกระบวนการพัฒนาจากการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและคนในชุมชน และทำให้เกิดแนวคิดเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวและเกิดการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะอย่างยั่งยืนร่วมกัน

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อทราบปัญหาและความต้องการที่จะนำไปสู่การพัฒนาแผนการดำเนินงาน เพื่อประเมินและหาแนวทางการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เป็นอย่างไร
2. โครงการพัฒนาและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เป็นอย่างไรได้
3. ผลการประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก
2. เพื่อพัฒนาโครงการและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก
3. เพื่อประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Research) โดยพื้นที่การศึกษา คือ ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้

เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำหรับการศึกษาปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีขอบเขตในการศึกษา 4 ด้าน (Cohen & Uphoff, 1981, pp. 213-222) ประกอบด้วย

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,053 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน, 2564)
2. กลุ่มตัวอย่าง 291 คน ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ราษฎรชาวบ้าน สตรี และผู้สูงอายุ (กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของทาโร ยามาเน)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ปัญหาการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
2. ความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

2.1 การพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ได้แก่ เทคนิคการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control: AIC) ประกอบไปด้วย

1. ชื่อโครงการ
2. หลักการและเหตุผล
3. วัตถุประสงค์
4. วิธีการทำและกิจกรรมที่ต้องทำ
5. ชื่อหน่วยงานหรือบุคคลผู้รับผิดชอบโครงการ
6. ระยะเวลาจัดโครงการ
7. สถานที่ดำเนินการจัดโครงการ
8. การวัดประเมินผล
9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ
10. งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะหมู่ 6 จำนวน 1 คน
2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน จำนวน 1 คน
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
4. ผู้นำองค์กรชุมชน ได้แก่
 - 4.1 กลุ่มเกษตรกรบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
 - 4.2 กลุ่มสตรีบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.3 กลุ่มเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.5 กลุ่มกองทุนเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.6 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขสุข จำนวน 1 คน
 - 4.7 ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

จำนวน 1 คน

5. ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน

จำนวน 5 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ โครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

2.2 การดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาได้แก่ โครงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะหมู่ 6 จำนวน 1 คน
2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน จำนวน 1 คน
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
4. ผู้นำองค์กรชุมชน ได้แก่
 - 4.1 กลุ่มเกษตรกรบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
 - 4.2 กลุ่มสตรีบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.3 กลุ่มเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.5 กลุ่มกองทุนเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.6 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขสุข จำนวน 1 คน
 - 4.7 ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

จำนวน 1 คน

5. ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน

จำนวน 5 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

การดำเนินการมีส่วนร่วมตามโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำหรับการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ มีขอบเขตในการประเมิน 4 ด้าน (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2545) ประกอบด้วย

1. การประเมินปฏิกริยา
2. การประเมินการเรียนรู้
3. การประเมินพฤติกรรม
4. การประเมินผลลัพธ์

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลได้แก่ นักวิจัยชาวบ้านที่เข้าร่วมการวิจัยอบรมโครงการ
ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 21 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการประเมินการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ
พอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกต้อง
และเหมาะสมสำหรับชุมชน และเป็นศูนย์กลางการบริการ และแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของ
หน่วยงานต่างๆ กับเกษตรกรในชุมชน โดยดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกร ที่ประสบความสำเร็จ
สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามความ
พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการ
มีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้
ความรอบคอบ ความระมัดระวังรวมถึงการวางแผนและการดำเนินการในการตัดสินใจ และการ
กระทำต่างๆ โดยยึดหลักสายกลางและความไม่ประมาท มีความซื่อสัตย์ และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่
ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่จัดขึ้น ตั้งแต่เริ่ม
จนจบการดำเนินงาน โดยการเข้ามาลงมือปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยประยุกต์ใช้เทคนิค
การประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control: AIC)

3. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน หมายถึง
ข้อขัดข้อง หรืออุปสรรคในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โดยจำแนกเป็น 4 ด้าน

3.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด
ริเริ่มโครงการ โดยมีการอภิปรายถึงปัญหาและความต้องการ มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
การกำหนดทางเลือกกว่าควรจะทำโครงการหรือกิจกรรมใดบ้าง และการตัดสินใจว่าจะทำโครงการ

หรือกิจกรรมใด และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจในระหว่าง การดำเนินงานโครงการด้วย

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมใน ทรัพยากรต่างๆ ให้กับโครงการทั้งในด้านเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมในการบริหาร และประสานงานโครงการต่างๆ

3.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การร่วมรับประโยชน์และ ร่วมรับผลสืบเนื่องในทางลบจากโครงการพัฒนา ผลประโยชน์ที่ได้รับ ได้แก่ ผลประโยชน์ด้านวัตถุ ผลประโยชน์ด้านสังคม และผลประโยชน์ส่วนบุคคล

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการประเมินโครงการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมประเมิน อย่างเป็นทางการ เช่น การประชุมเพื่อทบทวนและประเมินการดำเนินงานที่ผ่านมา การร่วมเป็น คณะทำงานหรือคณะกรรมการในการประเมินผล สำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างไม่เป็น ทางการ เช่น การประชุมกลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการ หรือการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ

4. ความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความปรารถนา หรือความสนใจของชาวบ้านในการพัฒนาและดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อ ยอดและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างวิถีพอเพียง ด้วยการพออยู่ พอกิน และส่วนที่เหลือ ก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล

5. โครงการ หมายถึง การวางแผนกิจกรรมที่ต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความ รับผิดชอบที่ชัดเจนว่าหน่วยงานใดรับผิดชอบ หรือบุคคลใดจะรับทำกิจกรรมนั้นเพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จะต้องมีเครื่องมืออุปกรณ์ ทรัพยากรที่ใช้ สถานที่ ระยะเวลาและงบประมาณตั้ง ไว้ให้สำเร็จตามเป้าหมาย

6. การดำเนินการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง วิธีการที่นักวิจัย สมาชิกศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และผู้ร่วมวิจัยในชุมชน จัดทำโครงการดำเนินงานระยะสั้น ไม่เกิน 1 ปี ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมคิด ร่วมการวิเคราะห์ เพื่อหา แนวทางในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยโครงการ ประกอบด้วย 1) ชื่อ โครงการ 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ 4) เป้าหมายหรือตัวชี้วัด 5) วิธีทำและกิจกรรม

ที่ต้องทำ 6) ชื่อหน่วยงานหรือบุคคลผู้รับผิดชอบโครงการ 7) ระยะเวลาดำเนินงาน 8) งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ 9) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

7. ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การประเมินหรือการตัดสินใจความสำเร็จของการดำเนินงานตามโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่

7.1 การประเมินปฏิกิริยา หมายถึง การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรม ว่ามีความรู้สึกหรือมีความคิดเห็นอย่างไรต่อโครงการที่อบรม

7.2 การประเมินการเรียนรู้ หมายถึง การประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบก่อน-หลัง การอบรม

7.3 การประเมินพฤติกรรม หมายถึง การประเมินพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมอบรม หลังจากจบโครงการว่านำไปปฏิบัติจริง

7.4 การประเมินผลลัพธ์ หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นหลังการเข้าร่วมโครงการ ว่านำผลที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการลดต้นทุนและเพิ่มผลกำไร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ศูนย์การเรียนรู้นำข้อมูลปัญหา ความต้องการไปพัฒนาโครงการภายในศูนย์การเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่แท้จริง

2. ชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะจากการลงมือปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมในการ ขับเคลื่อนศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน

3. ชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้แผน/โครงการที่สามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการ ดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้อย่างยั่งยืน

4. องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน สำนักงานเกษตรและสหกรณ์อำเภอแม่สอด สามารถ นำแผน/โครงการที่ได้จากงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานกับศูนย์การเรียนรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.1 ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.2 หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.3 จุดมุ่งหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.4 การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 - 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.2 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
4. ข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มีนักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญา เป็นแนวคิด ซึ่งแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลและองค์กรทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง คำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพตนเองและสภาวะแวดล้อม ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีโดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการ

ด้วยความรอบคอบและระมัดระวังที่ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรู้ที่ เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2552, หน้า 85-87)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาของประเทศ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 ได้ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เป็นปรัชญานำทางการพัฒนาของประเทศ โดยมีแนวทางดังนี้ 1. ทางสายกลาง ไม่พัฒนาไปในทาง ทิศใดทิศหนึ่งจนเกินไป เช่น ปิดหรือเปิดเสรีเต็มที่ 2. ความสมดุลและความยั่งยืน เน้นการพัฒนา ในลักษณะองค์รวม 3. ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความพอดีทั้งในการผลิตและการบริโภค 4. ภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว 5. การเสริมสร้างคุณภาพคน เน้นให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีตรีน้อมถ่อม เอื้ออาทร มีความเพียร มีวินัย มีสติ ไม่ประมาท พัฒนาปัญญาและความรู้อย่างต่อเนื่อง (สมพร เทพสิทธา, 2548, หน้า 13-14)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาหรือแนวปฏิบัติ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง ประทานจะให้รากแก้วในสังคมได้ยึดเป็นแนวดำรงชีวิตเพื่อความอยู่ดีกินดี ซึ่งองค์ประกอบสำคัญ ของเศรษฐกิจพอเพียงมีด้วยกัน 7 ข้อ คือ พึ่งพาตนเอง พอประมาณ เติบโตอย่างยั่งยืน มีภูมิคุ้มกัน มีเหตุผล เป็นคนดี และรู้จักสามัคคี โดยหลักสำคัญทั้ง 7 ข้อนี้ คนทุกกลุ่มทุกอาชีพสามารถน้อมนำไป ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (อำพล เสนาณรงค์, 2550)

“ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาปฏิบัติโดยนำมาใช้ เป็นหลักการพื้นฐานของนโยบายการพัฒนา ซึ่งหมายถึงจะทำให้ความสำคัญกับการเติบโตอย่างมั่นคง ความมีวินัยของนโยบายเศรษฐกิจมหภาค รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้มีความ เป็นธรรม ซึ่งการเติบโตอย่างมีคุณภาพ หมายถึง การให้ความห่วงใยอย่างยิ่งยวดต่อหลักธรรมาภิบาล และการบริหารความเสี่ยง แต่ความห่วงใยในเรื่องดังกล่าวจะไม่ส่งผลต่อกลไกตลาด หรือแม้แต่ มีอิทธิพลต่อการเปิดของเศรษฐกิจไทยในความเป็นจริงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้นแบบ (สุรยุทธ์ จุลานนท์, 2550)

คนส่วนใหญ่มีความเข้าใจ คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ในระดับหนึ่งทว่ายังคงมองว่า เป็นเรื่องของความประหยัดมัธยัสถ์ในการใช้ชีวิตประจำวันหรือ มองว่า เป็นการนำมาประยุกต์ใช้ ในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น ซึ่งอันที่จริงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ในทุกภาคส่วน และนำมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ง่ายในการทำเข้าใจ ในขณะที่

ต่างชาตินักเข้าใจผิดคิดว่าพอเพียง แปลว่า ไม่ก้าวหน้าซึ่งไม่เป็นความจริงอย่าง ที่สุดโลกาภิวัตน์ มีทั้งด้านดีและด้านลบ สิ่งที่ดีก็นำมาประยุกต์ใช้ให้ประเทศก้าวหน้า แต่ความก้าวหน้า ต้องสมดุลกับ ประเทศด้วย ที่สำคัญการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ให้ได้ผล ต้องพยายามลดค่านิยม ด้านวัตถุนิยมที่เน้นความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย พร้อมปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนในเรื่องของการ อื้อเฟ้อ แบ่งปันเสริมเข้าไปด้วยมุ่งหวังให้สังคมไทยรู้จักคำว่า พอเพียงมากขึ้น ไม่หลงตามไปกับ กระแสบริโภคนิยม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเปรียบเสมือนเข็มทิศ เพื่อนำไปสู่หนทางการตัดสินใจ ที่ถูกต้องและยั่งยืน (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2550, หน้า 52-59) และจากการสรุปเนื้อหาปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง นักวิชาการจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย ฯลฯ ได้ร่วมกันแปลงนิยามออกมาเป็นสัญลักษณ์ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เพื่อให้ ง่ายต่อการเข้าใจ จดจำและนำไปปฏิบัติ โดยมีความหมายว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็น เรื่องของทางสายกลาง ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 ข้อ คือ 1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้านความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณา ให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ 2. เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้ สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และมี 3 คุณลักษณะที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันไป คือ 2.1 ความ พอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมี เหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจาก การกระทำ นั้นๆ อย่างรอบคอบ 2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและ การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จะนำชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2549, หน้า 27-28)

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คำว่า ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน ในตัวดีพอสมควร ต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้อง อาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการ ทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล

และพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2550ก, หน้า 78)

เศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับตัวบุคคล และองค์กรทุกระดับ ที่นำไปปฏิบัติเป็นภูมิคุ้มกันและนำมา ซึ่งความสุขเป็นรากฐานรองรับความ เปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจของโลก รวมทั้งไม่เคยทำลายเศรษฐกิจหลักของประเทศเหมือนที่บางคนกล่าวอ้าง แม้สหประชาชาติก็ยังยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้มีเงื่อนไข 3 ประการ คือ เงื่อนไขด้านหลักวิชาการที่จะต้องมีความสมเหตุสมผล เงื่อนไขด้านคุณธรรม และ เงื่อนไขด้านการดำเนินชีวิต เช่น ความอดทน ความเพียร ความขยัน ส่วนเรื่องความพอประมาณ ไม่ใช่ การขี้นิยจนสุดโต่ง แต่เป็นทางสายกลาง คือ ความประหยัด พอดี พอเหมาะต่อความจำเป็นตาม อัตภาพ (เกษม วัฒนชัย, 2550, หน้า 89)

จากความหมายดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั้น หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้อง อาศัยความรู้ ความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังรวมถึงการวางแผนและการดำเนินงานในการ ตัดสินใจ และการกระทำต่างๆ โดยยึดหลักสายกลางและความไม่ประมาท มีความซื่อสัตย์ และ มีคุณธรรมเป็นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ โดยมีหลักการพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2551)

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยามความพอเพียง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประชาชนทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร และระดับประเทศได้ โดยคุณลักษณะที่สำคัญ ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ โดยสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นิยามไว้ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง เป็นความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะสังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น การทำอะไรต้องมีความพอดี พอเหมาะพอควรต่อความจำเป็น และไม่น้อยเกินไปจนกระทั่ง

ไม่เพียงพอที่จะดำเนินการได้ ซึ่งการตัดสินใจในระดับพอประมาณนั้นจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบในการวางแผนและตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมด้วย เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ไม่ทำให้สังคมเดือดร้อน ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจ การดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ้วนถี่ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ ครบวงจร บนพื้นฐานของความถูกต้อง ความเป็นจริงตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม ทั้งในระยะยาว ต่อตนเอง ผู้อื่น และส่วนร่วม การคิดพิจารณาแยกแยะให้เห็น การเชื่อมโยงของเหตุปัจจัยต่างๆ อย่างต่อเนื่องเป็นระบบจะทำให้ทำให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดข้อผิดพลาดน้อย การที่จะวางแผนดำเนินการสิ่งใดอย่างสมเหตุสมผล ต้องอาศัยความรู้ ขยันหมั่นเพียร อดทนที่จะจัดเก็บข้อมูลอย่างมีระบบ และแสวงหาความรู้ที่ถูกต้อง อย่างสม่ำเสมอ มีความรอบคอบในความคิด พิจารณาตัดสินใจอย่างมีสติ ปัญญา อย่างละเอียดลออ ในทางที่ถูกที่ควร

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

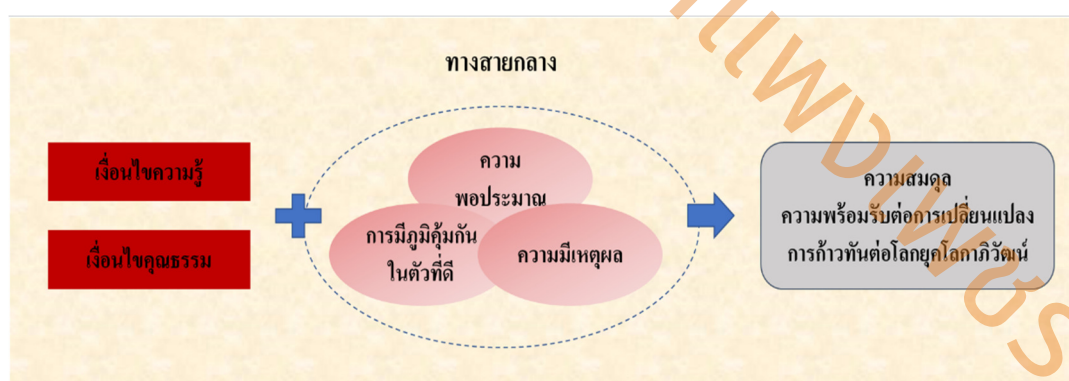
4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

จุดมุ่งหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยและทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป พบว่า มีอยู่ 2 ส่วนด้วยกัน ในส่วนที่หนึ่งปรากฏอยู่ 2 แห่ง ซึ่งมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ และเพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และ

วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี สำหรับในส่วนที่สอง คือ เพื่อให้สมดุลทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งจุดหมายส่วนที่หนึ่งในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่า “เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์” กับ “เพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง” นั้น หากพิจารณาให้ถ่องแท้ จะพบความเกี่ยวโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยในแห่งแรกเป็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายในเพื่อให้ทันและเข้ากับสิ่งภายนอก ในแห่งที่สองเป็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกเพื่อป้องกันไม่ให้อะไรภายในได้รับความกระทบกระเทือนเสียหาย และจุดหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ตามการสังเคราะห์ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วย ความสมดุล การพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และการก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะได้ชัดเจนว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั้น มิได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ ตรงกันข้ามการดำเนินตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความมุ่งหมายเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์อีกด้วย และด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า โลกาภิวัตน์นั้น ก่อให้เกิดผลกระทบได้ทั้งในแง่ดีและในแง่ร้าย คือ มิได้ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในแง่เดียว แต่ในอีกแง่หนึ่งยังทำให้เกิดความเสื่อมถอยตกต่ำทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ดังนั้น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงมุ่งเน้นให้เกิดการพิจารณาอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบระมัดระวังในการดำเนินงาน โดยเลือกรับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบในแง่ดี ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการเปลี่ยนแปลงในแง่ที่ไม่ดีและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ เพื่อจำกัดผลกระทบให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อความเสียหายหรือไม่เป็นอันตรายร้ายแรง ทำให้กิจการยังคงดำเนินต่อไปได้ (สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563)

ภาพที่ 2 แสดงคุณลักษณะ ใจ และจุดมุ่งหมายในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา : (สถาบันไทยพัฒน์, 2563)

โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายหลัก ดังนี้ (ศศิภรณ์ จุลจงกล, 2560)

1. การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง และทำสิ่งต่างๆ ตามความสามารถของตนเอง รู้จักพัฒนาตนเองด้วยการทำจิตใจให้ผ่องใส พัฒนาความรู้ความสามารถของตนด้วยการเข้าอบรมไฝหาคำความรู้

2. สามารถพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในการดำเนินชีวิตประจำวันเมื่อต้องประสบกับปัญหาทำให้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองหาสาเหตุและแก้ไขปัญหบนพื้นฐานของเหตุและผลด้วยตนเองก่อนที่จะพึ่งพาคนอื่นและเมื่อต้องพึ่งพาผู้อื่น ก็ให้เป็นคนที่มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการปรึกษาหารือช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยจะต้องยึดหลักการพึ่งตนเองในครอบครัวก่อน สมาชิกจะต้องรู้รายรับ-รายจ่ายของครอบครัว สามารถบริหารการเงินในครอบครัวได้ หลีกเลี่ยงการเป็นหนี้และใช้ศักยภาพของตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักยับยั้งใจตนเอง ลดความต้องการของตนเองลงโดยคำนึงถึงความมีอยู่ของตนเอง เช่น คำนึงถึงรายรับหรือรายได้ของตนเองก่อนที่จะตัดสินใจซื้อสิ่งของ ยึดทางสายกลางในการดำเนินชีวิตให้ตนเองอยู่อย่างสมดุลเพื่อการมีความสุขอย่างแท้จริง ไม่รู้สึกขาดแคลน และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น ในสังคมชนบทซึ่งมีที่ดินที่สามารถทำการเพาะปลูกได้ ก็ทำเกษตรแบบพออยู่พอกิน ปลูกผักไว้กินเองก่อน ถ้าหากเหลือก็นำไปขาย แจกจ่ายเพื่อนบ้าน ทำให้เราสามารถลดค่าใช้จ่ายลงได้ และสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้อีกด้วย

จึงกล่าวได้ว่าเป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็เพื่อให้คนไทยอยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีความสุขทุกระดับ ดังนี้

ระดับครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี พึ่งพาตนเองได้ มีความสุขทั้งทางกายและใจ ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่เป็นหนี้ที่ไม่สามารถชำระคืนได้ มีเงินเหลือเป็นเงินออมสำหรับครอบครัว

ระดับชุมชน รวมกลุ่มในการสร้างงานสร้างอาชีพเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สามารถนำทรัพยากรซึ่งเป็นทุนของชุมชนมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีพอเพียงของชุมชนโดยรวม

ระดับสังคม สังคมเข้มแข็ง มีการสร้างงานสร้างอาชีพที่มั่นคง สมาชิกในสังคมมีความเป็นอยู่ที่ดี มีการแลกเปลี่ยนความรู้ เข้ารับการศึกษาอบรม ร่วมกันสืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างเป็นเครือข่ายทั้งในและนอกสังคม

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถที่จะนำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตได้ทั้งในระดับบุคคลและครอบครัว ชุมชนธุรกิจเอกชนและประเทศ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 9-20)

1. ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งกายและใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รู้จักการออม การดูแลสุขภาพ รักษาวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

2. ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์การการเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

3. ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น ด้วยความสุจริตยุติธรรม แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงาน ด้านการขยายธุรกิจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งต้องมีความรู้และความเข้าใจในธุรกิจของตนเอง รู้จักลูกค้า ศึกษาคู่แข่งและเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ ผลิดินสิ่งที่ตนถนัดและทำตามกำลัง สร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้องเสริมสร้างความรู้และจิตสวัสดิการให้แก่พนักงานอย่างเหมาะสม

4. ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศโดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายแห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

5. ความพอเพียงในองค์กรภาครัฐ คือ การที่ทุกคนยึดมั่นในจรรยาบรรณของการเป็นข้าราชการที่ดี โดยระดับองค์กรหรือผู้บริหารต้องบริหารความเสี่ยง ไม่ทำโครงการที่เกินตัวหรือเสี่ยงเกินไป ปรับขนาดองค์กรให้เหมาะสม จัดกำลังคนตามความรู้ ความสามารถ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลด้วยความโปร่งใสและมีคุณธรรม บริหารจัดการทรัพยากรด้วยความประหยัดและคุ้มค่า และถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติงาน ระดับเจ้าหน้าที่ ควรปฏิบัติและใช้ชีวิตแบบพอเพียง รู้จักพอประมาณและพึ่งตนเองเป็นหลักซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ รอบคอบ ระมัดระวัง ใช้จ่ายอย่างเหมาะสมกับรายได้ พัฒนาตนเองและความรู้อยู่เสมอ หลีกเลี่ยงอบายมุข

รักษาวัฒนธรรมไทย ยึดประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สามัคคี แบ่งปัน ให้บริการและช่วยเหลือประชาชนด้วยน้ำใจไมตรีอย่างรวดเร็วและเสมอภาค

ผลจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปใช้ในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง จะทำให้ประเทศก้าวหน้าไปอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี นำสู่ “ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย” สมดัง พระราชดำรัสพระราชทานในโอกาสต่างๆ “...ประหยัด พอเพียง ทุกสิ่งทุกอย่างที่พอเพียง จะต้องทำจริง แล้วก็พอเพียง ทฤษฎีนี้ใช้ได้...” พระราชดำรัสพระราชทานแก่เอกอัครราชทูตและกงสุลใหญ่ไทยฯ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 “...ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่าพอสมควร พออยู่พอกิน มีความสงเคราะห์คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวรที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดกาล...” พระราชดำรัสพระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2552

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม ร่วมวางแผน การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง ซึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นการร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การ เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ต่างๆ ดังนี้

การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุกๆ คนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548, หน้า 15)

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน (คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคนอื่นๆ, 2545)

การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในรายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการ นโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจ มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบาย แผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น (ปัทมา สุปกัมปิง, 2554, หน้า 18)

จากความหมายดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิด โอกาสให้ผู้นำชุมชนได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือกัน ตั้งแต่การวางแผน การบริหารงบประมาณ การดำเนินการ และการติดตามและประเมินผล ดังนั้น ผลสำเร็จของการพัฒนาจึงขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนของ ประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โดยประชาชนต้องรู้ว่าพวกตนต้องการอะไร เพื่อการพัฒนาของตนเอง

ลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วม

ลักษณะของการมีส่วนร่วมที่สำคัญของการมีส่วนร่วมว่าเป็นเรื่องของกระบวนการ ซึ่งได้สรุปถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมได้ 4 ขั้นตอนหลักๆ ดังนี้ (จินตวีร์ เกษมสุข, 2554)

1. มีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา และค้นคว้า หาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนความต้องการของ ชุมชน
2. มีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อลดและ แก้ไขปัญหา
3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย
4. มีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงาน การสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องใช้วิธีการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมในการนำพาข่าวสาร จากหน่วยงานภาครัฐบาลหรือเอกชนไปสู่ประชาชนผู้เป็นเป้าหมาย สิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้าง แรงจูงใจให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการสื่อสารนั้น ต้องอาศัย กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะถือว่าเป็นส่วนช่วยให้กระบวนการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ หรือแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในสังคมเป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น กล่าวคือ ประชาชนมี ส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชน ให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาของสังคมและประเทศชาติได้

อิระวัชร จันทระประเสริฐ (2541, อ้างถึงใน ณรงค์ วารีชล, 2551, หน้า 6) กล่าวไว้คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะตัวบุคคล ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ
2. การมีส่วนร่วมในลักษณะของกลุ่มขบวนการ ที่มุ่งสร้างพื้นฐานอำนาจจากการสร้างกลุ่มและโครงสร้างภายในหน่วยงาน
3. การมีส่วนร่วมในลักษณะโครงการให้ความสำคัญที่การจัดโครงการอันก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดี เน้นกลุ่มเป้าหมาย การถ่ายทอดระบบเทคนิค ความรู้ การกระจายอำนาจสู่ประชาชน
4. การมีส่วนร่วมในลักษณะสถาบัน ให้ความสำคัญในแง่ของการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถาบัน มีการถ่ายทอดหรือขยายโครงการสร้างอำนาจของกลุ่ม ผลประโยชน์และชนชั้นทางสังคม
5. การมีส่วนร่วมในลักษณะนโยบาย เน้นเรื่องหลักการยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เสียเปรียบในสังคม และนำมากำหนดนโยบายและแผนงานระดับชาติ

รูปแบบของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนภายในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหานั้นจำเป็นต้องมีความร่วมมือทำพร้อมๆ กันในทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไป (จินตวีร์ เกษมสุข, 2554) สามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการ แจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินการโครงการ
2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือ ระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น
3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้น ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่ คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

3.4 การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่ เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่

จากแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการทั้งหลายได้ให้ทัศนะไว้ในเบื้องต้น ที่กล่าวมา มีความหลากหลายในประเด็นมากพอสมควร แต่อย่างไรก็ตาม หากนำมาประมวลให้เป็นลักษณะที่เป็นระบบตามแนวคิดของ โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1981) จะเห็นว่ามีความเป็นระบบในเรื่องของประเด็นสำคัญ โดยเขาได้มีการนำเอากระบวนการมีส่วนร่วมจากนักวิชาการทั้งหลายมาประมวลเป็นแนวคิดหลัก และได้จำแนกรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งได้อธิบายการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision Making)

การตัดสินใจชนิดนี้ เป็นศูนย์กลางของการเกิดทางเลือกตัดสินใจที่หลากหลาย มีการกำหนดและประเมินทางเลือกและการตัดสินใจเลือก ซึ่งเปรียบได้กับการวางแผนเพื่อนำทางที่เลือกมาสู่การปฏิบัติ สามารถแบ่งการตัดสินใจนี้ออกเป็น 3 ระยะ คือ

1.1 การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น (Initial Decision) เป็นการเริ่มต้นหาความต้องการและวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการที่สำคัญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญที่จะเลือกเอาโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มคนและมีความเป็นรูปธรรม โดยผ่านการใช้กระบวนการตัดสินใจในระยะนี้ สามารถให้ข้อมูลที่สำคัญและเสนอกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหา

1.2 การตัดสินใจในช่วงดำเนินการ (Ongoing Decision) ความสำเร็จในช่วงนี้เกิดขึ้นได้มากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วงเริ่มต้น ซึ่งโครงการจะต้องค้นหาความต้องการ

ของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในภายหลังนี้ และจัดลำดับความสำคัญของโครงการและวิธีการดำเนินโครงการและวิธีการดำเนินโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

1.3 ตัดสินใจในช่วงปฏิบัติการ (Operational Decision) เป็นความเกี่ยวข้องในองค์กรเมื่อโครงการเข้ามามีการเชื่อมโยงโครงการ มีการรวมตัวขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเกณฑ์ สำหรับปฏิบัติกิจกรรมในโครงการกรอบที่สมาชิกยึดถือประกอบการประชุมเพื่อจัดทำนโยบายการคัดเลือกผู้นำที่มีอิทธิพลต่อองค์กร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in Implementation) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติแบ่งได้ 3 ทาง คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ แรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์และข้อมูลข่าวสาร ทั้งหมดนี้เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญเพื่อพัฒนาโครงการส่งเสริมโดยใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดี การบริจาคเงินและวัสดุต่างๆ แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วม สิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมนี้คือ การรู้ว่าใครเป็นผู้สนับสนุนและทำอะไรโดยวิธีการจูงใจ การได้รับค่าตอบแทนหรือโดยการบีบบังคับสนับสนุนเรื่องทรัพยากรบ่อยครั้งที่พบว่ามีความไม่เท่าเทียมกันและแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงาน (Project Administration and Coordination) คนในองค์กรสามารถรวมตัวกันในการปฏิบัติงาน หรือสมาชิกทีมที่ปรึกษาหรือเป็นผู้บริหารโครงการเป็นสมาชิกอาสาซึ่งทำหน้าที่ประสานงานกิจกรรมของโครงการมีการฝึกอบรมให้รู้เทคนิคการปฏิบัติงานในโครงการสำหรับผู้เข้ามาบริหารหรือประสานงานวิธีนี้นอกจากจะเพิ่มความไว้วางใจให้กับคนในองค์กรแล้วยังช่วยให้สมาชิกเกิดความตระหนักถึงปัญหาของตนเองอีกด้วย อีกทั้งยังทำให้เกิดการสื่อสารข้อมูลภายในและได้รับคำแนะนำ ซึ่งเป็นปัญหาของคนในท้องถิ่นตลอดจนผลกระทบที่ได้รับเมื่อโครงการเข้ามา

2.3 การมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือ (Participation in Enlistment) การขอความร่วมมือไม่จำเป็นต้องการผลประโยชน์เสมอไป แต่พิจารณาข้อเท็จจริงที่ว่าผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังนำโครงการมาใช้และผลกระทบต่อคนในองค์กรที่เข้าร่วมโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation In Benefits) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานาน และมีผลในทางเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อการยอมรับเอาโครงการที่สำคัญๆ เข้ามาทั้งที่การตัดสินใจอาจไม่เกิดขึ้นหรือมีขีดจำกัด การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์แบ่งได้ 3 ชนิด

3.1 ผลประโยชน์ด้านวัตถุ (Material Benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล เช่น เป็นการเพิ่มการบริโภค รายได้ ทรัพย์สิน แต่สิ่งเหล่านี้อาจจะทำให้การสรุปข้อมูลล้นเหลือได้ ซึ่งควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าใครคือผู้มีส่วนร่วมและดำเนินการให้เกิดขึ้น

3.2 ผลประโยชน์ด้านสังคม (Social Benefits) เป็นความต้องการด้านพื้นฐานด้านสาธารณะ ได้แก่ บริการหรือความพึงพอใจจากสาธารณูปโภค โดยใช้รูปแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับคนยากจนจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ทั้งในเรื่องปริมาณ การแบ่งผลประโยชน์ และคุณภาพบริการและความพึงพอใจ

3.3 ผลประโยชน์ด้านบุคคล (Personal Benefits) เป็นความปรารถนาที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มหรือได้รับการคัดเลือกเข้ามาเป็นความต้องการอำนาจทางสังคมและการเมือง โดยผ่านความร่วมมือในโครงการ ผลประโยชน์สำคัญที่ได้จากโครงการมี 3 ชนิด คือความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง อำนาจการเมืองและความรู้สึกที่ตนเองทำงานมีประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ควรศึกษาผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังด้วยเพราะอัตราการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์แตกต่างกันจะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางนโยบายหลักที่เกี่ยวข้องว่าจะให้ใครมีส่วนร่วมหากผลออกมาตรงข้ามกับความคาดหวัง จะได้แก้ไขเพื่อหาแนวทางที่มีความเป็นไปได้ ในการวางรูปแบบใหม่

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การมีส่วนร่วมทางตรง และการมีส่วนร่วมทางอ้อมในการประเมินผลด้านงบประมาณ ความพึงพอใจของบุคคลต่อโครงการ การมีส่วนร่วม วิธีการเข้ามามีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่างๆ หรือผ่านตัวแทนที่เลือกเข้าไป เพื่อนำความคิดเห็นไปใช้ประโยชน์

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ซึ่งประโยชน์ของการมีส่วนร่วม มีดังนี้ (จินตวิทย์ เกษมสุข, 2554)

1. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้

2. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4. การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขาก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังสามารถเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่างๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย ที่จะป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

6. การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

7. การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

8. การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นวิธีการ (Means) สำคัญที่จัดว่าเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่ง และเป็นสาระสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมรูปแบบ มีสังกัดประการใดนั้น สามารถพิจารณาได้จากทัศนะของทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) ซึ่งมีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิของประชาชนต่อการตัดสินใจนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรร (Allocation) และการใช้ประโยชน์ (Utilization) ของทรัพยากรเพื่อการผลิต ซึ่งเป็นความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้าร่วมในการวางแผนเพื่อการกินดีอยู่ดี และสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เข้าถึงซึ่งการพัฒนาให้คนจนได้รับประโยชน์เพื่อการผลิต การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะด้วย และการมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในระดับต่างๆ ทางการจัดการบริการทางการเมืองเพื่อกำหนดความต้องการของชุมชนของตน การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนสามารถที่จะแสดงออก ซึ่งความต้องการของตน การจัดลำดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นโดยเน้นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท และเป็นกระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจเพื่อตนเอง ทั้งนี้โดยมิใช่การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก ตามนิยามที่กล่าวถึงนี้ การมีส่วนร่วมทางของประชาชน ในฐานะสมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะเป็นบริบทของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองหรือ

วัฒนธรรม ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงพัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาในการกำหนดชีวิตของตนเอง อย่างเป็นตัวของตนเอง ในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี นอกจากนี้การที่ประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ทรัพยากร ควบคุมการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชาชนได้พัฒนา การรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตน โดยภาครัฐ จะต้องค้ำอำนาจในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ในสังคมได้มีโอกาสในการแสดงความต้องการ แสวงหาทางเลือก หรือเสนอข้อเรียกร้อง เพื่อปกป้อง ผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม และเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน คือ เป็นผู้ กำหนดความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน และเป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็น พื้นฐานและบรรลุวัตถุประสงค์บางประการทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

ในเชิงทฤษฎีแล้ว การมีส่วนร่วมต่อการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการพัฒนานั้น มีหลากหลายมิติ สามารถจำแนกออกได้เป็นมิติต่างๆ ประกอบด้วย

มิติที่หนึ่ง ร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งเป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนร่วมกัน และมี ส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้สภาพ ของชุมชน วิถีชีวิต สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำและ ประกอบการพิจารณาวางแผนงานวิจัย

มิติที่สอง ร่วมวางแผน เป็นการวางแผนการพัฒนาหลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นของ ชุมชนแล้ว และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาปัญหา สาเหตุของปัญหาเรียบร้อยแล้ว ก็นำมาอภิปรายแสดง ความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ การกำหนดวิธีการและ แนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้เพื่อการวิจัย

มิติที่สาม ร่วมดำเนินการ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการ พัฒนา หรือเป็นขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนการวิจัยที่ได้วางไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ประชาชน มีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และ แรงงาน รวมทั้งการเข้าร่วมในการบริหารงาน การประสานขอความช่วยเหลือจากภายนอกในกรณี ที่มีความจำเป็น

มิติที่สี่ ร่วมรับผลประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนด การแจกจ่ายผลประโยชน์จากกิจกรรมการวิจัยในชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย เสมอภาคกัน

มิติที่ห้า เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของ การพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด

อย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป การเปิดให้ประชาชนหรือชาวบ้านที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมกระบวนการวิจัยนั้น นับได้ว่าเป็นคุณค่าโดยแท้ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบนั ซึ่งก่อให้เกิดรากฐานแห่งความยั่งยืนของการพัฒนา

ไพโรจน์ ชลารักษ์ (2548, หน้า 20-21) อธิบายไว้ว่า หากพิจารณาในรูปของกระบวนการวิจัย การมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ สามารถระบุได้ตามลำดับขั้นหรือกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้หลายขั้นตอน ซึ่งช่วยให้เห็นบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่ละฝ่ายได้อย่างชัดเจน และในทางปฏิบัติแล้ว กระบวนการวิจัยก็ต้องดำเนินไปโดยความร่วมมือกับทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. ขั้นการศึกษาบริบท ในขั้นนี้ นักวิจัยจะทำการกำหนดพื้นที่หรืออาณาบริเวณที่จะทำการศึกษาร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจ โดยมีการพัฒนาประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมและชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย

2. ขั้นกำหนดปัญหา ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยสรุปคำถามหรือปัญหา รวมทั้งอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพและเกิดความเข้าใจตรงกัน ส่วนนักพัฒนาทำความเข้าใจประเด็นปัญหาและมองถึงผลของการวิจัยได้อย่างชัดเจน และครอบคลุมส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ และชาวบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็น/ความต้องการ ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว การวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพจริงที่เกิดขึ้นหรือสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาที่ประสงค์ได้นั้น ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นการที่นักวิจัยจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการสร้างตระหนักรู้ในบทบาทและความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ขั้นการกำหนดปัญหาร่วมกับชาวบ้านในชุมชนจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการให้เกิดผลอย่างแท้จริง ก่อนจะเริ่มดำเนินงานในขั้นตอนอื่น

3. ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัยในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจน รวมทั้งระบุว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไรและอย่างไร เมื่อใดบ้าง พร้อมทั้งแผนการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการวิจัย ส่วนนักพัฒนาจะเข้าร่วมปฏิบัติการวิจัยโดยติดตามผลการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน และคอยตรวจสอบผลของการดำเนินงานว่ามีสิ่งใดที่ผิดพลาด หรือไม่เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมาย หรือมีสิ่งใดที่เกเรกซ้อนขึ้นมาหรือไม่ โดยชาวบ้านนั้น จะเข้ามามีส่วนร่วมลงมือในการปฏิบัติงานวิจัยตามแผน และตรวจสอบผลว่าพึงพอใจหรือไม่

4. ขั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง รวมทั้งการแก้ไขระหว่างปฏิบัติการปฏิบัติงานวิจัยในขั้นนี้ นักวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานวิจัย ต้องพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติการวิจัยร่วมกันแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยข้อมูลจากทุกฝ่าย แล้วนำมาทำการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ประชาชนหรือชาวบ้านจะเข้าร่วมด้วย

การรับรู้ถึงการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานตามที่นักวิจัยกำหนด รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ที่แสดงถึงความพึงพอใจและความสำเร็จของการดำเนินการวิจัย

5. ขั้นตอนการสรุปผลการวิจัย ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยออกเผยแพร่ นักพัฒนามีส่วนร่วมด้วยการรับทราบและตรวจสอบประเมินผลการวิจัยว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง โดยชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับผลของการวิจัยว่าพึงพอใจและได้ผลตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ และแสดงความคิดเห็นอื่นประกอบข้อมูลด้วยว่าเพราะเหตุใด

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถระบุได้ตามระยะการดำเนินงานวิจัย ประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้ (ชัชวาลย์ ทัดศิวัช, 2552, หน้า 15-19)

1. ระยะเตรียมการวิจัย (Pre-research Phase) ในระยะนี้ เป็นการเตรียมชุมชนเพื่อให้มีความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและเป็นแก่นแกนหลักของการวิจัยแบบนี้ โดยการดำเนินงานขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งเน้นสำคัญที่จะให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัย ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน รวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ที่จำเป็นต้องเกี่ยวข้อง ในขั้นเตรียมการนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย กล่าวคือ

1.1 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Build-up Rapport) โดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีที่สุดคือการปฏิบัติตัวของนักวิจัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้ นักวิจัยควรร่วมกิจกรรมทุกอย่างของชุมชนซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้นักวิจัยสามารถทำความเข้าใจโลกทัศน์ของชาวบ้านได้มากขึ้น โดยทั่วไปแล้ว ผู้วิจัยจะลงพื้นที่เพื่อไปพบกับบุคคลต่างๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย หรือเป็นประชาชนกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย พูดคุยแนะนำตัวเองเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความต้องการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมการวิจัย อันจะช่วยให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสามารถทำการวิเคราะห์คาดการณ์สภาพการณ์และปัญหาของการดำเนินงานวิจัยที่อาจเกิดขึ้น และสามารถเตรียมรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การสำรวจศึกษาชุมชน (Surveying and Studying Community) เป็นขั้นตอนของการศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพ และแหล่งทรัพยากรต่างๆ ภายในชุมชน รวมถึงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง ซึ่งโดยมากแล้วผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกต สมุดบันทึก และถ่ายภาพสถานที่ต่างๆ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการหรือจากองค์กรพัฒนาที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีบางโครงการวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน หรือผู้สูงอายุเพื่อทราบประวัติความเป็นมาของชุมชนด้วย ก่อนการคัดเลือกชุมชนนั้น

1.3 คัดเลือกชุมชน (Selecting Community) ได้เสนอความเห็นไว้ว่า โดยทั่วไปแล้ว การคัดเลือกชุมชนจะยึดหลักการเลือกชุมชนที่ด้อยโอกาสในการพัฒนา (Disadvantage Community) เพื่อเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างโอกาสความเท่าเทียมในการพัฒนา กับชุมชนอื่น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยจำนวนมากคัดเลือกชุมชนโดยยึดเอาประเด็นของปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชนและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเยียวยาโดยเร่งด่วน หรือบางกรณีการวิจัยมุ่งหมายกระทำ ต่อชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแข็งขัน เพื่อเป็นชุมชนต้นแบบของการทำวิจัย และ การพัฒนาให้กับชุมชนอื่นด้วยเช่นกัน

1.3.1 การเข้าสู่ชุมชน (Entering Community) ข้อมูลชุมชนนับเป็นสิ่ง สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจกำหนดพื้นที่ดำเนินการ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวควรเป็นข้อมูลที่มีรอบด้าน สำหรับแหล่งข้อมูลในขั้นตอนนี้อาจมาจากส่วนราชการ เช่น ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลจำนวนประชากรและบุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น และอาจเป็นข้อมูลที่ต้องการพัฒนาเอกชนรวบรวมไว้ หรือนักวิจัย จะดำเนินการเก็บข้อมูลเองโดยการสำรวจชุมชน (Community Surveying) ก็ได้

1.3.2 การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ ในขั้นตอนนี้ มักถูก กำหนดให้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของระยะก่อนการวิจัย โดยมุ่งหมายให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการ วิจัยซึ่งเป็นระยะต่อไปและก่อให้เกิดการประสานงานที่ดีเพื่อความสะดวกต่อการดำเนินงานวิจัย ในส่วนของการเตรียมคนนั้น เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับชาวบ้านเพื่อเป็นแกนนำในการปฏิบัติ งานวิจัยร่วมกับนักพัฒนาและคณะผู้วิจัย ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว มักจะมีการเตรียมคน 3 กลุ่ม คือ เตรียมคนในชุมชน คณะนักวิจัยมักจะลงพื้นที่เพื่อจัดประชุมในชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ ชาวบ้านรู้จักและคุ้นเคยกับกระบวนการและการดำเนินงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนและ รวดเร็ว เตรียมนักพัฒนา ด้วยการประชุมร่วมกับนักพัฒนาซึ่งโดยทั่วไปแล้วคนกลุ่มนี้หมายถึง ผู้นำ ชุมชน พัฒนากราอำเภอหรือพัฒนาการอำเภอประจำตำบล และเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น เช่น ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรพัฒนาภายนอกที่มีความสนใจศึกษาร่วมกัน กิจกรรม สำคัญของการดำเนินงานในขั้นตอนนี้คือการประสานความร่วมมือ การสร้างความเข้าใจในกรอบ ของการทำงานวิจัย และการหาหรือแนวทางพัฒนาชุมชน ซึ่งมักจะรวมถึงการประสานงานเรื่อง การใช้ สถานที่ดำเนินการประชุมด้วย และเตรียมนักวิจัย ด้วยการประชุมปรึกษากันเพื่อให้เกิดความรู้และ ความเข้าใจตรงกันในบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในการทำงานวิจัย

2. ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phase) สำหรับระยะดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (Problem Identification and Diagnosis) ในขั้นนี้ เน้นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและการให้การศึกษากับชุมชน (Community

Education Participation-CEP) โดยเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ โดยวิธีการจะใช้องการอภิปรายถกปัญหา (Dialogue) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน ทั้งที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนระดับบุคคลและระดับกลุ่มบุคคล เพื่อเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Need Assessment) พร้อมไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากร (Resource Assessment) ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติเพื่อที่จะนำทรัพยากรมาใช้ในการกำหนดแผนเพื่อการจัดการต่อไป

2.2 การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ (Project Appraisal and Identification) เมื่อมีการวิเคราะห์โครงการโดยการประเมินความต้องการของชุมชน หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ในความเป็นจริงมักจะมีหลายแนวทาง ชาวบ้านและนักวิจัยจะต้องพิจารณาร่วมกันว่าวิธีการแก้ไขปัญหาใดที่เหมาะสมกับท้องถิ่น หรือมีความเป็นไปได้ โดยชาวบ้านควรมีบทบาทหลักเข้ามีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น และกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการ

2.3 การกำหนดแผนงานโครงการและการจัดการ (Planning Phase) กิจกรรมในช่วงนี้จะเป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกโครงการและกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ ดังนั้น เพื่อความมั่นใจว่าโครงการที่ได้รับการคัดเลือก เป็นโครงการและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ดังนั้น หลังจากที่ผ่านมาขั้นตอน 1 มาแล้ว ผู้วิจัยจะต้องใช้วิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้านมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหา การกำหนดโครงการ และกิจกรรมที่จะดำเนินการ

2.4 การปฏิบัติตามโครงการ (Implementation Phase) เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง โดยคำถามที่ผู้วิจัยจะต้องใช้ถามกันในกลุ่มหรือในคณะทำงานเพื่อการดำเนินการในขั้นนี้คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร

3. ระยะการติดตามและประเมินผลโครงการ (Monitoring and Evaluation Phase) เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวกับการวัดผลสำเร็จของโครงการ ซึ่งหากโครงการสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและอย่างต่อเนื่อง ก็อาจจะเป็นข้อพิสูจน์ถึงความไม่ประสบผลสำเร็จของโครงการได้ในขั้นตอนนี้ โดยมากแล้วคณะผู้วิจัยจะร่วมกับชาวบ้านที่เป็นผู้ร่วมงานวิจัย ทำการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลของการวิจัยว่าครบถ้วนถูกต้องหรือไม่ จากนั้นจะมีการจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยกับชุมชน รวมถึงการสานต่อให้ชาวบ้านนำผลของการวิจัยไปดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนต่อไป อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาของการทำวิจัยและขั้นตอนของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น อาจมีความแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด ซึ่งไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิดหรือถูก หากแต่เป็นความเหมาะสมในบริบทของการดำเนินงานวิจัยที่อาจมีข้อจำกัดที่คณะผู้วิจัยจำเป็นต้องรวมกิจกรรมหลายกิจกรรมไว้ดำเนินการในคาบเวลาที่ใกล้เคียงกัน หรือเป็นความต้องการของชุมชนเองที่จะกระชับขั้นตอนของการดำเนินงาน

วิจัย เพื่อมิให้กระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยจะสั้นหรือยาว มีรายละเอียดมากหรือน้อยเพียงใดจึงอาจจะไม่ใช่เรื่องใหญ่ หากแต่การมุ่งตอบสนองความต้องการ และข้อจำกัดของชุมชน รวมถึงการทำให้ชุมชนได้มองเห็นปัญหาของตนเอง เกิดความต้องการ อย่างแข็งขันและมุ่งมั่นมีส่วนร่วมทั้งในการปฏิบัติงานวิจัยและการนำผลของการวิจัยไปใช้เพื่อปรับปรุง ชุมชนให้ดีขึ้นนั่นเอง นับเป็นเรื่องที่สำคัญมากกว่า

นักวิชาการได้ให้มุมมองในเรื่องขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วมไว้ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นการศึกษาพื้นที่เป้าหมาย ในขั้นนี้นักวิจัยจะทำการกำหนดพื้นที่หรืออาณาบริเวณที่จะทำการศึกษาวิจัย โดยมีตอนสำคัญดังนี้
 - 1.1 ในกรณีพื้นที่วิจัยใหม่ ศึกษาแหล่งข้อมูลพื้นที่เบื้องต้นจากเว็บไซต์และบุคคลที่เป็นผู้นำกลุ่ม ได้แก่ ผู้นำของกลุ่มเป้าหมาย กับผู้นำชุมชน
 - 1.1.1 ประสานงานกับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลโดยตรง
 - 1.1.2 ลงพื้นที่พบปะพูดคุยประเด็นปัญหาวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประเด็นโจทย์งานวิจัย
 - 1.1.3 สังเกตบุคคลที่จะสามารถเป็นผู้ประสานงานในพื้นที่ ซึ่งจะต้องเป็นคนในพื้นที่มีมนุษยสัมพันธ์ กระตือรือร้น และเป็นที่ยอมรับในกลุ่ม
 - 1.2 ในกรณีพื้นที่วิจัยเก่า จะใช้วิธีการโดยการเข้าร่วมศึกษากับทีมวิจัยที่กำลังทำวิจัยในพื้นที่นั้น โดยหาโอกาสพูดคุยกับชุมชนในการพัฒนาโจทย์ใหม่ร่วมกัน
2. ขั้นตอนนี้เมื่อโครงการได้รับการอนุมัติแล้ว ทีมวิจัยจะต้องสรุปคำถามหรือปัญหา รวมทั้งอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหามาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพ และเกิดความเข้าใจตรงกัน ทำความเข้าใจประเด็นปัญหาและมองถึงผลของการวิจัยได้อย่างชัดเจนว่าทุกคนเป็นทีมวิจัยร่วมกัน
3. ก่อนการลงพื้นที่วิจัยแต่ละครั้งนักวิจัยจะต้องมีความชัดเจนในการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจน รวมทั้งระบุด้วยว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไร และอย่างไร เมื่อใดบ้าง และเป้าหมายในการลงพื้นที่แต่ละครั้งจะต้องเห็นผลการวิจัยอย่างชัดเจน และในระหว่างการทำกิจกรรม ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายจะต้องสังเกตและจับประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้น ในขณะที่ดำเนินการ เพราะประเด็นเหล่านี้ จะเป็นข้อค้นพบใหม่ ซึ่งหัวข้อนี้เป็นหัวข้อสำคัญหัวข้อหนึ่งในวิจัยฉบับสมบูรณ์
4. นักวิจัยจะต้องสามารถปรับตัวและแสดงความจริงใจในการลงพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานต้องยึดวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัยอย่างเข้มงวด เนื่องจากในขณะที่ยัง

วิจัยลงพื้นที่ทำงานร่วมกับชุมชน มักจะเกิดความผูกพัน และถูกดึงไปทำกิจกรรมนอกเหนือจากกรอบการวิจัย ซึ่งจะส่งผลทำให้การวิจัยล่าช้าและเกินงบประมาณ

เทคนิคการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control : AIC)

เทคนิค (Appreciation Influence Control : AIC) เป็นกระบวนการประชุมที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อจัดทำแผน โดยเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ นำเสนอข้อมูล ข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ความต้องการข้อจำกัด และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลังสมองในการศึกษา วิเคราะห์พัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเกิดการตัดสินใจร่วมกัน เกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น (สินธุ์ สโรบล, 2552; ประเวศ วะสี และไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, 2537; จิตติ มงคลชัยอรัญญา, 2540; ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่นๆ, 2543) กระบวนการ (Appreciation Influence Control : AIC) เปิดโอกาสให้สมาชิกองค์กรหรือชุมชนทุกระดับ ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ นำมาซึ่งบ่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานร่วมกัน (Interactive Learning through Action) ก่อให้เกิดการระดมสมอง เพื่อร่วมคิดร่วมวิเคราะห์หนทางเลือก หรือหนทางปฏิบัติ เพื่อที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนา

นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของในผลงานที่คนได้มีส่วนร่วม ก่อให้เกิดความผูกพัน มีความรักและห่วงแหน องค์กรหรือชุมชนของตนเอง กระบวนการ AIC มีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้ คือ (ประชาสรรค์ แสนภักดี, 2563)

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความรู้ (Appreciation : A) ขั้นตอนการสร้างความรู้หรือการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตย ยอมรับในความคิดของเพื่อนสมาชิก โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็น และแบ่งเป็น 2 ส่วน

A1 : การวิเคราะห์สภาพการของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ในปัจจุบัน

A2 : การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์ อันเป็นภาพพึงประสงค์ในการพัฒนาว่าต้องการอย่างไร กระบวนการที่ใช้คือ การวาดภาพ ซึ่งมีความสำคัญ คือ

1. การวาดภาพจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถสร้างจินตนาการคิด วิเคราะห์ จนสรุปมา เป็นภาพ และช่วยให้ผู้ไม่ถนัด ในการเขียนสามารถสื่อสารได้
2. ช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมคิดและพูด เพื่ออธิบายภาพซึ่งตนเองวาด นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมอื่นๆ ได้ซักถามข้อมูลจากภาพ เป็นการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน และกระตุ้นให้คนที่ไม่ค่อยกล้าพูด ให้มีโอกาสนำเสนอ

3. การรวมภาพของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นภาพรวมของกลุ่ม จะช่วยให้มีความง่ายต่อการรวบรวมแนวคิดของผู้เข้าร่วมประชุม และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของภาพ (ความคิด) และส่วนร่วมในการสร้างภาพพึงประสงค์ของกลุ่ม

4. จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการประชุมให้มีความสุข และเป็นกันเอง ในบางครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุมมักมองว่าการวาดภาพเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้น วิทยากร กระบวนการจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจและนำเกมต่างๆ เกี่ยวกับการวางแผน การละลายพฤติกรรม กลุ่ม หรือการวาดภาพเพื่อการแนะนำตนเอง หรือวาดภาพสิ่งที่ตนเองชอบหรือไม่ชอบ มาใช้จนเครื่อง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) การสร้างแนวทางการพัฒนาเป็นขั้นตอนการหาวิธีการและเสนอทางเลือกในการพัฒนา ตามที่ได้สร้างภาพพึงประสงค์ หรือที่ได้ช่วยกันกำหนดวิสัยทัศน์ (A2) เป็นขั้นตอนที่จะต้องช่วยกันหามาตรการ วิธีการ และค้นหาเหตุผลเพื่อกำหนดทางเลือกในการพัฒนา กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรม และจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม โครงการโดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

I1 : การคิดเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามภาพพึงประสงค์

I2 : การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม โครงการ โดย

1. กิจกรรม หรือโครงการที่หมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่นทำเองได้เลย
2. กิจกรรมหรือโครงการที่บางส่วนต้องการความร่วมมือ หรือการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่ร่วมทำงานสนับสนุนอยู่
3. กิจกรรมที่หมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ไม่สามารถดำเนินการได้เอง ต้องขอความร่วมมือ เช่น ดำเนินการจากแหล่งอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) การสร้างแนวทางปฏิบัติคือการสร้างการยอมรับและทำงานร่วมกันโดยนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ มาสู่การปฏิบัติ และจัดกลุ่มผู้ดำเนินการ ซึ่งจะรับผิดชอบโครงการ โดยขั้นตอนกิจกรรมประกอบด้วย

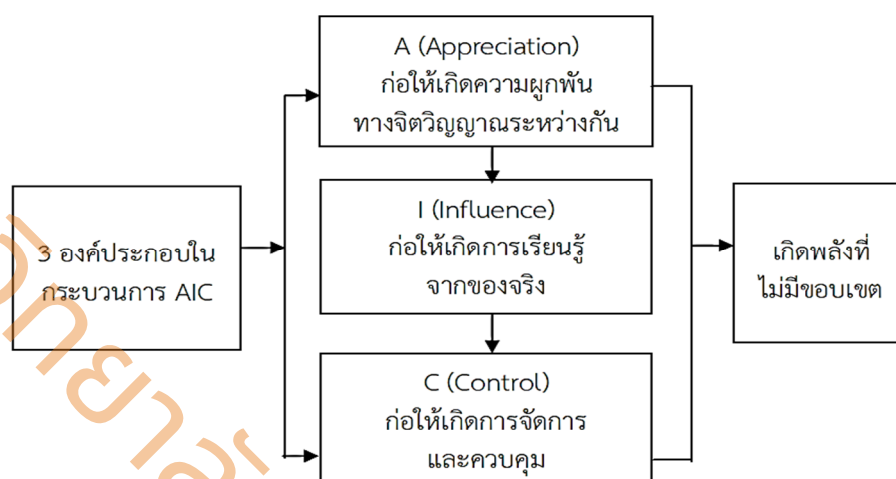
C1 : การแบ่งความรับผิดชอบ

C2 : การตกลงใจในรายละเอียดของการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติ

นอกจากนี้ผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุมคือ

1. รายชื่อกิจกรรมหรือโครงการที่กลุ่ม องค์กรชุมชนดำเนินการได้เอง ภายใต้ความรับผิดชอบและเป็นแผนปฏิบัติการของหมู่บ้าน ชุมชน
2. กิจกรรม โครงการที่ชุมชนหรือองค์กรชุมชน เสนอขอรับการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กร ปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐที่ทำงาน หรือสนับสนุนชุมชน

3. รายชื่อกิจกรรม โครงการที่ชาวบ้านต้องแสวงหาทรัพยากร และ
ประสานงานความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือต่างๆ ทั้งจากภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

ภาพที่ 3 แสดงโครงสร้างพื้นฐานเทคนิค AIC
ที่มา : (ประเวศ วะสี, 2539)

การประเมินผลรูปแบบของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick)

รูปแบบของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) เป็นรูปแบบการประเมินที่นิยมใช้สำหรับ
โครงการหรือหลักสูตรฝึกอบรม เคิร์กแพทริก ได้เสนอแนะการประเมินผลเป็น 4 ระดับ ดังนี้ (ศักดิ์ศรี
ปาณะกุล, 2545)

ภาพที่ 4 แสดงแผนภูมิแสดงรูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก
ที่มา : (อรรณพ พิงพะระ และรสาพร หม้อศรีใจ, 2562)

1. การประเมินปฏิกิริยา (Reaction)

เป็นการประเมินปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เข้ารับการอบรมว่ามีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับโครงการ เช่น หลักสูตร/เนื้อหาสาระตรงกับความต้องการหรือไม่ ความคิดเห็นต่อเอกสาร สถานที่ โสตทัศนูปกรณ์ ระยะเวลาของการอบรมเหมาะสมเพียงไร วิทยากรเหมาะสมหรือไม่ได้รับความรู้-ทักษะในระดับใด มีความคาดหวังอย่างไรต่อการนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้งาน เป็นต้น

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นมาตราส่วนประมาณค่า การสัมภาษณ์ แบบสอบถามควรมีคำถามแบบปลายเปิดไว้ตอนท้าย เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นตามที่ต้องการ

2. การประเมินการเรียนรู้ (Learning)

เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรม เช่น การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ ก่อน-หลังการฝึกอบรม เกี่ยวกับความรู้/ความคิด ทักษะ/ค่านิยม ทักษะ/การปฏิบัติ เป็นต้น

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นแบบทดสอบ (Test) แบบวัดการปฏิบัติ (Performance Test) การสังเกตพฤติกรรม

3. การประเมินพฤติกรรม (Behavior)

เป็นการประเมินพฤติกรรมเมื่อกลับไปปฏิบัติงานว่าเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่ มีการนำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไร เป็นต้น

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกพฤติกรรมของผู้บังคับบัญชา

4. การประเมินผลลัพธ์ (Results)

ผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กรเป็นการประเมินผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดต่อองค์กร อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม เช่น การลดลงของปัจจัยเสี่ยง การเพิ่มของประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงาน/องค์กร การลดลงของต้นทุน การเพิ่มกำไร ประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงาน หรือผู้เกี่ยวข้อง/หน่วยงาน/องค์กร/สถาบัน เป็นต้น

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นแบบบันทึก (รายงาน) การตรวจสอบแบบสอบถามผู้บังคับบัญชาของหน่วยงาน แบบวิเคราะห์ต้นทุน-ผลกำไร แบบบันทึกค่าสถิติหรือดัชนีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอมะสอ จังหวัดตาก

ตำบลมหาวันเดิมเป็นหมู่บ้านหนึ่งซึ่งอยู่ในตำบลแม่กุ อำเภอมะสอ โดยมีผู้มาตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยคนแรก ชื่อ นายมหาวัน ไม่ปรากฏนามสกุล จึงทำให้แยกออกมาเป็นตำบลมหาวัน ตามชื่อของผู้ที่มาอาศัยอยู่คนแรก

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2422 ชาวบ้านได้อาศัยอยู่บริเวณลำห้วยแม่โกนเกน แรกเริ่มมีประชากรทั้งหมด 15 ครอบครัว และเมื่อปี พ.ศ. 2524 มีการแยกจากตำบลแม่กุออกเป็นตำบลมหาวัน และได้ยกฐานะจากสภาตำบลมหาวันเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2539 ในปัจจุบันมีหมู่บ้านทั้งหมด 12 หมู่บ้าน และหนึ่งในนั้นคือหมู่บ้านเจดีย์โคะ ตั้งอยู่หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอมะสอ จังหวัดตาก

ซึ่งชื่อหมู่บ้านไม่มีการปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนถึงช่วงเวลาที่ยกตั้ง โดยการสันนิษฐานว่าหมู่บ้านเจดีย์โคะอาจจะอยู่มานานกว่า 100 ปี แต่เพิ่งมีการถูกเรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่าหมู่บ้านเจดีย์โคะ เพราะเดิมเป็นหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ซึ่งมีชื่อเดิมว่า “บ้านจิลโคะ” ที่แปลว่า “ทำนาบนภูเขา” และ “เมื่อปี พ.ศ. 2493 มีคนไทยจากพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกันด้วย” นางศรีพันธ์ ปาหา (ผู้ใหญ่บ้าน) เนื่องจากพื้นที่ในหมู่บ้านเจดีย์โคะมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การตั้งรกรากที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพทางการเกษตรได้ แต่ยังมีจำนวนไม่มากนัก จนกระทั่งปี พ.ศ. 2505 ได้มีคนไทยพื้นราบจากต่างจังหวัด และการอพยพเข้ามาอยู่มีหลายชาติพันธุ์ ทำให้หมู่บ้านกลายเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณี วัฒนธรรม อาณาเขต การติดต่อ ทิศเหนือติดกับหมู่บ้านเจดีย์โคะเหนือ ทิศใต้ติดกับหมู่บ้านเจดีย์โคะใหม่ ทิศตะวันออกติดกับหมู่บ้านปางวัว และทิศตะวันตกติดกับหมู่บ้านม่อนหินเหล็กไฟ และมีนางศรีพันธ์ ปาหา ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6

ด้านประชากรและภูมิศาสตร์

1. ด้านประชากร

ประชากรของหมู่บ้านเจดีย์โคะมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 1,722 คน (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2564) แยกเป็น ชาย 890 คน หญิง 832 คน และมีจำนวนครัวเรือน 727 ครัวเรือน โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 509 คน ค้าขาย จำนวน 145 คน และรับจ้างทั่วไปและอื่นๆ จำนวน 73 คน และแบ่งเป็นผู้ว่างงาน จำนวน 172 คน แยกเป็น

กลุ่มอายุ 13-18 ปี	จำนวน 35 คน
กลุ่มอายุ 19-24 ปี	จำนวน 51 คน
กลุ่มอายุ 25 ปี ขึ้นไป	จำนวน 86 คน

2. ด้านภูมิศาสตร์

ในหมู่บ้านเจดีย์เป็นหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยส่วนใหญ่พื้นที่ในหมู่บ้านเจดีย์โคะเป็นที่สูงลาดชันจากทิศตะวันออกลงมาทางทิศตะวันตก และมีลักษณะภูมิศาสตร์ 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ที่เป็นภูเขาสูง ซึ่งมีป่าต้นน้ำลำธารและพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ราบ ลักษณะดินทั่วไปเป็นดินร่วน ซึ่งบ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ตั้งอยู่ในตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ห่างจากอำเภอแม่สอดไปทางทิศเหนือ ประมาณ 22 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดตากไปทางทิศใต้ ประมาณ 90 กิโลเมตร ซึ่งหมู่บ้านเจดีย์โคะมีอาณาเขตติดต่อและมีลักษณะภูมิอากาศ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านหนองน้ำเขียว หมู่ที่ 5 ตำบลแม่กุ

ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านเจดีย์โคะใหม่ หมู่ที่ 7 ตำบลมหาวัน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านเจดีย์โคะเหนือ หมู่ที่ 10 ตำบลมหาวัน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านม่อนหินเหล็กไฟ หมู่ที่ 3 ตำบลมหาวัน

ลักษณะภูมิอากาศในหมู่บ้านเจดีย์โคะ ประกอบไปด้วย 3 ฤดู

ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-พฤษภาคม

ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน-ตุลาคม

ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

1. ด้านสังคม

ในหมู่บ้านเจดีย์โคะมีสถานศึกษาทั้งหมด 2 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเจดีย์โคะ ซึ่งในส่วนของโรงเรียนทั้งสองแห่งได้เข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านศาสนาที่ทางหมู่บ้านได้จัดขึ้น ซึ่งในหมู่บ้านมีสถาบันและองค์กรทางศาสนาอยู่ด้วยกัน 3 แห่ง คือ วัดเจดีย์โคะ สำนักสงฆ์น้ำตกธารารักษ์ และสำนักสงฆ์บ่อลูกวัง และยังมีสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้านหลายแห่ง คือ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ศาลาเอกประสงค์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และป้อมตำรวจเจดีย์โคะ 406

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้านเจดีย์โคะ (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี 65) จำนวน 55,000บาท/คน/ปี และครัวเรือนยากจน (รายได้ไม่ถึง 38,000 บาท คน/ปี) ปี 2565 จำนวน 245 ครัวเรือน

จำนวนกลุ่มกิจกรรม/อาชีพ มีจำนวน 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มแม่บ้าน ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. 2545 สมาชิก จำนวน 70 คน

เงินทุน 600,00 บาท ชื่อประธาน นางจันทร์ สว่างศรี และปัจจุบัน

มีสมาชิกจำนวน 150 คน มีเงินทุน จำนวน 3,000,000 บาท

2. กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า ปีที่จัดตั้ง พ.ศ. 2558 สมาชิก จำนวน 25 คน

เงินทุน 20,000 บาท ชื่อประธาน ร้อยตรีมานพ พรหมณี

กองทุนในหมู่บ้าน มีจำนวน 3 กลุ่ม คือ กองทุนเงินล้าน กองทุนออมทรัพย์ และ กองทุนออมทรัพย์กองทุนแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ)

2. ลักษณะทางวัฒนธรรมในหมู่บ้าน

ประชากรในหมู่บ้านเจดีย์โคะส่วนใหญ่ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร คือ ภาษาเหนือ ร้อยละ 60 ภาษากระเหรี่ยง ร้อยละ 30 และภาษาม้ง ร้อยละ 10 ซึ่งประชากรในหมู่บ้านอยู่กันอย่างผสมผสานในกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้มีภาษาที่ใช้กันหลากหลายมาก โดยกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาพูดจัดอยู่ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต และภาษาทิเบต-พม่า ซึ่งจะมีชื่อเรียกตนเองว่า ปกาเกอญอ, สะกอ จึงทำให้คนในชุมชนมีการแต่งกายที่สามารถจำแนกออกเป็นชุดประจำของแต่ละชนเผ่า ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ชุดลาลองปกติ และจะมีชุดของชนเผ่ากระเหรี่ยง และชุดชนเผ่าม้ง ปะปนกันในหมู่บ้าน และประเพณีภายในหมู่บ้านเจดีย์โคะ จำแนกออกเป็น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีตานก๋วยสลาก ประเพณีทอดกฐิน/ทอดผ้าป่า ประเพณีตักบาตร เทโวโรหณะ ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุสำนักสงฆ์น้ำตกรารักษ์ ประเพณีหล่อเทียนเข้าพรรษา และประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ซึ่งส่วนมากประชาชนจะดำเนินการตามประเพณีที่สืบทอดกันมา รุ่นต่อรุ่น และจะมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันในแต่ละส่วน และที่สำคัญทางวัดเจดีย์โคะของหมู่บ้าน จะจัดงานประจำปีขึ้นทุกปี ในช่วงเดือนธันวาคม คืองานรับลมหนาววัดเจดีย์โคะ จึงทำให้ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 80 ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 15 และศาสนาอื่นๆ ร้อยละ 5 และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ประชากรในหมู่บ้านเจดีย์โคะได้ร่วมกันอนุรักษ์ ได้แก่ วิธีการทำเครื่องจักรสานใช้สำหรับครีวเรือน วิธีการทำเครื่องสืบเสาะตามภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิธีการทำไม้กวาดดอกหญ้า

ด้านเศรษฐกิจ

1. อาชีพ

เกษตรกร	97%
ค้าขาย	2%
ประกอบอาชีพอื่นๆ	1%

2. หน่วยธุรกิจในเขตหมู่บ้านเจดีย์โคะ

โรงแรม	1 แห่ง
ปั้มน้ำมัน	1 แห่ง
โรงสี	3 แห่ง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สภาพภูมิประเทศโดยส่วนใหญ่เป็นที่สูงลาดชันจากทิศตะวันออกลงมาทางทิศตะวันตก และมีลักษณะภูมิศาสตร์ 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ที่เป็นภูเขาสูง ซึ่งมีป่าต้นน้ำลำธาร และพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ราบ ลักษณะดินทั่วไปเป็นดินร่วน โดยแหล่งน้ำในหมู่บ้านเจดีย์โคะมีทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเองในหมู่บ้านโดยแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำน้ำ/ลำห้วย จำนวน 2 แห่ง หนองน้ำ และอื่นๆ จำนวน 5 แห่ง ในส่วนของแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นในหมู่บ้าน ได้แก่ ฝาย จำนวน 10 แห่ง และบ่อโยก จำนวน 4 แห่ง และหมู่บ้านเจดีย์โคะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ น้ำตกธารารักษ์ ซึ่งทางชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการโดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารงานเอง และได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากทางรัฐ หรือสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน

ข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก จุดเริ่มต้นของโครงการฯ เนื่องจากเนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้ แต่ละชุมชนมีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนพัฒนาหมู่บ้าน เป็นสถานที่สร้างสัมมนาชีพให้กับชุมชน ประกอบกับต้องการให้คนในชุมชนมีคุณภาพและวิถีชีวิตที่ดี ควบคู่กับนโยบายรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยเน้นให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชน เพื่อให้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ ด้านการเกษตรของชุมชน และเป็นที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตรประกอบกับ ในสภาวะปัจจุบัน สถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องต้นทุนการผลิต ที่ค่อนข้างสูง ปัญหาโรค แมลง และพื้นดิน ขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อย และมีคุณภาพต่ำ (เชษฐา แก้วทันคำ, 2565, มกราคม 18) เกษตรกรส่วนใหญ่จึงประสบกับปัญหา การขาดทุน เกิดหนี้สิน และไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน บ้านเจดีย์โคะแห่งนี้ได้รับการคัดเลือกและได้รับการสนับสนุนเข้าร่วมโครงการเศรษฐกิจพอเพียงจาก นพค.33 สนภ.3นทพ. โดยภารกิจหลักของศูนย์เพื่อน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ และ เป็นการชี้แนวทางตามพระราชดำริเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ นพค.33 สนภ.3นทพ. โดยศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะมีหลักสูตรการเรียนรู้ คือ 1. การตรวจวิเคราะห์ดิน/ปุ๋ยสั่งตัด 2. การผลิตสารชีวภัณฑ์ 3. เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตร ผสมผสาน และ 4. วิชาบัญชีต้นทุนอาชีพ ซึ่งพื้นที่แห่งนี้เคยประสบภัยจากธรรมชาติ เช่น ฤดูฝน น้ำท่วม ฤดูแล้งไม่มีน้ำ ทำให้การทำการเกษตรได้ผลผลิตไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ได้ผลผลิตประมาณ

30% ของการทำพืชเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ได้ปริมาณและคุณภาพน้อยฤดูแล้งไม่สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ ภายหลังจากการได้รับการสนับสนุนจาก นพค.33 สนภ.3นทพ. ส่งเสริมให้ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชผักสวนครัว พืชหมุนเวียน ทำให้ได้ผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพมากขึ้น ทั้งปลอดภัยพืช และมีรายได้ตลอดทั้งปี อนึ่งการทำเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงนี้สามารถประสบความสำเร็จได้ดี เนื่องจากการได้รับการส่งเสริมจาก นพค.33 สนภ.3นทพ. ในด้านการอบรมศึกษาดูงาน ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้มีโอกาสถ่ายทอด การทำการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้ดำเนินการควบคู่ไปกับศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังเป็นศูนย์เกษตร อินทรีย์หนึ่งเดียวในอำเภอแม่สอด ซึ่งมีความพร้อมด้านที่ดินแปลงสาธิต มีฐานการเรียนรู้ที่ หลากหลาย สภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ที่น่าสนใจ เพราะติดกับภูเขารธรรมชาติ เหมาะแก่การมาศึกษา ดูงานพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

คณะกรรมการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

1. นายเชษฐา แก้วทันคำ ตำแหน่ง ประธานศูนย์ ฯลฯ
2. นางศรีพันธ์ ปาหา ตำแหน่ง รองประธานศูนย์ ฯลฯ
3. นายวิชวน สว่างศรี ตำแหน่ง รองประธานศูนย์ ฯลฯ
4. นางจรรุญ ปาหา ตำแหน่ง กรรมการ
5. นายพยงค์ ภูทอง ตำแหน่ง กรรมการ
6. นางสุนิสา เรือนมวงค์ ตำแหน่ง กรรมการ
7. นางน้ำค้าง จันตาแก้ว ตำแหน่ง กรรมการ
8. นางอนงค์ เสระสาตร์ ตำแหน่ง กรรมการ
9. นางสาวจิรพรรณ ทะแกลัวทหาร ตำแหน่ง กรรมการ
10. นายพีรพล ปาหา ตำแหน่ง กรรมการ

กิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

1. พืชเศรษฐกิจ

พืชเศรษฐกิจ คือ พืชที่ใช้ในการเลี้ยงปากท้อง และยังสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและประเทศได้ ทั้งแบบผลผลิตหรือการนำไปแปรรูป จนกลายมาเป็นพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรสามารถทำเป็นอาชีพได้ ซึ่งพืชเศรษฐกิจที่ทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้ปลูกไว้ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด

2. ไม้ผล

ไม้ผล คือ ต้นไม้ที่ออกลูกออกผลให้เรารับประทาน เราเรียกลูกหรือผลของมันว่า "ลูกไม้" หรือ "ผลไม้" โดยเมืองไทยเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยผลไม้และมีผลไม้ที่หลากหลายออกผลตลอดทั้งปี แถมยังมีประโยชน์ต่อร่างกายเป็นอย่างมาก มีแร่ธาตุและวิตามิน ที่จะทำให้เราแข็งแรง และโตเร็ว เช่น มะม่วง ฝรั่ง อะโวคาโด มะรุ้ม สะเดา มะละกอ มะขาม ชมพู

3. ไม้ยืนต้น

ไม้ยืนต้น เป็นพืชที่มีเนื้อไม้ขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ มีลำต้นเดี่ยวๆ เห็นลำต้นชัดเจน และแตกกิ่งก้านสาขาตอนบนของลำต้น เช่น ไม้พุ่ม ไม้สัก ไม้ยูคา

4. เลี้ยงสัตว์น้ำ

การเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นการสร้างแหล่งอาหารและผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำในลักษณะที่จะเพิ่มความพร้อมในขณะที่ลดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและปกป้องพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ และปัจจุบันมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหลายประเภทซึ่งแต่ละประเภทมีระดับความยั่งยืนที่แตกต่างกันไป โดยสัตว์น้ำที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้เพาะเลี้ยงไว้ก็เพื่อให้ปลากินพืชในบ่อดิน และเลี้ยงยังมีการยังมีการเลี้ยงหอยขม กุ้ง ปลากระชัง

5. เลี้ยงกบคอนโด

การเลี้ยงกบคอนโดเป็นการลงทุนไม่มาก ทั้งยางรถยนต์และฝาครอบพัดลมสามารถนำของเก่าเหลือทิ้งมาใช้ได้ โดยต้นทุนหลักจึงอยู่ที่ค่าลูกกบและค่าอาหาร ซึ่งกบเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย โตไว และยังเป็นที่ต้องการของตลาดอีกด้วย

6. เลี้ยงไก่พื้นบ้าน

การเลี้ยงไก่ในปัจจุบัน นับว่าเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมเพราะนอกจากจะได้เนื้อและไข่ไว้บริโภคแล้ว ยังสามารถจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ อีกทั้งยังเป็นการลงทุนที่ไม่มาก เลี้ยงง่าย ผู้ที่ไม่มีความชำนาญมากก็สามารถเลี้ยงได้ใช้สถานที่ในการเลี้ยงน้อย และมูลของไก่ยังนำมาให้ประโยชน์ โดยการนำมาทำก๊าซชีวภาพไว้ใช้ในการหุงต้มได้อีกด้วย

7. การปลูกผักสวนครัวแบบผสมผสาน

เป็นการปลูกผักสวนครัวแบบผสมผสานโดยจะให้ผลผลิตตลาดทั้งปี ซึ่งผลผลิตที่ได้สามารถนำมาบริโภคเองและสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ดังนั้นทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะจึงมองเห็นความสำคัญ จึงมีแปลงสาธิตขึ้น เช่น กลั้ว ใผ่หวาน ผักบุ้ง ดอกโสน ถั่วพู ผักชี ชะอม และหอยม

8. การปลูกพืชหมุนเวียน

การปลูกพืชหมุนเวียน ต้องผ่านการวางแผนเป็นอย่างดี เพื่อเลือกปลูกพืชแต่ละชนิดให้ตรงตามฤดูกาล หากมีการบริหารจัดการที่ดีก็จะทำให้ได้พืชผลผลิตตลอดทั้งปี เช่น แป้ง ถั่วเขียว ถั่วปีแดง-ขาว

9. การปลูกพืชสมุนไพร

พืชสมุนไพรเป็นสิ่งที่อยู่กับคนไทยมานาน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทยแสดงให้เห็นถึงการนำสมุนไพรไปใช้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งเป็นอาหารและยา เพื่อใช้ในครัวเรือน ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อ ยารักษาโรคที่มีราคาแพง เช่น ฟ้าทลายโจร ขมิ้นชัน ไพล ว่านหางจระเข้ โดยการปลูกนั้นสามารถทำได้โดยการนำเอาส่วนของพืช เช่น เมล็ด กิ่ง หัว ผ่านการเพาะหรือการชำ หรือวิธีการอื่นๆ ใส่ลงในดิน หรือวัสดุอื่นเพื่องอกหรือเจริญเติบโตต่อไป

10. การปลูกพืชไม้ดอก

เพื่อใช้สอย และล่อแมลงอีกทั้งยังช่วยผสมเกสรพืชผัก เช่น ดอกดาหลา ดอกขุนพล ดอกเข้าพรรษา และดอกปีใหม

ภาพที่ 5 แสดงศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมพัฒนาดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ไว้ดังนี้

นิจิรา คลังสมบัติ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ศึกษาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน และ 3) พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเรียนรู้กลุ่มเป้าหมายและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ชุมชนในตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานีที่ได้คัดเลือก 4 หมู่บ้านได้แก่ บ้านดัวหมู 6 บ้านใหม่หมู 2 บ้านใหม่หมู 13 และบ้านจอมศรี โดยการใช้การเปิดเวทีประชาคมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่ภาครัฐท้องถิ่น 5 คนและผู้อาวุโสในชุมชน 16 คน การเปิดเวทีประชาคม 5 ครั้งมีผู้เข้าร่วม 85 คน จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้ามีผู้เข้าร่วมประชุม 49 คน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในตำบลเมืองพานต้องการมีส่วนร่วมในการร่วมมือกันจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนของตน ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งในธรรมชาติและการทอผ้ามัดหมี่ในวิถีชีวิต ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการทำให้เกิดกลุ่มแกนนำที่สามารถจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นกลุ่มย่อยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น กลุ่มทอผ้าเพื่อการเรียนรู้ กลุ่มทำอาหาร กลุ่มมัคคุเทศก์นำเที่ยว กลุ่มดูแลด้านที่พักในการให้บริการนักท่องเที่ยว ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัยพบว่า จังหวัดอุดรธานีสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ตำบลเมืองพานให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะงานวิจัยครั้งนี้ได้เกิดความคิดประดิษฐ์ลวดลายผ้าทอมัดหมี่ลาย ‘หอนางอุสา’ ซึ่งเป็นโบราณวัตถุเพิงหินที่พักตามตำนาน ‘อุสา-บารส’ อันเลื่องชื่อมีความสวยงามเป็นที่ประทับใจไปในท้องถิ่นเกิดเอกลักษณ์และนวัตกรรมใหม่ที่ส่งเสริมการสร้างการมีขีดความสามารถเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ศตวรรษ ประจักษ์ (2559) เป็นการศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดนครราชสีมา และศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ในการศึกษาคือ ชุมชนตำบลไทยสามัคคี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลไทยสามัคคี จำนวน 364 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด เกษตรจังหวัด การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด พัฒนาการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการนักวิชาการ ผู้นำชุมชน ผู้นำ

ศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งสิ้น 24 คน เก็บข้อมูลโดยการสอบถาม ลงสำรวจพื้นที่ศึกษา สัมภาษณ์เชิงลึก ประชุมกลุ่มย่อยและสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มกราคม 2559- เมษายน 2560 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ จังหวัดนครราชสีมา มีแนวโน้มในการท่องเที่ยวที่ดีเนื่องจากสภาพพื้นที่เหมาะกับการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ ปรัชญาชาวบ้าน ผู้นำชุมชนที่รับผิดชอบ ทางด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต และได้รับการสนับสนุนทั้งจากหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชนและ ประชาชน ตามนโยบายประชารัฐรัฐรัฐรัฐสามัคคี 2) แนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ทำให้ได้รูปแบบ ที่พัฒนาขึ้น คือรูปแบบ พายทรีซีพีเอฟ เอสโมเดล หรือพายสามซีเอสไอเอส โมเดล “PIE3C4S Model”

พระมหาชนะ ชยธมโม (ชนะชัย) (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น เป็นฐานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมศึกษา เชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงาน รวมทั้งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นเป็นฐานในโรงเรียน พระปริยัติธรรมปัจฉิมศึกษา แผนกสามัญศึกษา โดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 วงจรกับผู้ร่วมวิจัย 9 รูป/คน ดำเนินการวิจัยในวงจรแรกระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2559 วงจรที่สองระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2560 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานในขั้นตอนการเตรียมการ และในขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลเป็นไปตามแผนที่กำหนด มีการดำเนินงานใน 3 โครงการ คือ (1) โครงการพัฒนาความสามารถในการคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาแบบยืดหยุ่นเป็นฐาน (2) โครงการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นเป็นฐาน และ (3) โครงการพัฒนาการเรียน การสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบบยืดหยุ่นเป็นฐาน ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพ ที่คาดหวังตามเกณฑ์ที่กำหนดที่ระดับ 3.00 ขึ้นไป บุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงานเกิดการเรียนรู้ ว่าการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลต้องยึดถือหลักการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ร่วมงาน เกิดองค์ความรู้ใหม่เป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการระหว่างกิจกรรมต่างๆ ใน 3 โครงการและ กิจกรรมต่างๆ ใน 9 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นำเสนอเป็น “กรอบแนวคิด การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นเป็นฐาน : กรณีที่ประสบ ผลสำเร็จในโรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมศึกษา เชียงใหม่ แผนกสามัญศึกษา”

ปิยะราช เทพสุภา (2560) เป็นการศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางโป้ง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมิน

การดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง ชุมชนตำบลบางโปรง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ 2) ศึกษาปัญหา อุปสรรคทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการบ้านมั่นคง โดยใช้ระเบียบวิธีการการวิจัยการประเมินผล (Evaluation Research) ได้นำแบบจำลองการประเมินตัวแบบระบบ (Input-Output Model) มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการประเมิน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง กับโครงการ 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มครัวเรือนผู้อยู่อาศัยในโครงการบ้านมั่นคง จำนวน 150 หน่วย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม 2) คณะกรรมการชุมชนผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่โครงการ จำนวน 8 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ผลการดำเนินงานตามโครงการ โดยภาพรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจสูง ซึ่งค่าเฉลี่ยเกิน 4.5 และจากการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อคิดเห็นในการดำเนินงาน พบว่า สมาชิกในโครงการมีความสามัคคีและมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการเป็นอย่างดี มิติที่ได้จากการประชุมร่วมกันของสมาชิกเป็นแนวทางที่ดีในการดำเนินงานตามโครงการ การอบรมทรัพยากรให้ตรงต่อเวลา เป็นกติกาสมาชิกต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

วนิดา รุ่งโยธิน (2561) เป็นการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 383 คน ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผล มีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก ด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ด้านได้รับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการปฏิบัติการ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ สมรรถภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุธาวี กลิ่นอุบล (2562) เป็นการศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) เปรียบเทียบ

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจากผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด
2. พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพในชุมชนและการเข้าร่วมเป็นสมาชิก กลุ่มต่างๆ ในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน ขณะที่ ประชาชนที่มีอายุอาชีพ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการ พัฒนาชุมชนต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3. พบว่า ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผู้นำชุมชนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ และคนในชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ชุมชนมีการรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนจนเกิดเป็นเครือข่าย มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้อย่างเป็น รูปธรรมและเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ไอลดา แกวโพธิ์ และสงวน อินทร์รักษ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการ : โครงการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน วัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินโครงการศาสตร์พระราชาเพื่อ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) ด้านบริบท 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ 4) ด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) จำนวน 260 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านบริบท ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิต แนวทางการพัฒนาการดำเนินโครงการศาสตร์ พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรดำเนินการดังนี้

- 1) ด้านบริบท โรงเรียนควรมีการวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนและชุมชนเพื่อปรับปรุงและพัฒนา ขีดความสามารถในการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนในทุกๆ ด้าน 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหาร สถานศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการมีการพัฒนาตนเอง เกี่ยวกับความรู้และความสามารถในการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านกระบวนการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการ มีการพัฒนา ตัวเองเกี่ยวกับความรู้และความสามารถในการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านผลผลิต

โรงเรียนควรจัดกิจกรรมโครงการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

นัชชา ทิพนตร (2565) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา งานวิจัยนี้

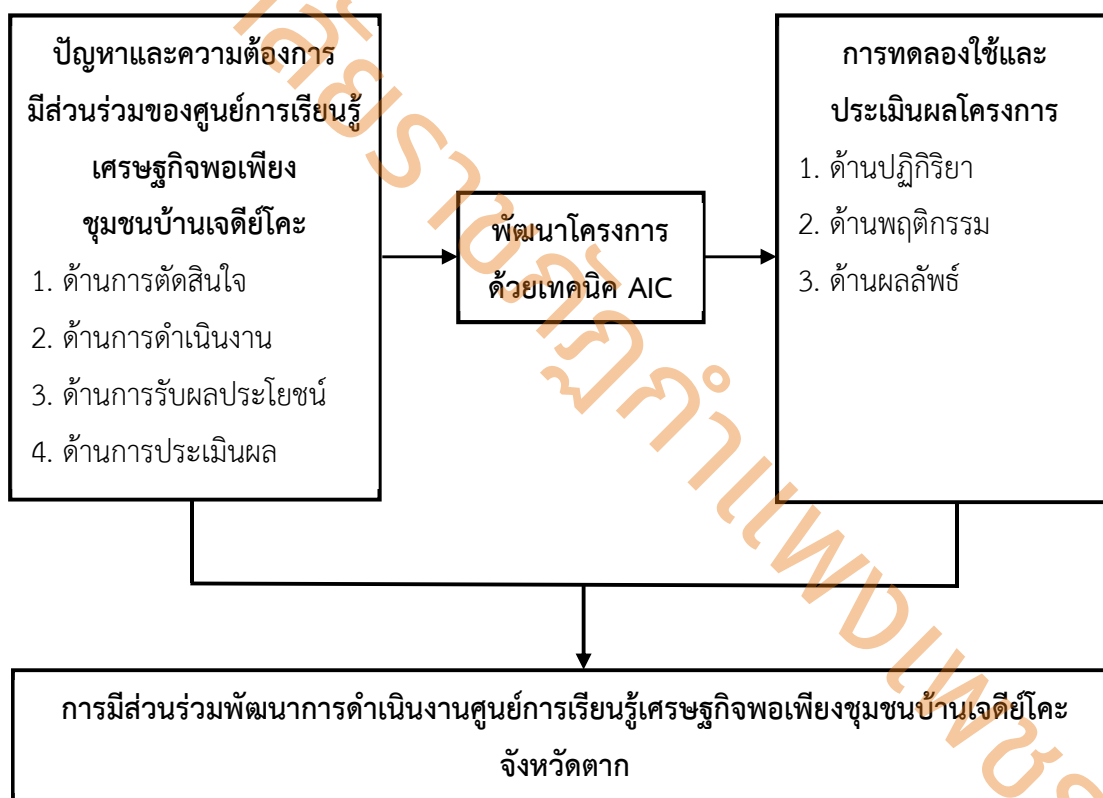
มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล 2) เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถี่ถ้อยพหุคูณและการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลจังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการมีส่วนร่วม ในด้านในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในด้านการให้ข้อมูลข่าวสารและการรับฟังความคิดเห็นส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) องค์ประกอบส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นของคน

พระณัฐกฤต จະติ (2565) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส และ 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชาชนและกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวน 304 คน การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยและปัจจัยด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยและปัจจัยด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดวิเศษการ-

วัดฉิมทายกาวาสอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ 0.10 3) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดพิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส ได้แก่ การเพิ่มรูปแบบการประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และการให้ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายชุมชนอย่างอิสระ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อนำมาศึกษาการมีส่วนร่วมพัฒนาดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการและการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาปัญหาและความต้องการในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก คือ ชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,053 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเจดีย์โคะ หมู่ที่ 6 ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,053 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Margan, 1970, pp. 608-609) จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน

291 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ปราชญ์ชาวบ้าน สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เป็นแบบสอบถามสร้างขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รวม 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ปัญหาการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 4 ด้าน ด้าน รวม 25 ข้อ ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

5 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด

4 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมาก

3 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงปานกลาง

2 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงน้อย

1 หมายถึง มีปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก 4 ด้าน รวม 19 ข้อ ใช้แบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก จำนวน 4 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ปราชญ์ชาวบ้าน สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชน จำนวน 291 คน ซึ่งได้กลับคืนมา 291 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายตัวอย่างตาม (ดาราวรรณ พรหมกัลป์, 2551) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการและการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วม

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

2.1 การพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ประชาชนชาวบ้าน สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชน จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะหมู่ 6 จำนวน 1 คน
2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวน จำนวน 1 คน
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
4. ผู้นำองค์กรชุมชน ได้แก่
 - 4.1 กลุ่มเกษตรกรบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
 - 4.2 กลุ่มสตรีบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.3 กลุ่มเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.5 กลุ่มกองทุนเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.6 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 1 คน
 - 4.7 ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน

1 คน

5. ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน บ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก คือ การบันทึกประชุมแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แบบเก็บข้อมูลด้วยเทคนิค AIC (Appreciation-Influence-Control)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการประชุมแบบมีส่วนร่วม (AIC) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่และ 6 ขั้นตอนเล็ก คือ A-1, A-2, I-1, I-2, C-1, C-2

1. ขั้นตอน A-1 การสร้างความรู้ ความเข้าใจ โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการเพื่อนำไปพัฒนาแผนในการขับเคลื่อนศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ
2. ขั้นตอน A-2 กำหนดวิสัยทัศน์และความคาดหวังที่มีความเป็นไปได้ที่สามารถพัฒนาแผนในการขับเคลื่อนศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แล้วนำมาแลกเปลี่ยน อธิบาย เพื่อรวมกันเป็นภาพเดียวของกลุ่มแล้วนำเสนอที่ประชุม
3. ขั้นตอน I-1 การคิดหาวิธี (Solution Design) โดยเขียนกิจกรรมที่คิดว่าต้องทำ เพื่อเกิดผลสำเร็จ ให้ได้ภาพรวมของ A-2 แล้วนำเสนอต่อที่ประชุมรวม
4. ขั้นตอน I-2 การจัดความสำคัญ จำแนกกิจกรรม (Priority) โดยเลือกกิจกรรมตามความถนัดว่ากิจกรรมใดสำคัญ และเป็นไปได้ที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะสามารถทำได้ แยกออกเป็น 1. กิจกรรมที่จะทำได้เอง 2. กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับคนอื่น
5. ขั้นตอน C-1 การวางแผน หาผู้รับผิดชอบ (Responsibility) โดยทุกคนเลือกหาหัวข้อกลวิธี กิจกรรมที่ได้จาก I-2 เพื่อเลือกตามบทบาท หน้าที่ ความสามารถที่จะทำได้เอง หรือร่วมทำกับใคร หรือต้องขอให้ใครทำให้
6. ขั้นตอน C-2 การจัดทำแผน / กิจกรรม / โครงการ (Action Plan) โดยการแบ่งกลุ่มให้เข้าตามระดับงานที่รับผิดชอบ ขั้นตอนนี้สำคัญเพราะต้องร่วมกันเขียนแผนงาน / โครงการ ตามรูปแบบมาตรฐาน คือ
 - 6.1 ชื่อโครงการ
 - 6.2 หลักการและเหตุผล
 - 6.3 วัตถุประสงค์
 - 6.4 วิธีการทำและกิจกรรมที่ต้องทำ
 - 6.5 ชื่อหน่วยงานหรือบุคคลผู้รับผิดชอบโครงการ
 - 6.6 ระยะเวลาจัดโครงการ
 - 6.7 สถานที่ดำเนินการจัดโครงการ

6.8 การวัดประเมินผล

6.9 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

6.10 งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม Appreciation-Influence-Control (AIC) มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำข้อมูลมาสรุปผลที่ได้จากการประชุมโดยการนำเสนอเป็นความเรียง

2.2 การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมตามโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการดำเนินการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม/องค์กร ปราชญ์ชาวบ้าน สตรี ผู้สูงอายุ และชาวบ้านในชุมชน จำนวน 21 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านเจดีย์โคะหมู่ 6 จำนวน 1 คน
2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน จำนวน 1 คน
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
4. ผู้นำองค์กรชุมชน ได้แก่
 - 4.1 กลุ่มเกษตรกรบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
 - 4.2 กลุ่มสตรีบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.3 กลุ่มเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.5 กลุ่มกองทุนเงินล้านบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
 - 4.6 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 1 คน
 - 4.7 ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน

1 คน

5. ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ โครงการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานตามโครงการ โดยการลงมือปฏิบัติของกลุ่มชาวบ้าน ภายวันที่ขอบเขตกิจกรรม และระยะเวลาที่กำหนดไว้ในโครงการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ดังนี้

1. การลงทะเบียน
2. การทำแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม
3. เปิดโครงการ โดยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลมหาวัน
4. การรับฟังบรรยายความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ
5. พักรับประทานอาหารกลางวัน 15-20 นาที
6. รับฟังบรรยายความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ (ต่อ)
7. รับประทานอาหารกลางวัน
8. ลงมือปฏิบัติการทำน้ำหมักชีวภาพ
9. ทำแบบทดสอบหลังการฝึกอบรม
10. สรุปผลการฝึกอบรม และถ่ายรูปรวมเพื่อปิดโครงการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการลงมือปฏิบัติโครงการขับเคลื่อนกับกลุ่มชาวบ้านที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำข้อมูลมาเขียนความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

กลุ่มให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ หมู่ 6 ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่ นักวิจัยชาวบ้านที่เข้าร่วมการวิจัย ประกอบด้วย ประธานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ สมาชิกศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และชาวบ้านชุมชนเจดีย์โคะที่เข้าร่วมอบรม จำนวน 21 คน

1. ประธานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 1 คน
2. สมาชิกศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 5 คน
3. ชาวบ้านชุมชนเจดีย์โคะ จำนวน 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก แบ่งออกเป็น 1 ตอน 4 ประเด็น คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าอบรม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์เกี่ยวกับการทำนํ้าหมักชีวภาพ รวม 5 ข้อ

ประเด็นที่ 1 แบบประเมินด้านปฏิกิริยา เป็นการประเมินความพึงพอใจในการเข้าอบรมโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก 4 ด้าน รวม 20 ข้อ

ประเด็นที่ 2 แบบประเมินด้านการเรียนรู้ เป็นการประเมินจากการทดสอบก่อนและหลังการอบรม โดยใช้แบบทดสอบกากบาทข้อที่ถูก จำนวน 10 ข้อ

ประเด็นที่ 3 แบบประเมินด้านพฤติกรรม เป็นการประเมินพฤติกรรมของผู้อบรม หลังจบโครงการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 14 ข้อ

ประเด็นที่ 4 แบบประเมินด้านผลลัพธ์ เป็นการประเมินผลสิ่งที่ได้เรียนรู้นำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จำนวน 14 ข้อ

โดยประเด็นที่ 1, 3 และ 4 ใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

5 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการมากที่สุด

4 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการมาก

3 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการปานกลาง

2 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการน้อย

1 หมายถึง มีความพึงพอใจ มีพฤติกรรมหลังอบรม และมีผลลัพธ์ในการเข้าอบรมโครงการน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยก่อนเริ่มเปิดโครงการผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบ และหลังจบโครงการผู้วิจัยได้แจกแบบประเมิน จำนวน 21 ชุด โดยผู้วิจัยจะแจกแบบประเมินให้ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 แสดงว่า ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก 2) การพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก และ 3) การประเมินโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ตอนที่ 4 ผลการประเมินโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	132	45.36
หญิง	159	54.64
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	30	10.31
20-30 ปี	43	14.77
31-40 ปี	57	19.59
41-50 ปี	79	27.15
มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	82	28.18
3. สถานภาพ		
โสด	63	21.65
สมรส	147	50.52
หม้าย/หย่าร้าง	54	18.55
แยกกันอยู่	27	9.28
4. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	60	20.62
ประถมศึกษา	75	25.77
มัธยมศึกษาตอนต้น	57	19.59
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	50	17.18
อนุปริญญา/ปวส.	19	6.53
ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	30	10.31

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. อาชีพ		
เกษตรกร	131	45.02
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	43	14.78
ข้าราชการ	22	7.56
รับจ้างทั่วไป	33	11.34
นักเรียน/นักศึกษา	26	8.93
ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ	36	12.37
6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	68	23.37
5,000-10,000 บาท	98	33.68
10,001-15,000	35	12.03
15,001-20,000	31	10.65
20,001-25,000	25	8.59
25,001-30,000	19	6.53
มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป	15	5.15
รวม	291	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 54.64) มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 27.15 และมากกว่า 50 ปีขึ้นไป จำนวนเท่าๆ กัน (ร้อยละ 28.18) สถานภาพสมรสแล้ว (ร้อยละ 50.52) ระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 25.77) อาชีพเป็นเกษตรกร (ร้อยละ 45.02) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 5,000-10,000 (ร้อยละ 33.68)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผลการศึกษาปัญหาความ ต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของ
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นชาวบ้านในชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ในภาพรวมและรายด้าน ปรากฏดังตารางที่ 2-6

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ในภาพรวมและรายด้าน

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ	3.94	0.68	มาก
2.	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.96	0.63	มาก
3.	ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.15	0.63	น้อย
4.	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.02	0.69	มาก
รวมเฉลี่ย		3.53	0.65	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย
ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 4.02$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ย
ในระดับน้อยได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 2.15$)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและ
การตัดสินใจ

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ไม่มีการจัดเวทีการประชุมเพื่อชี้แจงและสร้างการมีส่วนร่วมกับ ชุมชน	3.56	0.53	มาก
2.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกใน คณะกรรมการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงฯ	3.44	0.73	ปานกลาง
3.	ไม่มีกิจกรรมเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้แสดงความ คิดเห็น หรือร่วมตัดสินใจภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านเจดีย์โคะ	3.78	0.67	มาก
4.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ตัดสินใจ ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/โครงการที่สำคัญ	3.67	0.87	มาก
5.	การตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ส่วนใหญ่มาจากนโยบาย ของหน่วยงานภาครัฐ	4.33	0.71	มาก
6.	ขาดกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการทำ ประชาคมติของชุมชน	4.44	0.53	มาก
7.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.33	0.71	มาก
เฉลี่ยรวม		3.94	0.68	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ
โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดได้แก่
การขาดกลไกสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการทำประชาคมติของชุมชน ($\bar{X} = 4.44$)
รองลงมาได้แก่ การตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ส่วนใหญ่มาจากนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ
และชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะ ($\bar{X} = 4.33$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางคือ ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คน

ในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
($\bar{X} = 3.44$)

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ขาดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอด ภูมิปัญญา ของชุมชน	3.67	0.50	มาก
2.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	3.89	0.78	มาก
3.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการ ดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.56	0.53	มากที่สุด
4.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้ จากหน่วยงานต้นสังกัด	4.22	0.67	มาก
5.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกฎหมาย ระเบียบ หรือ มาตรการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกำหนดขึ้น	3.22	0.67	ปานกลาง
6.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนว ทางการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐในการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	3.22	0.67	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม				

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 3.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากได้แก่ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไข
ปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
($\bar{X} = 4.56$) รองลงมาได้แก่ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้จาก
หน่วยงานต้นสังกัด ($\bar{X} = 4.22$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางคือ ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการ
ดำเนินงานตามกฎหมาย ระเบียบ หรือมาตรการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกำหนดขึ้น ($\bar{X} = 3.22$)

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในรับผลประโยชน์

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	2.44	0.73	น้อย
2.	ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำการเกษตรได้	2.22	0.67	น้อย
3.	ไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้	2.11	0.60	น้อย
4.	ไม่มีส่วนร่วมในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ต่อยอดในทางอาชีพและการทำงาน	2.11	0.78	น้อย
5.	ไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น	2.00	0.50	น้อย
6.	ไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนรอบข้าง	2.00	0.50	น้อย
เฉลี่ยรวม		2.15	0.63	น้อย

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดได้แก่ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ($\bar{X} = 2.44$) รองลงมาได้แก่ ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำการเกษตรได้ ($\bar{X} = 2.22$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับน้อยคือ ไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น และไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนรอบข้าง ($\bar{X} = 2.00$)

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัญหาการมีส่วนร่วมภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อ	ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ปัญหา
1.	ไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลจากโครงการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.67	0.50	มาก
2.	ไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทางศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.11	0.94	มาก
3.	ไม่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและตรวจสอบข้อผิดพลาดในประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.22	0.67	มาก
4.	ยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมยังการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.33	0.71	มาก
5.	ยังไม่มีเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เข้าร่วมการประเมินผล	3.11	0.60	ปานกลาง
6.	ยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	4.67	0.71	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.02	0.69	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากได้แก่ ยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ($\bar{X} = 4.67$) รองลงมาได้แก่ ยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมยังการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ ($\bar{X} = 4.33$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางคือ ยังไม่มีการเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เข้าร่วมการประเมินผล ($\bar{X} = 3.11$)

2.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผลการวิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ปรากฏดังตารางที่ 7-10

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ข้อ	ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
1.	ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อผู้รับผิดชอบ- หน้าที่ในการดูแลกิจกรรม/โครงการภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงบ้านเจดีย์โคะจากคนในชุมชน	227	78.28
2.	ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจ	217	74.83
3.	ต้องการให้มีการจัดประชุม หรือเวทีแสดงประชาพิจารณ์ของชุมชน	202	69.66
4.	ต้องการให้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน เช่น กล่องแสดงความคิดเห็น	147	50.69
5.	ต้องการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/ โครงการที่สำคัญ	156	53.79
6.	ต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook, Line	125	43.10

จากตารางที่ 7 พบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ
พอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
โดยภาพรวมมีความต้องการมาก พบว่า ข้อที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วม
ในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อผู้รับผิดชอบ-หน้าที่ในการดูแลกิจกรรม/โครงการภายในศูนย์การ (ร้อยละ
78.28) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการให้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นของคน
ในชุมชน เช่น กล่องแสดงความคิดเห็น (ร้อยละ 50.69)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ข้อ	ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
1.	ต้องการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะจัดขึ้น	256	88.97
2.	ต้องการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนร่วมแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	177	61.03
3.	ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	265	91.38
4.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	165	56.90
5.	ต้องการมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายหรือรับผิดชอบของงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	134	46.21
6.	ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	245	84.48

จากตารางที่ 8 พบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยภาพรวมมีความต้องการมาก พบว่า ข้อที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ร้อยละ 91.38) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายหรือรับผิดชอบของงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ (ร้อยละ 46.21)

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ข้อ	ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
1.	ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงชีพในครัวเรือน	246	84.83
2.	ต้องการนำความรู้ที่ได้สามารถนำไปปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม เช่น ไปปฏิบัติตนให้มีความประหยัด ซื่อสัตย์ ไม่โกง เป็นต้น	124	42.76
3.	ต้องการให้มีการประกาศ ยกย่องบุคคลต้นแบบของชุมชนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	112	38.62
4.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น	234	80.69
5.	ต้องการให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ จัดกิจกรรม ส่งเสริมให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	222	76.55
6.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้	213	45.17

จากตารางที่ 9 พบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมมีความต้องการมาก พบว่า ข้อที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงชีพในครัวเรือน (ร้อยละ 84.83) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการนำความรู้ที่ได้สามารถนำไปปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม เช่น ไปปฏิบัติตนให้มีความประหยัด ซื่อสัตย์ ไม่โกง เป็นต้น (ร้อยละ 42.76)

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อ	ความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน	ร้อยละ
1.	ต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	224	77.24
2.	ต้องการให้มีแบบประเมินผลที่มีคุณภาพ เช่น เนื้อหาครบถ้วนตามโครงการหรือแผนงานต่างๆ	215	74.14
3.	ต้องการให้มีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบการประเมินผลโดยตรง	108	37.24
4.	ต้องการให้คนในชุมชนเข้าร่วมการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	178	61.38
5.	ต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรม สามารถนำไปปรับปรุงการจัดโครงการและแผนงานในครั้งต่อไป	255	87.93
6.	ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	106	36.55
7.	ต้องการตอบกลับของข้อมูลที่เป็นช่องทางออนไลน์	98	33.79

จากตารางที่ 10 พบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมมีความต้องการมาก พบว่า ข้อที่มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรม สามารถนำไปปรับปรุงการจัดโครงการและแผนงานในครั้งต่อไป (ร้อยละ 87.93) และข้อที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือ ต้องการให้มีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบการประเมินผลโดยตรง (ร้อยละ 37.24)

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะความต้องการมีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก แสดงได้ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
 - 1.1 ต้องการให้มีการจัดประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้าและสรุปผลรายงานประจำเดือน
 - 1.2 ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มการจัดโครงการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์
 - 1.3 ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดใช้ทรัพยากรที่จะใช้ในการจัดโครงการ/กิจกรรม
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
 - 2.1 ต้องการมีส่วนร่วมในการลงมือและออกแรงในการทำโครงการ/กิจกรรม
 - 2.2 ต้องการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.3 ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและหน่วยงานอื่นๆ
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
 - 3.1 ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากโครงการที่ทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้จัดขึ้น
 - 3.2 ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการที่เกิดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปต่อยอดในการสร้างรายได้
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
 - 4.1 ต้องการมีส่วนร่วมในตั้งแต่การสังเกตการณ์ของการทำงานจากหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.2 ต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของคณะกรรมการภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.3 ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยกำหนดให้มีการประเมินทุกๆ 6 เดือน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

3.1 การพัฒนาโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยการดำเนินการกระบวนการ AIC

โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และได้ประยุกต์ใช้วิธีการประชุมแบบมีส่วนร่วม (AIC) ซึ่งคัดเลือกผู้เข้าร่วมจากวิธีการดำเนินงานบทที่ 3 จำนวน 21 คน แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ A-1, A-2, I-1, I-2, C-1, C-2 มีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

จากการจัดประชุมในวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 เวลา 08.00 น. ผู้วิจัยได้มีการจัดสถานที่และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะจัดประชุม ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยเชิญชวนผู้เข้าร่วมจากวิธีการดำเนินงานบทที่ 3 ซึ่งก่อนเริ่มเข้ากระบวนการ (AIC) ผู้วิจัยได้แนะนำตนอย่างเป็นทางการ และชี้แจงความเป็นมา วัตถุประสงค์เกี่ยวกับกระบวนการ AIC ให้กับผู้เข้าร่วมประชุมได้ทราบเพื่อจะนำไปปรับใช้ในการทำโครงการได้ และให้ผู้เข้าร่วมสามารถซักถามข้อสงสัยเพื่อให้เข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริงหลังจากจบการจัดประชุม

1. ขั้น A (Appreciation)

1.1 ขั้น A-1 ขั้นตอนนี้จะให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการตระหนักถึง ปัญหาและความต้องการที่จะนำไปพัฒนาโครงการในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระภายใต้กรอบเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

จากการประชุมดังกล่าว ทีมวิจัยและทีมงานได้แบ่งผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่ม ให้แสดงความคิดเห็นถึงประเด็นปัญหา และความต้องการในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ สรุปได้ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการจัดอบรม

กลุ่มที่	ปัญหา	ความต้องการ
1	ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้เงินฟุ่มเฟือยกับการซื้อสารเคมีในการทำการเกษตร	อยากให้มีการสอนวิธีการกำจัดศัตรูพืชโดยชาวบ้านสามารถทำได้และลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
2	ไม่มีโครงการที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม	อยากให้มีการจัดโครงการที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย
3	ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการกำจัดแมลงและวัชพืช	อยากให้หน่วยงานมาให้ความรู้เกี่ยวกับในเรื่องการกำจัดวัชพืชโดยวิธีธรรมชาติแทนการใช้สารเคมี
4	โครงการที่จัดยังไม่ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน	อยากให้มีโครงการที่ตรงกับสิ่งที่ชาวบ้านสนใจและอยากเข้าร่วมโดยการซักถามความต้องการของชาวบ้านก่อนจัดโครงการ

1.2 ชั้น A-2 ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้มีการกำหนดความคาดหวังที่มีความเป็นไปได้ร่วมกันกับคนในชุมชนที่จะสามารถพัฒนาโครงการในการมีส่วนร่วมภายในศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

จากการประชุมดังกล่าว ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังที่น่าจะเป็นไปได้ โดยผู้ร่วมประชุมได้มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป โดยส่วนใหญ่จะพูดถึงการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และการจัดโครงการที่เอื้อประโยชน์แก่ชาวบ้านจริงๆ และชาวบ้านสามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ “การดำรงชีวิตแบบวิถีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการลดรายจ่ายและสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนได้ (จากการเก็บผักสวนครัวมาขายได้)” ถ้าเรารู้จักและเข้าใจในการนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และบางคนยังแสดงความคิดเห็นอีกว่า “ในปัจจุบันมีการใช้สารเคมีในพืชผักทางการเกษตรเยอะ และมองว่าการลดสารเคมีให้น้อยที่สุด” และ “การที่ดินดีก็จะทำให้พืชผลทางการเกษตรดีขึ้นด้วย” โดยหันมาใช้สารอินทรีย์ที่ทำจากของเหลือทิ้งในบ้าน เช่น ผัก ผลไม้ หรือแม้แต่ข้าว เพื่อให้ความเป็นอยู่ของคนในครัวเรือนและคนในชุมชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและไม่พึ่งสารเคมีมากเกินไป และบางคนยังพูดถึงการปลูกพืชแบบยืนต้น โดยเห็นว่า อะโวคาโดเป็นพืชที่มีคุณประโยชน์ทางโภชนาการสูงและยังเป็นผลไม้เพื่อสุขภาพเพราะอุดมไปด้วยแร่ธาตุ สารอาหารที่จำเป็นในร่างกาย

จากการสังเกตจึงสรุปได้ว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสุขภาพร่างกายและการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต “ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ปราศจากสารเคมี สุขภาพดีตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง”

2. ชั้น I (Influence)

2.1 ชั้น I-1 ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ปรึกษาหาแนวคิดร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จากวิสัยทัศน์ที่ได้จากชั้น A-2 “ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ปราศจากสารเคมี สุขภาพดีตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” สามารถนำมาเขียนกิจกรรมที่คิดว่าต้องทำ เพื่อเกิดผลสำเร็จและนำเสนอขึ้นมา พบว่า กิจกรรมที่แต่ละกลุ่มได้คิดขึ้นมามีด้วยกัน 4 กิจกรรม สรุปได้ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงกิจกรรมของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่	กิจกรรม
1	กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและนำกลับไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
2	กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เพื่อบำรุงพืชผักผลไม้และลดค่าใช้จ่าย
3	กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืชจากข้าวสุก เพื่อป้องกันและกำจัดโรคเหี่ยว รากเน่า โคนเน่าในพืชผัก พืชไร่ และไม้ดอก
4	กิจกรรมอบรมและส่งเสริมการปลูกอะโวคาโดโดยการเทียบกิ่ง เพื่อหารายได้เสริมและสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย

2.2 ชั้น I-2 ขั้นตอนนี้เป็นการจัดลำดับความสำคัญ จำแนกกิจกรรม (Priority) โดยเลือกกิจกรรมตามความถนัดว่ากิจกรรมใดสำคัญ และเป็นไปได้ที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะสามารถทำได้ แยกออกเป็น 1. กิจกรรมที่จะทำได้เอง 2. กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับคนอื่น ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

กิจกรรมที่จะทำได้เอง

กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและนำกลับไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับคนอื่น

1. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เพื่อบำรุงพืชผักผลไม้และลดค่าใช้จ่าย
2. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืชจากข้าวสุก เพื่อป้องกันและกำจัดโรคเหี่ยว รากเน่า โคนเน่าในพืชผัก พืชไร่ และไม้ดอก
3. กิจกรรมอบรมและส่งเสริมการปลูกอะโวคาโดโดยการเทียบกิ่ง เพื่อหารายได้เสริมและสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย

เมื่อจำแนกกิจกรรมที่จะทำได้เอง และกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับคนอื่นได้แล้ว ทางผู้วิจัยสร้างการมีส่วนร่วมกับชาวบ้านโดยจัดลำดับความสำคัญของแต่ละกิจกรรมโดยการลงคะแนนแบบยกมือเลือกกิจกรรมที่ต้องการทำจริง โดยผู้เข้าร่วมประชุมมีสิทธิลงคะแนน 1 คน มี 1 คะแนน สรุปได้ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงคะแนน ลำดับของโครงการที่คัดเลือก

โครงการ	คะแนน	ลำดับที่	หมายเหตุ
1. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3	3	-
2. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม	11	1	เป็นโครงการที่จัดทำ
3. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืชจากข้าวสุก	5	2	-
4. กิจกรรมอบรมและส่งเสริมการปลูกอะโวคาโดโดยการเทียบกิ่ง	2	4	-

หลังจากสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ชาวบ้านที่เข้าร่วมการอบรมได้ลงคะแนนเลือกกิจกรรม พบว่า กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม ชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะมาเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งได้คะแนนถึง 11 คะแนน จากผู้เข้าร่วมอบรมทั้งหมด 21 คน ดังนั้นจึงเลือกโครงการนี้มาช่วยกันเขียนโครงการในลำดับขั้นตอนต่อไป

3. ชั้น C (Control)

3.1 C-1 ขั้นตอนนี้เป็นการหาผู้รับผิดชอบโดยเลือกจากกิจกรรมที่ได้จาก I-2 โดยทำการเลือกตามบทบาท หน้าที่ และความสามารถที่จะทำได้เอง หรือร่วมทำกับหน่วยงานอื่น โดยการจัดทำแผนปฏิบัติการหรือโครงการ ทางผู้วิจัยจึงได้ระดมความคิดร่วมกับผู้เข้าร่วมประชุม ให้เข้าใจถึงรูปแบบของแผนโครงการที่จะจัดขึ้นว่ามีวิธีการอย่างไรบ้าง ซึ่งได้ข้อสรุปในการหาผู้รับผิดชอบกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น โดยทำร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน โดยมีผู้รับผิดชอบร่วมกันคือ คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และองค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน

3.2 ชั้น C-2 เป็นขั้นตอนการจัดทำร่างโครงการปฏิบัติที่ผู้ร่วมประชุมได้เลือกไว้ โดยการร่วมกันเขียนกิจกรรมของโครงการ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ชื่อโครงการ

โครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม

2. หลักการเหตุผล

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะมีความจำเป็นในการดำเนินโครงการเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้ โดยมองเห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการพึ่งพาสารเคมีมากเกินไป และแก้ไขปัญหาการกำจัดขยะของคนในชุมชน ซึ่งขยะส่วนใหญ่เป็นพืชผัก ผลไม้ทางการเกษตรที่ถูกทิ้งของแต่ละครัวเรือน

ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะจึงจัดกิจกรรมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เพื่อลดปริมาณขยะเปียก ขยะทั่วไป และลดการใช้สารเคมี โดยสามารถนำน้ำหมักชีวภาพที่ได้ไปใช้ในการเกษตร สารบำบัดน้ำเสียและขจัดกลิ่นเหม็น ซึ่งเป็นวิธีการเพิ่มมูลค่าคุณภาพของผลผลิตที่ปราศจากสารพิษตกค้างในพืชผลผลิตในครัวเรือน

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อจัดอบรมเชิงปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมในการทำน้ำหมักชีวภาพไว้ในครัวเรือน

3.2 เพื่อสร้างทักษะ ความรู้ ให้กับชาวบ้านนำไปปรับใช้และพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

3.3 เพื่อให้ชาวบ้านมีความตระหนักในการใช้น้ำหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมีในการเกษตร

3.4 เพื่อลดต้นทุนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช

3.5 เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนในการทำน้ำหมักชีวภาพไปต่อยอด
เชิงพาณิชย์

4. วิธีการทำและกิจกรรมที่ต้องทำ

4.1 ประสานงานกับนักพัฒนาชุมชนเพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำ
น้ำหมักชีวภาพ แนวทางปฏิบัติ และจุดมุ่งหมายในการจัดโครงการ และแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบ
โดยผู้วิจัยเป็นผู้จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และนักพัฒนาชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้ในการทำน้ำหมักชีวภาพ

4.2 ประสานงานกับผู้นำชุมชนให้ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านที่สนใจร่วม
โครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

4.3 ดำเนินการฝึกอบรมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพ
อย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยมีกิจกรรมดังนี้

08.00-08.30 ลงทะเบียน

08.31-09.00 พิธีเปิดโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมัก
ชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ

09.00-10.00 บรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ

10.01-10.15 รับประทานอาหารว่าง

10.16-12.00 ฝึกปฏิบัติการทำน้ำหมักชีวภาพจากพืชผักผลไม้

12.01-13.00 พิธีปิดการอบรมพร้อมรับประทานอาหารกลางวัน

5. ชื่อหน่วยงาน หรือบุคคล ผู้รับผิดชอบโครงการ

คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ
องค์การบริหารส่วนตำบลมหวาน

6. ระยะเวลาจัดโครงการ

จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้โครงการและสาธิตการทำน้ำหมัก
ชีวภาพ วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2566

7. สถานที่ดำเนินการจัดโครงการ

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

8. การวัดประเมินผล

ตารางที่ 14 แสดงตัวชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมาย

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	เป้าหมาย
1. ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรมโครงการไม่น้อยกว่าระดับดี	ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป
2. ระดับความรู้ในการทำนํ้าหมักของผู้เข้าร่วมอบรมโครงการ	ร้อยละ 100
3. ร้อยละพฤติกรรมหลังการอบรมโครงการของผู้เข้าร่วมอบรม	ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
4. ร้อยละการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้เข้าร่วมอบรม	ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 9.1 ผู้เข้าร่วมอบรมได้ได้นำความรู้เกี่ยวกับการทำนํ้าหมักชีวภาพไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- 9.2 ผู้เข้าร่วมอบรมได้ลดปริมาณขยะที่ตกค้างในครัวเรือน
- 9.3 ผู้เข้าร่วมอบรมสามารถนำขยะที่เหลือทิ้งจากครัวเรือนกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยการทำนํ้าหมักชีวภาพ
- 9.4 ผู้เข้าร่วมอบรมได้ดีมีสุขภาพที่ดีขึ้นจากการใช้นํ้าหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมี

10. งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์

ค่าวิทยากร	1,000 บาท
ค่าสถานที่	500 บาท
ค่าอาหารว่าง	750 บาท
ค่าอาหารกลางวัน	1,250 บาท
ค่าวัสดุและอื่นๆ	2,200 บาท
รวมทั้งสิ้น	5,700 บาท

หลังจากผู้เข้าร่วมประชุมได้ช่วยกันเขียนโครงการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทางผู้วิจัยจึงได้ให้ตัวแทนออกมาสรุปโครงการที่ร่วมกันเขียนต่อหน้าผู้ร่วมประชุมทุกท่าน เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนแนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยการจัดกิจกรรมนี้เพื่อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและเริ่มทำโครงการร่วมกัน จึงได้เกิดเป็นโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำนํ้าหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

หลังจากการประชุมจบลง จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ รู้สึกตื่นเต้นและภูมิใจในการเขียนโครงการร่วมกัน โดยการระดมความคิดและแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นแบบอิสระ โดยการเปิดโอกาสให้เสนอหัวข้อโครงการด้วยตนเอง ซึ่งเกิดจากความคิดของคนในชุมชนเองที่มองเห็นถึงความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นแบบเป็นรูปธรรมชัดเจน ตรงตามความต้องการของคนในชุมชน และเป็นโครงการที่สามารถนำไปใช้ได้จริงโดยมีหน่วยงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลมาวันเข้ามาคอยสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรอีกด้วย

3.2 การดำเนินงานตามโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

การดำเนินงานที่สำคัญของโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การบรรยายให้ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ

ก่อนการบรรยายผู้วิจัยได้เชิญ นางศรีพันธ์ ปาหา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ได้กล่าวเปิดพิธีโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้ทราบวัตถุประสงค์ของโครงการและประโยชน์ที่จะได้รับในการจัดโครงการ และเข้าสู่การบรรยายให้ความรู้ เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพโดยใช้พืชผักผลไม้มาใช้ในการทำน้ำหมักและใส่สารเร่ง พด.2 ในการหมัก

ขั้นที่ 2 การลงมือปฏิบัติการทำน้ำหมักชีวภาพ

โดยเริ่มตั้งแต่วิธีการนำสารเร่งซูเปอร์ พด.2 กวนในกากน้ำตาลและเติมน้ำเปล่า ปริมาตร 2 ลิตร เพื่อให้จุลินทรีย์ปรับสภาพ และเป็นการปลูกให้จุลินทรีย์มีชีวิต โดย สารเร่งซูเปอร์ พด.2 นี้ เป็นจุลินทรีย์รวม 5 สายพันธุ์ ทั้งยีสต์ที่ผลิตแอลกอฮอล์ ผลิตกรดอินทรีย์ และเป็นแบคทีเรียที่ผลิตกรดอินทรีย์ สลายไขมัน สลายโปรตีน และละลายอนินทรีย์ฟอสฟอรัสรวมอยู่ด้วย ต่อมานำเศษผักและผลไม้ที่ล้างสะอาดมาทำให้ละเอียดมากที่สุดด้วยการสับ และนำไปใส่ในภาชนะสำหรับหมักที่เตรียมไว้ ความละเอียดมีผลต่อระยะเวลาการย่อยสลาย เนื่องจากจะเพิ่มพื้นที่ผิวให้จุลินทรีย์ทำการย่อยได้มากขึ้นส่งผลให้การย่อยสลายเกิดเร็วขึ้นนั่นเองหลังจากนั้นนำสารเร่งและกากน้ำตาลที่กวนไว้มาคลุกเคล้าเข้ากับเศษพืชผัก ผลไม้ที่เตรียมไว้ให้ทั่ว กากน้ำตาลนี้เป็นอาหารเร่งด่วนให้แก่จุลินทรีย์ ทำให้จุลินทรีย์เพิ่มจำนวนเซลล์ได้มากขึ้น หากปริมาณน้ำในถังมีความสูงน้อยกว่าเศษวัสดุให้เติมน้ำเปล่าจนท่วมผิววัสดุ เพื่อให้จุลินทรีย์ทำงานได้ดีนั่นเอง สุดท้ายปิดฝาแบบหลวมๆ เพื่อให้สามารถระบายแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากการย่อยสลายของจุลินทรีย์ได้ นอกจากนี้ให้เก็บถังหมักไว้ในที่ร่มและต้องคนปุ๋ยหมักทุกวันเป็นเวลา 7 วัน เพื่อเร่งการย่อยสลายของจุลินทรีย์และเป็นการระบายแก๊ส หลังจากผ่านไป 7 วันจะพบว่าแอลกอฮอล์ลดลง คราบเชื้อบนผิวน้ำหายไป และเศษผักเปื่อยยุ่ย ซึ่งนั่นเป็นสัญญาณที่บ่งบอกว่าน้ำหมักพร้อมใช้งานแล้ว โดยหลังการจัดอบรมผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามความพึงพอใจและแบบทดสอบหลังอบรมเพื่อวัดผลคะแนนการเรียนรู้ และ

หลังจากผ่านการอบรมประมาณ 1 เดือน ผู้วิจัยได้ทำการประเมินพฤติกรรมและผลลัพธ์ของผู้เข้าร่วมอบรมเพื่อนำไปแปรผลต่อไป

ตอนที่ 4 ผลการประเมินโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยประเมิน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การประเมินผลด้านปฏิกิริยา (วัดความพึงพอใจ) 2) การประเมินผลด้านการเรียนรู้ 3) การประเมินผลด้านพฤติกรรม 4) การประเมินผลด้านผลลัพธ์

4.1 การประเมินผลด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้าหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

การประเมินผลด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้าหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แสดงได้ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านวิทยากรและความรู้ความเข้าใจ			
1. วิทยากรมีความรู้ ความสามารถในการบรรยาย	4.55	0.52	มากที่สุด
2. วิทยากรให้คำแนะนำและตอบข้อซักถามได้ดี	4.45	0.52	มาก
3. ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.73	0.47	มากที่สุด
4. บุคลิกภาพของวิทยากร	4.64	0.67	มากที่สุด
5. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมแสดงความคิดเห็น	4.55	0.52	มากที่สุด
6. ยกตัวอย่างประกอบได้ชัดเจน	4.45	0.69	มาก

ตารางที่ 15 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก			
7. วัสดุ อุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติมีความเหมาะสม	4.64	0.50	มากที่สุด
8. อุปกรณ์ที่นำมาใช้มีจำนวนเพียงพอ	4.82	0.40	มากที่สุด
9. สื่อและเอกสารที่ใช้มีความชัดเจน และเข้าใจง่าย	4.64	0.67	มากที่สุด
10. สื่อและเอกสารที่ใช้มีจำนวนเพียงพอ	4.55	0.52	มากที่สุด
11. สื่อและเอกสารที่ใช้มีความทันสมัยและเหมาะสม	4.18	0.87	มาก
12. การอำนวยความสะดวกในการอบรมมีความเหมาะสม	4.64	0.50	มากที่สุด
ด้านสถานที่ อาหาร และระยะเวลา			
13. ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้จัดโครงการ	4.64	0.67	มากที่สุด
14. การบริการอาหารและน้ำดื่ม	4.45	0.52	มาก
15. ระยะเวลาในการจัดอบรมเหมาะสม	4.36	0.67	มาก
ด้านการนำความรู้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์			
16. มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าอย่างทั่วถึง	4.45	0.52	มาก
17. การดำเนินการฝึกอบรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย	4.27	0.65	มาก
18. ดำเนินการฝึกอบรมเป็นลำดับขั้นตอนและเข้าใจง่าย	4.64	0.67	มากที่สุด
19. บรรยากาศในการฝึกอบรมเป็นกันเอง	4.73	0.47	มากที่สุด
20. กิจกรรมในการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน	4.45	0.52	มาก
รวมเฉลี่ย	4.54	0.58	มากที่สุด

จากตารางที่ 15 แสดงว่า ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรมโดยภาพรวม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดในด้าน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.58$)

4.2 การประเมินผลด้านการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำ น้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

การประเมินผลด้านการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมัก
ชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แสดงได้ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดงคะแนนผลการทดสอบ ก่อน-หลัง เข้าอบรมโครงการของผู้เข้าร่วมอบรมโครงการ

คนที่	ทดสอบก่อนอบรม	ทดสอบหลังอบรม
	คะแนนเต็ม 10 คะแนน	คะแนนเต็ม 10 คะแนน
1.	4	8
2.	4	9
3.	6	10
4.	6	9
5.	4	10
6.	7	10
7.	4	8
8.	9	10
9.	4	8
10.	4	8
11.	6	8
12.	3	7
13.	5	6
14.	5	7
15.	3	7
16.	5	10
17.	6	9
18.	4	8
19.	4	7
20.	8	10
21.	3	7
คะแนนเฉลี่ย	4.95	8.36

จากตารางที่ 16 แสดงผลคะแนนการทดสอบวัดผลความรู้ก่อนและหลังการอบรมเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ จากแบบทดสอบชุดเดียวกัน จำนวน 10 ข้อ จากผลการทดสอบ พบว่าหลังการอบรม ผู้เข้าร่วมอบรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนที่สูงขึ้นกว่าก่อนอบรม โดยค่าเฉลี่ยคะแนนหลังอบรมเท่ากับ 8.36 และค่าเฉลี่ยก่อนอบรมเท่ากับ 4.95 และผู้เข้าอบรมมีคะแนนเพิ่มขึ้น 21 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4.3 ผลการประเมินผลด้านพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมหลังการฝึกอบรมตามโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ผลการประเมินผลด้านพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมหลังการฝึกอบรมตามโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แสดงได้ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แสดงผลการประเมินด้านพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมหลังการฝึกอบรมตามโครงการ

พฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโครงการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ได้รับความรู้และทักษะในเรื่องที่อบรม	4.45	0.69	มาก
2. สามารถอธิบายวิธีทำน้ำหมักชีวภาพได้	4.18	0.87	มาก
3. สามารถบอกประโยชน์จากน้ำหมักชีวภาพได้	4.45	0.69	มาก
4. ได้รู้วิธีการทำน้ำหมักชีวภาพที่ถูกต้อง	4.27	0.90	มาก
5. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดให้เพื่อนบ้าน	4.09	0.94	มาก
6. ได้นำน้ำหมักชีวภาพมาประยุกต์ใช้กับการเกษตร	4.18	0.40	มาก
7. ได้รู้ถึงปัญหาและอุปสรรคของการใช้สารเคมี	4.45	0.69	มาก
8. ได้ลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร	4.18	0.75	มาก
9. ได้ตระหนักถึงการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี	4.55	0.69	มากที่สุด
10. ได้รับประทานอาหารที่ปลอดภัย	4.09	0.54	มาก
11. ได้นำพืชผักผลไม้ที่เหลือใช้มาทำน้ำหมักชีวภาพ	4.18	0.87	มาก
12. สามารถสร้างประโยชน์จากของเหลือใช้	4.27	0.90	มาก
13. ได้ปลูกผักปลอดสารพิษโดยการใช้ น้ำหมักชีวภาพ	3.82	0.98	มาก
14. สามารถเกิดการปรับตัวในการกลับมาใช้สารอินทรีย์	4.27	0.90	มาก
รวมเฉลี่ย	4.25	0.78	มาก

จากตารางที่ 17 พบว่า ผลการประเมินพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมอบรมหลังจากจัดโครงการอบรม และนำความรู้ไปใช้ในการทำน้ำหมักชีวภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้เข้าร่วมอบรม มีความคิดเห็นว่าหลังจากจบการฝึกอบรมปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.82-4.55 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน (3.51) พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ทุกข้อ จึงสรุปได้ว่าพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ มีผลการประเมินอยู่ในระดับผ่าน ($\bar{X} = 4.25$)

4.4 ผลการประเมินผลลัพธ์ที่มีต่อโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ผลการประเมินผลลัพธ์ที่มีต่อโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ แสดงได้ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงผลการวิเคราะห์ด้านผลลัพธ์ที่มีต่อโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการ

ผลลัพธ์ของผู้เข้าร่วมโครงการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. สามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้	4.00	0.63	มาก
2. สามารถต่อยอดเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน	4.00	0.63	มาก
3. มีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น	4.27	0.47	มาก
4. มีความรู้ ความเข้าใจในการทำน้ำหมักชีวภาพ	4.36	0.81	มาก
5. ห่างไกลจากโรคร้ายที่เกิดจากการใช้สารเคมี	4.09	0.54	มาก
6. แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคและอุปโภคไม่มีสารเคมีตกค้างทำให้สุขภาพดีขึ้น	4.27	0.79	มาก
7. สามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารเคมีได้	3.91	0.70	มาก
8. ลดรายจ่ายในการซื้อสารเคมีได้	4.00	0.77	มาก
9. ช่วยในการปรับปรุงดินจากการใช้น้ำหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมี	4.27	0.79	มาก
10. ช่วยรักษาระบบนิเวศให้สมดุล สามารถอยู่ได้อย่างปลอดภัย	4.09	0.83	มาก
11. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านช่วยลดปริมาณขยะได้	4.09	0.94	มาก

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ผลลัพธ์ของผู้เข้าร่วมโครงการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
12. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านช่วยลดโลกร้อนจากการใช้สารอินทรีย์	4.27	0.65	มาก
13. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านได้นำความรู้มาปรับใช้ในอาชีพ	4.18	0.75	มาก
14. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านมีส่วนร่วมกับศูนย์การเรียนรู้	4.36	0.67	มาก
รวมเฉลี่ย	4.16	0.71	มาก

จากตารางที่ 18 พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรมการทำน้ำหมักชีวภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก หากพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีทักษะความรู้ในการทำน้ำหมักชีวภาพ ทำให้ลดการใช้สารเคมีและยังปรับปรุงหน้าดินเพื่อทำการเกษตรแบบอินทรีย์ และทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้มีส่วนร่วมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ส่งผลให้ศูนย์การเรียนรู้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จึงสรุปได้ว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ อยู่ในระดับผ่าน ($\bar{X} = 4.16$)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1. ศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก 2. พัฒนาโครงการและดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก และ 3. ประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตากดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จำนวน 291 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบแจกแจงความถี่ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการคำนวณ ค่าความถี่ ร้อยละ

ตอนที่ 2 การพัฒนาโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 21 คน ซึ่งใช้กระบวนการ AIC เพื่อให้เกิดโครงการที่ตรงกับความต้องการของชาวบ้านในชุมชน

ตอนที่ 3 การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยการจัดโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมมีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 21 คน

ตอนที่ 4 ประเมินโครงการดำเนินงานของ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยใช้แบบประเมินโครงการ 4 ระดับ คือ การประเมินปฏิกิริยา ประเมินการเรียนรู้ ประเมินพฤติกรรม และประเมินผลลัพธ์ จากกลุ่มผู้เข้าร่วมอบรมโครงการ จำนวน 21 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

1.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

1.1.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ยังขาดกลไกในการสร้างความมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมกันตัดสินใจดำเนินงานและทางศูนย์ไม่มีการจัดเวทีเพื่อให้ชาวบ้านมารวมกลุ่มวางแผนซึ่งทำให้ไม่มีประชาติของศูนย์ที่ชัดเจน ทำให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะไม่ค่อยมีข้อเสนอแนะต่อการวางแผนการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

1.1.2 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และขาดการหารือเพื่อแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่ทำร่วมกับหน่วยงานภายนอก จึงขาดการพัฒนาโครงการที่จะส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะที่จัดให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้คนในชุมชนไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต การทำการเกษตรได้ และไม่ได้นำความรู้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและคนรอบข้างได้

1.1.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้น ซึ่งเกิดจากการยังไม่มีโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่เข้าร่วมประเมินผลโครงการหรือกิจกรรม และร่วมติดตามผลการประเมินที่เกิดขึ้นหลังการจัดโครงการ

1.2 ความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

1.2.1 ความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ส่วนใหญ่มีความต้องการมากเมื่อเทียบกับร้อยละของผลที่ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า คนในชุมชนมีความ

ต้องการที่อยากมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบโครงการหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกโครงการที่จะเข้ามาในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ รวมทั้งสามารถแสดงความคิดเห็นโดยการจัดประชุมและมีการแสดงเวทีที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและมีช่องทางการแสดงความคิดเห็นหลายๆช่องทางเพื่อให้ชาวบ้านและศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะมีการวางแผนและการตัดสินใจร่วมกัน

1.2.2 ความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่มีความต้องการมากเมื่อเทียบกับร้อยละของผลที่ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการของคนในชุมชนไปในทิศทางเดียวกันซึ่งมีความต้องการเป็นผู้เข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดจากการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตลอดจนมีส่วนรับผิดชอบมอบหมายงานที่มีส่วนช่วยให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะพัฒนาขึ้นจนถึงการเบิกจ่ายงบประมาณต่างๆ ที่ทางหน่วยงานรัฐมอบให้ ซึ่งความต้องการนี้จะนำไปสู่ผลที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ร่วมกันได้

1.2.3 ความต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนใหญ่มีความต้องการมากเมื่อเทียบกับร้อยละของผลที่ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า คนในชุมชนมีความต้องการที่จะนำประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะมาใช้ในการประกอบอาชีพและหารายได้เพื่อเลี้ยงครุว์เรือน เนื่องจากส่วนใหญ่คนในชุมชนมีฐานะปานกลางไปจนถึงมีรายได้น้อย จึงทำให้คนในชุมชนเองอยากสร้างรายได้จากมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรม และมีความต้องการให้หน่วยงานเข้ามาส่งเสริมในคนในชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่น

1.2.4 ความต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนใหญ่มีความต้องการมากเมื่อเทียบกับร้อยละของผลที่ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และติดตามความก้าวหน้าของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้จัดกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถนำมาปรับปรุงแก้ไขในการทำงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะที่จะจัดขึ้นในครั้งต่อไป

2. ผลการพัฒนาโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

จากการจัดประชุมแบบระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ (AIC) ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 เวลา 08.00 น. ผู้วิจัยได้ใช้สถานที่ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

บ้านเจดีย์โคะในการจัดประชุม มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 21 คน และจากการจัดประชุมได้หัวข้อโครงการมาทั้งหมด 4 โครงการ คือ

1. โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม
3. โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืชจากข้าวสาก
4. โครงการ/กิจกรรมอบรมและส่งเสริมการปลูกอะโวคาโดโดยการเทียบกิ่ง

และโครงการที่เลือกในการจัดอบรมคือ โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม เพราะเป็นโครงการที่ผู้เข้าร่วมประชุมมีความคิดเห็นตรงกันและสนใจมากที่สุด

3. ผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

จากการจัดโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมขึ้นในวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 โดยมีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 21 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดทำโครงการขึ้น โดยมีผู้บรรยายให้ความรู้เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพ คือ นายเชษฐา แก้วทันคำ และลงมือปฏิบัติการทำน้ำหมักชีวภาพ จากผลการดำเนินโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมอบรมได้นำความรู้ และทักษะในการทำน้ำหมักชีวภาพไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้และสร้างรายได้จากการนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ผลการประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

จากผลการประเมินโครงการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) เพื่อประเมินความพึงพอใจ ความรู้ พฤติกรรมหลังฝึกอบรม และผลลัพธ์ที่ได้จากการฝึกอบรมของผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 21 คน สรุปได้ดังนี้

4.1 ผลการประเมินด้านปฏิกิริยา ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และสิ่งที่ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก

4.2 ผลประเมินด้านความรู้ จากการประเมินผลความรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการโดยการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยมีจำนวนทั้งหมด 10 ข้อ ซึ่งผู้เข้าร่วมอบรมที่ค่าเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นจากก่อนฝึกอบรม โดยค่าเฉลี่ยหลังฝึกอบรม มีค่าเท่ากับ 4.95

4.3 ผลประเมินด้านพฤติกรรม จากผลการประเมินพฤติกรรมหลังเข้ารับการฝึกอบรม ผ่านไป 3 เดือน พบว่า ผู้ที่ได้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น โดยส่วนใหญ่ได้นำความรู้ที่ได้รับไปปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการเกษตร การรับประทานอาหาร และการนำของเหลือทิ้งกลับมาใช้ประโยชน์โดยการดัดแปลงมาทำน้ำหมักชีวภาพไว้ในครัวเรือน และแปลงเกษตรในครัวเรือนของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเอง ซึ่งผู้ที่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมยังได้นำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับชาวบ้านและเพื่อนบ้านให้ทราบถึงประโยชน์และการนำไปใช้อีกด้วย

4.4 ผลประเมินด้านผลลัพธ์ จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ และตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรมเองอยู่ในระดับมาก ข้อสูงที่สุดคือ ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ ความเข้าใจในการทำน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งเมื่อพิจารณาภาพรวมแล้วผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีทักษะความรู้จากการทำน้ำหมักชีวภาพ ทำให้สามารถแก้ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรได้มากขึ้น แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคก็ไม่มีสารตกค้างเคมี และเมื่อนำไปใช้ในการเกษตรก็ช่วยปรับปรุงหน้าดินให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี และเพิ่มรายได้ให้กับผู้เข้าร่วมฝึกอบรมในการนำน้ำหมักชีวภาพมาต่อยอดสร้างรายได้ ส่งผลดีให้ชุมชนลดปริมาณขยะและลดโลกร้อนได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามประเด็นต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

ประเด็นที่หนึ่ง ปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากการวิจัยพบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดจะเป็นด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะยังไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมประเมินผลและไม่มีการจัดประชุมที่ช่วยติดตามผลที่เกิดจากการที่ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วม เพราะ จากการฝึกอบรมหรือการเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมที่ทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะได้จัดขึ้น ชาวบ้านได้นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการใช้ประโยชน์ทั้งในครัวเรือนและเผยแพร่ความรู้ให้กับคนรอบข้างอีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้จากการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ส่งผลให้ปัญหาการรับผลประโยชน์ มีปัญหาน้อยที่สุด และในส่วนของความต้องการโดยภาพรวมนั้น ชาวบ้านมีความต้องการมากในด้านการมีส่วนร่วม

ในการดำเนินงาน ที่เป็นเช่นนั้น อาจเป็นเพราะชาวบ้านมีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ เพื่อเป็นการส่งเสริมในคนในชุมชนได้นำความรู้ ความเข้าใจที่ทางศูนย์การเรียนรู้จัดขึ้นทั้งจากงบประมาณรัฐ และเอกชนที่เข้ามาจัดโครงการหรือกิจกรรมกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์โดยอิงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านที่มีความต้องการน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ซึ่งสอดคล้องกับผลที่ได้จากการศึกษาปัญหาเพราะด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จึงส่งผลให้ด้านนี้มีความต้องการน้อยที่สุดเช่นกัน

และจากการศึกษาปัญหาและความต้องการผู้วิจัยจึงได้นำผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลเพื่อทำการศึกษาด้านการพัฒนาและดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมส่งผลให้เกิดการศึกษาประเด็นที่สอง คือ การพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะ โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้วิธีการประชุมแบบมีส่วนร่วม (AIC) และได้จัดการประชุมแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเจดีย์โคะขึ้น โดยให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ เพื่อให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นขึ้น โดยได้มีการจัดการวิเคราะห์ถึงปัญหาและความต้องการ เพื่อให้ได้เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งโครงการที่ชาวบ้านได้ช่วยกันลงความคิดเห็นคัดเลือกจากการจัดประชุมครั้งนี้ คือโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำนาหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วม เป็นโครงการที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับชาวบ้านและศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้เกิดการพัฒนาและดำเนินงานตามโครงการที่จัดขึ้น และได้นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล จุลศิลป์ (2553, หน้า 30) ที่ได้นำการประชุมแบบมีส่วนร่วม AIC มาใช้ในงานวิจัย ที่ได้กล่าวไว้ว่าการประชุมแบบมีส่วนร่วมเป็นการระดมสมองเพื่อแก้ไขปัญหา และความต้องการเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาโครงการ

ซึ่งผลที่ได้จากการประชุมนี้เกิดจากแนวคิดร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน ส่งผลให้เกิดเป็นประเด็นที่สาม คือ การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการมีส่วนร่วมของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้วิธีการประเมินผลจากแนวคิดของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย (1) การประเมินผลด้านปฏิกิริยา (2) การประเมินผลด้านการเรียนรู้ (3) การประเมินผลด้านพฤติกรรม (4) การประเมินผลด้านผลลัพธ์ ซึ่งจากการประเมินผลทั้ง 4 ด้าน พบว่า การประเมินปฏิกิริยาการตอบสนองของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโครงการนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้รู้ว่าผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจ และมีความรู้สึกร้อย่างไรกับการฝึกอบรม เช่น วิทยากร วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ อาหาร ระยะเวลา ฯลฯ ว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด ซึ่งจากการประเมินปฏิกิริยาโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำนาหมักชีวภาพนั้น มีปฏิกิริยาอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

และจากผลการประเมินโครงการการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมในภาพรวมที่พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ในเรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพในระดับมาก การประเมินผลพฤติกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน และการติดตามผลหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้จริง โดยนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรได้มากขึ้น แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคก็มีสารตกค้างทางเคมีลดลง และเมื่อนำไปใช้ในการเกษตรก็ช่วยปรับปรุงหน้าดินให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมี สอดคล้องกับแนวคิดของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) โดยการประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังอบรมมีทิศทางที่ดีตามวัตถุประสงค์ของการประเมินผลด้านพฤติกรรม และในที่สุดท้ายของการประเมินคือ การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังการอบรมของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมโครงการ โดยภาพรวมมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้นจากการนำทักษะความรู้เรื่องการฝึกอบรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอยากเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการที่ทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงจัดขึ้นจึงส่งผลให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและได้รับความสนใจมากขึ้นจากคนในชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าจากผลการประเมินตามโครงการ อยู่ในระดับสูง เป็นเพราะโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพที่จัดขึ้นนั้น เกิดจากความต้องการของชาวบ้านที่ช่วยกันแสดงความคิดเห็นโดยผ่านการมีส่วนร่วมจากการประชุมด้วยเทคนิค AIC ทำให้เกิดโครงการที่ตอบสนองความต้องการของชาวบ้านโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุพัชร คุรุตาประภา (2566, หน้า 63) ได้มีการกล่าวถึงการประเมินผลการฝึกอบรมโดยใช้เทคนิคของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) ซึ่งพบว่าการประเมินผลโดยใช้เทคนิคนี้สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นกับตัวองค์กรหรือตัวอย่างที่ทำการวิจัยให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการที่อยากเข้ามามีส่วนร่วมภายในศูนย์ฯ ตั้งแต่เริ่มกระบวนการตัดสินใจจนถึงการประเมินผล ซึ่งในแต่ละที่มีบทบาทและบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้นควรทำการศึกษาปัญหาและความต้องการโดยวิธีการสัมภาษณ์ด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก
2. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอื่นๆ ควรให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมภายในศูนย์ฯ อย่างสม่ำเสมอ และเกิดการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องตามผลการประเมินของโครงการ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนอื่นในชุมชนหันมาสนใจและอยากเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

3. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอื่น สามารถเพิ่มองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ โดยการสร้างความร่วมมือและระบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส สามารถให้ชุมชนตรวจสอบได้โดยการจัดทำแผนการดำเนินงาน งบประมาณ และการประเมินผลที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการศึกษาวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมโดยการจัดโครงการอบรมเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้ามามีบทบาทร่วมด้วย
2. จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการประเมินโครงการของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดอบรมโครงการที่เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่สำเร็จ เพื่อเป็นต้นแบบในจัดโครงการภายในศูนย์อื่นๆ ต่อไป
3. เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างภายในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังชุมชนอื่นๆ ที่มีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลายมากขึ้น

บรรณานุกรม

- เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ป.). แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.
กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม วัฒนชัย. (2550). **องคมนตรีระบุเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ทำลายเศรษฐกิจประเทศอย่างคนกล่าวหา**. [Online]. Available: <http://www.manager.co.th/ViewNews.aspx>. [2563 สิงหาคม 22].
- คณิศร ศรีบัวเอี่ยม และคนอื่นๆ. (2545). **แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก**.
นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- จารุพัชร คุรุตาประภา. (2566). **การประเมินผลโครงการฝึกอบรมหลักสูตรปฐมนิเทศข้าราชการ พนักงานราชการ และพนักงานส่วนท้องถิ่นก่อนเริ่มปฏิบัติงาน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้**. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2540). **การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จินตวิทย์ เกษมสุข. (2554). **การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2549, ตุลาคม-ธันวาคม). เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. **วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ**, 4(4), 27-28.
- _____. (2550). **เปิดตัวโครงการ “พ.ศ. พอเพียง” ขยายเครือข่ายการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง**. [Online]. Available: <http://www.manager.co.th/MetroLife/ViewNews.aspx>. [2563 สิงหาคม 17].
- ซัชวาลย์ ทัดศิวัช. (2552). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) : มิติใหม่ของรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น**.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เชษฐา แก้วทันคำ. (2565, มกราคม 18). **ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแม่สอด**.
สัมภาษณ์.

ณรงค์ วาริชล. (2551). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่ “เมืองน่าอยู่”

กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษ
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา.

ดราวรรณ พรหมกัลป์. (2551). การศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา
: หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษา
นโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

ไทยพัฒน์, สถาบัน. (2563). หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิ
บูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.

นโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน, กอง. (2558). โครงการศูนย์เรียนรู้
เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน. กรุงเทพฯ: กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและ
เกษตรกรรมยั่งยืนสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

นัชชา ทิพนตร. (2565, สิงหาคม). การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อ
การพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,
9(8), 395-413.

นิจิรา คลังสมบัติ. (2557). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์
การกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บวรศักดิ์ อวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory
Democracy). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, สถาบัน. (2551). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหาร
การพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ประชาสรรค์ แสนภักดี. (2563). เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม. [Online].

Available: <http://www.prachasan.com/mindmapknowledge/aic.html>. [2565,
สิงหาคม 18].

ประเวศ วะสี และไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2537). เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม.

[Online]. Available: www.rta.mi.th/630a0u/file/Lt.sompong.doc. [2565, ตุลาคม 2].

ประเวศ วะสี. (2539). **ปฏิรูปการศึกษาไทย : หนทางสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานอำนวยการ
โครงการมูลนิธิสตรี้-สฤตวิงศ์.

ปริญญ พินุลสรารุ. (2552). **คลังหลวงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ:
โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง.

ปัทมา สุปก่าปิง. (2554). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ**.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่นๆ. (2543). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ปิยะราช เทพสุภา. (2560). **การประเมินโครงการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางโป้ง
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์.

พระณัฐกฤต จະติ. (2565). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนวัดพิเศษการ-
วัดฉิมทายกาवास**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสยาม.

พระมหาชนะ ชยธมโม (ชนะชัย). (2560). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการ
เรียนรู้แบบยึดปัญหาเป็นฐานในโรงเรียนพระปริยัติธรรมปัจฉิมเขียงยีน**. ดุษฎีนิพนธ์
ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการ. (2550). **การสร้างกระบวนการ
ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ไพโรจน์ ชลารักษ์. (2548, กรกฎาคม-ธันวาคม). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. **วารสาร
ราชภัฏตะวันตก**, 1(1), 20-21.

วนิดา รุ่งไธสิน. (2561). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบล
บ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี**. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง
การปกครอง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศดรธม ประจักษ์. (2559). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
โดยชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน จังหวัด
นครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศศิภรณ์ จุลจงกล. (2560). **เศรษฐกิจพอเพียง**. [Online]. Available. <https://sites.google.com/site/allaboutsufficienteconomy/home/khwam-sakhay-khunkha-laea-pravochn-khxng-prachya-sersthkic-phx-pheiyng>. [2563, มกราคม 20].

ศศิวิมล จุลศิลป์. (2553). **การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้กระบวนการเอไอซี**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. (2545). **การประเมินหลักสูตร**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมพร เทพสิทธิ์า, (2548 ก), **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กองทุนอริยมรรค.

สรรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม. (2554). **การวางแผนพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

สินธุ์ สโรบล. (2552). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ**. เชียงใหม่: โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุธาวิ กลิ่นอุบล. (2562). **การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านห้วยเขย่ง ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุเมธ ตันติเวชกุล, (2550). **การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุรยุทธ์ จุลานนท์. (2550). **นายกฯ เดินสายเจ้านักลงทุนย้าปี 50 เร่งปฏิรูปเศรษฐกิจพอเพียง**. **อ้า แขนรับต่างชาติ**. [Online]. Available: <http://www.naewna.com/new.asp>. [2565 สิงหาคม 22].

องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน. (2562). **แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ 2562**. ตาก: องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน.

_____. (2566). **แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ 2566**. ตาก: องค์การบริหารส่วนตำบลมหาวัน.

อรรณพ พิงเพระ และรสาพร หม้อศรีใจ. (2562). **เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล : การสัมภาษณ์**. [Online]. Available. <https://northnfe.blogspot.com/2019/08/ED256212.html>. [2565, มิถุนายน 11].

อำพล เสนาณรงค์. (2550). **องค์มนตรีของคนไทยช่วยกันเผยแพร่เศรษฐกิจพอเพียง**. [Online].

Available: [http://www.manager.co.th/QOL/View News.aspx](http://www.manager.co.th/QOL/View%20News.aspx). [2563, สิงหาคม 17].

ไอลดา แก้วโพธิ์ และสงวน อินทร์รักษ์. (2564, มกราคม-มิถุนายน). การประเมินโครงการ : โครงการ
ศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน
วัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ). **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 12(1), 55-70.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). **Rural Development Participation: Concept and
Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural
Development Committee Center for international Studies**. New York:
Cornell University Press.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970, September). Determining Sample Size for
Research Activities. **Journal of Education and Psychological
Measurement**, 30(3), 608-609.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

ที่ อว ๐๖๑๕/ว ๒๔๔๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
อ.เมือง จ.กำแพงเพชร ๖๒๐๐๐

๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	จำนวน	๑	ฉบับ
	๓. เครื่องมือสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพ	จำนวน	๑	ฉบับ

ด้วย นางสาวดวงพร สว่างศรี นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา สังกัดคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ ตำบลมหาวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิเรก พันเขียว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ดังแนบมาพร้อมนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสิฐ ธีญะวัน)

รองอธิการบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๖

Signature Code : F+๙bY๔๖yl๗AB๓QXJbD+M

งานทะเบียนและประมวลผล

โทร ๐๕๕-๗๐๖๕๕๕ ต่อ ๑๔๗๗-๑๔๗๘, ๑๔๖๐

โทรสาร ๐๕๕-๗๐๖๕๕๘

"ราชภัฏ รวมพลัง ยับยั้งทุจริต"

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. นายขวัญชัย บัวกล้า	รักษาราชการแทนพัฒนาการอำเภอแม่สอด
2. นางสาวฝน หริคม	นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ
3. นายเชษฐา แก้วทันคำ	ประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแม่สอด
เกษตรกรต้นแบบ
4. รองศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ชุนทอง	สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ สโรจน์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามให้ในครั้งนี้อย่างตรงกับความจริงมากที่สุด โดยคำตอบของท่านจะถือเป็นความลับเฉพาะผู้วิจัยและจะไม่มีผลใดๆ ต่อท่าน ตลอดจนทั้งผลการศึกษาค้างนี้จะใช้ในงานวิจัยเท่านั้น ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

จึงเรียนมาโปรดให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ขอขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้

นางสาวดวงพร สว่างศรี

นักศึกษาระดับปริญญาโท

สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับท่านตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ

☐ ต่ำกว่า 20 ปี

☐ 20-30 ปี

☐ 31-40 ปี

☐ 41-50 ปี

☐ มากกว่า 50 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพ

☐ โสด

☐ สมรส

☐ หม้าย/หย่าร้าง

☐ แยกกันอยู่

4. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ต่ำกว่าประถมศึกษา

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษาตอนต้น

☐ มัธยมปลาย/ปวช.

☐ อนุปริญญา/ปวส.

☐ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

5. อาชีพ

☐ เกษตรกร

☐ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

☐ ข้าราชการ

☐ รับจ้าง

☐ นักเรียน/นักศึกษา

☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ

☐ อื่นๆ

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท

☐ 5,000-10,000 บาท

☐ 10,001-15,000 บาท

☐ 15,001-20,000 บาท

☐ 20,001-25,000 บาท

☐ 25,001-30,000 บาท

☐ มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 ปัญหาการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมที่สุดของแต่ละข้อความ ตามระดับความคิดเห็นของท่านที่มีต่อสภาพปัจจุบันในด้านต่างๆ

ข้อ	ปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ระดับปัญหา				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ						
1.	ไม่มีการจัดเวทีการประชุมเพื่อชี้แจงและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน					
2.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
3.	ไม่มีกิจกรรมเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือร่วมตัดสินใจภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
4.	ยังไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/โครงการที่สำคัญ					
5.	การตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ส่วนใหญ่มาจากนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ					
6.	ขาดกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการทำประชาคมติของชุมชน					
7.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในวางแผนบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน						
8.	ขาดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชน					
9.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					

ข้อ	ปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ระดับปัญหา				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
10.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
11.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้จากหน่วยงานต้นสังกัด					
12.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกฎ ระเบียบ หรือมาตรการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกำหนดขึ้น					
13.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐในการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์						
14.	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
15.	ยังไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำการเกษตรได้					
16.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้					
17.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ต่อยอดในทางอาชีพและการทำงาน					
18.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น					
19.	ยังไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนรอบข้าง					

ข้อ	ปัญหาในการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	ระดับปัญหา				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล						
20.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลจากโครงการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
21.	ยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทางศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
22.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและตรวจสอบข้อผิดพลาดในประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
23.	ยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมยังการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					
24.	ยังไม่มีเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เข้าร่วมการประเมินผล					
25.	ยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ					

ตอนที่ 3 ความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อผู้รับผิดชอบ-หน้าที่ในการดูแล
กิจกรรม/โครงการภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะจากคน
ในชุมชน
- ☐ ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจ
- ☐ ต้องการให้มีการจัดประชุม หรือเวทีแสดงประชาพิจารณ์ของชุมชน
- ☐ ต้องการให้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน เช่น กล้องแสดง
ความคิดเห็น
- ☐ ต้องการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/โครงการ
ที่สำคัญ
- ☐ ต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook, Line
- ☐ ความต้องการอื่นๆ โปรดระบุ
- ☐ ไม่ต้องการมีส่วนร่วม

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ต้องการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
บ้านเจดีย์โคะจัดขึ้น
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนร่วมความรู้ แบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตาม
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับกับ
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายหรือรับผิดชอบของงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายใน
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ

- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
- ☐ ความต้องการอื่นๆ โปรดระบุ
- ☐ ไม่ต้องการมีส่วนร่วม

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงชีพในครัวเรือน
- ☐ ต้องการนำความรู้ที่ได้สามารถนำไปปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม เช่น ไปปฏิบัติตนให้มีความประหยัด ซื่อสัตย์ ไมโกง เป็นต้น
- ☐ ต้องการให้มีการประกาศ ยกย่องบุคคลต้นแบบของชุมชนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ☐ ต้องมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น
- ☐ ต้องการให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ จัดกิจกรรม ส่งเสริมให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้
- ☐ ความต้องการอื่นๆ โปรดระบุ
- ☐ ไม่ต้องการมีส่วนร่วม

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน
- ☐ ต้องการให้มีแบบประเมินผลที่มีคุณภาพ เช่น เนื้อหาครบถ้วนตามโครงการหรือแผนงานต่างๆ
- ☐ ต้องการให้มีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบการประเมินผลโดยตรง
- ☐ ต้องการให้คนในชุมชนเข้าร่วมการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
- ☐ ต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรม สามารถนำไปปรับปรุงการจัดโครงการและแผนงานในครั้งต่อไป

- ☐ ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทาง
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ
- ☐ ต้องการตอบกลับของข้อมูลที่เป็นช่องทางออนไลน์
- ☐ ความต้องการอื่นๆ โปรดระบุ
- ☐ ไม่ต้องการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

4.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

4.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

4.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

4.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ภาคผนวก ง

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัญหาการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ								
1.	ไม่มีการจัดเวทีการประชุมเพื่อชี้แจงและสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3.	ไม่มีกิจกรรมเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือร่วมตัดสินใจภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4.	ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่สำคัญ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
5.	การตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ส่วนใหญ่มาจากนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6.	ขาดกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการทำประชาคมของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
7.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน								
8.	ขาดกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1		ใช้ได้
9.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
10.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
11.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้จากหน่วยงานต้นสังกัด	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
12.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกฎระเบียบ หรือมาตรการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงกำหนดขึ้น	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
13.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์								
14.	ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการ หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
15.	ยังไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำการเกษตรได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
16.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
17.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ต่อยอดในทางอาชีพ และการทำงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
18.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
19.	ยังไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือคนรอบข้าง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล								
20.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลจากโครงการ หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
21.	ยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทางศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
22.	ยังไม่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและตรวจสอบ ข้อผิดพลาดในประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
23.	ยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมการประเมินผล โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมกับ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
24.	ยังไม่มีเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ เข้าร่วมการประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
25.	ยังขาดงบประมาณในการติดตามและประเมินผล โครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงฯ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้

ตอนที่ 3 ความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
บ้านเจดีย์โคะ จังหวัดตาก

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ								
1.	ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหรือเสนอชื่อผู้รับผิดชอบ-หน้าที่ในการดูแลกิจกรรม/โครงการภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ จากคนในชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2.	ต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3.	ต้องการให้มีการจัดประชุม หรือมีเวทีแสดงประชาพิจารณ์ของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4.	ต้องการให้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน เช่น กล่องแสดงความคิดเห็น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5.	ต้องการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/คนในชุมชนได้ร่วมตัดสินใจในกิจกรรม/โครงการที่สำคัญ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6.	ต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook, Line	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน								
7.	ต้องการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะจัดขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
8.	ต้องการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนร่วมความรู้ แบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
9.	ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือพัฒนาโครงการที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
10.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
11.	ต้องการมีส่วนร่วมในการเบิกจ่ายหรือรับผิดชอบของงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
12.	ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	ใช้ได้
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์								
13.	ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ หรือหารายได้เลี้ยงชีพในครัวเรือน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
14.	ต้องการนำความรู้ที่ได้สามารถนำไปปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม เช่น ไปปฏิบัติตนให้มีความประหยัด ซื่อสัตย์ ไม่โกง เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
15.	ต้องการให้มีการประกาศ ยกย่องบุคคลต้นแบบของชุมชนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
16.	ต้องมีมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการไปเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
17.	ต้องการให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
18.	ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล								
19.	ต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
20.	ต้องการให้มีแบบประเมินผลที่มีคุณภาพ เช่น เนื้อหาครบถ้วนตามโครงการหรือแผนงานต่างๆ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
21.	ต้องการให้มีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบการประเมินผลโดยตรง	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
22.	ต้องการให้คนในชุมชนเข้าร่วมการประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆที่ครอบคลุมกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
23.	ต้องการให้ผลการประเมินที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรม สามารถนำไปปรับปรุงการจัดโครงการและแผนงานในครั้งต่อไป	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
24.	ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลความก้าวหน้า หรือกิจกรรมของทางศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเจดีย์โคะ	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
25.	ต้องการตอบกลับของข้อมูลที่เป็นช่องทางออนไลน์	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ภาคผนวก จ

แบบบันทึกข้อมูลการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์

แบบเก็บข้อมูลด้วยเทคนิค (Appreciation Influence Control : AIC)

1. ชั้น A (Appreciation)

1.1 ชั้น A-1 การตระหนักถึงปัญหาและความต้องการ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ชั้น A-2 การกำหนดความคาดหวังที่มีความเป็นไปได้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ชั้น I (Influence)

2.1 ชั้น I-1 การเขียนกิจกรรม/โครงการที่จะทำ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ชั้น I-2 การจัดลำดับความสำคัญ และจำแนกกิจกรรม/โครงการ

3. ชั้น C (Control)

3.1 ชั้น C-1 การหาผู้รับผิดชอบกิจกรรม/โครงการ

3.2 ชั้น C-2 การร่างโครงการที่จะปฏิบัติที่เลือกดำเนินการ

ภาคผนวก ฉ

แบบประเมินโครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับท่านตามความเป็นจริง

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ

() ต่ำกว่า 20 ปี

() 20-30 ปี

() 31-40 ปี

() 41-50 ปี

() มากกว่า 50 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

() ต่ำกว่าประถมศึกษา

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษาตอนต้น

() มัธยมปลาย/ปวช.

() อนุปริญญา/ปวส.

() ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. อาชีพ

() เกษตรกร

() ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

() ข้าราชการ

() รับจ้าง

() นักเรียน/นักศึกษา

() ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ

() อื่นๆ

5. ประสบการณ์เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ

เคยเข้าอบรม

() เคย

() ไม่เคย

เคยผลิตใช้เอง

() เคย

() ไม่เคย

เคยนำไปใช้ประโยชน์

() เคย

() ไม่เคย

ส่วนที่ 1 ด้านปฏิกิริยาสนอง (Reaction Evaluation) หมายถึง การประเมินความพึงพอใจในการ
 เข้ารับการอบรมโครงการในด้านวิทยาการ วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่
 อาหารและระยะเวลา และการดำเนินการฝึกอบรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นวัดความพึงพอใจ	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านวิทยาการ					
1. วิทยาการมีความรู้ ความสามารถในการบรรยาย					
2. วิทยาการให้คำแนะนำและตอบข้อซักถามได้ดี					
3. ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย					
4. บุคลิกภาพของวิทยาการ					
5. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมแสดงความคิดเห็น					
6. ยกตัวอย่างประกอบได้ชัดเจน					
ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก					
7. วัสดุ อุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติมีความเหมาะสม					
8. อุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสม					
9. สื่อและเอกสารที่ใช้มีความชัดเจน และเข้าใจง่าย					
10. สื่อและเอกสารที่ใช้มีจำนวนเพียงพอ					
11. สื่อและเอกสารที่ใช้มีความทันสมัยและเหมาะสม					
12. การอำนวยความสะดวกในการอบรมมีความเหมาะสม					
ด้านสถานที่ อาหาร และระยะเวลา					
13. ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้จัดโครงการ					
14. การบริการอาหารและน้ำดื่ม					
15. ระยะเวลาในการจัดอบรมเหมาะสม					
ด้านการดำเนินการฝึกอบรม					
16. มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าอย่างทั่วถึง					
17. การดำเนินการฝึกอบรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย					
18. ดำเนินการฝึกอบรมเป็นลำดับขั้นตอนและเข้าใจง่าย					

ประเด็นวัดความพึงพอใจ	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
19. บรรยากาศในการฝึกอบรมเป็นกันเอง					
20. กิจกรรมในการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 ด้านการเรียนรู้ (Learning Evaluation) หมายถึง การประเมินที่ได้จากการทดสอบ

ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของผู้เข้าฝึกอบรม โดยการทดสอบก่อนการอบรมโครงการ

ปฏิบัติการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพอย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเจดีย์โคะ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย X หน้าคำตอบที่ตรงกับความเข้าใจและความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ () ชาย () หญิง

2. อายุ.....ปี

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ

1. น้ำหมักชีวภาพ หมายถึง ข้อใด

ก. มูลสัตว์ เช่น ขี้ไก่ ขี้วัว

ข. การไถกลบพืชลงดิน

ค. เศษหญ้าหมักกับมูลสัตว์

ง. เกิดจากเศษพืชผักผลไม้ สัตว์ชนิดต่างๆ มาหมักรวมกับกากน้ำตาลทำให้เกิด
จุลินทรีย์

2. น้ำหมักชีวภาพ มีกี่ประเภท

ก. 1 ประเภท

ข. 2 ประเภท

ค. 3 ประเภท

ง. 4 ประเภท

3. ส่วนประกอบใดที่ไม่เหมาะกับการทำน้ำหมักชีวภาพ

ก. กากน้ำตาล

ข. เศษผักและผลไม้

ค. ปลา

ง. เศษพลาสติก

4. สารจุลินทรีย์สำหรับการทำน้ำหมักชีวภาพ คือข้อใด

ก. ยาคุมกำเนิด

ข. เชื้อเร่ง พ.ด.2

ค. ลูกแป้งข้าวหมาก

ง. ถูกทุกข้อ

5. เราควรนำส่วนที่เหลือทิ้ง พวกเศษพืชผัก ผลไม้ สัตว์ต่างๆ มาใช้ประโยชน์ในด้านใดมากที่สุด
 - ก. เลี้ยงสัตว์
 - ข. ทำน้ำหมักและปุ๋ยหมักชีวภาพ
 - ค. ของใช้ต่างๆ
 - ง. ไม่มีข้อใดถูก
6. ก่อนนำน้ำหมักชีวภาพไปใช้ควรปรับสภาพความเป็นกรด-ด่าง ประมาณเท่าไร
 - ก. 3-3.5 pH
 - ข. 4-4.5 pH
 - ค. 5-5.5 pH
 - ง. 6-6.5 pH
7. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพ
 - ก. ควรใช้เศษพืชผักผลไม้ที่ยังไม่เน่าบูด
 - ข. ควรใช้จำพวกเปลือกส้มในการหมักเพราะมีน้ำมันที่ผิว
 - ค. ควรเก็บไว้ในที่ร่มอย่าให้ถูกฝนและแดดจัดๆ เพราะจะทำให้จุลินทรีย์ตาย
 - ง. ข้อ ก. และ ค. ถูก
8. น้ำหมักชีวภาพที่ใช้ผักและผลไม้ในการหมักต้องใช้เวลามากน้อยเท่าไร
 - ก. 1 สัปดาห์
 - ข. 2 สัปดาห์
 - ค. 3 สัปดาห์
 - ง. 4 สัปดาห์
9. จุลินทรีย์จะสร้างสารตัวใดมาเพื่อย่อยสลายเศษพืชผักผลไม้
 - ก. เอนไซม์
 - ข. แมกนีเซียม
 - ค. ฟอสฟอรัส
 - ง. กรดซัลเฟอร์
10. ข้อใดคือประโยชน์ของน้ำหมักชีวภาพ
 - ก. เร่งการเจริญเติบโตของพืช
 - ข. ปรับสภาพน้ำเสียให้ดีขึ้น
 - ค. ปรับสภาพความเป็นกรด-ด่างในดินและน้ำ
 - ง. ถูกทุกข้อ

ส่วนที่ 3 ด้านพฤติกรรม (Behavior Evaluation) หมายถึง พฤติกรรมหลังฝึกอบรมของผู้เข้าร่วม
อบรมเกี่ยวกับการได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นพฤติกรรม	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
1. ท่านได้รับความรู้และทักษะในเรื่องที่อบรม					
2. ท่านสามารถอธิบายวิธีทำน้ำหมักชีวภาพได้					
3. ท่านสามารถบอกประโยชน์จากน้ำหมักชีวภาพได้					
4. ท่านได้รู้วิธีการทำน้ำหมักชีวภาพที่ถูกต้อง					
5. ท่านสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดให้เพื่อนบ้าน					
6. ท่านนำน้ำหมักชีวภาพมาประยุกต์ใช้กับการเกษตร					
7. ท่านรับรู้ได้ถึงปัญหาและอุปสรรคของการใช้สารเคมี					
8. ท่านลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร					
9. ท่านตระหนักถึงการใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมี					
10. ท่านได้รับประทานอาหารที่ปลอดสารพิษ					
11. ท่านนำพืชผักผลไม้ที่เหลือใช้มาทำน้ำหมักชีวภาพ					
12. ท่านสร้างประโยชน์จากของเหลือใช้					
13. ท่านปลูกผักปลอดสารพิษโดยการใช้ น้ำหมักชีวภาพ					
14. ท่านเกิดการปรับตัวในการกลับมาใช้สารอินทรีย์					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 ด้านผลลัพธ์ (Results Evaluation) หมายถึง การประเมินผลของการใช้สิ่งที่ได้จากเรียนรู้
ไปปฏิบัติจริง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็น	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ท่านสามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้					
2. ท่านสามารถต่อยอดเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน					
3. ท่านมีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น					
4. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในการทำน้ำหมักชีวภาพ					
5. ท่านห่างไกลจากโรคภัยที่เกิดจากการใช้สารเคมี					
6. แหล่งน้ำและสัตว์เลี้ยงที่นำมาบริโภคและอุปโภคไม่มีสารเคมีตกค้าง					
7. ท่านแก้ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารเคมีได้					
8. ลดรายจ่ายในการซื้อสารเคมีได้					
9. ช่วยปรับปรุงดินจากการใช้น้ำหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมี					
10. ท่านช่วยรักษาระบบนิเวศให้สมดุล สามารถอยู่ได้อย่างปลอดภัย					
11. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านช่วยลดปริมาณขยะได้					
12. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านช่วยลดโลกร้อนจากการใช้สารอินทรีย์					
13. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านได้นำความรู้มาปรับใช้ในอาชีพ					
14. โครงการฝึกอบรมทำให้ท่านมีส่วนร่วมกับศูนย์การเรียนรู้					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ข้อมูล